

NEPLACHA, OPATA OPATOVSKÉHO,
KRÁTKÁ KRONIKA ŘÍMSKÁ A ČESKÁ.

Úvod.

Zprávy o poměrech života Neplachova zachovaly se nám především v jeho spise a kromě toho v několika současných listinách. Dle zpráv těchto narodil se Neplach r. 1322 o masopustě (23 února),¹⁾ r. 1328 o sv. Jiří dán byl do školy do kláštera Opatovského,²⁾ kdež o čtyry léta později přijat byl do řádu (31 března 1332),³⁾ a r. 1334 v den posvěcení chrámu (bezpochyby Opatovského) složil slib klášterní před opatem Hroznatou,⁴⁾ který r. 1340 Neplacha poslal na učení bononské.⁵⁾ Jak dlouho se Neplach v Bononii zdržoval, není známo; také nevíme, kdy se zase do své vlasti vrátil a opatem svého kláštera byl učiněn. Poslední stalo se zajisté ještě za živobytí papeže Klementa VI, který zemřel 6 pros. r. 1352; nebo od něho obdržel kronista nás provisí své opatství.⁶⁾ Asi na počátku roku 1353 poslán byl od Karla IV k nově zvolenému papež Innocenci VI, aby ho jménem krále svého pozdravil.⁷⁾ Zdá se, že Neplach také častěji doprovázel císaře Karla IV na jeho cestách; tak aspoň bylo r. 1354, když král Karel jemu, Velislavovi, děkanovi Žateckému, a Haškovi ze Zvířetic v Metách svěřil četné ostatky svatých a světic božích, aby je kostelu Pražskému odevzdal. Byl-li též Neplach r. 1355 s císařem Karlem v Římě, kdež hroby některých svatých navštívil, anebo stalo-li se to za jeho studií v Italii anebo při jiné příležitosti, neumíme pověděti.⁸⁾ že však r. 1365 byl při Karlovi, když se dal korunovati na království Arelatské, není pravdě nepodobno. Téhož r. 1365 doprovázel arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi do Řezna, kde se od tamního biskupa proti legatskému úřadu arcibiskupa pražského odpor činil. Při

¹⁾ 1322. Eodem eciam anno in carnisprivio in Horzimiewes in antiqua curia et domo valde simplici natus fui.

²⁾ 1328. Eodem anno in festo s. Gregorii in monasterio Opatovicensi ad scolas appositus fui.

³⁾ A. d. MCCCXXXII die ultima mensis Marcii susceptus fui ad ordinem per venerabilem patrem ac dominum Hroznatam, predecessorem meum in monasterio Opathouicensi.

⁴⁾ A. d. MCCCXXXIV in die dedicacionis ecclesie susceptus fui ad professionem per venerabilem patrem ac dominum Hroznatam, predecessorem meum in monasterio Opathouicensi.

⁵⁾ 1340. Eodem eciam anno per dominum Hroznatam, predecessorem meum, missus fui ad studium Bononiense.

⁶⁾ Při vyčítání papežů praví Neplach: Clemens VI, qui michi de abbacia providit, sedit annos XI.

⁷⁾ A. d. MCCCLI^o Innocencius VI, ad quem per imperatorem, dominum Karolum modernum, in principio sue croacionis missus fueram; quot annis sedebit nescitur.

⁸⁾ A. d. CCLVI Sixtus papa cum Laurencio archidiacono et Felicissimo et Agapito... martirisantur, quorum omnium Rome sepulera visitavi.

– příležitosti té učinil v den sv. Otmara (16 list.) bratrství se starožitným klášterem sv. Emmeramma v Řezně.⁹⁾ Podobné bratrství učinil r. 1366 s biskupem a kapitulou litomyšlskou. Dle církevní knížky benediktinského opatství v Lubině (v Poznaňsku v Kościanském kraji), kde se připomínají zemřelí dobrodinci kláštera (necrologium?), zemřel Neplach 6 ledna 1368; neboť v knížce té jest poznamenáno: „1368. 6 Januarii. Fr. Neplachi, abbatis Opatovicensis in Bochemia, qui congregationem nostram ad omnium sui conventus meritorum participationem admisit.“¹⁰⁾

Dobu sepsání kroniky Neplachovy určují následující okolnosti. Ve spisu svém jmenejše Neplach vždy Karla IV císařem, mluví o papeži Innocenci VI, který roku 1362 zemřel, jako o žijícím, a na konci práce své, jak ji ve vydání Pezově máme, praví, že by rád se od někoho dovděl, co se za Karla IV od r. 1346–1360 sběhlo, aby snad něco lehkomyslně nenapsal, z čehož všeho jde, že kronika Neplachova složena byla v letech 1355–1362, bezpochyby však r. 1360. Potom, jak se zdá, pokračoval v práci své po r. 1346 až do r. 1365.

Práci svou podnikl Neplach, aby vyhověl přání bratra Martina, strýce svého a správce statků klášterních, Petra, probošta svého, a Jana z Brlohu, komorníka svého, jimž ji také předložil k nápravě jakožto mužům, kteří na světských vypravováních a pověstech více mají záliby než on, jenž na takových věcech nikdy neměl potěšení. Neplach nazval dílko své „Summula chronicæ tam Romanæ quam Bohemicae“ a položil mu za základ kroniku papežův a císařů římských Martina Poláka čili Opavského, dle níž podal od narození Páně posloupnost císařů římských až do polovice XIII věku a pak od Jindřicha VII až do Karla IV, a papežův až do Innocence VI, naznačuje při tom vždy roky, často i měsíci a dny dobu panování neb papežování jednoho každého z nich. Mimo to zmiňuje se zvláště v starší době kratičce o vynikajících svatých, některých pamětnějších skutcích a smrti jejich, zvláště když koruny mučednické dosáhli. K této komplikaci připojil Neplach stručný výtah z kronik českých, podávající hlavně až do polovice XIV věku posloupnost panovníků českých a biskupů pražských, dotýkaje se při tom ještě i některých jiných avšak ne četných událostí a zvláště věcí církevních.

Prohledneme-li si spisek Neplachův bedlivěji, shledáme, že spisovatel neměl, když k skládání jeho přistupoval, buď žádného jistého obrazu o práci své anebo že v průběhu jí původní úmysl svůj zaměňoval. Jak známo byla kronika Martina Poláka čili Opavského původně tak zářízena, že na levé straně otevřeného rukopisu čili na druhé straně každého listu byla jména papežův a doba zastávání úřadu jejich, na pravé straně otevřeného rukopisu jména císařů s dobou jejich panování. Na každé stránce bylo 50 čar a na každé z nich poznamenán byl v chronologickém postupu od Kristova narození jeden rok. Každému císaři a každému papeži připadlo v kronice Mar-

⁹⁾ Pez: Script. rer. Austr. II str. 1007, kde celá listina jest obsažena.

¹⁰⁾ Zprávu tuto sdělil se mnou p. prof. Perwolf z Varšavy, který ji měl od důstojného kněze p. F. Fleischera.

tinově tolik čar, kolik roků papežoval neb panoval. Tohoto pravidla držel se z počátku i Neplach, určiv pro každý rok i když nic památného k němu se nepřipisovalo, jednu čáru, s tím toliko rozdílem, že nepoložil kroniku papežskou a císařskou vedle sebe, nýbrž že je obě v jeden chronologický celek stáhl; nebo snad jeho předloha byla již tak spracována. Psaní prázdných let zdálo se mu být nepotřebné nebo snad zdlouhavé a proto od r. 400 po Kr. změnil svůj dosavadní spůsob práce, o čemž se i sám zmiňuje, jak následuje: „Ab hoc loco causa brevitatis obmissis aliquibus annis domini (t. j. těch prázdných let) signabo solummodo, quot annos quilibet Romanorum pontificum sancte Romane ecclesie presederit et quot annis quilibet Romanorum imperatorum regnaverit et quo anno domini, de aliquibus eciā sanctis, quo tempore mortui fuerint et quo anno domini breviter tangam.“ Takto se Neplach zachoval až do konce IX století, když se začínají v kronikách českých určitá data chronologická. Odtud chtěl Neplach patrně na příslušná místa výpisy své událostí českých se týkající vsouvat a provedl to až do r. 1000. Ale vpravování zpráv o českých událostech do základního pramene, kroniky totiž Martina Poláka, bylo mu nepříhodné, zvláště kde vypravování v souvislosti na větší řadu let připadal, a proto se rozhodl na rozhraní obou tisíciletí vrátiti se zase k svému dřívějšímu spůsobu práce a sestaviti nejdříve posloupnost císařů a papežů až do své doby (až k papeži Innocenci VI a císaři Karlovi IV) a pak připojiti teprv výtahy z kronik českých a své vlastní zprávy. Neplach to naznačuje těmito slovy: „Hic incipit millesimus et ab hoc millesimo causa brevitatis expediam me de Romanis pontificibus et de imperatoribus, tangendo post hoc duces Boemie, in fine de regibus Boemie subiungam.“ Tím se stalo, že některé zprávy z kronik českých od Neplacha vzaté a k X století se táhnoucí dvakrát se vyskytují; nebo po ukončení posloupnosti papežův a císařů římských až na své časy začíná kronikář náš zase s vypravováním událostí českých od počátku.

Cena spisu Neplachova pro dějepisectví české není zvláštní; i on sám měl o něm takové mínění, nazývaje práci svou chlapecou. Pramenem byla Neplachovi při sestavování řady papežův a císařů, jak jsme již pravili, kronika Martina Poláka a při skládání přehledu kroniky české Kosmas a jeho pokračovatelé. Zvláštností jest při tom, že jeho předloha šla jen do r. 1265, kde pojmenovává: „usque ad hunc annum, que acta fuerunt, in cronica scribuntur; cetera autem, que sequuntur, de quibusdam quaternis recollegi.“ Od r. 1265 užil vydatně Dalimila, čímž snad zmínené kvaterny naznačiti chce. Odkud čerpal zprávy své od té doby, kde jej Dalimil opouští, neumím udati. Z toho, co jsme o pramech Neplachových řekli, jde, že pro starší dobu nemají výpisy jeho důležitosti, poněvadž každý raději k původním pramenům sáhne. Teprv od XIV století mají zprávy jeho jakousi zajímavost, avšak i tu jest potřebí opatrnosti, zvláště co do stránky chronologické. Nebo jeho data chronologická jsou zhusta naprostě nepotřebná, a to nejen v části starší, nýbrž na mnoze ještě i ve věku XIV, jak z vydání našeho každý buď z poznámk nebo z opravených letopočtů po straně poznati může. A proto řekl Palacký vším právem již r. 1830,

– že nemožno tvrditi, že by Neplach naše známosti o dávnověkosti naší vlasti valně byl rozmnožil a že celý výtěžek z jeho díla záleží jen v jednotlivých zprávách podřízené ceny.¹¹⁾

O kronice Neplachově máme nejstarší známost z historického kalendáře M. Prokopa Lupače z Hlavačova, který z ní přináší den narození našeho kronisty a několik zpráv, při nichž zřejmě připomíná, že vzaty jsou z Neplacha. Pozdější dějepiscové čeští (Balbin, Berghauer) marně se po díle Neplachově sháněli; zdálo se, že se ztratilo. Teprv r. 1718 dostal do rukou jeden rukopis kroniky té Bernard Pez v knihovně kláštera u sv. Doroty ve Vídni a r. 1725 vydal ji bratr jeho Jeronym Pez v druhém díle své sbírky pramenů dějepisných: *Scriptores rerum Austriacarum* (str. 1005—1042). Kdeby rukopis, jehož Pez při vydání svém užil, nyní byl, o tom neumíme dát zprávy.

Za to přišel jsem na jiný rukopis Neplacha v knihovně Lobkovické v Praze, který bezpochyby z té příčiny dlouho zůstal neznámým, poněvadž se dle nápisu na vazbě praesentuje jako „*Gothisc[he] Chronic*“. Rukopis tento jest papírový svazeček čítající 50 listů malého čtverce, z nichž 42 jest popsáno. Písmo rukopisu má ráz konce věku XIV neb počátku XV; z XV věku jsou i četné přípisy pokrajní (marignalní), v nichž se obsah důležitějších míst spisku naznačuje. Text srovnává se docela s textem Pezovým kromě nepodstatných odchylek pravopisných, avšak jest to zcela určité rukopis jiný, než měl Pez před sebou, jak to z variantů ve vydání našem nade vši pochybnost ukázati se dá. Zvláštností, a to jak se mi zdá vzácnou rukopisu Lobkovického jest, že dle něho souditi se dá, že Neplach dílko své ještě i do doby Karla IV prodloužil. Již konec, jak se nalezá ve vydání Pezově, ukazuje k tomu, že Neplach ještě po roce 1346 kroniku svou psáti chtěl; praví: cetera autem, que *scribentur, erunt de factis et gestis illustrissimi principis ac domini, domini Karoli...* Místo toto zakončuje právě čtvrtý sloupec listu 39 rukopisu Lobkovického, tak že vypravování o tom, co se sběhlo za Karla IV, začína se na listu následujícím. Ten list však jakož i druhý po něm jsou vyříznuty, ale na zbytcích jejich jsou toho stopy, že byly popsány, a teprv na čtvrtém, pátém a šestém jest zase další text, podávající obšírnou zprávu o korunování Karla IV na království Arelatské roku 1365 a o některých jiných věcech. Je-li tato zpráva pokračování té části kroniky Neplachovy, která se zabývala dobou císaře Karla IV, byly na vyříznutých dvou listech zápisly o letech 1347—1365. Byly to zajisté jen zprávy krátké, ale obsahovaly snad ledacos, čeho bychom nyní dobře v dějepisectví našem mohli potřebovat; aspoň zpráva o výpravě Karlově ke korunování do Arelatu jest velmi vzácná, tak že se souditi může, ač-li skutečně jest částí kroniky Neplachovy, že spisovatel její byl bezpochyby událostem přítomen.

V předešlém století dostala se do rukou rytíře Petra Tob. Vokouna jiná práce historická, v které četná místa ukazovala též k tomu, že by se za spisek Neplachův pokládati měla. Práce tato vzata byla z rukopisu papírového, v němž prý byly též rozličné výpisy z desk zemských a který

prý náležíval Janovi Jos. Hirschmannovi, deklamatoru desk zemských. Ten jej Vokounovi propůjčil a jak Vokoun praví, „simulque autographo bibliothecae Czerninianae ad apicem manuscriptum istud conforme redditum fuisse vir candidissimi animi, interposita fide sua, testatus est.“¹²⁾

Kronika Neplachova, jak ji máme v Pezově vydání, liší se však valně od práce, která se vydávala též za kroniku Neplachovu a dostala se Vokounovi. Dobner maje vším právem za to, že by Neplach sotva byl psal dvě práce, které si v četných jednotlivostech odporují, jinde však se zase srovnávají, a jsa o tom přesvědčen, že kronika, již vydával, nemůže býti nějaké zkrácení kroniky Pezem uveřejněné, poněvadž v ní jsou rozličné zprávy, které ve vydání Pezově nejsou, představoval si vzniknutí obou textů tak, že z původní práce Neplachovy učiněny byly dva výtahy od dvou rozličných osob, z nichž jedna přihlížela více k chronologické řadě papežů a císařů, druhá k církevním věcem českým, tak že dva skoro rozličné spisy vzešly, a že i kronika od Peze vydaná i ta, která se od Hirschmanna dostala rytíři Vokounovi, mohou se pokládati za práci Neplachovu. I mínil, že by se spojením obou spisků mohla zase původní Neplachova práce rekonstruovati. Proto spojil text domnělého Neplacha Vokounova s tou částí textu Pezova Neplacha, která o věcech českých jedná, v jediný celek dle chronologického postupu dat, a položiv na počátek úvod z Pezova vydání Neplacha, vydal kompliaci tu pod názvem: „*Epitome chronicæ Neplachonis*“ ve čtvrtém díle záslužné sbírky své pramenů dějin českých: „*Monumenta Bohemiae historica*“ (str. 95—123).

Avšak náhled Dobnerův výše vylíčený není správný, jak Palacký nade vši pochybnost dokázal (*Würdigung der alten böhm. Geschichtsschreiber* str. 157—161). Text Vokounův jest, jak Palacký důvodně praví, mystifikace, již dosvědčují nejen zakončení spisku, kde se vypravuje, že byl k žádosti Karla IV (a ne jako u Peze k žádosti některých klášterních spolubratří) složen, nýbrž i zámyslné chyby, jmenovitě nesprávné letopočty, týkající se životopisných dat Neplachových. Tak položil kompilátor rok narození Neplacha o deset let dříve (na rok 1312 místo 1322), poněvadž se mu asi zdálo nemožným vstoupení jeho do kláštera v desátém roce a složení slibu klášterního v dvanáctém roce. že to snížení letopočtu uděláno bylo zámyslně, viděti z toho, že rok 1312 následuje ve Vokounově textu po letech 1317 a 1319, což jest proti celé soustavě chronologického postupu ve spisku tom zachováváno. Totéž platí o r. 1322 (místo 1328), kde je zmínka o odevzdání Neplacha do škol opatovských. I zdá se, že si máme vznik mystifikace výše zmíněné takto představovati: skladatel textu Vokounova učiniv si snůšku zpráv z rozličných kronik českých mezi nimi i z Neplacha a jak se zda i z některých místních podání, chtěl ji dátí větší váhu tím, že ji připisoval Neplachovi, a k tomu konci pojhal do ní z dílka Neplachova zvláště i zprávy, které se týkají jeho osobnosti. Při tom jest zajímavovo, že co do pravopisu text, abychom tak řekli, Vokounova Neplacha, kde se s Pezovým srovnává, tomuto poslednímu více se blíží než rukopisu Lobkovickému,

¹¹⁾ *Würdigung der alten böhm. Geschichtsschreiber* str. 163.

¹²⁾ Dobner, *Mon. hist. Boh. IV*, str. 79.

ačkoliv tento buď Hirschmannovi anebo snad i rytíři Vokounovi neznám nebyl. Víme totiž, že po smrti Prokopa hraběte Černína r. 1777 přišla knihovna jeho do knihovny Lobkovické; i jestif pravdě podobno, že rukopisek obsahující Neplacha tenkrát dostal se z Černínské knihovny do Lobkovické, tak že by rukopisek ten byl onen autograf Neplacha, o jehož poměru k textu Vokounovu učinil Hirschmann Vokounovi výše zmíněné sdělení. Že však rukopis Lobkovický není autograf, nýbrž přepis z konce věku XIV neb spíše prvních let století XV, pozná každý, kdo rukopisek ten jen poněkud ohledá a věci rozumí. Avšak co chtěl Vokoun říci slovy „simulque autographo bibliothecae Czerninianae ad apicem manuscriptum istud conforme redditum fuisse vir candidissimi animi... testatus est,“ to neumíme vyložiti.

Že by však Lupáč byl měl úplnější exemplář Neplacha před sebou, než jest text Pezův, s tím méněm se nijak srovnati nemůžeme; neboť všecky zprávy, o nichž Lupáč udává, že z Neplacha jsou vzaty, nalezají se skutečně v Neplachovi, jak u Peze jest uveřejněn, skoro doslovně, a nepatrné změny, jež se v nich vyskytují, pocházejí od Lupáče, který sice více méně doslovně pramenů svých užil, ale k vůli spojení dát je poněkud proměňovati musil.

I může se tedy tvrditi, že se nám v Pezově vydání, případně v rukopisu Lobkovickém, až na mezeru vyříznutím oněch dvou listů spůsobenou zachovala práce Neplachova tak, jak z péra jeho vyšla.

Za základ vydání našeho vzali jsme rukopis Lobkovický, jmenovitě jest dle něho podán pravopis jmen vlastních, varianty z Pezova textu jsou naznačeny slovem „Pez“. Aby bylo při textu našem zároveň i to, co se v komplikaci Vokounově nalezá, položili jsme příslušné z Dobnerova vydání zprávy pod text ale nad čáru, a částky, které se v obou textech srovnávají, poznamenali jsme tučnými závorkami.

Po straně přidali jsme všude správná léta počátků panování neb papežování vedle položených osob, jakož i opravená dáta událostí, o něž jde. Léta začátků správy papežské položena jsou podle Gamsova spisu „Series episcoporum ecclesiae catholicae“.

Jos. Emmer.

Incipit prologus.

Alpha et Ω. Hoc verbum habetur apocalipsis primo capitulo. *A, a, a, domine deus: nescio loqui, quia puer sum, Jeremie I^o, et VIII° q. I. In scripturis.* Ego inquam, sum puer in sapientia cum intellectus obscuritate, puer experientia cum memorie debilitate, puer sine eloquencia cum lingue balbucitate, puer sine subsistencia cum membrorum instabilitate, et ideo nescio loqui. Quapropter ad illum volo habere recursum, qui est fons misericordie et graciarum largitor, qui merito in principio cuiuslibet actus venit invocandus. Unde Isaie LVIII°: *In vocabis, et dominus exaudiet, et clamabis, et dicet: ecce assum.* Et Joelis III°: *Omnis, qui invocaverit nomen domini, salvus erit.* Et habentur hec verba de penitencia d. I^o:¹⁾ *Adhuc instant, post medium.* Sed non sufficit ipsum invocare, nisi et omnia fiant in eius nomine. Unde apostolus ad Colocenses III°, et I^o ad Corintios X^o, et habentur XXVI q. I^o:²⁾ *Non liceat: Omnia quecumque facitis in verbo vel in opere, omnia in nomine domini facite.* Ad quod bene facit de consecracione d. I^o:³⁾ *Omnis christianus, ubi sic dicitur: Ad ipsum prius configiendum est, qui nostre curare possit anime passiones;* ipsius enim adiutorio circumscripto eciam virtus corporalis cuiquam nequit inesse. Hoc ultimum patet XXIII° q. I^o:⁴⁾ *Noli existimare circa principium.* Et non mirum, quod omnia fiant in ipsius nomine, cum ipse sit fundamentum, sine quo nullius boni operis appetet edificium, ut patet ad Corintios III° et I^o q. I^o:⁵⁾ *cum Paulus, de summa trinitate et fide catholica c. I^o in principio in Clementinis.⁶⁾ Hoc bene probat Hylarius libro VIII° de Trinitate et habetur post eum de consecracione d. II°:⁷⁾ *in Christo pater.* Nisi enim didicerimus ab eo, stulte atque inpie dicemus. Ad quod facit, quod scribit Augustinus libro de civitate dei et habentur XXVI° q. II°:⁸⁾ *qui sine, ubi sic dicitur:⁹⁾ Qui sine salvatore vult salutem habere et sine vera sapientia estimat se prudentem fieri posse, non sanus sed eger est, non prudens sed stultus, in egritudine assidua laborabit et in cecitate**

¹⁾ Decr. Gratiani causa XXXIII, qu. 3. dist. 3. can. 32. Mylně udána jest distinkce první. — ²⁾ Tamtéž, causa XXVI, quaestio 5, can. 3. Mylně jest tu quaestio I. — ³⁾ Tamtéž, dist. I, de consecr. can. 69. — ⁴⁾ Tamtéž, causa XXIII, qu. 1, can. 3. — ⁵⁾ Tamtéž, causa I, qu. 1, can. 26. — ⁶⁾ In Clementinis, lib. I, cap. 1. — ⁷⁾ Dist. II, can. 82. — ⁸⁾ Causa XXVI, qu. 2, can. 7. — ⁹⁾ Pez má dicit. — ¹⁰⁾ oeconomi Pez. — ¹¹⁾ Biloh Pez. — ¹²⁾ Decr. I pars. dist. XXXVII, cap. 7.

noxia stultus et demens permanebit. Illi igitur, qui est Alpha et Ω, id est principium et finis, dico cum Augustino id, quod ipse scribit in libro de speculo ecclesie capitulo III°. *Da, inquit, domine lucem in corde, da verbum in ore, da mentem celestem concendere sedem, da fontem illustrare boni, da lucem in te repartam, conspiciuos animi defigere visus.* Et quoniam altera pars sumus celi, altera terre, defige terre nebulas et pondera mala atque tuo splendore illumina obscuram interioris hominis faciem.

Siste vagas mentes per devia multa ruentes, subde carnem spiritui, appetitum rationi, corpus, animam atque me totum intus et extra tue per omnia coopta voluntati, ut universis suo ordine bene compositis te perfecte diligere, digne laudare merear corde et ore, omnique, qua valeo, virtute, ut tu, qui es Alpha et Ω omnium rerum, meam digneris illuminare intellectivam, meam digneris corroborare memorativam, meam digneris consolidare sustentativam, ut hanc presentem summulam cronice tam Romane quam Boemice ad satisfaciendum desiderio fratris Martini, yconomii¹⁰⁾ monasterii et patrui mei, per me Neplachonem taliter, id est valde pueriliter recollectam, ipsius autem Martini patrui mei et Petri prepositi mei et Johannis de Burloh¹¹⁾ camerarii mei correccioni submissam, tamquam expertis et illis, qui plus quam ego in historiis et rumoribus delectantur, ut si aliqua sunt minus bene ordinata, inputetur tamquam illi, qui in talibus nunquam delectabatur nec cito delectabitur. Confisus de illius omnipotencia, qui res penitus desperatas et impossibiles donare potest (c. de veteri iuramento et IV L. I ad finem I columpne), et qui omnium scienciarum est caput et auctor (XXXVII° d. I)¹²⁾ hinc etiam filius, qui omnium graciarum est mirabilis elargitor (XVI q. I^o) revertivum hoc opusculum agressus fui de scienzie mee modulo nichil presumens, sed tantummodo predicto patruo meo complacere volens, ipsum salvatorem invocans nec non matrem suam gloriosam et beatum Gregorium, doctorem eximium, ut ipse est Alpha et Ω, unus in essentia et trinus in personis, a quo omnes legisla-

tores pendere videntur, michi assit, ut hanc summulam [perficiam], in qua hunc ordinem tenere propono: Quia premisso dominice incarnationis anno post hec, si quid de aliquo sancto inventiam, breviter tangam, secundo de romanis pontificibus, tertio de romanis imperatoribus, signando quot annis quilibet regnaverit, quarto et ultimo, si quid notabile occurret, superaddam. Ut igitur hoc, quod aggredior, decenter principiare ac eciā mediare valeamque feliciter consumare interventu regine celorum et sanctorum meorum, quos speciali devocione diligo, ac eciā omnium sanctorum et specialiter per benedicções illius fratris hoc opus desiderantis michi prestare dignet trinitas per secula benedicta, amen.

Explicit prologus. Incipit brevis compilacio cro-
nice tam Romane quam Bohemice.

Anno ter MLXII ab inicio creacionis mundane secundum hebraicam veritatem, secundum vero LXX^a interpretes eorumque sectatores quinques millesimo¹⁾ ducentesimo primo, a diluvio bis millesimo trecentesimo VI°, ab Abrahe nativitate bis millesimo quarto decimo, a Moyse et egressu filiorum Israel de Egipto millesimo quingentesimo nono, a Salomone et prima templi edificatione millesimo XXXI°, a secunda vero edificatione, que sub Dario facta est, quingentesimo XIX°, ab urbis autem condicione septingentesimo LI°, olympiadis centesime nonagesime quarte²⁾ anno III°, mortuo Julio, primo Romanorum imperatore, qui imperio prefuit annis tribus, cui Octavianus primus Augustus Cesar successit, qui regnavit annis LVII, sed anno XLII° imperii Octaviani Cesaris Augusti, quando firmissimum pacem ordinacione dei Cesar Augustus composuit, nascitur in Bethleem Iuda dominus noster Ihesus Christus, verus deus et homo, cui pax ista famulabatur et cui per angelos decantatum fuit: Gloria in altissimis deo et in terra pax³⁾ hominibus bone voluntatis.

Anno dominice incarnationis II° Augustus amiciciam cum Partis fecit.

¹⁾ quinque milibus ruk. — ²⁾ quintae Pez. — ³⁾ pax in hominibus ruk. — ⁴⁾ Zprávy, týkající se let panovalní císařův a papežství papežů vzaty jsou větším dílem z kroniky Martina Opavského. — ⁵⁾ Gayus ruk. Lob. — ⁶⁾ M. Opav. imperavit a. 3, mens. 10, diebus 8. — ⁷⁾ annos Pez. — ⁸⁾ Kronika Martina Opavského udává rok 40. — ⁹⁾ Martin Opavský má a. 14, men. 8. — ¹⁰⁾ Anthycena ruk. — ¹¹⁾ nemá Pez. — ¹²⁾ apud ruk. Lob. — ¹³⁾ subscriptam Pez. — ¹⁴⁾ Martin Opav. má Nero imp. a. 13, men. 7, diebus 29.

- A. domini III Herodes occidit infantes.
- A. d. XV Octavianus Augustus moritur et 14 eodem anno Tiberius primus sibi successit et regnabit annis XXIII.⁴⁾
- A. d. XXX dominus noster Ihesus Christus 30 discipulos elegit et ewangelicis imbut sacramentis, et Johannes cepit baptisare populum.
- A. d. XXXI Johannes Baptista decollatur.
- A. d. XXXI discipuli Christi ewangelicis Christi instructi documentis verbum fidei per civitates Judee ipso mittente predicaverunt.
- A. d. XXXIII dominus noster Ihesus Christus 33 passus est in cruce et resurrexit a mortuis ascenditque in celum. In cuius passione multa contigerunt miracula.
- A. d. XXXIII Jacobus, frater domini, Jerusalimis ordinatur episcopus ab apostolis seditque annos XXX.
- A. d. XXXIX Tiberius moritur, cui Caius⁵⁾ 37 primus successit, qui regnavit IIII⁶⁾ annis.⁷⁾
- A. d. XLI Pilatus multis calamitatibus a Caio oppressus semet ipsum interfecit.
- A. d. XLII⁸⁾ Matheus ewangelium scripsit hebraice.
- A. d. XLIII Claudius imperium est adeptus 41 regnavitque annis XIII⁹⁾, menses (sic) VIII, diebus XXVIII.
- A. d. XLIII duodecim apostoli in totum orbem divisi sunt unde Petrus fundata primum Antiochena¹⁰⁾ ecclesia Romam se transtulit.
- A. d. XLV b. Petrus apostolus obtinuit sacerdotalem cathedram in Roma, cui presedit annis XXV, mensibus VII, diebus VIII usque ad XIII Neronis imperatoris.
- A. d. L fames maxima Rome¹¹⁾ fuit et Paulus apud¹²⁾ Athenas aram ignoto deo superscriptam¹³⁾ reperit.
- A. d. LI Claudius Judeos expulit ex urbe Roma.
- A. d. LIII Symon magus auctor symoniace heresis extitit.
- A. d. LV Nero Claudio successit et regnavit 54 annis XIII.¹⁴⁾

- A. d. LIX¹⁵⁾ Paulus apostolus a Festo vinctus Romam mittitur.
- A. d. LXIII Jacobus, frater domini, lapidatus est a Judeis.
- A. d. LXIII Marcus ewangelista passus est Alexandrie.
- A. d. LXVII sancti Geruasius et Prothasius Mediolani¹⁶⁾ et¹⁷⁾ Processus et Martinianus Rome martirisantur.
- A. d. LXIX Neroni successit Galba et regnabit annis¹⁸⁾ VI.
- A. d. LXX Petrus apostolus peracto predicationis sue tempore iterum veniens Romam defuncto Cleto, discipulo suo, cathedralm Clementi Romanam tradidit, dans ei successoribusque suis potestatem ligandi solvendique sicut ipse a domino accepit. Et eodem anno ipse Petrus iubente Nerone crucifixus est, Paulus vero decollatus; Nero vero post interfectionem apostolorum se ipsum interfecit.
- A. d. LXXI Linus Tuscus sedit annis XI, mensibus tribus, diebus XIII.
- A. d. LXXII Vespesianus imperator VII efficitur et regnavit annis IX.¹⁹⁾
- A. d. LXXIII Jerusalem a Tito capitul, ut²⁰⁾ Josephus scribit undecies centena millia fame periisse²¹⁾ totidemque gladio et centum milia captivorum publice venumdata.
- A. d. LXXVIII tres civitates Cypri terre motu perierunt.
- A. d. LXXIX pestilencia Rome tanta facta est, ut infra non multos dies decem milia hominum morerentur.²²⁾
- A. d. LXXX Vespesianus profluvio ventris moritur.
- A. d. LXXXI Titus VIII^{us} ab Augusto imperium suscepit et duobus annis et duobus mensibus regnavit.²³⁾
- A. d. LXXXII repentinum incendium Rome per triduum fuit.
- A. d. LXXXIII Domicianus, frater Titi iunior, 81 IX^{us} ab Augusto regnare cepit et XV annis ac mensibus VI regnavit.²⁴⁾
- A. d. LXXXIV sanctus Ap[pol]inaris Rannenne martirisatur.²⁵⁾
- A. d. LXXXIX Anacletus²⁶⁾ sedit annis XII, mensibus X passusque est sub Traiano²⁷⁾ VI° kaledas Maii.
- A. d. XCVI Dionisius Areopagita²⁸⁾ apud Parisium cum Rustico et Eleutherio sub Sysinio²⁹⁾ prefecto decollatus est.
- A. d. XC VIII Domicianus interfectus est.
- A. d. XCIX Nerua X^{us} ab Augusto regnavit anno uno, menses (sic) IV^{or}, diebus VIII°. Et eodem anno sanctus³⁰⁾ Johannes apostolus ab exilio Ephesum rediens et ecclesiam turbatam inveniens per hortatum³¹⁾ fratrum ewangelium scripsit; quo fidem rectam confirmavit.
- A. d. C Ulpius Trajanus XI^{us} imperator regnavit annis XIX, men. VI, dies XV. Et hoc anno Johannes³²⁾ apostolus et ewangelista apud Efesum³³⁾ obdormivit etatis sue anno XCIX^o.
- A. d. CIV Euaristus papa IV^{us} sedit annis VIII.
- A. d. CXI Alexander papa V^{us} sedit annis X et cum Euencio et Theodoro martirisantur.
- A. d. CXIX Elius Adrianus XII^{us} imperator regnavit annis XXI.
- A. d. CXXI Alexander papa passus est, cui 119 Syxtus papa successit et sedit annis IX.
- A. d. CXXX Thelesforus³⁴⁾ papa VII^{us} sedit annis decem. Hic constituit tres missas in Nativitate domini celebrari³⁵⁾ et tempore sacrificii gloria in excelsis deo³⁶⁾ cantari.
- A. d. CXL Antonius³⁷⁾ XIII^{us} imperator regnavit annis XXII et mensibus III. Et hoc anno Yginus³⁸⁾ papa VIII^{us} ordinatus est et³⁹⁾ sedit annis IV^{or}.
- A. d. CXLIV Pius papa IX^{us} sedit annis XV.⁴⁰⁾ 142

¹⁵⁾ Pez má LVIII. — ¹⁶⁾ Mediolano ruk. — ¹⁷⁾ nemá Pez. — ¹⁸⁾ mensibus 7 má kronika Martina Opav. — ¹⁹⁾ Mart. kronika a. 9, mens. 11, diebus 22. — ²⁰⁾ nemá Pez. — ²¹⁾ perisse ruk. — ²²⁾ Po straně má ruk. Pestilencia Rome viguit et incendium per triduum ibidem fuit. — ²³⁾ Martin Opav. má a. 3. — ²⁴⁾ Tentýž a. 13, mens. 5. — ²⁵⁾ martyrizatur Pez a tak obyčejně vždy níže. — ²⁶⁾ Cleta a Klementa vynechal Neplach, při Anakletovi a zhusta též i níže nesrovnávají se léta, měsíce a dny papežování s letopočty Martina Opavského a totéž platí i o letech císařování. — ²⁷⁾ Třayano ruk. — ²⁸⁾ Ariop. ruk. — ²⁹⁾ Sysuno Pez. — ³⁰⁾ nemá Pez. — ³¹⁾ pre hortatu ruk. — ³²⁾ nemá Pez. — ³³⁾ Ephesum Pez. — ³⁴⁾ Telephorus Pez. — ³⁵⁾ celebrare Pez. — ³⁶⁾ nemá ruk. — ³⁷⁾ Anthon. ruk. — ³⁸⁾ Hygynus Pez. — ³⁹⁾ est et nemá ruk. Lobk. — ⁴⁰⁾ Martin Opav. sedit a. 11, mens. 4, diebus 21.

157	A. d. CLIX Anicetus papa X ^{us} sedit annis X. ⁴¹⁾ Hic constituit, ut clerus comam non nutriat.	A. d. CCXXV Aurelius Seuerus Alexander igno- bilis fortune XXI imperator regnavit annis XIII.	222
161	A. d. CLXII Marcus Aurelius Antonius ⁴²⁾ Ue- rus XIV ^{us} imperator regnavit annis XIX.	A. d. CCXXVI Vrbanus papa XVI efficitur sedensque annis VIII multos convertit ad fidem.	222
168	A. d. CLXIX ⁴³⁾ Sother Campanus papa XI ^{us} sedit annis IX, mensibus III, diebus XXI.	A. d. CCXXIX sancti Vrbanus papa, Tiburcius et Valerianus et beata Cecilia Rome martirisantur.	220
177	A. d. CLXXVIII Eleutherius papa XII ^{us} sedit annis XXI, mensibus VI, diebus VIII. Ad hunc Lucius, rex Britannie, ⁴⁴⁾ litteras misit, rogans, ut baptisaretur, ⁴⁵⁾ quod impetravit.	A. d. CCXXXIV Poncianus papa XVII sedit an- nis V, mensibus duobus, diebus duobus.	230
180	A. d. CLXXXI Lucius Aurelius, ⁴⁶⁾ filius Marci Antonii Ueri, XV ^{us} imperator regnavit annis XII, men. VIII.	A. d. CCXXXVII Alexander occiditur Maguncie.	235
189	A. d. CXCI Victor Africus ⁴⁷⁾ papa XIII ^{us} se- dit annis X, mensibus II, diebus X.	A. d. CCXXXVIII Julius Maximinus genere Thrax, ⁵⁶⁾ ordine miles XXII imperator regnavit an- nis III.	235
192	A. d. CXCIII Aurelius imperator strangulatur.	A. d. CCXXXIX Maximinus persecucionem sex- tam movit in christianos, ⁵⁷⁾ in qua cum Poncianus papa occubuisset, Antheros Grecus ei ⁵⁸⁾ successit	235
193	A. d. CXCIV Helius Pertinax XVI ^{us} imperator regnavit menses VI.	XVIII, sed post mensem unum et dies XXX ⁵⁹⁾ et ipse passus est III Nonas Januarii.	235
199	A. d. CLXXXXV Seuerus Africus XVII ^{us} im- perator regnavit annis XVII, menses III.	A. d. CCXL Fabianus Romanus papa XIX se- dit annis XIII, passusque est sub Decio XIII ka- lendas Februarii, et Maximinus imperator ⁶⁰⁾ inter- ficitur.	236
202	A. d. CC Seuerus Parthos et Arabes su- peravit. ⁴⁸⁾	A. d. CCXLI Gordianus ⁶¹⁾ Romanus XXIII im- perator regnavit annis VI.	238
202	A. d. CCIII Seuerinus papa XIV ⁴⁹⁾ sedit an- nis XVIII.	A. d. CCXLVI Gordianus ⁶¹⁾ imperator interficitur. Et isti omnes imperatores fuerunt pagani. ⁶²⁾	244
209	A. d. CCVII Perpetua et Felicitas bestiis de- putantur Carthagine. ⁵⁰⁾	A. d. CCXLVII Philippus Romanus XXIII im- perator, sed primus inter eos christianus ⁶³⁾ regna- vit annis VII. ⁶⁴⁾	244
211	A. d. CCXII Seuerus moritur in Britannie.	A. d. CCLIV Decius de Pannonia XXV im- perator regnavit II annis cum dimidio. ⁶⁵⁾ Huius tem- pore Fabianus papa martirisatus est, cui Cornelius	249
211	A. d. CCXIII Marcus Antonius Caracalla ⁵¹⁾ XVIII imperator regnavit annis VI, men. II. ⁵²⁾	Romanus XX succedens sedit annum ⁶⁶⁾ et menses	250
217	A. d. CCXX Opilius Macrinus, qui prefectus erat pretorii, XIX ^{us} imperator regnavit anno uno et men. II. ⁵³⁾	VII. Hic exercetur VII ^a persecucio. ⁶⁷⁾	250
218	A. d. CCXX primo Marcus Aurelius Antonius, qui putabatur ⁵⁴⁾ filius Antonii Caracalle ex conso- brina sua occulte stuprata, XX ^{us} imperator regnavit annis IV. ⁵⁵⁾ Et hoc anno Calixtus papa XV ordi- natus sedit annis V.	A. d. CCLV Cornelius papa martirisatur, cui ⁶⁸⁾ Sixtus Grecus XXI papa successit seditque menses X.	253
218	A. d. CCLVI Sixtus papa cum Laurencio ar- chidiacono et Felicissimo et Agapito dyaconibus,	257	
		258	

⁴¹⁾ Mart. Opav. má sed. a. 9, m. 3, diebus 4. — ⁴²⁾ Anth. ruk. a tak i níže. — ⁴³⁾ Pez má CLIX. — ⁴⁴⁾ Brit-
tanie a tak i níže ruk. Lobk. — ⁴⁵⁾ baptizaretur Pez a tak pravidelně i níže. — ⁴⁶⁾ Myslí se tu Commodus. — ⁴⁷⁾ Africus
ruk. — ⁴⁸⁾ Válka Severova proti Parthům byla od roku 198—202. — ⁴⁹⁾ nemá Pez. — ⁵⁰⁾ Carthagini ruk. — ⁵¹⁾ Caracalla
ruk. — ⁵²⁾ Martin Op. má imper. a. 7. — ⁵³⁾ Týž má regn. anno uno. Ruk. má místo Opil. Spilius. — ⁵⁴⁾ Ruk. má qui
putabantur filii Anthonii Caracalle. Jest to Bassianus Ant. Heliogabalus. — ⁵⁵⁾ Martin Opav. má 3. — ⁵⁶⁾ Trax ruk. —
⁵⁷⁾ Po straně má ruk.: persecucio sexta in christianos. — ⁵⁸⁾ eo Pez. — ⁵⁹⁾ Martin Op. má: sedit a. 3, m. 1, diebus 15. —
⁶⁰⁾ nemá ruk. — ⁶¹⁾ Gordyanus ruk. — ⁶²⁾ Po straně v rukopise: supradicti imperatores omnes fuerunt pagani. — ⁶³⁾ místo
inter eos christianus má Pez inter christianos. — ⁶⁴⁾ VI Pez. — Po straně má ruk.: Philippus primus imperator chri-
stianus. — ⁶⁵⁾ Martin má annis 2, men. 4. — ⁶⁶⁾ Martin Opav. má: sedit annis 3, mens. 2, diebus 10. — ⁶⁷⁾ Po straně
má ruk. Lobk. přípisek: Persecucio christianorum VII. — ⁶⁸⁾ Papeže Lucia I a Štěpána I vynechal na tomto místě
Neplach a položil je níže. Sixt papežoval dle kroniky Martina Opav. a. 2, mens. 11, diebus 6.

251	Tiburcio Romano, Ypolito cum tota familia sua et XLVII militibus Rome martirisatur. Quorum omnium Rome sepulcra visitavi. Passi sunt eciam hoc anno Polocromius ⁶⁹⁾ episcopus cum multis, Abdon et Sennes, ⁷⁰⁾ Olympiades et Maximus ⁷¹⁾ et beata Agatha.	269
268	A. d. CCLVII Gallus, Volusianus XXVI impe- rator regnavit annis duobus, mensibus III. ⁷²⁾	276
268	A. d. CCLVIII Dionysius ⁷³⁾ papa XXII migra- vit XI Kalendas Januarii. Hic ⁷⁴⁾ presbyteris ecclesias distribuit et sedit annis duobus, mensibus VI, ⁷⁵⁾ diebus XI. Et eodem anno Lucius Romanus ⁷⁶⁾ XXIII sedit menses VIII.	275
253	A. d. CCLIX Licinius Valerianus et Galienus XXVII regnaverunt simul annos VI. Galienus vero solus IX, qui faciunt annos XV et horum tempore exercetur octava persecucio in christianos. ⁷⁷⁾	282
254	A. d. CCLX Stephanus Romanus sedit annis III, ⁷⁸⁾ mensibus II, diebus XV.	283
	A. d. CCLXII Sancti Ciprianus Carthaginensis, Prothus et Jacinthus, ⁷⁹⁾ Eugenia et alii multi mar- tirisantur.	284
	A. d. CCLXVI. Hic christianis pax redditur. ⁸⁰⁾	284
268	A. d. CCLXXII Dionysius ⁸¹⁾ papa, Felix papa, Marius et Martha et alii multi martirisantur.	296
268	A. d. CCLXXIV Claudius XXVIII imperator regnavit annum unum, menses IX. ⁸²⁾	307
270	A. d. CCLXXVI Aurelianus Romanus XXIX imperator regnavit annis V, menses VI. ⁸³⁾ Hic exer- cetur IX ^a persecucio in christianos.	309
275	A. d. CCLXXX Aurelianus imperator occiditur.	309
275	A. d. CCLXXXI Tacitus Romanus XXX ^{us} im- perator regnavit mensibus VII, diebus III. ⁸⁴⁾	310
276	A. d. CCLXXXII Probus imperator de Persia ⁸⁵⁾ regnavit annis VI, menses IV ⁸⁶⁾ et primo anno	305

⁶⁹⁾ Polocronius Pez. — ⁷⁰⁾ Senen Pez. — ⁷¹⁾ Maximinus Pez. — ⁷²⁾ Martin Opav. má 4. — ⁷³⁾ Dyonisius
ruk. — ⁷⁴⁾ Po straně ruk.: Hic parochie sunt distribute. — ⁷⁵⁾ Martin Opav. má mens. 3, dny scházejí docela. —
⁷⁶⁾ Jest to patrně papež výše vynechaný, o němž Martin Op. udává, že papežoval 3 léta, 3 měsíce a 3 dny. — ⁷⁷⁾ Po
straně má ruk.: Persecucio christianorum octava. — ⁷⁸⁾ Martin má 4. — ⁷⁹⁾ Jacinthus Pez. — ⁸⁰⁾ datur Pez. —
⁸¹⁾ Dyosius ruk. — ⁸²⁾ Martin má 8. — ⁸³⁾ měsíců nemá Martin. — Po straně připsáno jest: Persecucio nona. —
⁸⁴⁾ Martin mens. 6. — ⁸⁵⁾ Persya ruk. — ⁸⁶⁾ Martin má 3. — ⁸⁷⁾ supra má Pez. — ⁸⁸⁾ V Martinovi scházejí dny. —
⁸⁹⁾ Euthychianus Pez. — ⁹⁰⁾ 4 má Martin. — ⁹¹⁾ Elanus Pez, t. j. Carus. — ⁹²⁾ Gayus ruk. a tak i níže. — ⁹³⁾ Dyocl. ruk.
a tak i níže. — ⁹⁴⁾ Dny nejsou v Martinově kronice udány. — ⁹⁵⁾ Po straně v ruk.: Persecucio X. — ⁹⁶⁾ nemá Pez. —
⁹⁷⁾ Martin má: sedit a. 7, mens. 2, diebus 25. — ⁹⁸⁾ Tamtéž jest sed. a. 5, diebus 22. — ⁹⁹⁾ nemá Pez. — ¹⁰⁰⁾ Sinay
Pez. — ¹⁾ Eugenius Pez. — ²⁾ Martin Op. má Eusebius... sedit a. 2, mens. 2, diebus 25. — ³⁾ Tamtéž sed. a. 3,
mens. 6, dieb. 8. — ⁴⁾ Constantinus Pez. — ⁵⁾ místo cr. sunt má Pez creantur. — ⁶⁾ Constantinus Pez. — ⁷⁾ Italiem
Pez. — ⁸⁾ Afric. Pez. — ⁹⁾ Illyr. Pez. — ¹⁰⁾ Asiam Pez.

- ³⁰⁶ A. d. CCCXI Constantinus, filius Constancii ex Helena concubina, mortuo patre creatus imperator regnavit annos XXX, menses X.¹¹⁾ Hunc Constantinum Silvester papa a lepra mundavit ipsumque de sacro fonte levavit. Et hic imperator ecclesiam Romanam multis bonis dotavit ac insigniis decoravit cedens pape Siluestro de urbe Romana seque transferens in civitatem Constantinopolitanam.
- ³¹⁴ A. d. CCCXIV Silvester papa, qui Constanti- num baptisavit et a lepra mundavit, sedit annis XXII, mensibus X.¹²⁾
- ³²⁵ A. d. CCCXXVII concilium trecentorum epi- scoporum congregatur in Nycea.¹³⁾
- A. d. CCCXXVIII crux Domini ab Helena in- venitur sub Siluestro papa, quamvis alii libri dicant sub Eusebio papa, qui fuit tempore Constancii im- peratoris.
- ³³⁶ A. d. CCCXXXVIII Marcus Romanus papa sedit mensibus VIII.¹⁴⁾
- ³³⁷ A. d. CCCXXXIX Julius papa sedit annis XVI.¹⁵⁾ Eodem eciam anno sanctus Nicolaus episcopus claruit.
- ³³⁷ A. d. CCCXL Constantinus imperator in sub- urbana villa Nycomedie die¹⁶⁾ XI Kalendas Januarii moritur anno vite sue LXVI, imperii XXXI° sepul- tusque est Bisancio¹⁷⁾ in basilica apostolorum Petri et Pauli.
- ³³⁷ A. d. CCCXLI Constantinus filius Constantini regnavit annis XX.¹⁸⁾
- ³⁵² A. d. CCCLV Liberius Romanus sedit annis XVII,¹⁹⁾ mensibus VI, diebus III.
- A. d. CCCLIX Antonius²⁰⁾ abbas obiit anno etatis sue CV°.
- A. d. CCCLX ossa Andree apostoli et Luce- ewangeliste et Timothei²¹⁾ Constantinopolim al- lata sunt.
- A. d. CCCLXI Paulinus Treuerorum episcopus, in exilio obiit.
- A. d. CCCLXIV Claudius Julianus Apostata regnavit annis II et²²⁾ mensibus VIII et huius tem- pore martirisantur Johannes et Paulus et Galli- canus.

¹¹⁾ Martin Opav. dokládá: et diebus 11. — ¹²⁾ Martin Opav. má a. 23, m. 10, diebus 11. — ¹³⁾ Nicaea Pez. — Po straně má ruk.: concilium Nicenum. — ¹⁴⁾ Pez má sedit a. XVI, menses VIII; Martin Op. sed. a. 2, mens. 8, dieb. 20. — ¹⁵⁾ Martin má a. 11, m. 2, diebus 8. — ¹⁶⁾ nemá Pez. — ¹⁷⁾ Byzantio Pez. — ¹⁸⁾ Martin má a. 24. — ¹⁹⁾ Týž a. 17, mens. 8. — ²⁰⁾ Anthonius ruk. Lobk. — ²¹⁾ Thimotei ruk. Lobk. — ²²⁾ nemá Pez. — ²³⁾ Jovianus Pez. — ²⁴⁾ Mart. má 7. — ²⁵⁾ diebus 2 nemá Mart. — ²⁶⁾ Po straně ruk.: Conversio Augustini et Te deum laudamus compilacio. — ²⁷⁾ hym. Pez. — ²⁸⁾ nemá ruk. — ²⁹⁾ hym. Pez. — ³⁰⁾ Arcadius Pez. — ³¹⁾ Martin má 13. — ³²⁾ Yponi ruk.

- A. d. CCCLXV ossa Johannis Baptiste per pa- ganos cremata et dispersa sed per monachos recollecta missa sunt in Alexandriam.
- A. d. CCCLXVI Jouinianus²³⁾ Romanus regna- vit mensibus VIII.²⁴⁾
- A. d. CCCLXVII Valentinianus de Panonia²⁵⁾ regnavit annis XI.
- A. d. CCCLXIX Felix Romanus sedit anno uno, diebus II.²⁵⁾
- A. d. CCCLXX Damasus Hispanus sedit annis XVIII, mensibus II, diebus X. Hic constituit, ut psalmi die noctuque legerentur in ecclesia.
- A. d. CCCLXXV^o Martinus Turonis ordinatur episcopus.
- A. d. CCCLXXVIII Valens Romanus regnabit annis IV.
- A. d. CCCLXXXI claruerunt preclara Christi luminaria. Damasus papa Rome, Jeronimus Bethleem, Ambrosius Mediolano, Martinus Turonis, Seruacius et Severinus Colonie.
- A. d. CCCLXXXII Gracianus Romanus regna- vit annis VI.
- A. d. CCCLXXXIV synodus L episcoporum aduersus Macedonium congregatur.
- A. d. CCCLXXXVI Theodosius Romanus regna- vit annis XI.
- A. d. CCCXCI Augustinus ad fidem conversus a beato Ambrosio baptisatur.²⁶⁾ Quo baptisato ym- num²⁷⁾ Te deum laudamus composuerunt Ambrosio incipiente Te deum laudamus, Augustino autem ultimum versum concludente, scilicet:²⁸⁾ In te domine speravi etc. alternatim totum ymnum²⁹⁾ composuerunt.
- A. d. CCCXCII Honorius et Archadyus³⁰⁾ regnauerunt annis XXIII.³¹⁾
- A. d. CCCXCIII Augustinus Ypone³²⁾ ordi- natur episcopus.
- A. d. CCCXCIX Johannes heremita obiit.

Ab hoc loco causa brevitatis obmissis ali- quibus annis domini signabo solummodo, quot annis quilibet Romanorum pontificum sancte Ro- mane ecclesie presederit et quot annis quilibet

- Romanorum imperatorum regnaverit et quoto anno domini; de aliquibus eciam sanctis, quo³³⁾ tempore mortui fuerint et quoto anno domini breviter tangam.
- A. d. CCCC sanctus Martinus obiit vite sue anno LXXX, episcopatus vero XXVI.
- ³⁹⁷ A. d. CCCCI Sanctus Ambrosius obiit.³⁴⁾
- ⁴⁰² A. d. CCCCVII Innocencius³⁵⁾ Albanensis papa sedit annis XV, mensibus II, diebus IX.³⁶⁾
- ³⁹⁵ A. d. CCCCX Theodosius³⁷⁾ et Honorius regnaverunt annis XV.
- A. d. CCCXI corpora Abacuk et Michee prophetarum revelantur.
- ⁴⁰⁸ A. d. CCCXV Theodosius³⁹⁾ et Valentinianus regnauerunt annis XXVII.
- ⁴⁰⁸ A. d. CCCXX Alricus, rex Gothorum, Roma invasit et multa mala in ecclesia dei fecit et hac occasione beatus Augustinus scripsit libros de civitate dei.
- ⁴¹⁷ A. d. CCCXX⁴⁰⁾ Sozimus⁴¹⁾ Grecus sedit annis II, mensibus VIII, diebus XXV.⁴²⁾
- ⁴²⁰ A. d.⁴³⁾ CCCXXIII sanctus Jeronimus obiit vite sue anno CVI.
- ⁴¹⁸ A. d. CCCXXV Bonifacius⁴⁴⁾ Romanus sedit annis III, mensibus VIII, diebus VIII.⁴⁵⁾
- ⁴²² A. d. CCCXXVI Celestinus⁴⁶⁾ papa ordinatus. Hic constituit „Sanctus“ in missa cantari.
- A. d. CCCXXXVI⁴⁷⁾ Cassianus⁴⁸⁾ collationes patrum scripsit.
- ⁴³² A. d. CCCXXXIV Sixtus⁴⁹⁾ Romanus sedit annis VIII, mensibus⁵⁰⁾ II, diebus IX.
- ⁴⁴⁰ A. d. CCCXXXIX Leo⁵¹⁾ Tuscus sedit annis XXI, mensibus III,⁵²⁾ diebus XXVII.
- ⁴³⁰ A. d. CCCXL Wandali Africam vastant, Ypo- nem obsident et beatus Augustinus obdormivit in domino.
- ⁴⁶¹ A. d. CCCXLV⁵³⁾ Hilarius Sardius sedit annis VI, mensibus III, diebus X.

³³⁾ quot Pez. — ³⁴⁾ Po straně má rukopis Lobk.: Ambrosii mors. — ³⁵⁾ Innocenz I. — ³⁶⁾ Mart. Op. má 20. — ³⁷⁾ Theodosius ruk. Lobk. — ³⁹⁾ Teod. ruk. Lobk. — ⁴⁰⁾ CCCXXII má Pez. — ⁴¹⁾ Zosimus Pez. — ⁴²⁾ IX má Pez. — Martin Op. a. 1, m. 8, diebus 25. — ⁴³⁾ Následujících dvou odstavců nemá Pez. — Po straně ruk. Lobk.: Jeronimi mors. — ⁴⁴⁾ Bonifacius I. — ⁴⁵⁾ Mart. Op. má místo diebus VIII: et cessavit episcopatus d. 9. — ⁴⁶⁾ Coel. I. — ⁴⁷⁾ CCCXXXII Pez. — ⁴⁸⁾ Castsyanus ruk. Lobk. — ⁴⁹⁾ Sixt III. — ⁵⁰⁾ mensibus II nemá Martin Op. — ⁵¹⁾ Lev I. — ⁵²⁾ m. 1. Martin Op. — ⁵³⁾ CCCXL Pez. — ⁵⁴⁾ Martin Op. má Marcianus et Valentinianus imper. a. 7. — ⁵⁵⁾ Po straně v ruk. Lobk. Sinodus IV. — ⁵⁶⁾ Martin Opav. nemá dieb. 2. — ⁵⁷⁾ Martin Opav. 7. — ⁵⁸⁾ d. V. nemá Martin Op. — ⁵⁹⁾ Felix III. — ⁶⁰⁾ XXVII ruk. Lobk. — ⁶¹⁾ d. 28 Martin Op. — ⁶²⁾ Anast. II. — ⁶³⁾ anno 1 Martin Op. — ⁶⁴⁾ d. 23 týž. — ⁶⁵⁾ a. 26 týž. — ⁶⁶⁾ martyrizantur Pez a tak všude níže. — ⁶⁷⁾ nemá Pez. — ⁶⁸⁾ Jan I. — ⁶⁹⁾ m. 8 dieb. 18 má Martin Op.

nachorum sumpsit principium.⁷⁰⁾ Quibus eciam regulam, qualiter viverent, editam per spiritum sanctum compilavit, quam postmodum beatus Gregorius papa approbavit ac ordinem confirmavit.

⁵²⁶ A. d. DXXVIII Felix⁷¹⁾ Sabianus sedit annis IV, mensibus II, diebus XVII.⁷²⁾

⁵³⁰ A. d. DXXXII Bonifacius⁷³⁾ Romanus sedit annis II,⁹²⁾ mensibus V, diebus IX.

⁵³² A. d. DCVI Bonifacius⁹³⁾ papa sedit⁹⁴⁾ mensibus VIII.

⁵³⁵ A. d. DXXXIV Johannes⁷⁵⁾ papa sedit annis III,⁷⁶⁾ mensibus VIII, diebus VI.

⁵³⁶ A. d. DXXXVI Agapitus⁷⁷⁾ Romanus sedit annis VII⁷⁸⁾ XI, diebus VIII.

⁵³⁷ A. d. DL Siluerius papa Campanus sedit⁷⁹⁾ mensibus IX, diebus XI.

⁵³⁸ A. d. DLI Vigilius Romanus sedit annis XVII, mensibus VI, diebus V.⁸⁰⁾

⁵⁴³ A. d. DLII obiit sanctus dei confessor et abbas⁸¹⁾ Benedictus.

⁵⁵⁵ A. d. DLVIII Pelagius⁸²⁾ papa Romanus sedit mensibus IV, diebus XVIII.⁸³⁾

⁵⁶⁰ A. d. DLXII Johannes⁸⁴⁾ papa Romanus sedit annis XII, mensibus XI, diebus XVII.⁸⁵⁾

⁵⁶⁵ A. d. DLXV Justinus iunior regnavit annis XI.

⁵⁷⁴ A. d. DLXXIV Benedictus⁸⁶⁾ Romanus sedit annis IV, mense I, diebus XVIII.

⁵⁷⁸ A. d. DLXXV Tiberius Romanus regnavit annis VII.

⁵⁷⁸ A. d. DLXXX Pelagius⁸⁸⁾ Romanus sedit annis X,⁸⁹⁾ diebus X.

⁵⁸² A. d. DLXXXIII Mauricius Capadocus regnavit annis XX.

⁵⁹⁰ A. d. DXCI Sanctus Gregorius⁹⁰⁾ papa; postquam presedit cathedre annis XIII, mensibus VI,

⁶⁰⁴ dies X migravit ad Christum. Hic letanias instituit et pestilenciam per suas processiones amovit, quas Rome faciebat, et antiphonam Regina celi per angelos decantari audivit et in eadem antiphona con-

clusionem fecit addendo illud, scilicet Ora pro nobis deum.

A. d. DC Focas Romanus regnavit annis VIII. 603

A. d. DCIII Fabianus⁹¹⁾ Romanus sedit annis II,⁹²⁾ mensibus V, diebus IX.

A. d. DCVI Bonifacius⁹³⁾ papa sedit⁹⁴⁾ mensibus VIII.

A. d. DCIX Bonifacius⁹⁵⁾ Valerianus sedit annis VI, mensibus VI,⁹⁶⁾ diebus II.

A. d. DCXI Heraclius⁹⁷⁾ regnavit annis XXVI.⁹⁸⁾ 610

A. d. DCXIII Deodatus⁹⁹⁾ papa sedit annis III, diebus XX.

A. d. DCXVI¹⁰⁰⁾ Bonifacius¹⁾ Campanus sedit annis V, diebus XIII.

A. d. DCXXII Honorius Campanus sedit annis XII, mensibus XI, diebus XVII.

A. d. DCXXX Constantinus filius Heraclii, regnabit menses IV. 641

A. d. DCXXXIII Seuerinus Romanus sedit anno uno, diebus²⁾ II.

A. d. DCXXXVI Johannes³⁾ Dalmatinus sedit anno uno, mensibus IX, diebus XVIII.

A. d. DCXLII Teodorus⁴⁾ Grecus sedit annis VI, mensibus V, diebus VIII.

A. d. DCXLIII Constans, filius Constantini, nepos Heraclii, regnavit annis XXVIII.⁵⁾

A. d. DCXLVII Martinus papa sedit annis VI, mensibus II,⁶⁾ diebus XXVI.

A. d. DCLII Eugenius⁷⁾ papa sedit annis II, mensibus VIII, diebus XXVIII.⁸⁾

A. d. DCLVI Vitalianus papa sedit annis IX,⁹⁾ mensibus VI.

A. d. DCLXI Deodatus papa sedit annis IV, mensibus II, diebus V.

A. d. DCLXX Constantinus, filius Constantini, regnavit annis XVII.

⁶⁷⁶ A. d. DCLXXV Dompnus¹⁰⁾ papa sedit annis III, mensibus V, diebus X.

A. d. DCLXXIX Bonifacius¹¹⁾ papa sedit annis IV, mensibus II, diebus VII.

⁶⁷⁸ A. d. DCLXXX Agato papa sedit¹²⁾ annis IX, mensibus VI, diebus III.

⁶⁸² A. d. DCLXXXI Leo¹³⁾ papa sedit mensibus X, diebus XVI.

⁶⁸⁴ A. d. DCLXXXIV¹⁴⁾ Benedictus¹⁵⁾ papa sedit mensibus X, diebus XII.

⁶⁸⁵ A. d. DCLXXXV Johannes¹⁶⁾ papa sedit anno I, diebus X.

⁶⁸⁵ A. d. DCLXXXVI¹⁷⁾ Justinianus regnavit annis X.

⁶⁸⁶ A. d. DCLXXXVIII Zeno¹⁸⁾ papa sedit annis II, diebus II.

⁶⁸⁷ A. d. DCLXXXIX Sergius Syrus sedit annis IX, mensibus VIII,¹⁹⁾ diebus XIII.²⁰⁾

A. d. DCXC Leo²¹⁾ papa sedit annis II, diebus²²⁾ XI.

⁶⁹⁵ A. d. DCXCVII Leo, qui et Leoncius, regnavit annis III, diebus IV.

⁶⁹⁸ A. d. DCC Tiberius regnavit annis septem.

⁷⁰¹ A. d. DCCI Johannes²³⁾ Grecus sedit annis III, mensibus II, diebus XXIII. Et eodem anno transferuntur in Franciam²⁴⁾ corpora sancti Benedicti abbatis et sororis eius beate Scolastice.

⁷⁰⁵ A. d. DCCIV Johannes²⁵⁾ Romanus sedit annis II, mensibus VII, diebus XVII.

⁷⁰⁵ A. d. DCCVI Justinianus regnavit annis VII.²⁶⁾

⁷⁰⁸ A. d. DCCVII Sizinnius papa sedit XX diebus.

⁷⁰⁸ A. d. DCCVIII Constantinus²⁷⁾ Syrus sedit annis VII, diebus XV.

⁷¹¹ A. d. DCCXI Philippicus regnavit anno I, mensibus VI.

⁷¹³ A. d. DCCXIV Anastasius regnavit annis III.

A. d. DCCXV Gregorius²⁸⁾ Syrus sedit annis XVII, mensibus VII, diebus II.

A. d. DCCXVII²⁹⁾ Theodosius³⁰⁾ regnavit anno uno, diebus IV.

A. d. DCCXVIII Leo et Constantinus regnaverunt annis XXV.

A. d. DCCXXXI Gregorius³¹⁾ Romanus sedit annis X,³²⁾ mensibus VIII, diebus XXIII.³³⁾

A. d. DCCXLII Constantinus³⁴⁾ regnavit annis XXXV.

A. d. DCCXLIII Zacharias Grecus sedit annis X, mensibus II, diebus XVI.³⁵⁾

A. d. DCCLI Stephanus³⁶⁾ Romanus sedit annis V, diebus XXVII.³⁷⁾

A. d. DCCLVII Paulus³⁸⁾ Romanus sedit annis X, mense uno, diebus II.³⁹⁾

A. d. DCCLX Constantinus⁴⁰⁾ sanctus Othmarus abbas in insula relegatus migravit ad dominum.

A. d. DCCLXVII Constantinus⁴¹⁾ Romanus sedit anno I, diebus III.

A. d. DCCLXIX Stephanus⁴²⁾ Siculus sedit annis III, mensibus V.⁴³⁾

A. d. DCCLXX corpus sancti Othmari abbatis post⁴⁴⁾ X annos incorruptum repertum in monasterio sancti Galli in Sweuia sepelitur.

A. d. DCCLXXIII Adrianus⁴⁵⁾ papa sedit annis XXIII, mensibus X, diebus XVIII.

A. d. DCCLXXVII Leo⁴⁶⁾ Romanus regnavit annis V.

A. d. DCCLXXXI Constantinus, filius Leonis, regnavit annis X.

A. d. DCCXI Niceforus regnavit annis⁴⁷⁾ IX. 802

A. d. DCCXCVI Leo⁴⁸⁾ papa sedit annis XX. 795

Hic Karolum Magnum fecit imperatorem.

A. d. DCCXCIX Leo papa Romanus⁴⁹⁾ a Romanis executus est et coram imperatore Karolo assumpto ewangelii textu ambonem ascendit et de

⁷⁰⁾ Po straně má ruk. Lobk.: Principium monachorum tempore Benedicti, quorum regulam Gregorius approbavit. — ⁷¹⁾ Felix IV. — ⁷²⁾ d. 13 Martin Op. — ⁷³⁾ Bonifac II. — ⁷⁴⁾ d. 26 Martin Op. — ⁷⁵⁾ Jan II. — ⁷⁶⁾ a. 2, m. 4 má Martin Op. — ⁷⁷⁾ Agapet I. — ⁷⁸⁾ sedit m. 11, d. 18 Martin Op. — ⁷⁹⁾ sedit a. 1, m. 5, diebus 11 má týž. — ⁸⁰⁾ d. 25 týž. — ⁸¹⁾ abbas beatus Bened. Pez. — ⁸²⁾ Pelagius I. — ⁸³⁾ sed. a. 4, m. 10, d. 18 má Martin Op. — ⁸⁴⁾ Jan III. — ⁸⁵⁾ d. 27 má Martin Opavský. — ⁸⁶⁾ Bened. I. — ⁸⁸⁾ Pelag. II. — ⁸⁹⁾ a. 10, m. 2, d. 10 Martin Opavský. — ⁹⁰⁾ Řehoř I. — Po straně má rukopis Lobkovický: Mors Gregorii. Hic letaniam edidit et antiphonam Regina celi. — ⁹¹⁾ Správně Sabinianus. — ⁹²⁾ a. 1 Martin Op. — ⁹³⁾ Bonifac III. — ⁹⁴⁾ praesedit Pez místo papa sedit; m. 8, d. 28 má Martin Op. — ⁹⁵⁾ Bonifac IV. — ⁹⁶⁾ m. 8, d. 12 Martin Op. — ⁹⁷⁾ Heraclius Pez a tak i níže. — ⁹⁸⁾ a. 31 Martin Op. — ⁹⁹⁾ Deusdedit Martin Op. — ¹⁰⁰⁾ DCXVII Pez. — ¹⁾ Bonif. V. — ²⁾ d. II nemá Martin Op. — ³⁾ Jan IV. — ⁴⁾ Theod. Pez; jest to Theodor I. — ⁵⁾ a. 27 Martin Op. — ⁶⁾ m. 1 týž. — ⁷⁾ Eugen I. — ⁸⁾ d. 22 Martin Op. — ⁹⁾ a. 14 týž.

¹⁰⁾ Domnus Pez; správně Donus. Martin Op. má sed. a. 1 atd. — ¹¹⁾ Bonifacia nemá Martin Op. ani v jiných řádách papežů nepřichází. — ¹²⁾ sed. a. 2, m. 6, d. 3. — ¹³⁾ Lev II. — ¹⁴⁾ DCLXXXII Pez. — ¹⁵⁾ Benedikt II. — ¹⁶⁾ Jan V. — ¹⁷⁾ DCLXXXVII Pez. — ¹⁸⁾ Správně Cono. S. m. 11, d. 9. — ¹⁹⁾ mensibus VIII nemá Pez. — ²⁰⁾ d. 23 Martin Op. — ²¹⁾ Lev III. — ²²⁾ mensibus Martin Op. — ²³⁾ Jan VI. — ²⁴⁾ in Franciam nemá Pez. — ²⁵⁾ Jan VII. — ²⁶⁾ a. 6 má Martin Op. — ²⁷⁾ Konstantin I. — ²⁸⁾ Řehoř II; Martin Op. má s. a. 16, m. 8, d. 20. — ²⁹⁾ Ruk. Lobk. má DCC. — ³⁰⁾ Theodosius II. — ³¹⁾ Řehoř III. — ³²⁾ XV Pez. — ³³⁾ d. 24 Martin Op. — ³⁴⁾ Constancius ruk. Lobk. Jest to Konstantin Kopronymos. — ³⁵⁾ d. 15 Mart. Op. — ³⁶⁾ Štěpán III schází; nebo Štěpán II schází. — ³⁷⁾ d. 28 Martin Op. — ³⁸⁾ Pavel I. — ³⁹⁾ d. II nemá Martin Op. — ⁴⁰⁾ DCC ruk. Lobk. — ⁴¹⁾ Konstantin II. — Martin Op. má sed. a. 1, men. 1. — ⁴²⁾ Štěpán IV. — ⁴³⁾ Martin Op. dokládá dieb. 28. — ⁴⁴⁾ per ruk. Lobk. — ⁴⁵⁾ Hadrian I. — ⁴⁶⁾ Leo IV. — ⁴⁷⁾ mensibus Pez. — ⁴⁸⁾ Lev III. Martin Op. udává kromě let ještě: m. 5, diebus 16. — ⁴⁹⁾ nemá ruk. Lobk.

- objectis criminibus se expurgavit et pro maiori ipsius innocencia miraculose oculi fuerunt sibi restituti.
- ⁸¹¹ A. d. DCCC Michael regnavit annis duobus.
- ⁸⁰⁰ A. d. DCCCI Karolus Magnus Gallicus prefectus per Leonem papam regnavit annis XLVI.⁵⁰⁾ Hic Karolus Magnus basilicam Aquisgrani in honore beate Virginis construxit ipsamque multis bonis dotavit et multis clenodiis ornavit, in qua omnes imperatores et imperatrices prima corona coronantur, in Mediolano autem secunda, Rome autem tercia; et in hac eadem basilica sepultus requiescit.
- ⁸¹⁴ A. d. DCCCXIV Karolus imperator dum Aquisgrani hyemaret, febre et pleurisi⁵¹⁾ lateris dolore tactus V kalendas Februario rebus humanis decessit anno etatis sue LXXI, regni autem XLVI, subacte vero Ytalie XLIII, ex quo vero imperator et augustus appellatus est anno XIV.
- ⁸¹⁴ A. d. DCCCXV Ludwicus et Lotharius Galici regnaverunt annis XXV. Et horum tempore sol et luna bis defecerunt; sol VII Idus Januarii et pridie kalendas Decembris, luna XI kalendas Julii et XVIII kalendas Januarii.^{51a)}
- ⁸¹⁶ A. d. DCCCXVI Stephanus⁵²⁾ papa sedit annis III, mensibus VII.
- ⁸¹⁷ A. d. DCCCXVII Pascalis⁵³⁾ papa sedit annis VII, diebus XVII.
- ⁸²⁴ A. d. DCCCXXIV Eugenius⁵⁴⁾ papa sedit annis III.
- ⁸²⁷ A. d. DCCCXXIII Valentinus papa sedit⁵⁵⁾ vix uno mense.
- ⁸²⁷ A. d. DCCCXXVIII Gregorius⁵⁶⁾ papa sedit annis III, diebus II.
- ⁸⁴⁴ A. d. DCCCXLIII Sargius⁵⁷⁾ papa sedit annis III, mensibus II, diebus XV.⁵⁸⁾
- ⁸⁴⁷ A. d. DCCCXLVII Leo⁵⁹⁾ papa sedit annis VII, menses III, dies VI.
- A. d. DCCCLIV Johannes Anglicus, qui fuit femina, sedit annis II, mensibus V,⁶⁰⁾ diebus III.⁶¹⁾
- A. d. DCCCLV Lodowicus Gallicus regnavit annis XXI.
- A. d. DCCCLVI Benedictus⁶³⁾ papa sedit annis II, mensibus V, diebus II.⁶⁴⁾
- A. d. DCCCLVIII Nicolaus⁶⁵⁾ papa sedit annis IX, mensibus II, diebus XX.
- A. d. DCCCLXVIII Adrianus⁶⁶⁾ papa sedit annis V.
- A. d. DCCCLXXXIII Johannes⁶⁷⁾ Romanus seddit annis X, diebus II.
- A. d. DCCCLXXVI Karolus Gallicus regnavit annis III, mensibus IX.⁶⁸⁾
- A. d. DCCCLXXXI⁶⁹⁾ Karolus Grossus Gallicus regnavit annis XII.
- A. d. DCCCLXXXIV Martinus⁷⁰⁾ Romanus seddit anno uno, mensibus V.
- A. d. DCCCLXXXV Adrianus⁷¹⁾ Romanus seddit anno uno, mensibus tribus.
- A. d. DCCCLXXXVI Stephanus⁷²⁾ Romanus seddit annis VI, diebus IX.
- A. d. DCCCLXXXVIII Arnulfus Gallicus regnavit annis XII, diebus IV, cui Swatopluk, dux Moraue, sepissime viriliter⁷³⁾ repugnabat.
- A. d. DCCCXC Formosus papa sedit annis V, mensibus VI. Horum igitur tempore scilicet Arnolfi imperatoris et Formosi pape acta et gesta incepert Boemorum.
- Incipiunt acta ac⁷⁴⁾ gesta Boemorum ducum⁷⁵⁾ et regum.*
- A. d. DCCXCIV incipiunt acta ac⁷⁶⁾ gesta ducum et regum Boemie, quorum quidam pagani fuerunt et idcirco, quo tempore vel quibus annis domini regnaverint, non est curandum. Habant enim quoddam⁷⁷⁾ ydolum, quod pro deo ipsorum colebant,⁷⁸⁾ nomen autem ydoli vocabatur Zelu. Sed obmissis materiis de illis vir-

⁵⁰⁾ Martin Op. má imp. a. 14, m. 1, dieb. 4, — ⁵¹⁾ pleuresi ruk. Lobk. — ^{51a)} Po straně má ruk. Lobk.: Sol et luna bis defecerunt. — ⁵²⁾ Štěpán V. — Martin Op. má sed. m. 7. — ⁵³⁾ Paškal I. — ⁵⁴⁾ Eugen II. Martin Op. sed. a. 3, m. 2 — Celá zpráva tato není v ruk. Lobk. — ⁵⁵⁾ Mart. Op. má sed. diebus 40. Pez zase sed. mensem unum. — ⁵⁶⁾ Řehoř IV. Martin Op. má sed. a. 16. — ⁵⁷⁾ Sergius Pez. — Sergius II. — ⁵⁸⁾ diebus XV nemá Martin Op. — ⁵⁹⁾ Lev IV. Celá zpráva tato není v ruk. Lobk. — ⁶⁰⁾ VI Pez; m. 7, d. 4 Martin Op. — ⁶¹⁾ Po straně má rukopis Lobkovický příspěvek: Femina effecta est papa. — ⁶²⁾ Benedikt III. — ⁶⁴⁾ dieb. II nemá Martin Op. — ⁶⁵⁾ Mikuláš I. — ⁶⁶⁾ Hadrian II. — ⁶⁷⁾ Jan VIII. — ⁶⁸⁾ II Pez; Martin Op. má a. 1 et men. 9. — ⁶⁹⁾ DCCC ruk. Lobk. — ⁷⁰⁾ Marinus I. — ⁷¹⁾ Hadrian III. — ⁷²⁾ Štěpán VI. — ⁷³⁾ nemá Pez. — ⁷⁴⁾ et Pez. — ⁷⁵⁾ ducum et regum Bohemorum Pez. — ⁷⁶⁾ et Pez. — ⁷⁷⁾ quondam Idoli Pez. — ⁷⁸⁾ colebatur Pez.

ginibus, de quibus fit mencio in principio cronice Boemice, de sola Lybossa phitonissa⁷⁹⁾ brevissime dicendum est.

Ipsa⁸⁰⁾ enim Lybossa fuit phitonissa, eius tempore gens Boemica nullo rectore regebatur. Dolentes⁸¹⁾ igitur Boemi, quod femina eis imperaret, considerans hoc ipsa, promisit se maritum ducturam, qui ipsos regeret. Et sic spiritu phitonico misit ad quandam villam nomine Stadyczie⁸²⁾ interrogans de quodam, qui vocabatur Przemysl.⁸³⁾ Et ecce per rusticos ville⁸⁴⁾ demonstratur rusticus cum bobus arando et aratrum sequendo, cui nuncii Lybosse dicunt: vir fortunate, dux nobis designate

Salve,⁸⁵⁾ dux, salve omni⁸⁶⁾ dignissimus laude. Solve boves, muta vestes, ascende caballum!

Te enim ducem, te iudicem, te rectorem, te protectorem, te solum nobis in dominum eligimus. Ad quam vocem Przemysl solvens boves de aratro stimulum, quem⁸⁷⁾ manu gestabat in terram fixit, qui tres altas propagines cum foliis et nucibus produxit; ex quibus due aruerunt, sed tercias multo alcius et lacius crescebat. Quod admirantes hospites audiverunt a rustico Przemysl, cur hoc fieret: Sciatis ex nostra progenie multos dominos nasci, sed unus semper dominari. Post hoc invitauit ad prandium et de pera rusticali subere contexta exponit panem muscidum et casei partem ipsamque peram ponit in cespite pro mensa et aquam de amphora hospitibus propinat: quam peram dorso⁸⁸⁾ inpositam super vestimenta regalia portat secum, mandans eam servari in castro Wissegard⁸⁹⁾ ob memoriam sempiternam. Post hoc venit ad Lybossam et honorifice ab ipsa suscipitur; demum succedente tempore eferam gentem legibus frenavit et iura omnia, quibus hec terra utitur et regitur, solus cum sola Lybossa dictavit.

Inter⁹⁰⁾ ista autem legum primordia quadam die Lybossa phytone concitata presente viro suo Przemysl et multis aliis de civitate Pragensi sic est vaticinata:

Urbem conspicio, fama que sidera tanget;
Est locus in silva, villa, que distat ab ista
Teredenis stadiis, quem Wltava terminat undis.

Dans signum, quod in eadem silva debeat reperiri homo de ligno operans limen, quod vulgariter dicitur prah. Continuo nuncii vadunt ad silvam et hominem limen operantem inveniunt statimque civitatem edificant et eam⁹¹⁾ a limine, id est a prah. Prahama appellant,⁹²⁾ ipsamque dominam tocius Boemie constituunt et efficiunt. Sed hiis breviter premissis et aliis multis superfluis obmissis nomina ducum paganorum in principio signabimus et ponemus.⁹³⁾

Primus dux Przemysl,⁹⁴⁾ qui per Lybossam phitonissam in principem et maritum eius de aratro fuit vocatus.⁹⁵⁾ Secundus dux Nezamysl,⁹⁶⁾ tertius dux Mnata,⁹⁷⁾ quartus dux Wogyn, quintus dux Vnyслав,⁹⁸⁾ sextus dux Kresomysl,⁹⁹⁾ septimus dux Neklan, octavus dux Hostiwik.¹⁰⁰⁾ Isti duces octo fuerunt sed pagani et quia fide catholica caruerunt, idcirco nichil boni de ipsis scribitur, sed sufficiat solummodo, quod nomina eorum scientur.

Regnante igitur ac imperante illustrissimo principe ac domino Arnolfo LXXVIII imperatore, et presidente sancte Romane ecclesie Formoso papa CXIII post duces paganos in Boemia successit eis quidam dux nomine Borziwoy. Hic dux quodam tempore ducem vel regem Moraue Swatopluk adiit, a quo benigne susceptus, cum inter convivia more paganorum ante mensam in pavimento resedisset, ei presul Metudius consuluit baptisari.¹⁾ Cui statim consensit sicque ipsum cum suis XXX, qui advenierant, baptisavit ac de fide²⁾ instruens remuneratum ad propria redire concessit dans sibi pro instruc-

⁷⁹⁾ phyt. Pez a tak i niže. — ⁸⁰⁾ Kosmas I, kap. 5, 6 a 7. — ⁸¹⁾ Dolentes — imperaret nemá Pez. — ⁸²⁾ Stadyczie Pez. — ⁸³⁾ Przemysl Pez. — ⁸⁴⁾ nemá ruk. Lobk. — ⁸⁵⁾ Solus Pez. — ⁸⁶⁾ omnium Pez. — ⁸⁷⁾ quem in manu g. Pez. — ⁸⁸⁾ nemá Pez. — ⁸⁹⁾ Wysegard Pez. — ⁹⁰⁾ Kosm. I, kap. 9. — ⁹¹⁾ nemá Pez. — ⁹²⁾ Po straně má ruk. Lobk.: Unde dicitur Praga. — ⁹³⁾ Po straně má ruk. Lobk.: Duces Bohemorum pagani VIII fuerunt. — ⁹⁴⁾ Przemysl Pez. — ⁹⁵⁾ Srovnej posloupnost knížat českých, jak se nám jeví na konci pokračovatelů kroniky Kosmovy (Prameny dějin č. II, 369, a pak Duces et reges Boh., Dobner Mon. hist. Boh. III, 32 a Chronicum Anonymi tamtéž str. 43 a 44. Zvláště se srovnává tato kapitola s veršovanými letopisy připojenými k německému spracování kroniky Dalimilovy v tomto dílu Pramenů str. 281, kde i jméno boha Zelu = Zely se vyskytuje. — ⁹⁶⁾ Nezamysl Pez. — ⁹⁷⁾ Arnata Pez. — ⁹⁸⁾ Wryslaw Pez. — ⁹⁹⁾ Krzessemysl Pez. — ¹⁰⁰⁾ Hostwyck Pez. — ¹⁾ baptizari Pez a tak i niže. — ²⁾ federe Pez.

tore quendam sacerdotem nomine Kaych.³⁾ Suscepito igitur baptismate duxit uxorem filiam Slawiboris nomine Ludmilam de castello Psow, quod nunc^{3a)} dicitur Melnyk, ex qua genuit duos filios,⁴⁾ scilicet Spitigneum et Wratislaum. Mortuo igitur Borziwoy⁵⁾ successit Spitigneus. Sed Spitigneo mortuo successit dux tercarius Wratislaus, qui accepit uxorem de durissima gente Lucensi, ex qua genuit duos filios, scilicet Wenceslaum⁶⁾ sanctum et Boleslaum pessimum. Mortuo igitur Wratislao, patre sancti Wenceslai, successit dux quartus sanctus Wenceslaus.
 A. d. DCCCXCV Bonifacius⁷⁾ papa Tuscus sedit diebus XXV, et eodem anno Stephanus⁸⁾ Romanus sedit anno uno.
 A. d. DCCCXCVI Romanus papa sedit mensibus III, diebus XXIII.⁹⁾
 A. d. DCCCXCVII Theodorus¹⁰⁾ papa sedit diebus XX.
 A. d. DCCCXCVIII Johannes¹¹⁾ papa sedit annis II, diebus XV.
 A. d. DCCCXCIX Benedictus¹²⁾ papa sedit annis III, diebus¹³⁾ II, et eodem anno magna fames fuit, ita quod homines se ipsos adinvicem comedebant.
 A. d. DCD Ludwicus¹⁴⁾ Gallicus regnavit annis VI et eodem anno Leo¹⁵⁾ papa sedit XL diebus.
 A. d. DCDVI Christophorus¹⁶⁾ papa sedit mensibus VII.
 A. d. DCDVII Sergius¹⁷⁾ papa sedit annis VII, mensibus III, diebus XVI.
 A. d. DCDVIII Berengarius regnavit annis IV.
 A. d. DCDXII Anastasius^{17a)} papa sedit annis II, mensibus II et eodem tempore Conradus Alamanus¹⁸⁾ non coronatus regnavit.
 A. d. DCDXIV Johannes¹⁹⁾ papa sedit annis XIII, mensibus II, diebus XXIII.²⁰⁾

A. d. DCDXV Berengarius secundus regnavit annis VIII.
 A. d. DCDXX Henricus Saxo regnavit annis XVIII.
 A. d. DCDXXVII Johannes²¹⁾ papa sedit diebus XII²²⁾ et eodem anno Leo²³⁾ papa sedit mensibus VII, diebus X.
 Anno dominice incarnationis DCDXXVIII Sanctus Wenceslaus²⁴⁾ dux IV a fratre suo Boleslao in Boleslavia IV kalendas Octobris occiditur.²⁵⁾ Qua- liter autem vixerit et quomodo occisus fuerit, videatur in legenda ipsius. Eodem autem anno dux Boleslaus quintus fratricida sancto Wenceslao²⁶⁾ successit X kalendas Octobris ecclesia in honore sancti Viti in metropoli Pragensi per sanctum Wenceslaum constructa ad petitionem pii Boleslai per Michaelem,²⁷⁾ episcopum Ratisponensem, fuit consecrata.²⁸⁾
 ||^{28a)} A. d. DCDXXXII²⁹⁾ IV Nonas Marcii translatum est corpus sancti Wenceslai de Boleslavia in Pragam.
 A. d. DCDXXXVIII Berengarius tercarius regnavit annis VII.
 A. d. DCDXXXIX Stephanus³⁰⁾ Germanus sedit annis III, mensibus IV, die I.³¹⁾
 A. d. DCDXL Martinus³²⁾ papa sedit annis III, mensibus VI, diebus X.³³⁾
 A. d. DCDXLV Henricus Alamannus regnavit anno uno.
 A. d. DCDXLVI Agapitus³⁴⁾ papa sedit annis VIII, mensibus VI, diebus X.
 A. d. DCDXLVIII Lotharius regnavit annis II.
 A. d. DCDL Berengarius IV et Albertus regnaverunt annis XI.
 A. d. DCDLV Johannes³⁵⁾ papa sedit annis VII, mensibus X, diebus V.
 A. d. DCDLXII Otto primus regnavit annis XII.³⁶⁾

³⁾ Předcházející věty srovn. s 2 a 3 kap. Života sv. Lidmily v Pramezech téhoto dílu I, str. 192. — ^{3a)} modo. — ⁴⁾ Srov. Kosm. I, kap. 15. — ⁵⁾ Borzywoy Pez. — ⁶⁾ Wentzlau Pez a tak i níže. — ⁷⁾ Bonifac V. — ⁸⁾ Štěpán VI (VII). — ⁹⁾ diebus 22 Martin Opav. — ¹⁰⁾ Theodor II. — ¹¹⁾ Jan IX. — ¹²⁾ Benedikt IV. Po straně má ruk. Lobk.: Fames tanta fuit, quod homines alios vorabant. — ¹³⁾ mensibus Martin Op. — ¹⁴⁾ Ludovicus Pez. — ¹⁵⁾ Lev V (VI). — ¹⁶⁾ Ypoforus ruk. Lobk. — ¹⁷⁾ Sergius III. — ^{17a)} Anast. III. — ¹⁸⁾ Almannus Pez. — ¹⁹⁾ Jan X. Před ním byl r. 913 ještě Lando, kterého však Neplach vynechal. — ²⁰⁾ 3 Martin Op. — ²¹⁾ Jan XI. Před ním scházejí ještě Lev VI (VII) a Štěpán VII (VIII). — ²²⁾ sed. a. 4, men. 10, dieb. 15 má Martin Op. — ²³⁾ Lev VII (VIII). — ²⁴⁾ Wenzlaus Pez. — ²⁵⁾ Srov. Kosm. letopis I, kap. 17. — ²⁶⁾ Wenzlaus a tak níže vždy. — ²⁷⁾ Michalem Pez. — ²⁸⁾ Srovnej tu Kosmuv let. I, kap. 18. — ^{28a)} Místa srovnávající se s textem Vokounovým položíme mezi takovéto dvojaté kolmé čárky, poněvadž se z ohledu typografických tučných závorek nemohlo užít. — ²⁹⁾ Pez má DCCCCXXXIII. — ³⁰⁾ Štěpán VIII (IX). — ³¹⁾ Martin Op. má diebus 15. — ³²⁾ Správně Marinus II. — ³³⁾ Martin Op., v kterém také přichází Martinus, má dieb. 14. — ³⁴⁾ Agapet II. — ³⁵⁾ Jan XII.

964 A. d. DCDLXIII Benedictus³⁶⁾ Burgundus sedit mensibus II, diebus V; et eodem anno Leo³⁷⁾ papa sedit anno uno, mensibus IV, diebus VI.³⁸⁾
 965 A. d. DCDLXV Johannes³⁹⁾ Noruiensis sedit annis VII, mensibus XI, diebus V.⁴⁰⁾
 967 A. d. DCDLXVII⁴¹⁾ dux quintus sevus Boleslaus fratricida moritur idus Julii, cui dux sextus pius Boleslaus habens sororem Mladam in ducatu successit, et isti creaverunt episcopatum Pragensem. Soror enim ipsius Mlada Romam transiens a Johanne papa impetravit, ut de ecclesia sanctorum Viti et Wenceslai martirum crearetur sedes episcopalis, de ecclesia vero sancti Georgii crearetur monasterium sanctimonialium. Quo facto in ecclesia catedrali quidam Dithmarus⁴²⁾ Saxo professione monachus in primum episcopum preficitur, in monasterio vero sancti Georgii ipsa Mlada, cui nomen Johannes papa mutavit,⁴³⁾ ipsam appellans Mariam, in abbatissam eligitur. Et sic episcopus electus ad Ottonem imperatorem pro approbacione transmittitur. Quo reverso cum gudio a clero et populo suscipitur clericis cantantibus: Te deum laudamus, laycis autem clamantibus: Kyress.⁴⁴⁾ Kyrless.⁴⁵⁾
 982 A. d. DCDLXVIII Dithmarus primus episcopus Boemorum obiit, cui⁴⁶⁾ successit Woytiech sanctus, filius Slawiboris; electus autem ad imperatorem Ottонem secundum⁴⁷⁾ Veronam pro approbacione transmittitur. Imperator autem Otto III nonas Junii dat ei anulum et pastoralem baculum mandans Willigiso, Maguntino archiepiscopo, ut ipsum in episcopum Pragensem nomine Adalbertum consecraret. Consecratus autem nudis pedibus intrat civitatem Pragensem et a clero et⁴⁸⁾ populo grataanter susceptus in episcopali sede collocatur. Ad cuius consilium et abbatisse Marie dux Boleslaus pius multa bona ecclesie Pragensi et monasterio sancti Georgii contulit;⁴⁹⁾ qualiter, autem sanctus presul Adal-

³⁶⁾ Benedikt V. — ³⁷⁾ Lev VIII (IX). — ³⁸⁾ Pez V; Martin Op. nemá dny naznačeny. — ³⁹⁾ Jan XIII. — ⁴⁰⁾ diebus XV Martin Op. Zprávy této nemá Pez. — ⁴¹⁾ Srovnej Kosmuv letopis I, kap. 21—23. — ⁴²⁾ Dithmar. Pez a tak i níže. Po straně má ruk. Lobk.: Primus episcopus Bohemorum fuit Saxo nomine Dithmarus. — ⁴³⁾ mutaverat Pez. — ⁴⁴⁾ acclamantibus ruk. Lobk. — ⁴⁵⁾ Krless Pez. — ⁴⁶⁾ Pez má tento pořádek slov: cui sanctus Woytyeck, filius Slawiboris, successit. V ruk. Lobk. jest po straně připisek: Adalbertus sanctus fuit secundus episcopus. — ⁴⁷⁾ nemá Pez. — ⁴⁸⁾ et a pop. Pez. — ⁴⁹⁾ Srovnej Kosmuv letopis I, kap. 26. — ⁵⁰⁾ vixit Pez. — ⁵¹⁾ Benedikt VI. Martin Op. má sed. a. 1, mens. 6. — ⁵²⁾ DCCCCCLXXVII Pez. — ⁵³⁾ T. j. Donus neb Domnus, který se tu chybě klade. — ⁵⁴⁾ Bonifac VII. — ⁵⁵⁾ nemá Pez. — ⁵⁶⁾ Martin Op. má sed. mense 1, diebus 12. — ⁵⁷⁾ Benedikt VII. — ⁵⁸⁾ Jan XIV. — ⁵⁹⁾ gloriose Pez. — ⁶⁰⁾ illo Pez. — ⁶¹⁾ quae Pez. — ⁶²⁾ conservantur Pez. — ⁶³⁾ Strzeyslawa Pez. Po straně má ruk. Lobk. připsáno: Nomina patris et matris Adalberti sancti. — ⁶⁴⁾ Srovnej Kosmuv letopis I, kap. 28. — ⁶⁵⁾ Jan XV. — ⁶⁶⁾ Jan XVI.

cum bono, facies postea, sed cum tuo maximo malo. Recedente enim beato Adalberto contigit, cum⁶⁷⁾ dictus Strachquas a Maguntino archiepiscopo et ab aliis episcopis consecraretur, areptus a demonio⁶⁸⁾ expiravit: et sic verificata fuit prophecia sancti Adalberti. Demum sanctus Adalbertus Romanam adiit et inscio abbate, quis esset, factus est monachus. In absencia autem ipsius adversarii sui quinque fratres cum multis aliis eis adherentibus interimunt, urbes destruunt et plateas sanguine profundunt. Post hoc beatus Adalbertus a grege repetitur et de mandato apostolici redire conpellitur. Ultimo Pan-
nonia simul et Polonia per ipsum ad fidem con-
versa, dum in Prussia verbum dei seminaret, mar-
tirio feliciter vitam terminavit IX kalendas Maii
feria VI⁶⁹⁾ et sepelitur in civitate Gneznensi a. d.
CDXCIV, sed a. d. MXXXIX, IX kalendas Sep-
tembris corpus beati Adalberti per ducem Brec-
silaum et Seuerum, episcopum Pragensem, translatum
fuit in Boemiam cum quinque fratribus et beato
Gaudencio et sepultum cum Gaudencio fratre suo
in ecclesia Pragensi. Quatuor autem fratres sci-
licet Benedictus, Matheus, Johannes, Ysaac sepe-
liuntur in ecclesia Boleslaniensi, sed quintus scilicet
Christinus in ecclesia Olomucensi.
A. d. DCDXCVI Otto III regnavit annis XIX.
A. d. DCDXCVII Gregorius⁷⁰⁾ papa sedit an-
nis II, mensibus VI, diebus II.
A. d. DCDXCVIII Johannes⁷¹⁾ Grecus sedit
mensibus X et eodem anno Theodatus, tertius epi-
scopus Pragensis, successit beato⁷²⁾ Adalberto.
A. d. DCDXCIX Silvester⁷³⁾ Gallicus sedit
annis IV, mense uno, diebus VIII.
Hic incipit millesimus et ab hoc M^o causa
brevitatis expediam me de Romanis pontificibus

et de imperatoribus, tangendo post hoc duces
Boemie; in fine de regibus Boemie subiungam.
A. d. MIII Johannes⁷⁴⁾ Romanus sedit men-
ses V, dies XXI.⁷⁵⁾
A. d. MVIII Sergius⁷⁶⁾ Romanus sedit annis
II, mensibus VII.
A. d. MXII Benedictus⁷⁷⁾ papa sedit annis
XI, diebus XXI.⁷⁸⁾
A. d. MXIV Henricus de Bauaria regnavit an-
nis XII, mensibus V.
A. d. MXXIV Gregorius⁷⁹⁾ papa sedit annis II,
mensibus VII.
A. d. MXXV Conradus regnavit annis XX.
A. d. MXXXIII Benedictus⁸⁰⁾ papa sedit an-
nis II, diebus III.
A. d. XLVII Gregorius VI sedit annis II,
mensibus VII.
A. d. XLVIII Henricus IV⁸¹⁾ regnavit an-
nis XVII.
A. d. MLII Clemens⁸²⁾ Romanus sedit men-
sibus IX.⁸³⁾ Eodem anno Damasus⁸⁴⁾ Romanus se-
dit diebus XXIII.
A. d. MLVII Victor⁸⁵⁾ Alamannus sedit an-
nis II, mensibus III.
A. d. MLVIII Stephanus⁸⁶⁾ Lothoringus sedit
mensibus V, diebus XXVII.
A. d. MLIX Benedictus X sedit mensibus X.⁸⁷⁾
A. d. MLX Nicolaus⁸⁸⁾ Burgundus sedit annis
II.⁸⁹⁾ diebus XXVI.
A. d. LXII Alexander⁹⁰⁾ Mediolanensis sedit
annis XI, mensibus VI, diebus XXV.⁹¹⁾
A. d. LXXXIII Gregorius⁹²⁾ Tuscus sedit an-
nis XII, mense uno, diebus IV.
A. d. LXXXV Henricus quintus⁹³⁾ regnavit
annis XLIX et⁹⁴⁾ iste imperator erexit regnum de-
ducatur in Boemia, mandans archiepiscopo Treue-

⁶⁷⁾ dum Pez. — ⁶⁸⁾ daemone Pez. — ⁶⁹⁾ Srovnej Kosmův let. I, kap. 29—31. — ⁷⁰⁾ Řehoř V. Martin Op. má sed. a. 2, men. 5. — ⁷¹⁾ Jan XVII (XVI). — ⁷²⁾ sancto Pez. — ⁷³⁾ Silvester II. — ⁷⁴⁾ Jan XVIII (XVII). — ⁷⁵⁾ Martin Op. má d. 25. Zpráva tato celá není v rukopisu Lobk. Jan XIX (XVIII) schází i v ruk. Lobkovicém i u Peze. — ⁷⁶⁾ Sergius IV. — ⁷⁷⁾ Benedikt VIII. — ⁷⁸⁾ Martin Op. má s. a. 11. men. 11, dieb. 21. — ⁷⁹⁾ Řehoř protipapež tu omylem položen; neboť léta papežování náležejí níže se vyskytujícímu Řehořovi VI. Za to vyneschán jest Jan XX (XIX), který od r. 1024—1033 papežoval. — ⁸⁰⁾ Benedikt IX. Martin Op. má sed. a. 14. Silvestr (III) protipapež jež vyneschán. — ⁸¹⁾ Jindřich III. — ⁸²⁾ Klement II. — ⁸³⁾ Pez má IV. Martin Op. má sed. mensibus 19, diebus 7. — ⁸⁴⁾ Za Damasem měl být Lev IX (X), který jak v ruk. Lobk. tak i u Peze vyneschán jest. — ⁸⁵⁾ Viktor II. — ⁸⁶⁾ St. Lotharingus Pez. Štěpán to X (IX). Martin Op. má s. men. 9, dieb. 27. — ⁸⁷⁾ Týž men. 9. — ⁸⁸⁾ Mikuláš II. — ⁸⁹⁾ Pez má a. II, menses VI, dies XXVI, a tak též i Martin Op. — ⁹⁰⁾ Alexander II. — ⁹¹⁾ Martin Op. diebus 26. — ⁹²⁾ Řehoř VII. — ⁹³⁾ Jindřich IV. — ⁹⁴⁾ nemá Pez. Po straně připsáno jest: Tempore Henrici tercii in Bohemia incepit esse rex, prius vocabantur duces; primus rex Wratislaus.

rensi, ut Wratislaum ducem in regem Boemie con-
secrat et inungat.⁹⁵⁾
1086 A. d. MLXXXVI Victor,⁹⁶⁾ abbas Cassinensis,
sedit anno uno, mensibus IV, diebus VII.
1088 A. d. MLXXXVIII Urbanus,⁹⁷⁾ abbas Clunia-
censis,⁹⁸⁾ sedit annis XI, mensibus IV.
1099 A. d. MXC Paschalis⁹⁹⁾ Tuscus sedit annis VIII,
diebus VII.
1106 A. d. MCVIII Henricus VI regnavit annis XV.
A. d. MCXVI Sixtus¹⁰⁰⁾ Burgundus sedit an-
nis V, diebus XIII.
1118 A. d. MCXIX Gelasius¹⁾ Romanus sedit anno
uno, diebus V.
1124 A. d. MCXXV Honorius secundus sedit an-
nis²⁾ V, diebus III.
1125 A. d. MCXXVII Lotharius III regnavit an-
nis XII.³⁾
1130 A. d. MCXXX Innocencius secundus sedit an-
nis⁴⁾ XIII, diebus VIII.
1137 A. d. MCXXXV Conradus III regnavit annis XV.
1143 A. d. MCXLIII Celestinus secundus sedit men-
sibus XV.⁵⁾ diebus XIII.
1144 A. d. MCXLIV Lucius secundus sedit mensi-
bus XI, diebus IV.
1145 A. d. MCXLV Eugenius III sedit annis⁶⁾ VIII,
diebus XX.
1153 A. d. MCL Anastasius III⁷⁾ sedit annis IV,
diebus XXIV.
1152 A. d. MCLIII Fridricus primus regnavit an-
nis XXXVII.
1154 A. d. MCLIV Adrianus IV sedit annis⁸⁾ IV,
diebus II.
1159 A. d. MCLX Alexander tercius sedit annis XXI,
diebus⁹⁾ XI.
1181 A. d. MCLXXXII Lucius tercius sedit annis IV,
diebus XVIII.¹⁰⁾
1185 A. d. MCLXXXV Vrbanus III sedit anno uno,¹¹⁾
diebus XXV.

⁹⁵⁾ Srovnej Kosmův let. II, kap. 37. — ⁹⁶⁾ Viktor III. — ⁹⁷⁾ Urban II. — ⁹⁸⁾ Climacensis ruk. Lobk. — ⁹⁹⁾ Paškal II. — ¹⁰⁰⁾ nemá Martin Op.; jest bezpochyby místo Kalixta II, který byl po Gelasiově papežem a jehož léta papežství udává takto Martin Op.: sed. a. 5, men. 10, dieb. 13. — ¹⁾ Gelasius II. — ²⁾ Martin Op. má léta papežování takto: 1088 sed. a. 5, men. 2, dieb. 3. — ³⁾ Martin Op. 11. — ⁴⁾ Martin Op.: sed. a. 13, men. 7, dieb. 8. — ⁵⁾ men. 6 Martin Op. — ⁶⁾ Martin Op. má: sed. a. 8, men. 4, diebus 20. — ⁷⁾ Anastasius IV. — ⁸⁾ sed. a. 4, men. 9, diebus 28 má Martin Op. — ⁹⁾ Týž má sed. a. 21, men. 11, diebus 9. — ¹⁰⁾ Mart. Op. vkládá tu mezi léta a dny mensibus 2. — ¹¹⁾ Tu zase mensibus 10. — ¹²⁾ Martin Op. 27. — ¹³⁾ Týž sed. a. 6, men. 8, diebus 11. — ¹⁴⁾ Týž má men. 8. — ¹⁵⁾ Barbarossa. — ¹⁶⁾ sed. a. X, mens. IV, d. II Pez; Martin Op. nemá měsíců a dnů. — I v ruk. Lobk. i u Peze vyneschány jsou: Coe-
lestín IV, Innocenc IV a Alexander IV, jejichž papežování připadá do let 1241—1261. — ¹⁷⁾ Urban IV. — ¹⁸⁾ diebus 4 Martin Op. — ¹⁹⁾ Řehoř X. — ²⁰⁾ Jan XXI (XX). — ²¹⁾ Mikuláš III. — ²²⁾ Pokračování Mart. Op. (Pertz Ss. XXII, 476) má a. 2, men. 8, dieb. 28. — ²³⁾ Martin IV. — ²⁴⁾ Honorius IV. — ²⁵⁾ Mikuláš IV.

- ¹²⁹⁴ A. d. MCCC Bonifacius VIII sedit annis VIII, mensibus XI, diebus XVII.²⁶⁾
- ¹³⁰⁵ A. d. MCCC Clemens V Gwasco sedit annis VIII, mensibus X, diebus XV.
- ¹³⁰⁸ A. d. MCCCXI Henricus de Lycenburgo,²⁷⁾ avus domini Karoli moderni imperatoris, regnabit II annis.²⁸⁾ Et eidem Henrico successit Ludwicus Bauarus vituperator, qui Rome antipapam creaverat.
- ¹³¹⁶ A. d. MCCCXVI Johannes Cathurcensis sedit annis XIX, mensibus VII, diebus XXVIII.
- ¹³³⁴ A. d. MCCCXXXV Benedictus Tholosanus ordinis Cisterciensis sedit annis VIII.
- ¹³⁴² A. d. MCCCXL Clemens VI, qui michi de abbacia providit,²⁹⁾ sedit annis IX.

A. d. MCCCLI Innocencius VI, ad quem per imperatorem dominum Karolum modernum in principio sue creacionis in papam in legacione missus fueram, quot annis sedebit, nescitur.

Sed hiis³⁰⁾ premissis ad cronicam Boemicalem revertamur,³¹⁾ in qua hunc ordinem te-nebo, quia premissis ducibus et nominibus eorum redactis in scriptis subiungam de regibus, quo anno domini et quot³¹⁾ annis quilibet

eorum regnaverit, ut ad tempora domini Karoli moderni imperatoris et Boemie regis, perveniam.

Anno igitur domini DCCCXCIV³²⁾ isti fuerunt duces et principes Boemie: primus dux christianus baptisatus a sancto Metudio, episcopo Moraie, vocabatur Borziwoy³³⁾ habens uxorem filiam Slaviboris³⁴⁾ comitis nomine Ludmilam, ex qua procreavit duos filios, Spitigneum et Wratislau.

Mortuo Borziwoy et beata Ludmila XVI kalendas Octobris pro Christo a quibusdam nequissimis, scilicet Tunna et Gomone,³⁵⁾ interempta et in castro Thetyn³⁶⁾ sepulta, sed postmodum per beatum Wenceslaum,³⁷⁾ nepotem suum, ad monasterium sancti Georgii translata IV ydus Novembbris, successit in ducatu Spitigneus dux secundus.

Mortuo Spitigneo successit dux tertius Wratislaus habens uxorem paganam nomine Dragomir, ex qua genuit duos filios, scilicet Wenceslaum sanctum et Boleslaum pessimum.

Mortuo Wratislao successit dux quartus sanctus et martyr Wenceslaus, cuius vita et actus videantur in passionali.

A. d. DCDXXVIII, IV kalendas Octobris Boleslaus alter Cayn interfecit in Boleslaui sanctum Wenceslaum, fratrem suum.³⁸⁾ Martirisato sancto

³⁰⁾ Výtah Vokounův začínal se timto kusem: Boemia habuit octo duces paganos: Primisl, qui leges omnes huju terrae condidit, Zezamisl, Arnata, Wogyn, Vnyslaw, Kresemysl, Neklan, Hostivit. Cum autem nil boni de ipsis in chronicis scribitur, hinc sufficiat solum, quod nomina eorum sciantur. Nunc ad ea ordine annorum revertamur, quae baptisato primo Boemiae duce Boriwoy acta fuisse in chronicis aliisque quaternionibus vetustis legimus. (Dobner, Mon. IV str. 97.) (Sděláno dle Pezova Neplacha, závěrky sběratele Kosmovy kroniky a jeho prodloužení a přidán od kompiliatoria poslední řádek.)

³¹⁾ Anno DCCCXCIV^o Boriwoy baptisatus est primus dux Boemiae a ven. patre Methudio, episcopo Moravie; is primam ecclesiam in Gradez et in Wissegard honori S. Clementis extraxit, in quibus primum misse holocaustum imolavit devotus Paulus Keych. Is dux Boriwoy habuit uxorem Ludomillam, que tandem mandato Dragomir suffocata est, et ista Ludomilla, deo devota matrona, procreavit duos filios, Spitignew et Wratislaw. Iste Spitignew, qui in urbe Praga s. Dei genitricis Marie et in Budecz s. Petri, principis apostolorum, ecclesiam condidit, fuit, ut in legenda habetur, cunctis virtutibus bonitatis famaque sanctitatis fulgens. Mortuo isto Spitignew successit Wratislaw, qui habuit uxorem paganam Dragomyr nomine; is Wratislaw edificavit ecclesias s. Georgii martiris et in Boleslaw ss. Cirillo et Metudio. Mortuo Wratislaw et in ecclesia s. Georgii tumulato, fuit dux s. Wenceslaus filius, qui s. Viti ecclesiam primus fundavit, corpus s. Ludmille de Tetyn Pragam transferri fecit. Idem s. Wenceslaus omni die sabbato mitebat famulum suum fidelem Podivinum, qui pro solius dei amore mancipiorum filios filiasque a paganis nobilibus uti bruta animalia venales coemeret, sacerdotibus in fide educandos comitteret; plura de illo videantur in passionali. (Zprávy tyto sestaveny jsou dle původního Neplacha a legendy Křišťanovy.)

³²⁾ Tu vkládá se u Vokouna: ante fores ecclesie a o 4 slova dale schází dux quintus.

²⁶⁾ Benedikt XI schází; byl papežem r. 1303 a 1304. — ²⁷⁾ Králové římští po Bedřichovi II jsou vynecháni až k Jindřichovi VII. — ²⁸⁾ annos II Pez. — ²⁹⁾ Po straně v ruk. Lobk. připsáno rukou asi 16 století: vide monachum. — ³⁰⁾ his Pez. Po straně v ruk. Lobk. připsáno jest: Ad cronicam Bob. reversio. — ³¹⁾ quod Pez. — ³²⁾ DCCXXIV ruk. Lobk. — ³³⁾ Borzywoy Pez a tak i níže. — ³⁴⁾ Slawyboris Pez. — ³⁵⁾ Srov. Život sv. Lidmily a sv. Václava, Prameny dějin českých I, 207—210. — ³⁶⁾ Thecyn Pez. — ³⁷⁾ Wenzlaum a tak i níže.

- ⁹³⁴ Wenceslao successit dux quintus fraticida Boleslaus.³⁸⁾
- ⁹³⁹ ||A. d. DCDXXXII, IV nonas Marcii translatum est corpus sancti Wenceslai de Boleslaui in Pragam et sepultum in ecclesia sancti Viti.

⁹⁴² ||A. d. DCDXLII sidus simile comete visum est per XIV noctes et post hoc maxima mortalitas percedum secuta est.³⁹⁾||

⁹⁴⁸ A. d. DCDXLVIII synodus in Engelhayn habita est a XXXIV episcopis.⁴⁰⁾

⁹⁶⁷ A. d. DCDLXVII⁴¹⁾ ydus Julii mortuo sevo Boleslao successit dux sextus pius Boleslaus, qui inter alia pia opera cum sua sorore Mlada, cui papa inposuit nomen Maria, creavit episcopatum Pragensem, cui Dethmarum⁴¹⁾ monachum primum episcopum prefecit.⁴²⁾ Mortuo Dethmaro successit sanctus Adalbertus. Martirisato sancto Adalberto successit Theodatus, III episcopus Pragensis, post hunc Hewardus⁴³⁾ IV, post hunc Ysso V, post hunc Seurus VI. Predictus Boleslaus duos filios habuit, scilicet Wenceslaum,⁴⁴⁾ qui cito mortuus fuit, et Boleslaus. Mortuo pio Boleslao dux VII mitis Boleslaus successit. Mortuo⁴⁵⁾ Boleslao dux VIII Bladywoy, de quo nil⁴⁶⁾ boni legitur, successit. Mortuo Bladywoy⁴⁷⁾ dux IX Jaromirus successit.⁴⁸⁾ Mortuo Jaromiro dux decimus Odalricus successit, et isti duo fuerunt fratres.⁴⁹⁾

A. d. DCDXCIX Gaudencius, qui et Radym,¹⁰⁰⁰ frater sancti Adalberti, preficitur ecclesie Gnezneni.⁵⁰⁾

A. d. MIII interfecti⁵¹⁾ sunt Wrssowiczi.⁵¹⁾

A. d. MIV⁵²⁾ pridie idus Novembbris martiri-sati⁵³⁾ sunt quinque fratres: Benedictus, Matheus, Johannes, Ysaac atque Christinus, sed VI¹⁰⁰⁴ Barnabas recesserat.

A. d. MVIII sanctus Stephanus, rex Vngarorum, claruit⁵⁴⁾.

||A. d. MXX mortuo Odalrico⁵⁵⁾ successit dux XI Brecislaus⁵⁶⁾, qui quinque filios habuit.||

A. d. MXXII in Polonia facta est magna persecucio christianorum.⁵⁴⁾

A. d. MXXIII⁵⁵⁾ Hechardus,⁵⁶⁾ IV episcopus Pragensis⁵⁷⁾ constituit, ut sive sit dives sive pauper, qui de suo feodo vel allodio araturam haberet, ut

³⁸⁾ U Vokouna na mistě tomto přichází: A. DCCCCLVII idus Julii mortuo sevo Boleslaw successit dux prius Boleslaw, qui episcopatum Prahensem, cum sorore v. Milada tandem monast. domicellarum ad s. Georgii ecclesiam et in villa Brewnow s. Alexii et Joannis Babtiste in Ostrow virorum ordinis nostri fundavit. (Sdělána jest první polovice zprávy této dle původního Neplacha; v části druhé podána jsou od kompillatora faktá za jeho času vůbec známá.)

A. DCCCLXIX Ditmar, primus episcopus Prahensis, monachus ordinis nostri, moritur, qui a fidelibus multis locis extrectas ecclesias consecravit, populum gentilem Christo fidelem reddidit; successit Woytech, monachus ordinis nostri; et iste s. presul multum diligebatur ab imperatore Ottone, qui ei omnia apparetam donavit; et ista appara-menta dicuntur hodie s. Woytechii. (Složeno dle zpráv Neplacha původního — srovnej str. 463 — tak že jen upraveni slohové jest prací kompillatorovou.)

Anno DCCCCXCIV^o, IX kal. Maii s. Woytech, dum in Prussia verbum dei seminaret VI. feria martyrio vitam feliciter terminavit.

Anno DCCCCXCIX^o Theodatus, III episcopus Prahensis, Benedictino succedit Benedictinus. (Totéž platí i o zprávě této.)

Anno MIII^o Jaromyr, dux Boemie, facit extrui monasterium in Velitz ordinis nostri.

³⁹⁾ U Vokouna zní zpráva ta: A. d. MIII^o interfecti sunt V Versoveci fratres, což chybňm spojením se zprávou následující o umučení Pěti bratří vzniklo.

⁴⁰⁾ Vokounova kompilace má k r. 1009 tuto zprávu: Anno MIX Udalrick, dux Boemie, in honore s. Joannis Predicantis in heremo fundat monasterium in Zazaw ordinis nostri.

⁴¹⁾ Udalrico u Vokouna.

⁴²⁾ Misto dux XI Brecislaus má Vokoun dux Brecislaw a po habuit dokládá ještě: iste dux multa bona fecit, leges patrias paganas in multis cum Seuero, episcopo Prahensi, ordinis nostri fratre, correxit et auxit. (Dle let. Kosmova.)

³⁸⁾ Srovnej Kosmův letopis I, kap. 17. — ³⁹⁾ Tamtéž I, str. 33. Po straně má ruk. Lobk. připsáno: Pestilencia pecudum. — ⁴⁰⁾ Tamtéž I, str. 33. Po straně má ruk. Lobk. má přípis: Synodus. — ⁴¹⁾ Dythm. Pez. a tak níže. — ⁴²⁾ fecit Pez. — ⁴³⁾ Hethardus Pez. — ⁴⁴⁾ Wenzl. Pez. — ⁴⁵⁾ succ. et mortuo Pez. — ⁴⁶⁾ nihil Pez. — ⁴⁷⁾ Bladywoy Pez. — ⁴⁸⁾ Successit — Jaromiro schází u Peze. — ⁴⁹⁾ et isti fuerunt duo fratres ruk. Lobk. — ⁵⁰⁾ Srv. Kosm. let. I, kap. 34. — ⁵¹⁾ Wrssowiczi Pez. Srovnej Kosm. letop. konec kap. 37 v 1 knize. — ⁵²⁾ Tamtéž I, kap. 38. — ⁵³⁾ martyri-zi Pez. — ⁵⁴⁾ Tamtéž I, kap. 40. Rukopis Lobk. má po straně přípis: A. d. MXXII facta est maxima persecucio christianorum in Polonia. — ⁵⁵⁾ Letopočet tento jest vynechán v rukopise Lobkovickém. — ⁵⁶⁾ Hethardus Pez. — ⁵⁷⁾ nemá ruk. Lobk.

pro decimis duos modios, unum tritici et alterum avene, solveret; nam tempore Dethmari⁵⁸⁾ primi episcopi solummodo L manipuli solvebantur.)

A. d. MXXX dux Brecislaus multos Vngaros prostravit et usque ad Strigoniam devastavit.⁵⁹⁾

A. d.^{k)} MXXXIX translatum est corpus beati Adalberti cum V fratribus et beato Radym in Boemiam kalendis Septembribus.

A. d. MXLI Henricus imperator pugnans cum duce⁶⁰⁾ Brecislaao turpiter fugatus est de Boemia.⁶¹⁾

||A. d. XLIII famae¹⁾ maxima fuit in Boemia, ita ut tercia pars populi interiret.⁶²⁾||

||A. d. MLIII⁶³⁾ sanctus abbas Procopius, vir mire sanctitatis^{m)} obiit.||

||A. d. MLX⁶⁴⁾ mortuo Brecislaaoⁿ⁾ dux XII Spitigneus, dilatator ecclesie Pragensis,^{o)} successit.||

||A. d. MLXI mortuo Spitigneo^{p)} dux XIII et primus rex Wratislaus successit.||

A. d. MLXXXVI jubente imperatore tercio¹⁰⁸⁶ Henrico magna synodus in Maguncia fuit celebrata,⁶⁵⁾ in qua imperator consentientibus omnibus mandat Egilberto, Treuerensi archiepiscopo, ut Wratislaum primum regem Polonie et Boemie in civitate Pragensi consecrati et inungat.⁶⁶⁾

A. d.^{q)} MLXXXVIII mortuo Seuero episcopo¹⁰⁶⁷ successit Jaromirus, post hoc vocatus Gebhardus a Maguntino archiepiscopo in consecratione sua. Qui⁶⁷⁾ rex Wratislaus fuit fundator ecclesie Wissengradense, quod primus rex Wratislaus fundaverat, renovavit et in multis privilegiavit; et inter alia privilegia a papa Alexandro obtinuit, ut presbyter, diaconus, subdiaconus possunt uti mitris et sandaliis ipsamque ecclesiam sancte Romane ecclesie immediate subiecit.⁷⁷⁾

A. d. MXCII rex Henricus Romam obsedit biennio.

¹⁾ Zprávu tuto podává kompillator Vokounů takto: Anno MXXXIII Hethardus, IV^{ta} episcopus Prahensis, auxit decimas plebanis multum resistente populo et duos modios de aratura sive LXXI modio, unum tritici, alterum avene determinando.

²⁾ Mezi zprávu předcházející a tuto následující připadají chronologicky v též pramenu ještě zprávy tyto: Anno MXXXI, III^{ta} kal. Febr. Izo ss. episcop. Prahensis V^{ta} moritur et succedit Severus episcopus. Eodem anno Precislaw inducit fratres ordinis nostri in heremum b. Ivani.

Anno MXXXIII factum est initium Zazavensis ecclesie per primum patrem abbatem nunc s. Procopium, Chotunensem dynastam. Dle některých rukopisů kroniky Kosmovy sestaveno.

Anno MXXXIX, IX kal. Septembribus corpus b. Woytechy per ducem Brecislaum et Severum episcopum translatum fuit in Boemiam cum V fratribus et b. Gaudentio, sepultum in ecclesia Prahensi.

¹⁾ f. magna fuit komp. Vokounů. Po zprávě této přicházejí v též pramenu následující ještě: Anno XLIV obiit Gunterus monachus in Brevnow, ordinis nostri vir mire sanctitatis, sepultus in Brevnovensi ecclesia a Severo, episcopo Prahensi, comitate Brecislaao duce, clero et nobilibus.

Anno XLV Brecislaao dux ex voto ob amorem ven. Gunteri exstruit monasterium in Reyhrad.

Anno XLII^a a Brecislaao duce inchoatur monasterium canonicorum in Boleslau.

Anno MLII obiit Bozena, Udalricy ducis Boemie conjux, Brecislaai mater. (Dle Kosmova letopisu.)

^{m)} Misto slova toho jest u Vok.: ex pago Chotun zemani filius ad superos migravit; jacet in coenobio in Zazaw.

ⁿ⁾ Anno MLV mor. duce Brecislaao in urbe Crudim Spitignew . . . . . succedit u Vokouna.

^{o)} Prahensis a tak stále níže. Potom připojuje se zpráva: Anno MLVIII^b Spitignew fundat monasterium canonicorum in honorem s. Stephani martyris in urbe Lutomeriz; Judita, conjux Brecislaai, ductrix Boemorum, obiit. (Druhá polovice zprávy vzata jest z Kosmova letopisu.)

^{p)} Spitignew dux et primus rex succedit Wratislaw u Vok., pak následují zprávy: Anno MLXX Judei spoliant noctu ecclesiam s. Viti, inde eciam de die in curtem Prahensem venire eis prohibetur.

Anno MLXXX Wratislaw rex ecclesias in pagis propriis redditibus fundat et plebanis decimas auget.

^{q)} Anno MLXXXV moritur in adversis paciens presul Severus, cui successit Jaromyr post hoc vocatus Gebhardus. Eodem anno rex Wratislaw in honorem s. Laurentii fundat regale monasterium in Oppatowiz, cui prefecit capellum suum Andream primum abbatem, moribus insignem, et ad ecclesiam in Wissengrad monasterium canonicorum.

⁵⁸⁾ Dylm. Pez. Srovnej letopis Kosmuv I, kap. 40 ke konci. — ⁵⁹⁾ Rukopis Lobk. má po straně přípisek: Brecislaus, dux Bohemie, Vngariam devastavit usque Strigoniam et multos prostravit Vngaros a. d. MXXXI. — ⁶⁰⁾ dux Pez. — ⁶¹⁾ Kosmuv letop. II, kap. 10. — ⁶²⁾ Doslově dle Kosmova letop. II, kap. 13. — Ruk. Lobk. má po straně přípisek: Maxima famae in Bohemia, ita ut tercia pars populi interiret a. d. XLIII. — ⁶³⁾ Kosm. letop. II, kap. 13. — ⁶⁴⁾ MLV má správně Pez. — ⁶⁵⁾ Ruk. Lobk. má po straně přípisek: Synodus Magutinensis. Srovnej Kosmuv let. II, kap. 37. — ⁶⁶⁾ Ruk. Lobk. má po straně přípisek: Rex Bohemie et Polonie sunt [sic] consecrati et uncti in civitate Pragensi. — ⁶⁷⁾ cui Pez.

||A. d. MXCI obiit^{r)} episcopus Gebhardus, cui Cosmas episcopus successit. Et eodem anno¹⁰⁸¹ mortuo primo rege Wratislao successit XIV dux sed non rex Conradus, qui tres fratres habuit, Ottone, Jaromirum et Brecislaum.⁶⁸⁾||

A. d. MXCII successit Brecislaus⁶⁹⁾ dux XV.^{s)} A. d. MXCVIII mortuus est dux Brecislaus, cui dux XVI Borziwoy⁷⁰⁾ successit.^{t)}

A. d. MCIV mortuo⁷¹⁾ duce Borziwoy dux XVII Swatopluk successit.^{u)}

A. d. MCIX mortuo duce Swatopluk dux XVIII Wladislaus⁷²⁾ successit.^{v)}

A. d. MCXVIII mense Septembri maxima inundacio aquarum fuit.⁷³⁾

A. d. MCXXII, VIII⁷⁴⁾ kalendas Aprilis eclipsis¹¹¹⁹ lune media nocte fuit.^{y)}

A. d. MCXXV mortuо Wladislaw dux XIX Sobeslaus⁷⁶⁾ ei successit.^{z)}

||A. d. MCXXIX Sobeslaus^{a)} monasterium Wissengradense, quod primus rex Wratislaus fundaverat, renovavit et in multis privilegiavit; et inter alia privilegia a papa Alexandro obtinuit, ut presbyter, diaconus, subdiaconus possunt uti mitris et sandaliis ipsamque ecclesiam sancte Romane ecclesie immediate subiecit.⁷⁷⁾

A. d. MCXXXII, IV nonas Marcii eclipsis⁷⁸⁾ lune fuit tota sanguinea.

||A. d. MCXXXIII eclipsis lune fuit et post hoc sequebatur maxima mortalitas^{b)} hominum.⁷⁹⁾||

^{r)} U Vokouna zni zpráva tato, jak následuje: A. d. MXCI ep. G., cui Cosmas successit, moritur; eodem anno moritur Wratislaw rex et succedit dux non rex Cunr. qui atd.

^{s)} U Vokouna: Anno MXCII Cunradus, qui solum VII mensibus, XVII diebus regnavit, habuit successorem Brecislaum secundum. (Dle Kosmových letopisů, Prameny děj. č. II, str. 132.)

Anno MXCV aquilonalis plaga per multas noctes in coelo apparuit rubicunda. (Kosm. Pram. děj. č. II, 138.)

^{t)} U Vokouna: Anno MXCVIII moritur Brecislaus dux et Cosmas, presul humilis, simplex et multum misericors. Brecislaao successit Boriwoy, Cosmae Hermannus.

^{u)} Tamtéž: Anno MCIV moritur dux Boriwoy et Swatopluk dux succedit.

Anno MCVIII Swatopluck dux fundat ordinem nostrum in Kladrub, quod Wladislaw ditavit.

^{v)} Tamtéž: Anno MCIX moritur Swatopluck dux et Wladislaw succedit.

^{w)} Tamtéž: Anno MCXVIII in mense Decembri fuit maxima inundatio aquarum.

Anno MCXX fundatur coenobium in Wilmhals ordinis nostri.

^{x)} K r. 1122 u Vokouna položeno: Anno MCXXII moritur Hermannus, episcopus Prahensis, ei succedit Megnarodus, qui creavit V prebendas canonicas in ecclesia Prahensi.

^{y)} K r. 1125 tamtéž položeno: Anno MCXXV moritur Wladislaw, dux Boemorum, ei succedit Sobieslaus. Eodem tempore migravit ad superos P. Cosmas, ecclesie Prahensis decanus, qui scripsit cronicas de Boemia, quas P. Lych, decanus Prahensis, a tineis et antiquitate putrefactas illustrissimi regis Boemorum Caroli instantia tribus vicibus in membranis descriptis. Sit utriusque memoria in benedictione. P. a Lych vykládá Dobner jako Plich, což podobá se jménu Plichta, který byl děkanem kapituly Pražské od r. 1358—1362. Ale nám zdá se, že toto přepsání letopisu Kosmových jest jen vymyšleno od kompillatora.

Za zprávou výše položenou následuje pak tato: Anno MCXXVI tanta magnitudo nivis fuit, qualem nullus hominum se vidisse dicebat, in qua multi homines mortui sunt, in Curim XXX, in Zazaw XLVII, in Plsen XC, in Bolešlav XX, in Przeluc XXII, in Colonia XXIII, in Broda X, multo plures in pagis et pauperum tuguriis; tandem eciam innumera bruta animalia in silvis.

Při roce 1128 jest u Vok. zpráva: A. MCXXVIII mira signa in coelo apparent. (Pokr. Kosmy, Pr. d. č. II, 206.)

^{z)} U Vokouna Sobieslaus a misto Wissengradense jest in Wissograd . . . mul. aliis priv. — Mezi zprávu tuto a následující položil kompillator ještě zprávy: Anno MCXXX dux Sobieslaus insidiatores vite sue quosdam decollavit, quosdam pedibus et manibus, visu et lingua privavit. Eodem tempore fundantur coenobite in Bomuck Gryssei ordinis. (První část odstavce tohoto dle pokračovatele letopisů Kosmových, Prameny II, 207 a násled.)

^{aa)} Tu dokládá se u Vokouna: hom., presertim circa Colinam, Curim et Praham. Pak připojeny jsou tyto zprávy dle pokračovatele letopisů Kosmových: Anno MCXXXIV obiit Menghardus, episcopus Prahensis, cui successit Joannes.

Anno MCXXXIV, IV Martii Brecislaus, Svatopluc filius, canonicis de Premonstrato domum regalis operis facit extrui in Leutomysl, montem Oliveti appellatam. Tato zprávou stojí však před r. 1133, tak že Dobner myslí, že by se měl před ni položiti rok 1131 nebo 1132

^{bb)} Správně Wratislav. — ^{cc)} Břetislav, syn Wratislava krále. — ^{dd)} Borzywoj a tak níže. — ^{ee)} Po vypužení Bořivoje, syna Wratislavova, a ne po smrti jeho nastoupil Svatopluk, syn Otty sličného. — ^{ff)} Vladislav, syn Wratislava krále. — ^{gg)} Srovnej Kosmuv letopis III, kap. 44. — ^{hh)} nemá Pez a má být IX kal. — ⁱⁱ⁾ ecclipsis Pez. — ^{jj)} Sobieslaus Pez a tak níže. — ^{kk)} Srovnej Kosmova letopisu pokračování kanovníka Vyšehradského, Prameny II, str. 206. — ^{ll)} ecclipsis Pez a tak i níže. Tamtéž vzata zpráva ta str. 214. — ^{mm)} Tamtéž str. 216.

¹⁰⁴⁰ A. d. MCXL mortuo duce Sobeslao dux XX et rex II^{as} Wladislaus, fundator monasterii Strahoviensis,⁸⁰⁾ successit.^{c)}

¹⁰⁶⁴ ||A. d. s¹⁾ MCL Wladislaus,^{d)} rex Boemorum, terram Hunnorum⁸²⁾ intravit, regem Grecorum ex ea perturbavit⁸³⁾ et Vngarorum optimates pacificavit.^{e)}

¹¹⁷¹ Anno dominice incarnationis⁸⁴⁾ MCLI sanctus Thomas, archiepiscopus Canturiensis,⁸⁵⁾ martirizatus est.

¹¹⁵⁷ ||A. d. MCLII Wladislaus rex cum cesare⁸⁶⁾ Poloniā intravit.^{f)}

¹¹⁸⁵ A. d. MCLIII^{e)} Wenceslaus dux Pragam coactus obsedit et spe fraudatus⁸⁷⁾ recessit.

¹¹⁸⁷ A. d. MCLXXXIII Jerosolima⁸⁸⁾ a paganis capta est et tradita Zoldano. Et eodem anno mortuo rege Wladislao dux XXI successit Fridricus.

A. d. MCLXXXIV mortuo Fridrico dux XXII¹¹⁸⁹ Conradus successit.

A. d. MCXCI mortuo Conrado dux XXIII Bre-¹⁰⁹³ cislaus et episcopus Henricus successit.⁸⁹⁾

A. d. MCXCIX finem habent duces Boemie, quibus amodo reges succendent; et de duobus regibus precedentibus eciam mencionem faciemus.

Anno igitur domini MLXXI⁹⁰⁾ Wratislau¹⁰⁸⁶ primus rex coronatur in regem et regnavit annis VI, cuius uxor prima regina Boemie vocabatur Swatava. Iste rex fundavit ecclesiam Wyssegradensem et monasterium Opathouicense.

A. d. MCLVIII^{f)} Wladislaus⁹¹⁾ secundus rex¹¹⁵⁸ regnavit annis IV. Hic fundavit ecclesiam Strahoviensem et sepelitur ibidem. Cuius uxor secunda regina Boemie vocabatur Ydita, que fecit pontem

Anno MCXXXV metropolis Praga more latinarum civitatum coepit renovari.

Anno MCXXXVI nova stella in coelo apparuit, que majoribus nostris nunquam visa.

Anno MCXXXVII Joannes, Prahensis episcopus, obiit, cui successit Sylvester, abbas in Zazaw ordinis nostri.

Anno MCXXXVIII, IV kal. Martii quoddam signum admodum serpentis post occasum solis per totam Boemiam versus occidentalem plagam volabat. (Pokr. let. Kosm. Prameny děj. č. II, 228.)

Anno MCXXXIX Sylvester episcopus cum bona voluntate episcopatum dimisit et abbatiam in Zazaw recepit.

^{g)} Zprávou tuto podává kompillator Vokounův a pokračuje jak následuje: Anno MCXL mortuo duce Sobieslaw dux et rex Wladislaw successit, qui eodem anno Premonstratenibus canonics [monasterium] in Stragow, quod Sion appellavit, estrui fecit. Eodem etiam tempore divina disponente providentia fluvius Zazawa discriptionem patitur, ita ut coenobii molendinum steterit in sicco, abbas et fratres magnos pisces et cancros in sieco fundo collegerint, quod duravit a prima hora usque ad sextam XIII kal. Decembris. (Dle pokračovatele Kosm. let. Prameny děj. č. II, str. 234.)

Anno MCXLII multos latrones, qui euntibus Praham ad Auwal nocuerunt et eos depredati sunt, in Broda, Colina et Curim suspensi facit rex Wladislaw. (Dle téhož pramenu.)

Anno MCXLII fundatur monasterium in Doxan a Wladislaw, Boemorum rege, et Erleboldus, regalis capellanus, fuit primus prepositus, qui tandem P. abbas in Sion.

Anno MCXLIII domicelle ordinis nostri faciunt renovari monasterium s. Georgii, quod ante annum im[m]isso igne a Condrado Moravie combustum fuit, solo remanente incombusto et incorrupto sarcofago b. matrone Ludomille.

Anno MCXLV Reinerus, abbas Kladrub, facit heremum in Prestitz.

Eodem etiam tempore rex fecit coenobitis Gryssei ordinis extrui coenobium in Plass.

Anno MCXLVIII, VI idus Julii moritur episcopus Prahensis, cui successit Daniel episcopus, ante prepositus.

Anno MCXLIX Daniel episcopus fundat coenobium prope Malyn, quod miro omni Sedlec appellat.

^{h)} U Vokouna Wladislaw . . . exturbavit . . . opt. in ea pacif. Pak vloženo:

Anno MCL Gertrudis ducissa moribus honesta II nonas Augusti moritur et in monasterio Syon sepelitur. (Letop. Vinc., Prameny děj. č. II, str. 420.)

ⁱ⁾ K r. 1153 klade se u Vokouna: Anno MCLIII maxima abundantia segetum a k r. 1154: Anno MCLIV maxima mortalitas hominum. (Let. mnicha Sázav. Prameny děj. č. II, str. 263.)

^{j)} K tomuto roku položeno u Vokouna: Anno MCLVIII Daniel, episcopus Prahensis, ex Hungaria a legatione reddit. Eodem tempore Wladislaw, dux Boemie, a Friderico imperatore rex creatur. Leo Boemis pro clypeo datur, milites

creaturn nobiles. Dále následují zprávy tyto:

⁸⁰⁾ Strahow Pez. — ⁸¹⁾ Prameny děj. českých II, str. 279 r. 1164. — ⁸²⁾ Humorum ruk. Lobk. — ⁸³⁾ turbavit Pez. — ⁸⁴⁾ Prameny děj. českých II, str. 279 k r. 1171. — ⁸⁵⁾ Cantuariensis archiepisc. Pez. — ⁸⁶⁾ cesare Pez. — ⁸⁷⁾ frustratus Pez. Srovnej Prameny děj. českých II, str. 280 k r. 1185. — ⁸⁸⁾ Jerosolyma Pez. — ⁸⁹⁾ Nebylo to však bezprostředně; neb mezi smrt Konrada Otty (1191) a nastoupení Jindřicha Břetislava padá vláda knížete Václava a první doba panování knížete Přemysla. — ⁹⁰⁾ MCLXXI ruk. Lobk. — ⁹¹⁾ WI. rex secun. Pez.

Pragensem et fundavit monasterium in Teplicz et ibidem sepelitur.

¹¹⁹⁸ A. d. MCCII Przemysl⁹²⁾ III rex Boemie⁹³⁾ a Philippo imperatore in regem sublimatur et dimissa uxore sua⁹⁴⁾ duxit Constanciam, sororem regis Vngarie,⁵⁾ et regnavit annis XXVIII et sepelitur in ecclesia Pragensi. Regina autem fundavit mona-

sterium sanctimonialium⁹⁵⁾ in Thysnowicz⁹⁶⁾ in Moravia.

||A. d. MCCIII terre motus fuit ubique^{h)} locorum.⁹⁷⁾

||A. d. MCCIV sanctus Procopiusⁱ⁾ canonisatur.^{j)} Et eodem anno Boemi cum Morauis bellaverunt et eos devicerunt.⁹⁸⁾

Anno MCLIX⁰ consumatur monasterium ordinis nostri in Podelasithch.

Anno MCLIX ven. p. Myslico, abbas regalis monasterii in Oppatovitz, laudabiliter exstruit ecclesiam S. Laurentii. (Viz let. Hradištsko-Opatovický, Prameny děj. českých II, str. 399.)

Anno MCLXI moritur Sylvester, abbas in Zazaw, ante episcopus Prahensis, anno regiminis sui XXVIII abdicato episcopatu XXII; erat vir omnium virtutum disciplina et morum elegancia decenter ornatus. Plura videantur in legenda s. Procopii. (Srov. pokr. letop. Kosm. minichem Sazav. Prameny děj. č. II, str. 267.)

Anno MCLXII in abbatem Zazavensem mortuo Sylvestro electus a rege et episcopo confirmatus Regnardus, qui primo Siloense coenobium admodum honeste rexit et in multis bonis ditavit, cuius memoria apud Siloenses in benedictione. (Srov. tamtéž str. 268.)

Anno MCLXVIII moritur Daniel episcopus in Italia, cuius carnes ibi recondite, sed ossa sunt Pragam delata; vir cesari, regi, canonicis, nobilibus, monachis et populo acceptus, eloquens et prudens. (Srov. let. Jarlochův, Prameny děj. č. II, str. 461.)

Anno MCLXIX Botboldus, abbas de Sedlec, regina instante, cui cognatus erat, vir valde idoneus et religiosus eligitur in Prahensem episcopum, sed solo vix mense supervixit. (Srov. let. Jarlochův, Prameny děj. č. II, 463.)

Anno MCLXX electus in episcopum Fridericus, nobilis de Saxonia oriundus.

Anno MCLXXII Wladislaus rex cum cesare Poloniā intrant.

Anno MCLXXIV moritur Wladislaus, rex Boemorum, princeps, qui decorum domus dei intime dilexit, qui Premonstratensem et Grysseum ordinem in Bohemiam induxit, sepultus apud illos, quos in vivis summe dilexit in Monte Syon, ante Stragow. Ei succedit Sobieslaw filius, princeps misericors, defensor rusticorum, pater pauperum. (Srovnej letop. Jarlochův, Prameny děj. č. II, str. 406 a 407.)

Anno MCLXXVIII obiit Fridericus, episcopus Prahensis, ei successor Walentinus. (Srov. Prameny děj. č. II, 279.)

Anno MCLXXX moritur Sobieslaw, dux Boemorum, et in Wissograd honorifice sepelitur. Plura de eo leguntur in registris.

Anno MCLXXXII obiit Valentinus, episcopus Prahensis, qui ordinatus duos vix annos supervixit. Legitur de eo in cronicis, quod ab Eliska, que mortuo Sobieslaw duce publicam rem Bohemie regebat, intrusus fuerit, qui ignarus lingue nec de gremio Prahensis ecclesie, sed degener, obscurus et tali officio prorsus indignus. Isti successor Henricus tandem dux. (Srov. letop. Jarlochův, Prameny děj. č. II, 476.)

Anno MCLXXXVI magna mortalitas hominum. (Prameny děj. č. II, str. 280.)

Anno MCLXXXVI Fridericus, dux Boemorum, cum Henrico episcopo et nobilibus terre Ratisbone interfuit synodo. (Výpisy z Jarlocha v Pramenech děj. č. II, 280.)

Anno MCLXXXIX obiit dux Boemorum Fridericus, qui in [ecclesia] s. Viti sepelitur, ei succedit Condradus. (Tamtéž.)

Anno MDLXXX fundatur monasterium ordinis sepulchri Christi in Zderaz ante Pragam ad ecclesiam ss. Petri et Pauli. Eodem anno dux Condradus moritur Apulae, cuius ossa Pragam delata in ecclesia S. Viti requiescunt. (Tamtéž str. 281.)

Anno MCLXXXI Condradi filius succedit in solium paternum, quod vix tribus mensibus possedit nomine Wenzlaus. (Tamtéž.)

Anno MCLXXXVII, XVII kal. Julii obiit Henricus episcopus, qui simul fuit dux Boemie, sepultus in Doxan; fuit decus cleri, religiosorum defensor, cui post b. Woytech nullus in Boemia extitit secundus. Ei successor Daniel a Wladislao invitatis canonicis sublimatus. (Srov. let. Jarlochův, Prameny děj. č. II, str. 513.)

Anno MCLXXXVI Zlawko dominus in Oseck inducit fratres Griszeos in Ossek.

^{k)} U Vokouna: Anno MCLXXXIX dux Premysl sublimatur in regem et dimissa uxore dicitur Constanciam, sororem regis Hunnorum.

^{l)} loc. in Boemia u Vokouna.

^{m)} beatus Proc. primus abbas in Zazaw can. Tamtéž.

ⁿ⁾ Przyemissl Pez. — ^{o)} nemá ruk. Lobk. — ^{p)} sua Const. sor. regis Ung. duxit Pez. — ^{q)} monialium Pez. — ^{r)} Tysnowycz. — ^{s)} Srovnej letopisy české, Prameny děj. českých II, str. 282. Po straně má ruk. Lobk.: terre motus. — ^{t)} Tamtéž str. 282. Po straně má ruk. Lobk.: Morauos vicerunt Bohemi.

- 1204 A. d. MCCV Phylippus⁹⁹⁾ imperator cepit Coloniensem episcopum et Ottонem fugavit.
- 1206 A. d. MCCVI Kunegundis, filia Philippi imperatoris, datur in matrimonium Wenceslao,¹⁰⁰⁾ filio regis Przemysl.¹⁾ Sol eciam^{k)} eclipsim²⁾ passus est.
- 1207 A. d. MCCVII sanctus Franciscus adinvenit ordinem fratrum Minorum sub papa Innocencio.
- 1208 A. d. MCCVIII Phylippus imperator occiditur ab Ottone.
- 1209 A. d. MCCIX Otto imperator Rome efficitur.
- 1210 A. d. MCCX Conradus dux in Apulia obiit et Otto excommunicatur.
- 1211 A. d. MCCXI rex Przemysl imperatori rebellavit.³⁾
- 1212 A. d. MCCXII allate sunt reliquie sanctorum Thome, Jacobi et Thadei et Mauricii de Theutonia in Pragam.
- 1213 A. d. MCCXVI fratres¹⁾ sancti Adalberti portati sunt in Pragam et IV idus Aprilis Andreas episcopus ponit interdictum in tota Boemia et Romanum declinavit.
- 1214 A. d. MCCXVII sanctus Franciscus obiit et multitudo christianorum ultra mare profecta est, et IV kalendas Junii archiepiscopus Maguntinus interdictum relaxavit.
- 1215 A. d. MCCXIX Andreas episcopus secunda vice Boemiam posuit sub interdictione.
- 1216 A. d. MCCXX Poloni a Prutenis et⁴⁾ Rutenis occisi et a fossoribus auri mactati miserabiliter interierunt.

- A. d. MCCXXI Honorius papa confirmavit ordinem Predicatorum et Gregorium cardinalem misit Boemiam, ut interdictum relaxaret.^{m)}
- ||A. d. MCCXXII quedamⁿ⁾ stella insolite claritatis in occidente apparuit.
- ||A. d. MCCXXIII Andreas episcopus^{o)} Rome in exilio obiit. Eodem anno Peregrinus electus est in episcopum Pragensem.
- A. d. MCCXXIV Conradus cardinalis Boemiam intravit.
- Eodem anno ||Wladislaus, dux Moraue, frater regis Wenceslai, obiit^{p)} sepultusque est in regali abbacia Opathouicensi.
- ||A. d. MCCXXV Predicatores receperunt dominum in civitate Pragensi.^{q)}
- ||A. d. MCCXXVIII dux Wenceslaus coronatur in regem cum uxore sua Kunegunde^{r)} in ecclesia Pragensi a venerabili Sifrido, Maguntino archiepiscopo, in dominica, qua cantatur Esto michi indeum, qui post coronacionem regnavit annis XXIII. Iste rex fundavit claustrum ad sanctum Franciscum et sepultus est ibidem. Huius coniunx vocabatur Kunegundis quarta regina.^{s)}
- ||A. d. MCCXXX rex Przemysl obiit XVIII kalendas Januarii.^{t)}
- A. d. MCCXXXI sanctus Anthonius de ordine Minorum obiit.
- A. d. MCCXXXII sancta Elisabeth⁵⁾ canonizatur et ||fratres Minores Prague domum receperunt.^{u)}

¹⁾ nemá Vokoun, který zprávu tu klade k roku 1207.

²⁾ U Vokouna: fr. B. Woyteh de urbe Boleslaw portati in Praham. Před tím pak jsou ještě zprávy: Anno MCCXIII Premysl qui et Othokar fundat monasterium in Poliz ordinis nostri. Anno MCCXIV Daniel, episcopus Prahensis, moritur, ei succedit Andreas, qui sequenti anno Rome in ecclesia Lateranensi ordinatur in episcopum.

³⁾ U Vokouna jest k roku 1221 zpráva: Anno MCCXXI fundatur monasterium ordinis nostri in Postopert.

⁴⁾ Slovo to vynecháno u Vokouna a místo apparuit má Vokoun appareat.

⁵⁾ U Vokouna episc. Prahensis a po obiit dokládá: cui succedit Peregrinus. On klade zprávu tu k r. 1224.

⁶⁾ obiit et sepultus est . . . Opatovicensi u Vokouna.

⁷⁾ Prahensi u Vokouna a tak níže stále. Potom jest u Vokouna zpráva: Anno MCCXXVII Bydlow, episcopus Prahensis, moritur, huic succedit Joannes, XIV kal. Jan. consecratur.

⁸⁾ Vokoun: Cunegunda a v. p. et dom. Sifrido, Mog.

⁹⁾ Mezi zprávu tuto a následující klade se u Vokouna: Anno MCCXXIX Conradus, abbas regalis abbacie in Oppatoviz, multum gratificatur ab Othogaro qui et Premysl.

¹⁰⁾ Anno MCCXXX Premysl rex migravit ad superos XVIII kal. Januarii má Vokoun.

¹¹⁾ recipiunt tamtéz.

⁹⁹⁾ Phil. Pez a tak i níže. Tamtéz str. 283. — ¹⁰⁰⁾ Wenceslao Pez. — ¹⁾ Przemysl Pez. — ²⁾ eccl. Pez. — Všecky zprávy až do r. 1248 kromě o založení řádu sv. Františka a o smrti téhož svatého vzaty jsou z tak zvaných letopisů českých skoro slovo od slova. — ³⁾ rebellat Pez a Vok. — ⁴⁾ et a Prut. Pez. Rukopis Lobk. má po straně: Poloni a Prutenis interierunt. — ⁵⁾ Elizabeth Pez.

- 1221 A. d. MCCXXXIII Agnes, filia^{v)} regis Przemysl, assumpsit habitum pauperum dominarum.
- 1222 A. d. MCCXL timor Tartharorum maguus irruit super Boemos et^{w)} idus Decembribus | Constantia regina obiit.^{x)}
- 1223 A. d. MCCXLI eclipsis solis facta est post meridiem, ita ut putaret crepusculum ab hominibus.^{y)}
- 1224 A. d. MCCXLIII soldanus cum paganis, qui Corozini^{z)} dicuntur, terram sanctam intravit et civitatem sanctam Jerusalem et templum cum sepulcro⁸⁾ domini totaliter destruxit viros et feminas cum pueris indifferenter occidit.
- 1225 A. d. MCCXLV⁹⁾ Innocencius papa Lugduni consilium [sic] celebravit, in quo Fridricum¹⁰⁾ imperatorem deposuit et loco eius Henricus, lancravus Thuringie, electus est in regem Almany.¹¹⁾ Et in eodem concilio Conradus, qui fuerat in Olomucensem episcopum per laicalem potentiam intrusus, depositus est, cui dominus Brunno¹²⁾ substitutus est.
- 1226 A. d. MCCXLVIII rex Wenceslaus^{z)} de solio pellitur¹³⁾ et Nicolaus episcopus capitul et studium Prage periit¹⁴⁾ et Kunegundis regina obiit.
- A. d. MCCLI, regnante rege Wenceslao^{z)} clerus per ipsum multum diligebatur ac honorabatur, civi-

^{v)} fil. Premysl ass. u Vokouna. — Mezi rok 1233 a 1240 kladou se tutéž zprávy: Anno MCCXXXVI Joannes, episcopus Prahensis obiit, ei successit Bernhardus.

Anno MCCXXXIX Bernhardus, episcopus Prahensis, obiit, ei successit Nicolaus.

^{w)} moritur Vokoun, kdež se pak za slovem timto dokládá: Heremus in Grissobor fundatur et monasterio regali in Oppatoviz emitur (dle Dobnera unitur).

^{x)} K roku 1242 jest u Vokouna zpráva: Anno MCCXLII Andreas, abbas regalis monasterii in Oppatoviz, multum auget araturas seu robotas exustis radicitus sylvis et exstructis servilibus tuguriis.

^{y)} Wenzlaus... depellitur... reg. moritur Vok. Misto regnante W. tamtéz sub hoc rege Wenzlao... multum honorabatur a videlicet, jakož i pauperum až Franciscum schází.

K r. 1249 položena u Vokouna zpráva: Anno MCCXLIX, XI kal. Apr. episcopus Nicolaus Prahensis suspendit in sua diecesi [pulsum] campanarum et omnem ornatum. (Dle letopisů českých Prameny dějin českých II, str. 286.)

^{z)} U Vokouna jako u Peze: Anno MCCLI kal. Aug. Tím se stalo, že položena jest zpráva ta později.

¹⁾ Vokoun: Boemorum... Wenzlao... Primisl... provocatur... Zwyekow... Tob... conc. et march.

²⁾ U Vokouna jest dle letopisů č. (Prameny II, str. 286) zpráva tato šíře podána: Anno MCCLI, VI non. Julii grando magna cecidit post meridiem, que multa dampna segetibus, vineis, arboribus pomiferis et aliis intullit, silvestria animalia plurima peremit, circa Praham homines et jumenta multa submersa, et jacuit grando VII diebus mire magnitudinis quodam museo permixta. Po této zprávě položena jest u Vokouna následující dle letopisů č. (Prameny děj. č. II, 287 a 288): Anno MCCLI, die Purificationis b. v. Marie magna vis ventorum exorta est et aér obscuratus, ita ut vix poterat hominum vultus dignosci; postea nix magna in plenisque partibus Boemie descendit, qualem non meminere majores. Eodem anno XV kal. Sept. similia orta fuerunt terribilia, ita ut multa edificia ruerent, horrea funditus eversa sunt, homines plerique fulminati, fruges grandine percusse, fructus arborei excussi, vinee lese.

³⁾ nemá Pez. — ⁴⁾ Corizim Pez. — ⁵⁾ sepulchro Pez. — ⁶⁾ MCCXLIV Pez. Po straně má ruk. Lobk. připisáno: consilium. — ¹⁰⁾ Fridericum Pez. — ¹¹⁾ Almannie Pez. — ¹²⁾ Brunne ruk. Lobk. — ¹³⁾ depellitur Pez. — ¹⁴⁾ Po straně má ruk. Lobkovický: Pragense studium periit. — ¹⁵⁾ hospitaliariorum ruk. Lobk. — ¹⁶⁾ Srovnej odstavec tento, jakož i následující s Přiběhy krále Václava I, Prameny dějin českých II, str. 303 a násł. — ¹⁷⁾ MCCLI Pez. — ¹⁸⁾ Zwyekow Pez. — ¹⁹⁾ nemá ruk. Lobk. — ²⁰⁾ Srovnej Letopisy české, Prameny dějin českých II, str. 286.

honore suscepere et allate in ecclesiam sancti Francisci. Eodem anno rex Wenceslaus processit ad expeditiōnem versus Bauariam cum Boemis et Morauis, a quibus transeuntibus multa dampna in Boemia facta fuerunt.²¹⁾ [Eodem eciam anno pulli equorum ita magnos dentes habentes nati sunt, acsi essent triennes.]

¹²⁵² A. d. MCCLIV multitudo²²⁾ Kumanorum de Vngaria prorumpens²³⁾ multa millia christianorum in Moravia peremit, inter quos multi clericorum perierunt. Eodem anno idus Julii profluxit²⁴⁾ sanguis de pede crucifixi in ecclesia sancti Georgii martiris. Eodem anno hyemalia mediocriter provenerunt, estivalia autem omnino perierunt.

¹²⁵³ A. d. MCCLV, X kalendas Octobris rex Wenceslaus obiit, cuius filius Przemysl, qui et Otakarus, rediens de Austria receptus est honorifice a prelatis ecclesiarum²⁵⁾ et clero XVI kalendas Novemboris.²⁴⁾

¹²⁵⁴ A. d. MCCLVI,²⁶⁾ VIII kalendas Februarii Borsso vir nobilis detentus fuit et Prage vinculatus carceri est mancipatus. Eodem anno dux Przemysl cum multis nobilibus Boemicis et Moraviae et Austriae signo crucis accinctus pugnaturus contra Prutenos processit et veniens Wratislauiam ab episcopo et

ducibus Polonie honorifice fuit susceptus et ibi Natalem domini celebravit. Et eo ibi commorante marchio Bramburgensis²⁵⁾ cum exercitu suo venit ad eum et ambo profecti sunt in Prussiam.²⁶⁾

A. d. MCCLVII²⁷⁾ dux²⁷⁾ Boemie et dictus marchio intrantes Prussiam eam vastaverunt et multos occiderunt. Demum terrore perterriti potenciores petiverunt²⁸⁾ se baptisari, quos dicti principes gracie admiserunt ipsos de sacro fonte levantes et suis nominibus appellantes. Demum dicti principes commissa terra in manus cruciferorum de domo Theutonica²⁹⁾ in prosperitate et leticia ad propria redierunt.

A. d. MCCLVIII dominus papa Alexander con-¹²⁵⁶ firmavit quandam religionem novam, que dicitur beatorum martirum, cuius³⁰⁾ fratres Prage apparuerunt ante festum beati Wenceslai.³⁰⁾

[A. d. MCCLIX dux³¹⁾ Przemysl pepulit Boemias de suburbio et locavit alienigenas.] Eodem anno kalendis Augusti facta est maxima inundatio aquarum, que plures homines suffocavit.³¹⁾

[A. d. MCCLX, XIV kalendas Junii eclipsis³²⁾ lune fuit et mortalitas maxima hominum³³⁾ fuit.³²⁾]

A. d. MCCLXI³⁴⁾ Przemysl, qui et Otakarus,¹²⁶¹ duxit in uxorem³³⁾ Kuuegundem, filiam Rostyslai,³⁴⁾

²¹⁾ U Vokouna fluxit.

²²⁾ eccl. S. Viti, abbatibus, clero et zemanis in Praham XVI kal. Nov. u Vokouna.

²³⁾ K roku 1256 jest u Vokouna zpráva: Anno MCCLVI cives Prahenses confratrem nostrum Martinum de Porta Apostolorum virum piūm, doctum et liberalibus studiis apprime peropolitum spoliant et turpiter dehonestant, ob quod commissum eos Petrus de Ponte Curvo nuncius, consentientibus rege, episcopo et capitulo Prahensi excommunicavit. (Dle letopisů českých, Prameny dějin č. II, str. 293.)

²⁴⁾ K roku 1257 klade se u Vokouna tato zpráva dle letopisů č. (Prameny dějin č. str. 295): Facta est magna inundatio aquarum, quae gravia et grandia dampna per totam Boemiam intulit hortis, segetes, edificia, omnia juxta ripas posita destruxit, imo magnam mortalium copiam suffocavit.

²⁵⁾ U Vokouna: Anno MCCLVIII fratres b. Martyrum ante festum S. Wenceslai in Praham veniunt; monasterium in Sion incuria fratris comburitur.

²⁶⁾ U Vokouna: A. d. MCCLIX Przemysl rex pepulit... Po té zprávě následuje: Eodem anno Petrus Wock Ursinus de Rosenberg fundat fratres Grisseos in Hohenfurt.

²⁷⁾ hom. secuta u Vokouna.

²⁸⁾ Zpráva k r. 1261 podána jest takto u Vokouna: Anno MCCLXI³⁰⁾ Przemysl qui et Ottokar ducit uxorem Kunegundam, filiam Rostylai, ducis Bulgariae, et eodem anno in regem consecratur ab archiepiscopo Moguntino v. p. Wernhero in praesentia VI episcoporum, canonicorum et abbatum. K roku 1263 položil kompiliator zprávy tyto: Anno MCCLXIII Ottocar rex introducit fratres Grisseos in monasterium Spineae Coronae. Capella Omnium sanctorum fabricatur. (Srovnej Prameny dějin č. II, str. 298.)

²⁹⁾ fuerant Pez. Prameny dějin českých II, str. 286. — ³⁰⁾ Tamtéž II, str. 290. Po straně má ruk. Lobk.: In Moravia multa millia perierunt. — ³¹⁾ prorumpentes Pez; prorumpente ruk. Lobk. — ³²⁾ Prameny dějin č. II, str. 291. — ³³⁾ Brandenburgensis Pez. — ³⁴⁾ Prussiam a tak i níže. Po straně má ruk. Lobk.: Przemysl, dux Bohemie, cum duce Bramburgensi Prussiam devastaverunt. Počátek odstavce tohoto vzat jest z Letopisů českých, Prameny dějin č. II, 292, druhá polovice však z Příběhu krále Přemysla Otakara tamtéž str. 308 a 309. — ³⁵⁾ Také zpráva tato vzata jest z poslednějšího pramene str. 309. — ³⁶⁾ petierunt Pez. — ³⁷⁾ Theutonica Pez. — ³⁸⁾ Letop. české, Pram. děj. č. II, str. 294. — ³⁹⁾ Tamtéž II, str. 295. Po straně ruk. Lobk.: inundacio. — ⁴⁰⁾ Tamtéž II, str. 295. — ⁴¹⁾ nemá Pez. — ⁴²⁾ Rostylai Pez.

ducis Bulgarie, in castello Vngarie, quod wlgari vngarie Possem nuncupatur, quam Pragam venientem honorifice suscepereunt. In die Nativitatis domini eodem anno princeps Boemie Przemysl consecratus est in regem cum eadem Kunegunde in ecclesia Pragensi a venerabili patre Wernhero, archiepiscopo Maguntino, presentibus sex episcopis, videlicet Pragensi,³⁵⁾ Morauiensi, Pathauensi et duobus de Prusya, presente eciam marchione Bramburgensi cum uxore sua et filiis et filiabus, presentibus eciam ducibus Polonie et alia infinita multitudine.³⁶⁾

¹²⁶² A. d. MCCLXII incendia³⁷⁾ multa fuerunt in Boemia et fames gravissima. Et eodem anno sol coversus fuit in modum lune. Eodem eciam anno insurrexit quedam secta per totam Boemiam, Morauiam, Polonię et Austriam; faciebant enim homines processiones mirabiles et inauditas. Ibant enim nudi velato capite cantantes et modo levabant manus suas ad celum, modo cadebant in luto, modo in nive, modo surgebant, modo flagellis se cedebant, et hoc bis in die faciebant; nocte autem commissacionibus et ebrietatibus vacabant et absolvebant se ad invicem despicientes ordinem ecclesiasticum. Cum quibus eciam assenserant Predicatorum

Maiores et Minores, ita ut precederent eos portantes cereos et vexilla.³⁸⁾ Eodem anno flagellatores quidam venerunt in Boemiam se ipsos flagellis cedentes. Eodem eciam anno caristia maxima et fames fuit in Boemia.³⁹⁾

A. d. MCCLXIII, V kalendas Februarii venti⁴⁰⁾ maximi orti sunt, per quos multa edificia corruerunt, arbores eciam in silvis radicibus evulse sunt.

A. d. MCCLXIV regnante rege Otacaro⁴¹⁾ cometa apparuit in modum facule radium mirabilem pretendens duravitque citra dimidium annum, quam secuta fuit⁴²⁾ inundatio aquarum, ita ut multos homines et multas civitates et villas submergeret.⁴³⁾

¹²⁶⁵ A. d. MCCLXV rex Przemysl⁴⁴⁾ magnum celebavit convivium pro baptismo filie sue primogenite, quam levaverunt tres episcopi de sacro fonte. vi delicet Pragensis, Olomucensis et Pambergensis,⁴³⁾ et hoc in festo Purificationis beate Marie vocatis⁴⁴⁾ omnibus ad festum nobilibus Boemie, Morauię et Austriae. Ipso die idem rex coronatus regia corona venit ad processionem et missam audivit ad altare sancte Marie in ecclesia Pragensi et biduo celebravit prandium cum predictis episcopis et nobilibus terrarum

³⁰⁾ K roku 1264 položeno u Vokouna: Anno MCCLXIV appareat cometa in modum facule radium mirabilem protendens, quam secuta inundatio aquarum, ita ut multos homines, multas civitates et villas submergeret.

³¹⁾ U Vok. Prymis... celebrat... quam tres episcopi ex sacro fonte levarunt. Huic convivio interfuerunt priores regni, ex clero praeter episcopum canonici S. Viti, archidiaconus Curimensis, Lucensis, abbates Oppatoviensis, Brzenvoviensis, Zazaviensis nostri ordinis, Sedlecensis, Pomucensis Grissei ordinis, Sionensis Praemonstratensis et abbatis domicella de s. Georgio martyre. Eodem anno in Frauenthal edificat monasterium Grisseis sororibus. Potom násduji u Vokouna zprávy: Anno MCCLVIII rex Premysl qui et Ottokar fieri mandat ubi vis locorum ad capiendos lupos qui usque ad ovilia ibant, foveas, quibus superponeretur anser vel porcellus. Eodem anno cum pauperes homines multum per mensuras deciperentur, per totam Boemiam mandavit renovari pondera et mensuras et insigniri signo suo, quod ante cum non fuisset, nobiles terre et cives, qui per hoc magna dampna habuerunt, obloquebantur; rustici et pauperes gloriabantur. (Srovnej letopisy č. Prameny dějin č. II, str. 300.)

Anno MCCLXIX regi Prymis, qui et Ottokar nascitur filia nonis Septemboris.

Anno MCCLXX magna charitas annone, vini vero abundantia.

Anno MCCLXXI obiit Vitus, decanus ecclesie Pragensis, predictor insignis, qui presertim in perversos mores, zemanorum crudelitatem in rusticos predicabat, admonendo eos de lenitate. Plura de eo leguntur in cronicis. (Srovnej Příběhy krále Přemysla Ottakara II, Prameny děj. č. II, str. 321.)

Anno MCCLXXII contractus est pons in medio fluminis Wltave IV idus Martii. (Srovnej Prameny děj. č. II, 301.)

Anno MCCLXXIII, XV kal. Septemboris inundatio magna in flumine Wltave, molendina omnia circa Praham confacta defluxerunt, pars ecclesie lapidee sub ponte in insula collisa est. (Tamtéž.)

³⁵⁾ Pragense, Moraviense, Pathaviense ruk. Lobk. — ³⁶⁾ Letop. č. Prameny děj. č. II, str. 297. — ³⁷⁾ Rukpis Lobk. má po straně přípisek: Multa incendia fuerunt in Bohemia et fames gravis. Quedam secta mirabilis fuit, id est mrskaczi. — ³⁸⁾ Tamtéž červeně po straně: Flagellatores. — ³⁹⁾ Po straně ruk. Lobk.: Fames gravis, caristia et venti. — ⁴⁰⁾ Tamtéž červeně po straně: Venti. — ⁴¹⁾ Ottakaro Pez. Po straně má ruk. Lobk. červeně: Cometa a trochu níže černě: Inundatio aquarum. — ⁴²⁾ fuerat Pez. — ⁴³⁾ Bamb. Pez. — ⁴⁴⁾ vocatis ad festum omnibus nob. Pez. Zpráva celá vzata jest z Letopisů českých, Prameny děj. českých II, 299.

prefatarum in aula regia in castro Pragensi. Et usque ad hunc⁴⁵⁾ annum que acta fuerunt, in cronica scribuntur, cetera autem, que secuntur, de quibusdam quaternis collegi.⁴⁶⁾

¹²⁵⁷ A. d. MCCLXVI eleccio regis Romanorum facta est, ad quam per Otacarum⁴⁷⁾ regem tres de Boemia diriguntur, videlicet Hron de Nachod, Galanus^{47a)} de Gablona, Smylo de Swyetlik;⁴⁸⁾ et quia Hrono se ibi prudencius habuit, idcirco⁴⁹⁾ datus est sibi clipeus⁵⁰⁾ leo niger in auro ab imperatore; Gallus vero cum hasta obtinuit clipeum bipartitum; similiter Smylo in hastiludio carpionem nigrum.

¹²⁶⁶ A. d. MCCLXVII Boemi vastaverunt Bauariam usque ad Danubium et plures nobiles ceperunt, et Egra tradita est regi et plurima castra.⁵¹⁾

¹²⁶⁷ A. d. MCCLXVIII sancta Hedwigis, ducissa Slesye,⁵²⁾ canonisatur.

¹²⁶⁶ A. d. MCCLXIX filius Conradi regis intravit Apuleam⁵³⁾ contra Karolum regem cum magno exercitu.

¹²⁷¹ A. d. MCCLXXII rex Boemie Przemysl intravit⁵⁴⁾ Vngariam et triumphando Posonium⁵⁵⁾ cum aliis castris et civitatibus acquisivit. Et eodem anno⁵⁶⁾ maxima fuit inundatio aquarum.

[A. d. MCCLXXV rex Przemysl⁵⁷⁾ cum magna solemnitate tradidit filiam suam cuidam nobili de Witra.⁵⁷⁾

¹²⁷⁶ A. d. MCCLXXVII rex Przemysl⁵⁸⁾ regi Rudolfo adhesit et cepit suos despicere et extra-neos ad terram suam invitare, unde suis multas violencias inferebat bona eis auferendo. Nam Witkonibus Vsk et Nouam domum abstulit,

⁵⁷⁾ Primysl u Vokouna a na konci Vitra. — K r. 1276 položena jest u Vokouna tato zpráva: Anno MCCLXXVI Joannes, episcopus Prahensis, cooperuit ecclesiam s. Victi pulchri et durabilis operis lapideis tegulis, fecit etiam duas fenebras magnas de subtilli opere et precioso, et vitro eas clausit, in quibus depictum erat vetus et novum testamentum. (Letopisy české, Prameny dějin č. II, str. 302.)

⁴⁵⁾ unum ruk. Lobk. — ⁴⁶⁾ recollegi Pez. — ⁴⁷⁾ Otak. Pez. — ^{47a)} T. j. Gallus (Havel). — ⁴⁸⁾ Swyetlyk Pez. T. j. Smil z Lichtenburka. — ⁴⁹⁾ ideo Pez. — ⁵⁰⁾ clipeus Pez a tak i níže. Zpráva tato podána jest dle Dalimila, Prameny III, str. 184. — ⁵¹⁾ Po straně má ruk. Lobk.: Bohemi vastaverunt Bauariam usque Danubium et plures nobiles ceperunt. — ⁵²⁾ Slesiae Pez. — ⁵³⁾ Apuliam Pez. — ⁵⁴⁾ intrat Pez. — ⁵⁵⁾ Posoniām Pez. Ruk. Lobk. má po straně připisek: Bohemi Vngariam invaserunt. — ⁵⁶⁾ anno fuit maxima inundatio Pez. — ⁵⁷⁾ Vitra Pez. — ⁵⁸⁾ Ruk. Lobk. má po straně připisáno: Premysl rex suos despexit et violencias intulit pariter et iniurias. Demum fraude suorum occisus est, quia non habuit graciam ad eos; filius quoque suus interiit. Odstavec tento připomíná na kroniku Dalimilovu, zvláště na recensi třetí, ale zprávy jeho jsou mnohem úplnější. Srovnej Prameny dějin č. III, str. 192 a 193. — ⁵⁹⁾ Czyeczon Pez. — ⁶⁰⁾ Thachow Pez. — ⁶¹⁾ Crassykow Pez. — ⁶²⁾ Egerberck Pez. — ⁶³⁾ Mychalowycz Pez. — ⁶⁴⁾ Ulsycz Pez. — ⁶⁵⁾ Lewemberk Pez. — ⁶⁶⁾ Czslamam Pez. — ⁶⁷⁾ Benesso Pez. — ⁶⁸⁾ Zawyssium Pez. — ⁶⁹⁾ Hlubočam Pez. — ⁷⁰⁾ Budygegewycz Pez. — ⁷¹⁾ fuit Pez. — ⁷²⁾ supernis tamtéž. — ⁷³⁾ Missensibus Pez.

minatus est, quod, si eos expugnaret, eciam infantibus in cunis parcere nollet. Insuper cesari⁷⁴⁾ per legatos pacem suggestenti⁷⁵⁾ et in omnibus sibi acquiescere promittenti nullatenus acquevit, sed ad bellum cum omni aviditate acceleravit, cum suorum graciā propter nimias⁷⁶⁾ violencias, quas ipsis fecit, ut predictum est, non haberet. Unde deo permittente commissum bellum duorum regum contra unum, videlicet Rudolfi, regis Romanorum, et Bele,^{76a)} regis Vngarorum, contra Otakarum, regem Boemie, ubi fraude suorum rex Boemie occisus est.⁷⁷⁾ Quem casum et mortem et exaltacionem in tanto principe Joachim abbas legitur ante nativitatem predixisse⁷⁸⁾ et Agnes, sacratissima amitta eiusdem regis, sibi ante cratem ad bellum eunti et licenciam recipienti dixit: Ibis, sed non redibis, quia omnes domini tui sunt contra te. Post cuius obitum multa mala facta⁷⁹⁾ sunt in terra et III anno maxima mortalitas hominum, in quo fere tercia pars hominum et amplius mortui sunt.⁷⁹⁾

¹²⁷⁷ A. d. MCCLXXVIII filia Przemyslonis regis nomine Kunegundis intravit ordinem sancti Francisci et beate Clare in Praga cum XIV virginibus.⁸⁰⁾

¹²⁷⁸ A. d. MCCLXXIX pugna committitur inter regem Przemysl et Rudolfum et ibidem rex

Przemysl in bello in Austria occiditur et in Snoyma⁸⁰⁾ sepelitur; et regnavit post coronacionem suam annis XVII et fundavit monasterium sancte Corone. Huius coniunctus vocabatur Kunegundis nata de Vngaria, regina quinta.

A. d. MCCLXXX rex Wenceslaus de regno¹²⁷⁹⁾ abducitur et Johannes, episcopus Pragensis, moritur et Tobias eligitur.¹²⁸⁰⁾

A. d. MCCLXXXI discordia maxima et gerra¹²⁸⁰⁾ in Boemia oritur.⁸¹⁾

A. d. MCCLXXXII soror Agnes, filia⁸²⁾ regis¹²⁸²⁾ Przemysl moritur et fames maxima subsequitur.⁸³⁾

A. d. MCCLXXXIII dux Wenceslaus in regnum reducitur.¹²⁸³⁾

A. d. MCCLXXXIX Zawissius decollatur et dominus Czenko frater eius.¹²⁸⁴⁾

A. d. MCCXC¹²⁹⁰⁾ Kunegundis, filia regis Przemysl, timore dei abiecto de ordine sancti Francisci exivit.⁸³⁾ Et eodem anno Accaron et terra¹²⁹¹⁾ sancta capiuntur.

A. d. MCCXCIV Wenceslaus dux Poloniam¹²⁹²⁾ intravit et ducem cepit ac multas terras sibi subiugavit.⁸⁴⁾

A. d. MCCXCVII¹²⁹⁷⁾ Wenceslaus dux patrem suum regem Przemysl in Snoyma⁸⁵⁾ apud fra-

⁵⁷⁾ U Vokouna jest k r. 1277 jen zpráva: Zdislaw, abbas regalis monasterii in Oppatovicz, qui magna illud opulentia auxit multumque de codicibus pro religiosis emit et a patre suo, Boemie regulo, accepit. Est eius memoria apud nos in benedictione. Eodem anno in Syon molendinum vento rotatum, quod nunquam in Boemia visum, edificatur. (Poslední zpráva podána jest podle Přiběhu krále Přemysla Otakara II, Prameny dějin č. II, str. 331.)

⁵⁸⁾ U Vokouna: Anno MCCLXXVIII moritur Joannes, episcopus Prahensis, cui successit Tobias, dominus de Bechina. Eodem anno etiam Kunegundis, Przemysl regis filia, fit pauper domina S. Clare.

⁵⁹⁾ K r. 1281 má Vokoun jen zprávu: Tobias, episcopus Prahensis, magna pompa in Bruxa civitate consecratur.

⁶⁰⁾ U Vokouna: Agnes soror, filii reg. Premysl . . . max. exorta, quam mortalitas ingens hominum subsecuta.

⁶¹⁾ U Vokouna: A. MCCLXXXIX Zavissius et frater Czenko decollantur. Tschaska, abbas regie abbacie Oppatovicensis, civitatem Prelucz, quam Przemysl rex omnibus juribus libertatis, quibus civitates Colonia ad Albim et Churim gaudet, videlicet jure, quod habet Magdeburgensis civitas, suspensionis, decapitationis, rotationis et duelli donat, sumptuose restaurat.

⁶²⁾ U Vokouna jest k roku tomu tato zpráva: Anno MCCLXXXIX obiit Tobias, episcopus Prahensis, ei successit Georgius. Dále připojeno: Anno MCCXCI obiit magister Gregorius, decanus ecclesie s. Viti, vir sciencia et aliis laudibus virtutibus insignis.

⁶³⁾ U Vokouna: Anno MCCXCVII Wenceslaus, dux Boemorum, patrem suum regem Premysl anno MCCLXXI in Znoyma sepultum extumulat et in ecclesia s. Viti honorifice sarcophago infert.

⁶⁴⁾ cesarem Pez; cesare ruk. Lobk. — ⁶⁵⁾ suggestente Pez a ruk. Lobk. — ⁶⁶⁾ minas ruk. Lobk. — ^{67a)} Správně Ladislav IV. — ⁶⁷⁾ Ruk. Lobk. má po straně připisek: Otokarus rex Bohemie occiditur. — ⁶⁸⁾ predixit ruk. Lobk. — ⁶⁹⁾ nemá Pez. Po straně ruk. Lobk. jest připisáno: Multa mala facta sunt in terra et mortalitas magna. — ⁷⁰⁾ Znoyma Pez — Po straně v ruk. Lobk.: Presimil rex in Austria occiditur. — ⁷¹⁾ Po straně má ruk. Lobk. připisek: Gwerra in Bohemia. — ⁷²⁾ filii regis má Pez i ruk. Lobk. a tento má po straně připisek: Fames gravis. — ⁷³⁾ Srov. kroniku Františka Pražského. Sr. rer. Boh. str. 29. — ⁷⁴⁾ subjugat Pez. Po straně jest připisáno v ruk. Lobk.: Wenceslaus, dux Bohemie, Poloniā intravit et ducem cepit. — ⁷⁵⁾ Znoyma Pez.

tres Minores extumulavit et in castro Pragensi honorifice sepelivit.

¹²⁹⁷ A. d. MCCXCIX dux Wenceslaus pius in regem Boemie coronatur.^{*)}

¹³⁰⁰ A. d. MCCCI Wenceslaus, rex Boemie VI^{**}, occupat Maiores Poloniam.⁸⁶⁾ Eodem anno grossus fabricatur.^{r)}

¹³⁰⁵ MCCCVI^{z)} rex Wenceslaus moritur, qui regnavit annis VIII et fundavit Aulam Regiam et sepultus est ibidem. Huius coniunx vocabatur Guta⁸⁷⁾ regina VI^a, Rudolfi, Romanorum regis, filia. Et mortuo rege Wenceslao eadem nocte in Pysek stetit fluvius Ottava^{87a)} a media nocte usque ad horas⁸⁸⁾ tercias omnibus, qui ad spectaculum aderant, stupentibus et mirantibus de prodigio tam insigni. Et idem accidit, cum filius eius occidebatur, quod eciam usque⁸⁹⁾ ad horam terciam fere retraxit fluxum⁹⁰⁾ suum, forte pronosticans malum, quod de morte utriusque erat multis terris affluturum et maxime regni glorie,⁹¹⁾ que amodo consurrexit. Nam post mortem ipsorum regnum⁹²⁾ Vngarie, Polonie, Cracouie, Pomoranie, maxima pars Russye, terra Syrasye, Misnensis,⁹³⁾ omnes hee terre a regno recesserunt et a diversis partibus Boemiam vastare ceperunt et Morauiam. Sanguis eciam in diversis partibus multus effusus est et fames duobus annis non ex sterilitate terre sed ex malitia vastancium plus quam terciam partem hominum consumpsit. Cuius pestilencie et famis due mulieres, videlicet regina Grecensis, relicta

Wenceslai quarti, et regina Boemie, relicta filia eiusdem regis, quam duxerat Johannes, filius Henrici imperatoris, hee due, ut dixi, horum malorum causa extiterunt et multa alia mala facta sunt, que numerari non possunt.

A. d. MCCCVII Wenceslaus iuvenis in regem Boemie coronatur⁹⁴⁾ et primo anno regni sui regnum Vngarie Stephano, duci Bauarie, filio Henrici, qui habuerat filiam Bele, regis Vngarie, et ex ea genuerat predictum Stephanum, eidem rex Boemie et Vngarie cum insigniis regalibus in Praga predictum regnum, pro quo coronatus fuerat, tradidit et in Vngariam transmisit. Terram autem Misnensem⁹⁵⁾ Johanni, filio Rudolfi,⁹⁶⁾ quondam regis Romanorum possidendam tradidit et terram Cracouensem pro ducatu Opaniensi commutavit. Regnum vero Polonie Maioris cum terra Sirasye⁹⁷⁾ et Pomoranie ac omnibus terris inferioribus duci Glogouie Boleslao iure feodi vel servitii commendavit. Hic rex Wenceslaus iuvenis in Olomucz occiditur⁹⁸⁾ et in Aulam Regiam translatus ibidem sepelitur. Cuius coniunx vocabatur Elyabeth,⁹⁹⁾ filia ducis de Tyessyn, regina VII^a.

A. d. MCCCVIII^a) occiso rege in Olomucz rex¹³⁰⁷ Vngarie Stephanus a suis Vngaris defraudatur et infidelibus ultra partes Russye venditur. Item Johannes, marchio Misnensis, a¹⁰⁰⁾ Henrico, eiusdem terre quondam marchione, debellatur et sic ab eo terra tollitur. Item Nicolaus, dux Opanensis, in terra Cracouie a Wladislao, duce Sira-

^{*)} U Vokouna: Wenzlaus dux p. in reg. cor.

^{**) U Vokouna k r. 1301 polozeno jest: Moritur Georgius [sic], episcopus Prahensis, cui successit Joannes episcopus, qui fundavit monasterium in Rudnicz et ibidem erexit pontem lapideum. Hoc anno etiam fuit primus grossus boemicus fabricatus.}

Anno MCCCIV Wenzlaus rex fundat in Zbraslaw monasterium ordinis Grissei.

^{*) U Vokouna: Anno MCCCIV moritur Wenzlaus rex, in Aula Regia sepelitur. Hac nocte, qua iste rex obiit, in Pyssek stetit flumen Ottava ... horam tertiam ... occidebatur, qui etiam ad tertiam horam ... retr. cursum ... prognost. ..., affuturum. Ei successit filius Wenzlaus, qui dein anno sequenti in Olomucz anno etatis XVIII occiditur et in Aulam Regiam transfertur et penes patrem humatur. Cuius utriusque epitaphium legimus.}

Anno MCCCVI heremus ad Przimdam immatriculatur monasterio in Kladrub.

^{*) K roku tomu jest u Vokouna jen zpráva: Anno MCCCVIII Rudolphus, dux Austrie, in regem Bohemie eligitur.}

⁸⁶⁾ Po straně jest v ruk. Lobk. připsáno: Wenceslaus dux Maiores Poloniam occupavit. — ⁸⁷⁾ Gutta Pez. — ^{87a)} Ruk. Lobk. i Pez octava hora a med. — ⁸⁸⁾ horam terciam Pez. Ruk. Lobk. má po straně: Miraculum hoc fuit pronosticatio futurorum malorum scilicet famis, pestilencie et distructionis regni Bohemie, ut patet infra. — ⁸⁹⁾ hucusque Pez. — ⁹⁰⁾ cursum Pez. — ⁹¹⁾ gloriam ruk. Lobk. — ⁹²⁾ nemá ruk. Lobk. — ⁹³⁾ Misnensis Pez. — ⁹⁴⁾ Netřeba podotýkat, že Václav III ani korunován nebyl. — ⁹⁵⁾ Misnensem Pez. — ⁹⁶⁾ Rudolphi Pez. — ⁹⁷⁾ Syrasye, Pomeraniae ac Pez. — ⁹⁸⁾ Ruk. Lobk. má po straně připsáno: Wenceslaus rex in Olomucz occiditur. — ⁹⁹⁾ Elizabeth Pez. — ¹⁰⁰⁾ ab Pez.

syensi,¹⁾ opprimitur et sic terra a Boemis perditur. Item dux Boleslaus suos barones opprimit et post in brevi moritur et filii a baronibus peluntur et sic ab eis terra perditur et Pomoranica cruciferis per eosdem venditur. Et eodem anno Rudolfus, dux Austrie, in regem Boemie eligitur.

¹³⁰⁵ A. d. MCCCIX^{b)} Rudolfus ante Hradyssez²⁾ moritur et Thobias^{2a)} Magnus et Henricus elinguntur et Sezema de Radynycz occiditur.

A. d. MCCCX obiit Fridricus de Cymburk,³⁾ cuius pater castrum Dyeczyn⁴⁾ primum fundavit, quem rex Wenceslaus tercarius propter victoriam habitam contra filium et per suam industriam procuratam in regno suo collocavit et regno tamquam fidelem et strenuum incorporavit. Eodem anno sabbato⁵⁾ ante dominicam Invocavit cives Pragenses et Montani quatuor nobiles potentiores de regno ceperunt, scilicet dominum Reymundum,⁶⁾ Henricum de Lypa, Johannem de Stras⁷⁾ et Hynconem scolarem.⁸⁾ Eodem eciam anno Fridricus de Sumburk⁹⁾ in Praga interfectus est et Praga per eosdem nobiles capta, et cives, qui fuerunt causa efficiens illius captivitatis, expulsi sunt, et Montani, videlicet Ruthardus et Peregrinus, per Lypensem¹⁰⁾ capti et humiliati sunt. Et eodem anno Albertus, rex Romanorum, occiditur.

¹³⁰⁹ A. d. MCCCXI Johannes, filius Henrici imperatoris, circa festum sancte Katherine in Boemiam ingreditur,¹¹⁾ et Praga per ipsum capitum et despoliatur;¹¹⁾ et per nobiles in regem Boemie eligitur et coronatur.¹²⁾ Et VII kalendas Augusti in Glacz maxima inundacio fuit et innu-

meras domos abduxit et homines utriusque sexus, ut refertur, ad mille animas submersit.

A. d. MCCCXV duo ad imperium electi sunt,¹³¹⁴ scilicet Lodouicus et Fridericus.

A. d. MCCCXVI in civitate regia Hradecz¹³¹⁵ dicta¹²⁾ facta fuit XII duellancium in XII dextrariorum gravissima pugna. Sex enim ex adverso¹³⁾ dicti de Kossycz¹⁴⁾ et sex ex parte alias de Trzyessicz¹⁵⁾ strenue atque fortissime direque dimicantes; eorum tandem sex de Trzyessicz victores triumphi absque homicidii criminis extiterunt. Eodem eciam anno Henricus de Lypa¹⁶⁾ per Wilhelmum Loporem capitum.

¹³¹⁶ A. d. MCCCXVII dominus¹⁷⁾ Johannes de^{c)} Strazs¹⁸⁾ in Kostelecz sagittatur¹⁹⁾ et Johannes XXI¹⁹⁾ in papam eligitur, et pestilencia maxima hominum in Gallia et Flandria subsequitur, ita ut ville remanerent deserte et specialiter Metis et circa a festo sancti Michaelis usque ad pascha quingenta millia hominum dicantur mortui.²⁰⁾

A. d. MCCCXVIII Sanctus Luduicus ordinis fratrum Minorum a Johanne papa canonisatur.

A. d. MCCCXIX bellum inter regem Boemie¹³¹⁸ Johannem et Loporem^{d)} fuit, sed Lopus victoriam obtinuit.²¹⁾

A. d. MCCCXXII in festo sanctorum Johannis et Pauli eclipsis solis fuit hora diei secunda et duravit usque ad horam quartam,²²⁾ et dominus Lopus de Waldek a Bauaris²³⁾ sagittatur. Eodem^{e)} eciam anno in carnisprivio²⁴⁾ in Horzimwes²⁵⁾ in antiqua curia et domo valde simplici natus fui.

^{*)} U Vokouna: Rudolphus ... Hradyssez ... Thomas Mag.

^{**) U Vokouna: de Straz.}

^{*) U Vokouna: Lep. depastum fuit.}

^{*) U Vokouna: Anno MCCCXII (sic) ego, d. m. abbas regalis monasterii in Oppatoviz, qui hec pueriliter scribo, in carnisprivio in Horzinoves in antiqua curia in domo valde simplici natus fui.}

Anno MCCCXXII Bawor, abbas divina miseratione in Brewnow, facit extrui monasterium in Braunow.

¹⁾ Syrasyensi Pez. — ²⁾ t. j. Horažďovice. — ^{2a)} má asi býti: Thob. Mag. et Sez. de Rad. occiduntur et Henr. eligitur. — ³⁾ Symburk Pez. Má se tu rozuměti Šumburk. — ⁴⁾ Dyeczyn Pez. — ⁵⁾ sabbatho Pez. — ⁶⁾ Reymundum Pez. — ⁷⁾ Straz Pez. — ⁸⁾ schol. Srovnaj Palackého Dějiny II, 1 str. 333 a násł. a Tomka Děj. Prahy I, 469. — ⁹⁾ Synburk Pez. — ¹⁰⁾ Lip. Pez. — ¹¹⁾ Po straně má ruk. Lobk. připisek: Johannes, filius Henrici imperatoris, Pragam devastavit et per nobiles in regem erigitur. — ¹²⁾ dieta Pez. — ¹³⁾ adverse ruk. Lobk. — ¹⁴⁾ Gossycz Pez. — ¹⁵⁾ Trzyessycz Pez a tak i niže. Srovnaj Případky ke kronice Dalimilově, Prameny dějin českých III, str. 225. — ¹⁶⁾ Lipa Pez. — ¹⁷⁾ nemá Pez. — ¹⁸⁾ Straz Pez. — ¹⁹⁾ Jan XXII. — ²⁰⁾ Po straně jest v ruk. Lobk. připisek: Pestilencia in Gallia maxima. — ²¹⁾ Po straně má ruk. Lobk.: Nobilis Lopus vicit regem Bohemorum. — ²²⁾ Tamtéž po straně připsáno: Eclipsis hic duravit a II hora diei ad IV. — ²³⁾ ab Avaris Pez. — ²⁴⁾ carnisprivio Pez. — ²⁵⁾ Inhorzimiwes Pez. T. j. Hořiněves v někdejším Hradecku, nyní v soudním okr. Jaroměřském.

¹³²² A. d. MCCCXXIII bellum magnum oritur ²⁶⁾ inter Luduicum electum et Fridricum, ubi Luduicus et rex Johannes Boemie vincunt et duces Austrie Fridricum et Henricum capiunt, et dominus Plichta ibi occiditur. ²⁷⁾

¹³²³ A. d. MCCCXXIV sanctus Thomas de Aquino ordinis fratrum Predicorum canonisatur.

¹³²⁴ A. d. MCCCXXV Luduicus a Johanne papa excommunicatur et rex appellari prohibetur.

¹³²⁵ A. d. MCCCXXVII magister Vlricus de Pabyenicz, doctor decretorum ²⁸⁾ nec non prepositus Pragensis, monachus in Sedlecz factus est. ^{f)}

¹³²⁶ A. d. MCCCXXVIII Johannes, rex Boemie, terram Cracouie ²⁹⁾ ingreditur et nichil desiderii sui consequitur, sed Drenzdorff vallavit et cepit plures civitates et castra. [¶]Eodem anno in festo sancti Gregorii ³⁰⁾ in monasterio Opatouicensi ad scolas appositus fui.

¹³²⁷ A. d. MCCCXXX^o Johannes, rex Boemie, Austriam usque ad Danubium incendio vastat et civitates videlicet Welssberk, ³¹⁾ Egnburk, Drossendorf et alias cum castris et op[er]idis capit et vallat.

¹³²⁸ A. d. MCCCXXXI fratres Mranicus ^{s)} et Henricus predicatorum capti sunt ad sanctum Jacobum. [¶]

¹³²⁹ A. d. MCCCXXXII die ultima mensis Marci susceptus fui ad ordinem ^{h)} per venerabilem patrem ac ³²⁾ dominum Hroznatam, predecessorem meum in monasterio Opatouicensi. [¶]

²⁶⁾ Zpráva tato položena u Vokouna k r. 1322 s těmito změnami: Babieniz, doc. decretalium et prep. eccl. s. Viti assumptum euculum in Sedlez. K tomu hned se připojuje: eodem anno, qui hec pueriliter tracto, in festo s. Georgii in monasterio Oppatovicensi ad scholas appositus fui.

²⁷⁾ U Vokouna: Marianus... pred. Minores... Jac., qui rebellarunt contra episcopum.

²⁸⁾ fui susc. ad ord. nostrum... pat., dom. Hr... in abbatia Oppatovicensi.

²⁹⁾ U Vokouna jest při tomto roce následující zpráva: Anno MCCCXXXIII excommunicantur fratres Minores et Maiores Predicatorum auctoritate sedis apostolice. Ab illo tempore etiam, quia multa mala in Praga fecerunt — nam connumerunt diebus dominicis in ecclesia Prahenensi s. Viti ad populum facere sermones — constituit venerabilis pater dominus Joannes, episcopus Pragensis, capellani et penitentiarii suum, quondam rectorem schole in Wissehrad, Franciscum, canonicum Prahensem, virum divinis et humanis rebus perpolitissimum, qui deinceps verbum dei populo seminaret, et iste Franciscus compositus chronicam Prahensem.

³⁰⁾ U Vokouna: eccl. Oppatovicensis feci ad manus vener. patris Hroznate, predecessoris mei, professionem monachalem. Eodem anno ... festum ss. Sim. ...

³¹⁾ U Vokouna: diec. ... mendicantes ... ipsos utpote minus exemplariter viventes excommunicari...

²⁶⁾ nemá Pez. — ²⁷⁾ Po straně má ruk. Lobk. přípisek: Mors Plichte. — ²⁸⁾ decretalium Pez. — ²⁹⁾ Srov. Kroniku Petru, opata Zbraslavského, kniha II, kap. 19. — ³⁰⁾ Georgii Pez. — ³¹⁾ Welsperk Pez. Po straně má ruk. Lobk.: Austria per Johannem, regem Bohemie, vastata est usque Danubium. — Srovnej Palackého Dějiny národu Česk. II, 1, str. 473. — ³²⁾ et Pez. — ³³⁾ Laam Pez. — ³⁴⁾ Wortemb. Pez. — ³⁵⁾ Ruk. Lobk. má po straně připsáno: Ventus validus, qui domos, arbores et urbes infinitas fregit. — ³⁶⁾ Misl. Pez. — ³⁷⁾ tenendo Pez.

A. d. MCCCXXXIIIⁱ⁾ nobiles quidam de Boemia capti sunt in bello circa Lauam ³³⁾ et dominus Benessius de Wartemberk ³⁴⁾ et Marssyko de Wlassym et Jessco de Polyczan ibidem a Sweuis et Australibus interficti sunt.

¹³³² A. d. MCCCXXXIV in die dedicacionis ecclesie^{k)} susceptus fui ad professionem per venerabilem patrem ac dominum Hroznatam, predecessorem meum, in monasterio Opathouicensi et feria secunda post festum Simonis et Jude ventus maximus ortus fuit, qui non solum domos, muros, verum etiam arbores infinitas radicitus evulsit et confregit. ³⁵⁾

¹³³³ A. d. MCCCXXXV illustris princeps ac dominus, dominus Karolus, marchio Moraue, Boemiam intravit. Et eodem anno totus cleris Pragensis diocesis^{l)} contra ordines mendicancium insurrexit et ipsos excommunicari procuravit. [¶]

A. d. MCCCXXXVI Philippus, filius regis Maiorikarum, cum XII nobilibus regni ordinem fratrum Minorum in vigilia Nativitatis Christi ingreditur et in Boemia circa Cadanum ad mililiare unum in villa dicta Blow quidam pastor nomine Myslata ³⁶⁾ moritur. Hic omni nocte surgens circuibat omnes villas in circuitu homines errando ³⁷⁾ et iugulando et loquebatur. Et cum fuisse cum palo transfixus: dicebat, multum nocuerunt michi, nam dederunt michi baculum, ut me a canibus defendam; et cum cremandus effo-

deretur, tumebat sicut bos et terribiliter rugiebat. Et cum poneretur in ignem, quidam arripiens fustem fixit in eum et continuo erupit crux sicut de vase. Insuper cum fuisse effossus et in currum positus, collegit pedes ad se sicut vivus, ³⁸⁾ et cum fuisse crematus totum malum conquievit, et antequam cremaretur, quemcumque ex nomine in nocte vocabat, infra octo dies moriebatur. Eodem eiam anno Johannes papa XXI moritur et Benedictus XII in papam eligitur.

¹³³⁴ A. d. MCCCXXXVII Johannes, rex Boemie, fugato duce Austrie terram ingreditur ipsam incendio vastando et plura quam prius castra et civitates capiendo et militibus muniendo, ita ut Australes ab una parte a rege Vngarie et ³⁹⁾ ex alia Boemie et Polonie premerentur. Eodem eiam anno Judei in toto Reno a quodam milite fratre vindicante pene omnes deleti sunt. ⁴⁰⁾

¹³³⁵ A. d. MCCCXXXVIII Judei per totam Boemiam, Morauiam et Austriam etiam cum uxoriibus et infantibus in cunabulis occiduntur, et mirabile contigit, quod de nullo Judeo sanguis emanavit, sed omnes sine sanguinis effusione mortui sunt. [¶] Judei etiam propter hostiam inventam in Pulka in multis locis deleti fuerunt.

¹³³⁶ A. d. MCCCXXXIX regnante ⁴¹⁾ rege Johanne et filio eius Karolo, marchione Moraue, circa festum Jacobi locustarum infinita multitudo ab extremis partibus Vngarie et Grecie veniens non solum Boemiam et Morauiam sed etiam Austriam, Bauariam, Franconiam more avium per aera ⁴²⁾ volantes ac loca mutantes et quod mirabilis est sese quotidie ⁴³⁾ naturali propagacione multiplicantes universa, ubi resident, consumunt.

³³⁾ Tamtéz: Anno MCCCXL ego Joannes Neplach, abbas in Oppatovicz per ven. patrem et dominum Hroznatam, predecessorem meum, m. sum ...

³⁴⁾ K. l. 1341—1343 jsou u Vokouna tyto zprávy: Anno MCCCXL intravit secta flagellantum Boemiam.

Anno MCCCXLII illustris princeps ac dominus Karolus in regem Boemiae eligitur, cui deus longaevit vitam tribuere dignetur in secula seculorum.

Anno MCCCXLIII Joannes, episcopus Prahenensis, moritur, qui multa preclara fecit. Isti successit venerabilis Arnestus, vir doctus, prudens, sobrius, cuius consecracioni interfuius.

³⁵⁾ Klatovia u Vokouna.

³⁶⁾ visus Pez. Po straně má ruk. Lobk.: Horrible cuiusdam pastoris nomine Mislata, qui mortuus multos iugulavit. — ³⁷⁾ Po straně tamtéz: secunda destruccio Austrie. — ³⁸⁾ Po straně má ruk. Lobk. přípisek: Judei per totum Renum et Bohemiam sunt occisi et sanguis ex ipsis non emanavit. — ³⁹⁾ Po straně má ruk. Lobk.: Locuste. — ⁴⁰⁾ area tamtéz. — ⁴¹⁾ quotidie tamtéz. — ⁴²⁾ Coronatum Pez. — ⁴³⁾ Charnacie Pez. — ⁴⁴⁾ Saracenis Pez. — ⁴⁵⁾ Lewyn Pez. — ⁴⁶⁾ nemá Pez. — ⁴⁷⁾ poterat aliquiliter crem. ruk. Lobk. — ⁴⁸⁾ surgebatur ruk. Lobk. Po straně jest v témže připsáno: Horrible cuiusdam mulieris mortue, que multos iugulavit et plura fecit mala.

A. d. MCCCXXXX Lodowicus Bawarus, ¹³³⁹ qui gerit se pro imperatore, cum rege Boemie Johanne concordavit et rex Boemie feodium ab ipso recipiens ipsum dominum suum recognovit. Eodem eiam anno ^{per m)} dominum Hroznatam, predecessorem meum, missus fui ad studium Bononiense. [¶]

¹³³⁹ A. d. MCCCXLIⁱ⁾ rex Anglie regnum Francie hostiliter intrat et Tornacum ⁴⁴⁾ civitatem regis occupat et Sanctum Quintinum obsidet, et modo isto concordant, ut Vasconia regi Anglie reddatur et pueros per matrimonium coniungant.

¹³⁴² A. d. MCCCXLII Benedictus papa XII moritur et Clemens VI in papam eligitur.

¹³⁴⁰ A. d. MCCCXLIII in vigilia Omnium Sanctorum rex Castelle confixit cum rege Charuacie ⁴⁵⁾ et occidit de Saracenis ⁴⁶⁾ L millia equitum et CC millia peditum.

A. d. MCCCXLIV Quedam mulier in Lewin ⁴⁷⁾ mortua fuit et sepulta. Post sepulturam autem surgebat et ⁴⁸⁾ multos iugulabat et post quemlibet saltabat. Et cum fuisse transfixa, fluebat sanguis sicud de animali vivo et devoraverat sloggerium proprium plus quam medium, et cum extraheretur, totum fuit in sanguine. Et cum deberet cremari, non poterant ligna ⁴⁹⁾ aliquiliter accendi nisi de tegulis ecclesie ad informacionem aliquarum vetularum. Postquam autem fuisse transfixa, adhuc semper surgebat; ⁵⁰⁾ sed cum fuisse cremata, tunc totum malum conquievit.

A. d. MCCCXLV in decollacione sancti Johannis Baptiste ventus, grando, fulgura in Clathowia ⁵¹⁾ et in Pomuk ac tota illa provincia mirabilia sunt operata. [¶]

||A. d. MCCCXLVI|| per totam Ytaliā ⁵¹⁾ ac Provinciam maxima mortalitas hominum fuit, ita quod in sola Florencia infra tres vel quatuor menses XL millia hominum mortui fuisse dicuntur. ||Tanta⁵²⁾ eciam famēs fuit, ita ut de frumento, quantum scilicet asinus portare potest, vix pro XXXIV florenis emeretur.⁵³⁾

¹³⁴⁶ A. d. MCCCXLVII ⁵⁴⁾ Johannes, rex Boemie, filius Henrici imperatoris, cum multis nobilibus regni Boemie, scilicet filio domini Petri de Roznberk ⁵⁴⁾ et filio domini Henrici de Lichtenburk ⁵⁵⁾ et aliis multis in subsidium regi Francie contra regem Anglie intravit regnum Francie prehabitoque ⁵⁶⁾ regno solempni ⁵⁷⁾ cum infrascriptis nobilibus, scilicet . . . ⁵⁸⁾ in Francia occiditur et in Lycenburk ⁵⁹⁾ translatus cum ipsis ibidem sepelitur. Hic fundavit monasterium Karthusiense ⁶⁰⁾ prope Pragam.|| Huius uxor vocabatur Elysabeth ⁶¹⁾ regina VIII, Wenceslai regis secundi filia. ||Et ut mors tanti principis in memoria habeatur, scribantur isti versus:⁶²⁾

Anno dum domini transsissent mille trecenti,
Et quadrageno tunc sexto numero pleno,
In Ruffi festo mors accidit regi honesto.
Regi modesto condoleas corde molesto,
Licit orbatus, immo ⁶³⁾ tota luce privatus,
Vix ⁶⁴⁾ talis natus, semper ad bella paratus.⁶⁵⁾

Hec pueriliter scripta de Romanis pontificibus ac imperatoribus nec non de regni Boemie ducibus paganis et christianis ac eciam de octo regibus videlicet Wratislao, Wladyslao, ⁶⁵⁾ Preze-

⁵¹⁾ U Vokouna: Anno MCCCXLVI tanta famēs in Boemia fuit, ut de . . . posset, vix XXXIX florenis emeretur Eodem anno Joannes, rex Boem. multis nobilibus . . . Rosenberg . . . Lichtenberg vadit in subs. Franciam et ibidem occiditur . . . Cartusianorum . . . mors tanti in mem. . . .

⁵²⁾ U Vokouna připojeny jsou po této veršich ještě tyto zprávy:

Anno MCCCXLVII illustris princeps Karolus in regem Boemiae ab Arnesto episcopo coronatur, cui et nos abbas preter alios interfuius.

Et hec breviter et pueriliter ad instantiam illustrissimi regis Boemie Karoli scripta sufficient, cetera, que scribantur, erant de gestis eiusdem illustrissimi principis ac domini, domini Caroli, Romanorum imperatoris et regis Boemiae, de quo quid actum vel gestum sit temporibus suis, vel quanto anno a quadragesimo sexto anno usque ad sexagesimum libentissime vellem ab aliquo edoceri, quam aliquid temerarie scriberem. Et taliter finitur Epitome cronice Boemie.

⁵³⁾ Ital. Pez. — ⁵⁴⁾ Po straně má ruk. Lobk. připisek: Pestilencia et famēs in Gallia. — ⁵⁵⁾ MCCCXLVIII^o Pez. —

⁵⁶⁾ Rozn. Pez. Jméno jeho jest Jindřich. — ⁵⁷⁾ Lichtenburk Pez. — ⁵⁸⁾ prehabito regno Pez. — ⁵⁹⁾ sollemni Pez. — ⁶⁰⁾ V ruk. Lobk. jest 2 1/3 řádku prázdro, kde bezpochyby měla být napsána jména padlých pánů. Po straně v též rukopisu jest připisek: Johannes, rex Boh. in bello in Francia succubuit. — ⁶¹⁾ Licenburk Pez. — ⁶²⁾ Carthusiensium Pez. —

⁶³⁾ Elizabeth Pez. — ⁶⁴⁾ Po straně má ruk. Lobk. připsáno: Wersus de morte Johannis regis. — ⁶⁵⁾ nemá rukopis Lobk. — ⁶⁶⁾ vir Pez. — ⁶⁷⁾ Wladisl. Pez. — ⁶⁸⁾ slov anno domini nemá Pez. — ⁶⁹⁾ Dva listy scházejí. Po straně má ruk. Lobkovický připsáno: Incipiunt gesta Karoli imperatoris. — ⁷⁰⁾ Lat. stará forma místa toho zní Arausio, franc. Orange. Místo to leží na říčce Meyne. — ⁷¹⁾ 22 května.

mysl, Wenceslao primo, Ottakaro, qui et premeditans, Przymisl, vocabatur, Wenceslao secundo, Wenceslao tertio, Johanne VIII et ultimo breviter dicta sufficient. Cetera autem, que scribentur, erunt de factis et gestis illustrissimi principis ac domini, domini Karoli, Romanorum imperatoris et regis Boemie. De quo, quid actum vel gestum sit temporibus suis vel quo anno ⁶⁶⁾ domini a XLVI anno usque ad sexagesimum, libentissime vellem ab aliquo edoceri, quam aliquid temerarie scriberem.⁶⁷⁾

A. d. MCCCLXV die XIII mensis Aprilis ¹³⁶⁵ serenissimus princeps ac dominus noster dominus Karolus IV, divina favente clemencia Romanorum imperator semper Augustus et Boemie rex, post plures nunccios, qui ad ipsum a domino papa missi fuerant, iter arripuit eundi versus curiam Auinionis. Ut igitur successus et prosperitas itineris ipsius domini imperatoris omnibus pateat, scire volumus universos, ad quos pervenerit presens scriptum, quod per totum Renum et Alsaciam magnus honor ipsi domino imperatori fuit impensus, demum per comitem Subandyę per totam Burgundiam mirabiliter et honestissime fuit pertractatus. Post hoc per nuncios regis Francie decentissime et lautissime in expensis fuit procuratus, demum in vigilia Ascensionis domini proxime preterita ex iussu et mandato domini pape venit ad eum in Aurayta ⁶⁸⁾ venerabilis Auinionensis episcopus, frater domini pape, et ipsa die Ascensionis domini ⁶⁹⁾ coram eo in ecclesia cathedrali loci missam solempniter

¹³⁶⁵ decantavit. Et eodem die Ascensionis post vesperas de Aurayta recessit versus Pontissorgium ⁷⁰⁾ et inter Pontissorgium et Villam nouam ⁷¹⁾ cardinalis Boloniensis et Wilhelmus iudicis et camerarius domini pape cum gentibus eiusdem domini pape nec non illustris nepos ipsius domini imperatoris Ludwicus, frater regis Francie, cum comitibus, baronibus et multitudine nobilium copiosa domino imperatori in occursum reverenter venerunt et in Pontissorgio omnes alii cardinales tocius collegii ad ipsum venientes maiestatem ipsius humiliter et cum magna honoris reverencia suscepserunt, et ideo sero abinde ad Auinionem redierunt. Demum feria VI sequenti omnes cardinales tocius collegii iterata vice sibi occurserunt et Boloniensis et vicecancellarius, seniores episcopi cardinales, nec non Wilhelmus iudicis et Lemouicensis, seniores diaconi cardinales, ipsi domino imperatori ad Auinionensem civitatem se sociarunt aliis cardinalibus ad dominum papam properantibus, ut se cum eo pro ipsius suscepione pontificalibus induerent. Dominus tamen papa album dextrarium magnum sericeo panno splendide coopertum et auro contextum aquila et imperialibus armis signatum sibi transmisit, quem ante se deduci fecit, sed in suo proprio dextrario versus Auinionensem civitatem processit. Et ante eandem civitatem pedestres cum crucibus et reliquiis processionali et in pontificalibus venerunt ad ipsum Auinionensis episcopus et omnes alii archiepiscopi et episcopi curie Romane nec non alii prelati religiosi et clerici seculares, qui eum cum devocione debita, ut decuit, lecta collecta per episcopum Auinionensem, ordinarium loci, humiliter suscepserunt innumerosa plebis multitudine concurrente. Recepta autem ibidem benedictione ab episcopo Auinionensi indutus est ornamenti imperialibus et ense precedente, quem comes Subandyę ⁷²⁾ portaverat, et vexillo imperiali subsequente cum insigniis imperialibus, videlicet pomo, quod Rupertus, ^{72a)} iunior comes palatinus Reni et dux Bauarie, portaverat, sceptro, quod Barnyn, ⁷³⁾ senior dux Stetynensis, suis gessit manibus, nec

⁷⁰⁾ Sorgues. — ⁷¹⁾ Villeneuve. — ⁷²⁾ Amadeus hrabě savojský. — ^{72a)} Repertus v ruk. — ⁷³⁾ Barnim kníže štětinský. — ⁷⁴⁾ Bolek Opolský. — ⁷⁵⁾ Jindřich Lehnický. — ⁷⁶⁾ Jan lanckrabě z Leuchtenberga. — ⁷⁷⁾ Ludvík hrabě z Oettingen. — ⁷⁸⁾ Bedřich starší z Leiningen.

¹³⁶⁵ per magnum spacium in tractatibus stetit, et postea potu et confectionibus receptis ad palacium suum rediit, ad quod ipsum imperator ei sociatus conduxit. Et cum ab eo imperator recessit, papa dicebat: Domine imperator, alia vobis dicere nescimus, nisi quod omnia vobis placita libenter faciemus. Et omnem honorem et reverenciam domino imperatori dominus papa exhibuit et inpendit.⁷⁹⁾ Item notificamus singulis ac universis, ad quos pervenerit presens scriptum, quod dominus papa contemplacione domini imperatoris supradicti volens ecclesiam ipsius Pragensem inter ceteras ecclesias specialiter decorari, feria III⁸⁰⁾ proxime preterita, dominum reverendum, dominum Johannem, archiepiscopum Pragensem, et successores suos in perpetuum per totam Pragensem provinciam in civitatibus et dyocesibus nec non per civitates et dyoceses Ratisponensem, Misnensem et Bamburgensem pro correccione cleri et honestate ac observacione status clericalis ac pro aliis causis, que officio et potestati⁸¹⁾ legati nati incumbunt, eximendo ex certis causis dictam civitatem et dyocesim Ratisponensem a legacione Salzburgensis archiepiscopi, de consilio et ordinacione et consensu

omnium cardinalium tocius collegii in pleno consistorio de plenitudine potestatis creavit et ordinavit et publicavit. Sed hac die in pleno consistorio ex singulari privilegio ultra legacionis iura Pragensi archiepiscopo⁸²⁾ et suis successoribus in perpetuum dominus papa concessit, quod per civitates et dyoceses tocius Pragensis legacionis ante dictum dominum archiepiscopum Pragensem et suos successores crux beatum appor-tari et quod benedictionem solempnem facere valeat. Item idem dominus archiepiscopus Pragensis et sui successores pal[li]um in dicta sua legacione per civitates et dyoceses habere et eo uti libere valeat et possit. Item canonicis Pragensibus a domino papa dominus imperator suadictus impetravit, quod ipsi cum tribus infiliis, sicut in Wyssegradensi ecclesia fieri est consuetum, missarum solempnia valeant celebrare. Et tunc dominus imperator dominum archiepiscopum predictum Pragensem ad plenam iuris legacionis pos[s]essionem sancte Pragensis ecclesie in civitatibus et dyocesi Ratisponensi, Bamburgensi et Nureburgensi primo et demum in Misnensi induxit et hoc pacifice fecit et ad effectum perducet.⁸³⁾

⁷⁹⁾ V ruk. Lobk. 1½, řádek prázdný. — ⁸⁰⁾ Dne 27 května. Dle data tohoto zdá se, že zpráva ta jest podána dle listu, který byl psán ku konci měsíce května r. 1365. Listy v příčině té vydané jsou však ze dne 28 května. Pelzel Kaiser Karel IV Urkb. II, 304. — ⁸¹⁾ potestate v ruk. — ⁸²⁾ archiepiscopus v ruk. — ⁸³⁾ V rukopisu Lobk. jest přípisek: Plebani in Bohemia erant V milia et LV, pastores vero erant LX milia preter al[l]odia.

KRONIKA JANA Z MARIGNOLY.

Úvod.

Zprávy kroniky Neplachovy neprozšířují valně vědomosti naše o minulosti české, ale – ještě méně váhy má ve směru tomto spis Jana z Marignoly, který se k žádosti císaře Karla IV pokusil o sepsání české kroniky a o spojení příběhů českých s dějinami lidstva.

Jan Marignola, bratr řádu Minoritův, proslulý cestovatel po východní Asii a biskup bisignanský, pocházel ze vzácné rodiny šlechtické Marignolů ve Florencii, kde se též narodil. Když byl po nějaký čas na vysokém učení bononském činným,¹⁾ odebral se v prosinci r. 1338 z Avignonu jako papežský legat do Asie, odkud se teprv r. 1353 zase do své vlasti navrátil. O této dlouholeté cestě Marignolově víme dosud skoro jen to, co se nám o ní ve zprávách jeho kroniky české na příhodných místech vřaděných zachovalo. Dle zpráv těchto čekal Marignola po svém odchodu z Avignonu až do velkonoc léta 1339 (28 března) v Neapoli na loď janovskou, s níž se do své vlasti vraceli poslové, jež byl velký chán mongolský vyslal z Kambaleku (Pekynku) k papeži a k jiným knížatům západním, aby s nimi učinili úmluvy a vyžádali legaty na svatém otcu. S lodí tou doplul Marignola dne 1 května do Cařihradu a setrval v Peře až do sv. Jana Křtitele. Po osmidení plavbě po Černém moři dostal se do Kaffy a odtud bezpochyby přes Azov do chánství Kapčackého k císaři Usbekovi. Marignola odevzdal chánovi tomu listy od papeže a dary, totiž sukna, koně a jakýsi zvláštní druh hořalky (*cystiacum*) a pobyl tu přes zimu, jsa hojně opatřen od něho šaty a stravou. Chán Usbek dal také dopraviti legata na svých koních a na svůj náklad až do Armaleku v střední Asii. V tomto městě zakoupil Marignola místo, dal na něm vystavěti kostel a shotoviti studně, sloužil tu mši, křtil a kázal svobodně, ačkoli tam před rokem musili podstoupiti smrt mučennickou biskup a jiných šest bratří z řádu minoritského. Třetího léta po svém odchodu od papežského dvora dostal se náš kronikář na hranice Armaleku k pískovým horám, jež Cyolloskagon jmenuje, a pak přes poušť Gobskou do Kambaleku (Pekynku), kde bylo vrchní sídlo císařství východu. Vrchní chán když spatřil oře a jiné dary a bully papežské a zlaté

¹⁾ V hlavě *De cultu post diluvium* praví o sobě: *Vidi eciam Bononie, quando ibi legebam ...*

— bully krále Roberta a legata samotného, byl tím velice potěšen a prokazoval Marignolovi vše-možnou čest. Tento pak slavnostně oděn, nechaje před sebou nésti překrásný kříž, rozžaté svíce a kaditelnici a zpívaje: „Věřím v jednoho Boha,“ vstoupil před chána, jenž ve skvostném paláci seděl, a udělil mu požehnání, jež on pokorně přijal. Potom byl doveden se svými průvodci do bytu v císařském dvoře skvostně upraveného a přikázáni mu jsou dva velmožové, kteří celé poselství vším potřebným ano i papírem na svítlny opatřovali, tak že, jak Marignola nám vypravuje, více než 4000 hřiven na vydržování jeho a družiny jeho bylo vydáno. Minorité měli tenkráte v Kambaleku hned u císařského paláce arcibiskupský chrám a více jiných kostelů se zvony a všichni žili z císařského stolu.

Přese vše zdržování velkého chána nechtěl Marignola v Číně zůstat. Po tříletém pobytu ve zvláštních těch krajích odhodlal se nastoupiť cestu do Evropy přes Indii; neboť nebylo možno vrátiti se po pevnině pro války, které v zemích západních Mongolů zuřily. Marignola obdržev od chána prostředky na cestu na tři léta a dary pro papeže, který měl zase brzy vypraviti jeho anebo nějakého kardinála s plnou mocí za legata do Pekynku, jel v průvodu dvou set koní na náklad chánův jižní Činou, již Mansi jmeneje, která prý však druhdy Velká Indie se nazývala, k „Indickému moři“. Na své cestě prošel nejvzdálenější kraje Asie, které svou vlastní samorostlou kulturou nad nejpokročilejší země evropské vynikaly, na té cestě viděl, jak sám praví, slávu světa v tolika městech, zemích, obcích a na tolika vězech, že to ani pověděti nemožno. Marignola zmiňuje se o městu Kampsai (dle jedných nyní Nankynk, dle jiných nynější Hang-theu-fu), jehož však jak se zdá neviděl, s jeho nesčíslnými průtoky a 10.000 kamenných mostů, s četnými kláštery, v nichž často 1000 i 2000 mnichů (bonzů) pohromadě žilo, překročil Yant-se-kiang čili Modrou řeku, největší veletok ze všech, jež kdy viděl, navštívil Zayton, kde měli Minorité tři nádherné a bohaté kostely s krásnými zvony, lázně a skladiště vše-likých zboží, a jiná města, z nichž připomíná ještě Cynkalan a Janu. V Zaytonu (nyní Thinan-tscheu-fu) vstoupil v den sv. Štěpána bezpochyby r. 1346 na loď a po dlouhé plavbě dostal se ve středu po květné neděli (28 března) léta následujícího do Kolumba (Columbus), nejslavnějšího prý města indického. Město toto jest bezpochyby nynější Kollam na břehu Malabarském v Přední Indii. Tam žilo mnoho křesťanů Tomášenců, a bylo zde sídlo biskupství. Marignola zdržel se tu 14 měsíců, ozdobil kostel sv. Jiří malbami a vyučoval slovu božímu, vydržován jsa od křesťanův oněch krajin z příjmů váhy na zboží kupecké, odkud dostával měsíčně 100 a ku konci 1000 fanonů zlata. Na nejjižnějším výběžku Přední Indie, který pokládán byl za konec světa, postavil sloup mramorový, u přítomnosti nesčíslného množství lidu, vzpřímlil na něm kamenný kříž, požehnal a posvětil jej a dal na něm vytetati znak papežův a svůj a nápis latinský a indický. V Indii zdržel se Marignola ještě dlouho potom, ale pro nejasnost jeho zpráv není nám možno sledovati ho v chronologickém postupu na cestách jeho. Toliko to se dá určitě tvrditi, že navštívil východní břehy Přední Indie, jmenovitě Mirapolis, město sv. Tomáše (nyní Meliapur nedaleko od Madrasu), že plul na indické lodi do země, již nazývá zemí královny Saby, která se na některém ostrově Indického moře, nejspíše na Javě nebo Sumatře nalézala.

Od královny země té byl dobře přijat a dary poctěn, zde pozdravil se i z úplavice, na níž byl 11 měsíců těžce nemocen. Při jedné cestě překvapen byl na moři bouří, tak že více než sedesátkrát ponořeni byli skoro až na dno mořské a konečně zanešeni k ostrovu Cejlonu. Kleštěnc Coya Jaan, jenž se byl velké části tohoto ostrova zmocnil, přijal Marignolu nejdříve vlídně, ale později pod záminkou půjčky odňal mu na sedesát tisíc hřiven jméní, totiž zlata, stříbra, hedvábí, zlatem protkaných látek, drahých kamenů, perel a všelikých vonných věcí, které byl od velkého chána a jiných knížat jako dary obdržel pro papeže. Na blízku Cejlonu nacházel se dle domnění Marignolova ráj; na Cejloně viděl šlépěje Adamovy, které prý po něm zůstaly ve skále, na níž vstoupil, když byl z ráje vyhnán; tu spatřil i některé jiné upomínky na praotce pokolení lidského, jichž se spůsobem dosti naivním a tehdejší názory lidí i vzdělaných charakterisujícím dotýká. Na Cejloně byl zadržán čtyry měsíce a jak se zdá, odplul odtud asi v září r. 1349 na Ormus, dostal se Perským zálivem k Eufratu, kde dle domnění svého viděl zříceniny Babylona a Ninive, a přes Mosul na Tigridu, Edessu a Damašek přišel do Jeruzalema a konečně přes Cyper r. 1353 do své vlasti.

Nedlouho po návratu svém z této dlouholeté cesty, o níž zajisté na celém západě bylo vypravováno, povolán byl Marignola od císaře Karla IV do Čech, kde se již r. 1353 nalézal. Nebo vypravuje nám o zázraku sv. Mikuláše, který se dle Beneše z Vaitmile r. 1353 u Klarysek v Praze stal, a při čemž Marignola sám byl přítomen (quod oculis nostris vidimus et manus nostre contrectaverunt). Ale dlouho se Marignola v Čechách nezdržel, nebo již roku 1354 jmenován byl biskupem v Bisignaně v Kalabrii, kamž se bezpochyby bez odkladu odebral. Při pobytu v Praze požádán byl asi od Karla IV, aby napsal stručnou kroniku Čech, která by šla od Adama až na jeho časy. I byl, jak z listu císaře Karla IV v čelo celého díla položeného dá se souditi, v Praze asi umluven již i celý rozvrh spisu; neboť tu čteme: „*cronicarum antiquas et novas hystorias maxime Boemorum obscure conscriptas per ven. patrem, fr. Johannem dictum de Marignolis de Florencia... transcurri mandavimus, amputatis verborum ambagibus et superfluis resecatis ac interpositis quibusdam utilibus incipiendo a primo Adam usque ad felicia tempora nostra sub triplici distinccione, ut in ipsa reluceat candor lucis eterne et ymago beatissime Trinitatis... plano latini stilo, modo, qui sequitur, jussimus reformandam ad laudem beatissime Trinitatis.*“ Marignola vykonal úlohu na něho vznešenou, jak se pravdě podobá, teprv v Italii v letech asi 1355—1362; neboť Karla IV jmeneje vždy císařem a o papeži Innocenci VI, který zemřel r. 1362, mluví na konci svého spisu jako o zjjícím. Pozdějších zpráv nemáme o Marignolovi, tak že se ani neví, kdy zemřel.

Jak s císařem Karlem IV byl umluvil, rozdělil Marignola svůj spis na tři knihy, z nichž první nazval *thearcos* (a theos, quod est deus quasi divinum seu theologum), druhou *monarchos* a třetí *ierarcos*. V knize první vypravuje dle bible nejstarší dějiny lidstva od Adama až do potopy světa, v druhé jedná o osudech státu od Nimroda až na časy Karla IV, k čemuž připojuje dějiny české až do r. 1283, v třetí ličí nám konečně dějiny kněžství, a to tak, že počav Melchisedechem, zabývá se pak

— kněžstvím židovským a založením papežství a vyčítá posléze české biskupy. Na příhodných místech položil Marignola upomínky své na cestu, již vykonal na východě; jmenovitě učinil tak na několika místech v knize první a v úvodu ku knize druhé. České dějiny jsou tedy jen částí zvláštního díla Marignolova, jež můžeme míti za slabý stín toho, co jsme nyní obvykli dějiny lidstva nazývati.

Úloha, již Karel IV Marignolovi dal, nebyla snadna; neboť k dějinám českým vzal si do Italie jen sporé pomůcky. Mám za to, že neměl při spisování té části kroniky své, kde jedná o věcech českých, nic více před sebou, nežli Kosmův letopis s pokračovateli jeho až do r. 1283, tedy v té spůsobě, jak se nám zachoval v rukopisech kapitulním, Fürstenberské knihovny v Donaueschingen a muzejním (druhy budějovickém). Mimo to byla Marignolovi jen legenda Karla IV o sv. Václavovi známa. Co v Kosmovi a jeho pokračovatelích o dějinách českých nalezl, to a skoro nic více nám podal zase, bohužel však co do jmen a chronologie ve spůsobě nade vši víru porušené, jak Palacký již ukázal ve svém spisu „Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber“ (str. 169—172). Nový jest jen úvod, zpráva o zázraku svatého Mikuláše a některá menší příležitostná sdělení o Karlovi IV.

Více známostí než o dějinách českých měl Jan Marignola ve věcech theologických a všeobecně historických. Z rozličných poznámek a z obsahu viděti, že mu znám byl Pantheon Godefrida Viterbského, spisy sv. Augustina jmenovitě *Libri de civitate dei*, Josefa Flavia, Eusebia, Jeronyma, Berosa, cesta a listy Sv. Klimenta, některé práce Aristotela, Platona a Ovida. Mimo to dějí se v jeho kronice zmínky o celé řadě spisů náboženských, křesťanských i jiných vyznání, tak že se nemůže pochybovat o velkých vědomostech Marignolových. Ale známosti své a zkušenosti skutečně vzácné spojuje Marignola s bájemi a naivními povídačkami v středověku běžnými tak prostomyslně, že se podivnou mísou spisu jeho bezděčně bavíme. Při každé příležitosti umí nalézti podobnost a na četných místech vyhledává nevděčnou příležitost, aby dějiny řecké a římské přivedl ve spojení s vypravováním biblickým, kterémuz jakož i názorům v církvi katolické ustáleným, jak se samo sebou rozumí, podřizuje přesvědčení své i v takových věcech, při nichž zkušenosti jeho k jiným náhledům ho byly přivedly.

Poměrně největší cenu má kronika Marignolova jeho zprávami cestopisnými, jimiž se stala vzácným pramenem k poznání zeměpisných poměrů východu v středověku.

Ačkoli si Marignola patrně na práci své mnoho zakládal a jak se mi zdá si i myslil, že císař Karel sám dílo jeho poslední přehlídkce a konečnému upravení podrobí, nevešla známost o ní do širších kruhů. V cizině ji sotva kdo znal a ani v Čechách neužíváno jí mnoho. Ze starších spisovatelů jmenuje ji jen Hájek a Lupáč ve svém historickém kalendáři, z pozdějších dotýká se jí jen Bolelucký. Poněvadž se dílu Marignolova nepřikládala pro dějepis český žádná důležitost, proto bylo asi jen zřídka opisováno a proto zachovalo se jen v jednom rukopisu. Jest to papírový rukopis c. k. veřejné knihovny pražské znamenaný I, D, 10, kde jest na listech 1—102

vepsána. Rukopis tento náležel někdy Jiřímu Škretovi Šotnovskému ze Závořic, potom křižovníkům — s červeným srdcem v Praze, od nichž se po vyzdvížení kláštera do veřejné knihovny dostal. Psán jest v druhé polovici věku XV (ne XIV, jak se Dobner a Meinert domýšleli), jak se mi zdá od téhož písáre jako rukopis v Donaueschingen, kde jest Kosmas s pokračovateli a první kniha kroniky Zbraslavské, a jako rukopis roudnický, kde se též Kosmas nachází. Rukopis není docela správný a proto není též jediné vydání jeho, jež Dobner r. 1768 v druhém díle své publikace pramenů „Monumenta historica Boemiae“ na straně 68—282 učinil prosto všech vad. Důkladné výklady k cestopisné části kroniky Jana Marignoly podal J. G. Meinert ve svém pojednání: „Johannes von Marignola Mindern Bruders und päpstlichen Legaten Reise in das Morgenland vom Jahre 1339—1353.“ V Praze 1820 v pojednání kr. č. společnosti nauk. Dle práce této jest složena částečně Palackého stat o Marignolovi ve spise „Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber“ (str. 164—172); mimo to sluší srovnati příslušný odstavec Friedjungova spisu „Kaiser Karl IV und sein Antheil am geistigen Leben seiner Zeit“ na str. 217—225.

Vydání toto spořízeno jest ovšem též dle jediného výše dotčeného rukopisu knihovny universitní, cestopisné výklady Meinertovy položil jsem pod text na příslušných místech, text pak samotný podal jsem přesně dle rukopisu přeměniv jen *u* a *v*, kde se proti nynějšímu obvyklému psaní vzájemně zastupovaly. A poněvadž výtěžek ze spisu Marignolova pro dějiny české jest nepatrný, odporučovalo se z přičin hospodářských vytisknutí celého textu jen písmem drobnějším.

Jos. Emller.

Incipit processus in cronicam Boemorum.

Karolus quartus, divina favente clemencia Romanorum imperator semper Augustus, Boemorum rex. Ad dandam scienciam plebi eius et dirigendos pedes morum in viam pacis et felicitatis eterne. Tunc enim reipublicam constat esse felicem, quando rectores ipsius prudentes esse constituit vel vacare prudencie. Nam eloquencia sine prudencia homines quasi pecudum more viventes suadente quodam prudente, ut ait Tul[1]ius primo *Rethorice*, coegit in unum, et sua eloquencia simul cum prudencia civitates sanctissimas, leges justissimas, justa judicia, recta connubia docuit ordinare. Nos igitur divina prudencia super speculum imperialis culminis ac rex Boemie constitutus ab eo exemplo Dauid, justissimi regis, die noctuque in lege domini meditantes vigilamus attencius et sollicita mente revolvimus, qualiter nostre reipublice utriusque milicie rectores ad literarum studia provocemus, ut ipsam pacis tempore ac eciam bellorum non solum armis bellicis decoratam, verum eciam prudencia et bonis moribus exemplo maiorum studeamus esse armatam. Dicit enim Aristotelis libro *Thopis* III: Nemo juvenes eligit duces, eo quod non constat esse prudentes. Verum eciam ut ait in *Ethicis* libro V^o: Non differt juvenis moribus vel etate, et Salomon in proverbiis: Maledictus puer centum annorum. Plures enim fecit triumphare experta prudencia quam armata milicia, ut ostendit Vegecius de re militari. Expedit ergo reipublice informari maxime juvenes principes ad imitacionem proborum, ne degeneres fiant. Valuit enim ille error juxta sentenciam Augustini *De civitate dei*, quod principes putarent se de genere descendisse deorum, ut amplectentur virtutes et via abhorrent, maiores sequendo vestigia, laudem appetenter plus quam vitam, quam tamen propriam contempnerent tempore opportuno. Et ut Vergiliano versu eloquar: Vicit amor prime laudum immensa cupido, quas semper appetit animus generosus. Premium enim virtutis est honor et attribuitur magnanimitis et virtuose laborantibus, ut Aristoteles quarto *Ethicorum*;

—

nam sine virtute laudari nichil aliud est quam vilia — yronia et desipit, qui sine virtutum culmine appetit laudari. Sed ex laude fit inglorius, qui sine virtute laudatur. Ideo preposui illam, inquit Salomon,¹⁾ regnis et sedibus et divicias nichil esse dixi in comparacione ad eam, per hanc habebo claritatem ad turbas et relinquam post me eternam memoriam, que perducit ad regnum perpetuum. Hec est turris David cum propugnaculis proborum actuum. Mille clipei exterorum pendent ex ea, omnis armatura forcium. En, inquit sponsa in *Canticis cantorum*,²⁾ lectulum Salomonis ex fortissimis Israhel custodiant unius cuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Hii sunt generosi principes, castra domini precedentes, donec introducant subditos ad terram victoribus repromissam ornamento virtutum, occisis pessimis chananeis operariis viciorum. Non enim armorum fortitudine tantum gloriosa bella geruntur, sed eciam magis sano consilio cum fidelitate ad principem prudencia directiva, ut ait Salustius et beatus Augustinus libro *De civitate dei* sic dicens: Nolite putare parentes nostros rempublicam armis tantum ex parva magnam fecisse. Nam si hoc esset, nos multo illis maiorem haberemus, maior enim est nobis armorum, equorum et amicorum copia; sed alia fuere eis, que nobis nulla sunt, domi industria, foris justum imperium, animus in consulendo liber, nulli voluptati vel cupiditati obnoxius. Pro hiis nos habemus domi inerciam, foris rapacitatem, inter bonos et malos discrimen nullum. Ut ergo tranquillitate pacis tam mentis quam temporis nostra respublica perfruatur, operariis viciorum penitus expurgatis et delicatos nobilium animos ad probos mores exemplis delectabilibus provocemus, cronicarum antiquas et novas hystorias maxime Boemorum obscure conscriptas per venerabilem patrem, fratrem Johannem dictum de Marignolis de Florencia ordinis Minorum, Bysinianensis episcopum, nostre imperialis aule commensalem, transcurri mandavimus, amputatis obscuris verborum ambagibus et superfluis resecatis ac interpositis quibusdam utilibus incipiendo a primo Adam usque ad felicia tempora nostra sub triplici distinccione, ut in ipsa re-

luceat candor lucis eterne et ymago beatissime Trinitatis, ad illustrandam trine nostre create ymaginis trinitatem plano latini stilo, modo, qui sequitur, jussimus reformandam ad laudem beatissime Trinitatis, cui laus est et gloria in secula seculorum amen.

Ut igitur serenissime imperator et semper Auguste tui conceptus propositum non ociose nec in vanum tantis insudet affectibus, sed divini cooperante Minerva spiritus, quem tue maiestatis exposcit serenitas, effectum sorciatur, ego frater Johannes dictus de Marignolis de Florencia ordinis Minorum, Bysinianensis ecclesie episcopus, tue imperialis aule capellanus, tuis semper parere volens nutibus, ad huius operis fastigium stilum dirigere presumens, cronicarum boemicarum ystorias obscure quidem pristine conscriptas in unum magis lucide compendium iuxta mei facultatem ingenii sub trina distinccione modo, qui sequitur, duxi regulandas, ut, que prius obscura clausit umbrositas, concepti operis sententia reddat manifesta.

I.

Capitulum de distinccione libri.

Primus namque liber seu distinccio quasi divinum seu nature continet principatum, a primo namque deo, creatore omnium, per Adam descendendo usque ad Noe et post diluvium usque ad turrim Babel et divisiones terrarum ystorias continebit, ideo ipsum *thearcos*, a theos, quod est deus, quasi divinum seu theologum decrevimus nominandum. Secundus vocabitur *monarchos*; continebit enim a primo Nemprot usque ad felicia tempora nostra Francorum et Gallicorum, maxime Boemorum, unde tua serenitas traxit originem, ystorias, eciam Romanorum et omnium gencium principaliū monarchias. Tercius *ierarcos* seu ieraticus vel ecclesiasticus merito nominatur; nam a primo sacerdote summo Melchisedech post Abel per Moyesen et Aaron usque ad verissimum pontificem Christum per successiones pontificum Romanorum et per episcopos Boemie usque ad presentem Boemorum primatorem, venerabilem Arnestum, primum Pragensem archiepiscopum, nec non sanctorum patronorum Boemie gesta et miracula nostra diligencia duximus compilanda.

Ne igitur confusionem pariant coniuncta spiritualia cum mundanis et ut breviter, lucide et distincte pareant in legentis animo purissimam veritatem, sub certis distinctionibus et capitulis decrevimus ordinanda. Verum quia ex spinis rose nascuntur et Christus natus est ex bonis parentibus et ex malis et tocius sacri canonis decursus intendit duas describere generaciones sive eciam civitates, malorum scilicet et bonorum, quarum prima, scilicet malorum, inicium sumpsit a Caym fraticida usque ad Lamech homicidam, cuius series texitur per Nemprot post diluvium; civitatis autem dei generacio, ab Abel, primo martyre, virgine, sacerdote, cuius successio texitur per Seth et Enoch, qui cepit nomen domini invocare, ideo utriusque decursum a mundi principio inchoemus.

In principio Heloym, id est dii, creavit celum et terram. Terra autem erat inanis et vacua et ferebatur spiritus domini super aquas. Ecce in principio sacri canonis quomodo sacra scriptura nominat expresse increatam beatissimam Trinitatem in unitate substanciali et trinitate persone; nam secundum hebreicam veritatem *hel* in nominativo casu, *heli* in vocativo vel *heloy* in aliis, — non enim habet illa li[n]gua tot casus sicut latina — in pluri numero dicitur *heloym*, id est dii, cum numero singulari, scilicet creavit — non dixit creaverunt — ut ostendat numerum in personis, cum unitate essentie, ideoque dixit creavit, quia indivisa sunt ad extra opera Trinitatis. Nostra autem translacio nominat patrem, quia deus creavit, nominat verbum, quia in principio dixit enim. Quid dixit? Verbum, non vocale, quia in deum non cadit accidentis, ergo substancialis; sed non alterius substancialis vel essentie, quia tunc essent plures dii, quod nec ratio nec natura patitur, quia tunc nullus omnipotens nec per consequens deus, ergo eiusdem essentie vel nature. Distinctum tamen verbum est personaliter a dicente. Terciam nominat personam, quia spiritus domini ferebatur super aquas. Nota, quod nominat aquas totam corpulentam primam materiam, confusam omnium temporalium. Vocatur eciam abissus, quia qui vivit in eternum, creavit in principio omnia per quid, scilicet per verbum; sed ornavit et distinxit per spiritum sanctum per sex intervalla dierum secundum communem modum loquendi. Quamvis Augustinus, doctor egregius, ad noticiam factam de creaturis in mente angelica

¹⁾ Kniha Moudrosti VII, 8 a VIII, 13. — ²⁾ Piseň Šalamounova III, 7 a 8.

referat dies illos et vespere et mane dicat noticiam matutinam, quam habuerunt in verbo, quasi materiali speculo, vespertinam autem, per quam viderunt deum in rebus creatis etc.

De creacione.

In principio ergo creavit deus celum, id est naturam angelicam, novem scilicet ordines angelorum sive spirituum per tres ierarchias sive per tres societas distinctas. Prima namque ierarchia et summa continet tres ordines. Primus ordo deus immediatus vocatur *Seraph* vel *Seraphyn*, ardens amore; secundus *Cherub* vel *Cherubin*, id est lucens splendore vel plenitudo sciencie, tertius *Throni*, scilicet sedes dei, quia exercent iudicia dei. Ista est prima ierarchia, cuius officium est respectum inferiorum inflammare ad dei amorem, illuminare in cognoscendis et purgare in diligendis. Secunda ierarchia continet similiter tres ordines: scilicet *principatus*, qui regunt imperia, *potestates*, minora dominia, *dominaciones*, singula capita. Hee secunda. Tercia *virtutes*, quia expellunt demonia, *archangeli* nunciant forcia, *angeli* mituntur ad opera et nunciant minima. Fuerunt autem omnes angeli creati boni, clari, miri, quod exprimitur, cum dixit deus: Fiat lux, et primus dictus est lucifer, quia omnibus pulchrior in splendore. Sed quia in veritate non stetit, in qua fuit creatus, ideo factus est omnibus peior et traxit cauda, id est sequela sua, aliam partem stellarum, id est angelorum, quia due partes remansisse creduntur. Et tot homines ascensuri, quot angeli remanserunt, ut dicit beatus Gregorius probans per illud Psalmiste: constituit terminos populum, scilicet salvandorum iuxta numerum angelorum dei. Nomine autem terre, abisi et aquarum, super quas domini spiritus ferebatur, sacra scriptura omnia comprehendit producta de yle, que est prima informis materia, de qua omnia sunt producta et postmodum distincta.

Et nota, quod XVII sunt species creatorum tantum, ut dicit et probat Origenes, et tot sunt

¹⁾ Jan Marignola neodeceval r. 1334, nýbrž teprv r. 1338; neboť listy papežské v příčině té vydané mají datum 30 října čtvrtého léta papežování Benedikta XII. Poněvadž papež tento počítal léta papežování od počátku r. 1335, padá vydání zmíněných listů do r. 1338, a odejít Marignoly z Avignonu tedy do prosince r. 1338. S tím srovnává se i níže položené datum, že nejbližších velikonoc připadlo na konec března; neboť r. 1339 světily se velkonoce dne 28 března, kdežto r. 1335 bylo velkonoc dne 16 dubna. Přepisovatel kroniky učinil tu patrně chybu.

²⁾ Dne 28 března.

litere hebraice et tot sunt litere romane sive latine, quamvis propter misterium una greca satis inutilis inseratur, scilicet *y*. Quod hoc sit verum, sic probatur. Prima die creavit deus materiam priam, celum, angelos, lucem, elementa cum motu et tempore, que sunt septem; secunda die tantum unum, scilicet firmamentum, quod dicitur celum communiter, dividens lucem ac tenebras et aquas ab aquis, id est bonos angelos a malis, quia secunda die ceciderunt; tertio die quatuor, scilicet maria, seminaria, saciones et plantaria; quarto die tria, scilicet solem, lunam et stellas, quas posuit in firmamento celi; quinto die tria, scilicet pisces, volucres et reptilia; sexto die quatuor, jumenta, bestias, serpencia et hominem, quem vocavit Adam ex quatuor elementis corpus formatum in campo, ut dicitur, damasceno ministerio angelico ex terra rubra de limo terre, et inspiravit in faciem eius spiraculum vite et factus est Adam in animam viventem. Igitur perfecti sunt celi et terra et omnis ornatus eorum.

Plantaverat autem deus paradisum voluptatis a principio, id est in parte orientali, qui locus dicitur Eden ultra Indianum.

Nam ut ex visis aliqua breviter inseramus, nos frater Johannes de Florencia ordinis Minorum, indignus episcopus Bisyanianensis, anno domini millesimo trecentesimo tricesimo quarto¹⁾ a sancto papa Benedicto duodecimo cum aliis missus fui cum apostolicis literis et donis nunccius et legatus ad Kaam, summum omnium Thartarorum imperatorem, qui tenet quasi dominium medietatis orbis orientalis, cuius potestas et copia civitatum, terrarum, li[n]guarum, diviciarum et regiminis infinitorum quodammodo populorum excedit omnem narrationem. Recessimus de Auinione mense Decembris, pervenimus Neapolim in principio quadragesime et ibi usque ad pascha, quod fuit in fine Marcii²⁾ expectavimus navigium Januensium, venturum cum nunciis Thartarorum, quos misit Kaam de Cambalec, maxima civitate, ad papam pro mittendis

legatis et ad aperiendam viam et fedus componendum cum christianis eo, quod multum honorat et diligit fidem nostram. Summi eciam principes sui imperii tocius plus quam triginta millia, qui vocantur Alani et totum gubernant imperium orientis, sunt christiani re vel nomine et dicunt se sclavos pape, parati mori pro Franquis; sic enim vocant nos, non a Francia, sed a Franquia. Horum primus apostolus fuit frater Johannes dictus de Monte Cornino,¹⁾ qui primo miles, judex et doctor Friderici imperatoris post 72 annos factus frater Minor doctissimus et scientissimus. Pervenimus autem in Constantinopolim per mare in kalendis May et fuimus in Peyra²⁾ usque ad festum sancti Johannis Baptiste, non ociose, quia summam disputacionem habuimus cum patriarcha Grecorum et toto concilio eorum in pallacio sancte Sophie, ubi deus fecit in nobis novum miraculum, dans nobis os et sapienciam, cui non potuerunt resistere et se necessario esse scismaticos confiteri conpulsi sunt nichil in sue dampnacionis pallium pretendentes, nisi superbiam intollerabilem presulum Romanorum. Inde navigavimus mare Maurum³⁾ et in octo diebus pervenimus in Caffa, ubi multarum sectarum sunt christiani. Inde ad primum Thartarorum imperatorem Vsbec pervenimus⁴⁾ et obtulimus literas, pannos, de[x]trarium, cytacam et dona pape; et post hiem bene pasti, vestiti et remunerati magnifice et cum eius equis et expensis pervenimus in Armalec⁵⁾ imperii medii, ubi fecimus ecclesiam, emimus aream, feci-

mus fontes, cantavimus missas et baptisavimus plures, libere et publice predicantes, non obstante, quod anno precedentem solempne martirium passi sunt ibidem pro Christo episcopus et sex alii fratres Minores, miraculis coruscantes, quorum nomina: frater Rychardus episcopus, nacione Burgundus, frater Franciscus de Alexandria, frater Paschalis Hyspanus, qui fuit propheta et vidit celum aperatum et predixit sibi et sociis suis martirium et Thartaros de Saray destruendos diluvio, Armalec perituram propter ipsorum martirium, imperatorem illum tercio die occidendum post ipsorum martirium et multa alia gloriosa; frater Laurencius de Ancona, frater Petrus, frater Indus interpres illorum et Gillottus mercator. Anno tercio post nostrum recessum de curia circa fines de Armalec recedentes, pervenimus ad Cylloskagan,⁶⁾ id est ad montes arene, quos faciunt venti, ultra quos ante Thartaros nullus putavit terram habitabilem; nec putabatur ultra aliquam terram esse. Thartari autem voluntate dei mirabilis industria transierunt et fuerunt in campo maximo, ubi dicitur torrida zona et inpertransibilis a philosophis, quam tamen Thartari transierunt et ego eciam bis, de qua in psalmis David: Posuit desertum etc.⁷⁾ Qua pertransita pervenimus in Cambalec,⁸⁾ ubi est summa sedes imperii orientis, de cuius magnitudine incredibili et populo, ordine militum sileatur. Maximus autem Kaam visis dextrariis et donis pape et literis bullatis et regis eciam Roberti cum auro et nobis gavisus est gaudio magno,

¹⁾ Meinert má za to, že na místě tomto si Marignola spletl dvě osobnosti Jana de Plano Carpini a Jana de Montecorvino a tak že tu mělo ovšem státi jméno první. Johannes de Plano Carpini, byl první známý posel papežský k velikému chánu mongolskému, k němuž r. 1246 do zlatého stánu nedaleko Karakorum přišel a od něhož se nám první správnější sdělení o Mongolech dostala. Jan z Montecorvina byl r. 1291 od papeže vyslan jako legat na východ. Přes Indii, kde navštívil Tomáše v Meliapuru, dostal se r. 1294 do Číny, a sice do Pekynku, kde zídlil první křesťanskou obec a vystavěl první křesťanský chrám. Když pak r. 1306 bylo v Pekynku založeno arcibiskupství, stal se r. 1308 sám arcibiskupem, v kteréžto hodnosti r. 1329 zemřel.

²⁾ Pera, nynější křesťanská čtvrt v Cařhradě.

³⁾ Černé moře.

⁴⁾ Císařství mongolské, o němž se tuto děje zmínka, jest chanát kapčacký, k němuž náležely země západně a severně od Chvalinského moře a v jižním Rusku položené. Hlavní město bylo Saray na Aktubě východně od Volhy, kde Marignola chána, jehož Usbek nazývá, bezpochyby navštívil. V listech, jež chánovi a jeho synu byly zaslány a které se dosud zachovaly, děkuje papež za ochranu křesťanům poskytovanou a za poskytnutí příhodného místa k vystavění kostela a prosí za propojení svobody k vykonávání bohoslužby římské.

⁵⁾ Meinert má za to, že toto prostřední císařství mongolské leželo východně od Aralského jezera až k poušti Kobské a v prostředí říše na řece Ab-Eile že ležel Armalec 103 dní cesty vzdáli od Saraje.

⁶⁾ Týž má za to, že se tyto pískové hory, o nichž Marignola činí zmínu, hledati mají jižně od jezera Lopského. — ⁷⁾ Zájem 106.

⁸⁾ Cambalek nyní Pekynk. Do Pekynku přišel Marignola bezpochyby r. 1342.

valde reputans bonum ymo optimum omne et summe nos honoravit.

Ego autem solempniter induitus cum cruce pulcherrima, que me precedebat cum luminaribus et incenso,¹⁾ cantando *Credo in unum deum intravimus coram illo Kaam in gloriose pallacio residente, et cantu finito largam dedi recipienti humiliter benedictionem. Et sic missi fuimus ad imperialem aulam nobis honorabiliter preparatam, assignatis duabus principibus, qui nobis in omnibus necessitatibus habundantissime ministrabant in cibis et potibus et usque ad papirum²⁾ pro laternis, deputatis servitoribus et ministris de curia et sic per annos quasi quatuor³⁾ servierunt infinitis semper honoribus, vestibus preciosis pro nobis et familiis extollendo. Et si bene omnia computarem ultra valorem excedit quatuor milium marcarum pro nobis. Eramus persone triginta due.*

Fuerunt autem disputationes facte contra Iudeos et alias sectas multe et gloriose, sed et multis animarum fructus in illo imperio factus est. Habent enim fratres Minores in Ca[m]balec ecclesiam cathedralem immediate iuxta pallacium et solempnem archiepiscopatum et alias ecclesias plures in civitate et campanas et omnes vivunt de mensa imperatoris honorifice valde. Videns autem imperator ille, quod nullo modo volui remanere, concessit, quod cum suis annorum trium expensis et donis redirem ad papam et cito ego vel alius mitteretur cardinalis solempnis cum plenitudine protestatis et esset episcopus, quia illum gradum summe venerantur omnes orientales, sive sint christiani sive non, et esset de ordine Minorum, quia illos solos cognoscunt sacerdotes et putant papam semper talem, sicut fuit ille Jeronimus papa, qui misit eis legatum, quem sanctum venerantur Thartari et Alani, fratrem Johannem de Monte Coruino ordinis

¹⁾ incensum tolík co thus, naše kadidlo.

²⁾ Dobner vykládá místo toto, jako by se byl dával vyslancům papyrus, což ovšem nesprávné, poněvadž Číňanům papír z bavlny a plátna již dávno byl znám a od nich se dostal na západ.

³⁾ Zde praví Marignola, že jím slouženo bylo kolem čtyř let, níže zase že zůstali v Pekynku kolem tří let, což si zdánlivě odpovídá. Srovnati se dají obě místa, když si připomeneme, že nejen v Pekynku, nýbrž i na cestě k moři Indickému na útraty chánovy poselství bylo vydržováno.

⁴⁾ T. J. Manži, jižnější Chyna.

⁵⁾ místo, jež jmenuje Marignola Columbus má Peschel za Kollam na břehu Malabarském v Přední Indii. (Gesch. der Erdkunde str. 162.)

⁶⁾ Postavení tohoto sloupu stalo se bezpochyby na mysu Comorin zvaném, kteréžto pojmenování jej přimělo k užití výkladu „conus mundi“.

Minorum, de quo supra. Fuimus autem in Ca[m]balec annis quasi tribus, inde per Manzi⁴⁾ iter nostrum direximus cum expensis imperatoris magnificis et equis quasi ducentis, et vidimus gloriam mundi in tot civitatibus, terris, villis et rebus, que nulla li[n]gua posset reprimere sufficienter. A festo autem sancti Stephani usque ad dominicam olivarum per mare Indianum pervenimus ad nobilissimam civitatem Indie nomine Columbum,⁵⁾ ubi nascitur piper tocius orbis. Nascitur autem in vitibus, que plantantur ad modum vinearum omuno, et facit vitis primo racemos quasi labruscas viridis coloris, post facit quasi stibus preciosis pro nobis et familiis extollendo. Et si bene omnia computarem ultra valorem excedit quatuor milium marcarum pro nobis. Eramus persone triginta due.

Ista oculis vidi et manibus contrectavi mensibus XIV; nec comburitur, ut menciuntur scriptores, nec nascitur in desertis, sed in ortis, nec Saraceni sunt domini, sed christiani sancti Thome, qui habent stateram ponderis tocius mundi, de qua pro meo officio tamquam legatus pape habebam omni mense fanones de auro talis monete centum, in fine mille. Ibi est ecclesia sancti Georgii Latinorum, ubi mansi et picturis egregiis decoravi et docui sacram legem. Tandem transiens gloriam maximi Alexandri, qui erexit columpnam, ego in cono mundi contra parandum erexi lapidem in titulum,⁶⁾ fundens oleum de super, scilicet columpnam marmoream, desuper crucem lapideam, usque ad finem mundi duraturam, quam presentibus quasi infinitis populis erexi, consecravi et benedixi, sculptis armis pape et nostris et literis tam indicis quam latinis, principibus illis super humeros portantibus me in lectulo seu ferule Salomonis. Inde valefaciens fratribus post annum et quatuor menses multis patratris gloriiosis

operibus perrexi ad famosissimam reginam Saba,¹⁾ a qua honorati, post fructum ibidem animarum — sunt enim ibi pauci christiani — deinde perrexiimus per mare ad Seyllanum²⁾, montem gloriosum ex opposito paradisi, et de Seyllano usque ad paradisum, ut dicunt incole ex tradizione patrum, sunt miliaria ytalica quadraginta, ita quod, ut dicitur, auditur sonitus aquarum fontis cadencium de paradi.

Capitulum de paradi.

Est autem paradi locus in terra circumvallatus mari oceano in parte orientali ultra Indianam Columbinam, contra montem Seyllanum, locus altissimus super omnem terram, attingens, ut probat Johannes Scotus, globum lunarem, ab omni altercacione remotus, locus omni suavitate ac claritate amenus. In cuius medio oritur fons de terra scaturiens et irrigat pro tempore paradi et omnia ligna eius. Sunt autem ibi plantata omnia ligna producencia fructus optimos mire pulcritudinis, suavitatis et odoris in cibum hominis. Fons autem ille derivatur de monte et cadit in lacum, qui dicitur a philosophis Enphirites, et intrat sub alia aqua spissa et post egreditur ex alia parte et dividitur in quatuor flumina, que transeunt per Seyllanum, et hec nomina eorum³⁾: Gyon, qui circuit terram Ethiopie, ubi sunt modo homines nigri, que dicitur terra presbiteri Johannis. Et iste putatur esse Nylus, qui descendit in Egiptum per interrupcionem factam in loco, qui dicitur Abasty, ubi sunt christiani sancti Mathei apostoli, quibus soldanus est tributarius propter istum fluvium, quia possunt claudere viam aque et periret Egyptus.

Secundus fluvius vocatur Phison, qui circuit omnem terram Ewilach per Indianam et descendere dicitur per Cathay,⁴⁾ et ibi mutato nomine dicitur

Caramora, id est nigra aqua, quia ibi nascitur bedellum et lapis onichinus, et puto, quod sit maior fluvius de mundo aque dulcis, quem ego transivi. Et habet in ripa sua civitates maximas et optimas et maxime ditissimas in auro; et in illo flumine in domibus ligneis vivunt et morantur artifices optimi et maxime serici et pannorum aureorum in tanta multitudine, ut vidimus oculis nostris, quod judicio meo excedunt totam Ytalam, et habent in ripis abundanciam serici plus quam totus aliis mundus et navigant cum tota domo nichil mutando cum familiis suis. Hec vidi. Et tandem ultra Caffa absorbet arenis et post erumpit et facit mare, quod dicitur Bacuc ultra Chanam. Tercius fluvius vocatur Tygris; ipse vadit contra Assyrios et descendit prope Nyneuen maximam itinere dierum trium; ubi missus fuit Jonas ad predicandum, cuius sepulcrum ibi est; et ego fui et steti ibi XIV diebus in oppidis circumstantibus, factis de civitate destrueta. Ibi sunt optimi fructus et maxime malogranata mire dulcedinis et magnitudinis et fructus omnes sicut in Ytalia, et ibi ex opposito est civitas facta ex ruinis Nyneue, que vocatur Monsol.⁵⁾ Ab isto fluvio usque ad quartum est longitudo terrarum, quarum ista sunt nomina: Mesopotamia, id est terra in medio aquarum, Assyria, terra Abhrahe et Job, et est ibi civitas Abagari⁶⁾ regis, que fuit pulcherrima et christiana olim, cui scripsit Christus manu sua et misit epistolam suam, et nunc Saracenorum est; ibi fui quatuor diebus in magno timore. Ultimo pervenimus ad quartum fluvium, nomine Eufrates, qui dividit Syriam, Assyriam, Mesopotamiam a Terra sancta. Quo transito fuimus in Terra sancta, ubi maxime sunt civitates, maxime Alep,⁷⁾ ubi sunt multi christiani, induti more latino et locuntur li[n]guam quasi gallicam, scilicet quasi de Cipro. Inde venitur Damascum, ad montem Libani,

¹⁾ Země královny Saby ležely na nějakém ostrově ovšem moře Indického. Meinert má za to, že to jest ostrov Java. Že Marignola měl ostrov tento za zem biblické královny Saby, přičinou toho bylo, že v čas jeho návštěvy královna tam panovala a že našel v královském sídle vyobrazení, které představovalo ženy na trůně sedící, před nimiž na kolennou klečeli mužové a klaněli se jim.

²⁾ Cejlon.

³⁾ Při určování řek z domnělého ráje tekoucích se Marignola řídil dle tehdejších náhledů zeměpisných a tufovšem spojil možné s nemožným.

⁴⁾ Tak se nazývala ve středním věku Čína.

⁵⁾ Mosul.

⁶⁾ Orfa, druhý Edessa.

⁷⁾ Aleppo nebo Halef.

— in Galileam, in Samariam, Nazareth, Iherusalem, ad sepulchrum domini Ihesu Christi.

De arboribus paradisi.

In medio eciam paradisi duas arbores sapientia divina plantavit, unam ad exercitium, aliam ad sacramentum. Nam de ligno vite comedisset homo pro sacramento et in restauracionem, ita quod comedendo potuisse non mori et graciam meruisse. In alia obedienciam exercuisset non tangendo et meruisse vitam eternam, unde fuisse translatus ad gloriam perpetuam sine morte. Ad istum locum, deliosum, gloriosum et beatum transtulit deus Adam ministerio angelorum. Creatus autem fuit Adam in estate perfecta, sicut est homo triginta annorum, omni sciencia et decore virtuteque omnimoda plenus, in tali statu, quod nunquam fuisse mortuus nec infirmus, si non pecasset, et sine libidine, ut dicit Augustinus, perfectos filios procreasset, et potuit non mori et tandem fuisse in celum translatus. Fuit autem omni sapiencia plenus; ideo omnia animalia et creata deus adduxit coram eo, ut videaret, quid vocaret ea, et omne, quod vocavit Adam anime viventis, hoc est nomen eius in lingua sua. Et posuit eum in paradyso, ut operaretur manibus pro delectacione et exercicio et custodiret locum ab ingressu omnium animalium; quod si fecisset et non permisisset intrare serpentem instinctu dyaboli, forte non fuisse Eua seducta; diabolo enim utente lingua ipsius tamquam instrumento seducta est mulier. Comedisset eciam de omnibus fructibus paradyso; nam, que ibi sunt, ut dicit Pantheon,¹⁾ patet per fructus et folia, que aliquando erumpunt de fluminibus illis in medicinam et odoris suavitatem. Nec mirum, quia in vicinis provinciis Indie arbores quedam fructus mirabiles, sicut vidi, proferunt omni mense. In predicta felicitate posito homine misit dominus soporem in eum et de costa ipsius dormientis formavit Euam et vocavit nomen amborum Adam, per alias literas scilicet hebraicas scriptum, quoniam quando significat virum, sicut apud nos dicitur hic et hec homo, et aliter hic vir. Et post extasim sompni adduxit eam ad Adam di-

cens: Nosci istam, qui respondit: Quamobrem relinquet homo patrem et matrem suam et adherebit uxori. Non dixit uxoribus, quia erunt duo, non plures in carne una. Deus vocavit nomen eorum Adam alio modo quam virum. Adam tamen vocavit Euam virago, eo quod de viro sumpta est. Et dedit deus eis preceptum comedendi et generandi et dominandi omnibus creaturis in terra.

De transgressione primorum parentum induccione serpentis.

Sed et serpens erat callidior cunctis animalibus terre, id est creatus magis propter exercitium prudencie ad hominis utilitatem quam propter aliam necessitatem. Unde dicitur in ewangelio: Estote prudentes sicut serpentes etc.,²⁾ non quod haberet loquaciam naturalem vel usum rationis, tamen fuit permissum dyabolo uti tamquam instrumento et non aliud animal nobilius ut ex sui vilitate vanius movere posset animam Eue. Qui dixit Eua, quam inventit solam vagabundam: Cur precepit vobis deus, quod non manducaretis de omni ligno? Eua respondit: Nos comedimus de omnibus fructibus paradyso, sed de illo sciencie boni et mali precepit, ne comederemus neque tangeremus, ne forte moriamur. Nota, quod iam Adam in parte erat transgressor, quia vagabatur solus ex nimis deliciis per paradysum, Eua etiam sola vagabunda. Item argumentum, quod iam comederant; item quod preceptum affirmatum dei revocavit in dubium: ne forte, inquit. Tunc dyabolus fecit de dubio in fide infidelem. Nequaquam, inquit; fecit etiam invidum deum, quasi nollet eis communicare deitatem, scilicet scienciam boni et mali. Mulier ergo facta infidelis, videns lignum pulchrum optimi odoris et per consequens estimans delectabilissimi saporis, appetens nichilominus equalitatem dei — oblita dei comedit. Videntes se non mori invento viro optulit ictum mortiferum viro scilicet Adam, qui non comedisset. Sed quia vidit Euam tristari et timens ex tristitia illius carere delectacione et gravacione prolis et videntes eam non mori, comedit. Et tunc statim aperti sunt oculi amborum et sciverunt bonum perditum

¹⁾ Pantheon Gedefridi Viterbiensis jest dílo veršované a prosaické, které Godefroid věnoval nejdříve papeži Urbanovi III., potom jeho nástupci Řehořovi VIII. v druhém vydání a opět tomuto a císaři Jindřichovi VI. v třetím vydání. Gedefrid byl notářem římského krále Konrada III., pak císaře Bedřicha I. a vychovatelem Jindřicha VI. Pantheon vydán byl v publikaci: Sers. rerum Germ. II. — ²⁾ Evang. sv. Matouše 10.

— et se malum incurrisse, quod est prima mors. Et statim membra pudenda, que sine libidine fuissent mota, sicut modo manus vel oculus, quando opus fuisse ad actum generandi, facta sunt in eis motu turpissimo rebellia cum tanto pruritu, quod se ipsos horrentes fugerunt ab invicem et abscondierunt se. Serpens eciam, qui prius, ut dicunt quidam, vultu placido apparebat, et omnia alia animalia facta sunt homini inobedientia, que prius obdissent ad nutum. Acceperunt autem folia ficus, scilicet musarum, et fecerunt sibi perizomata foliis pudibunda velantes. Tunc post meridiem, hora scilicet vespertina, auditus est sonitus foliorum in paradyso et deus in subiecta creatura clamat, Adam, ubi es? bene tamen sciens, ubi esset, sed sicut ex passione loquitur homo incarcерato, ubi es miser? Et ait Adam: abscondi me, quia nudus sum. Tunc dixit deus: Nisi fuisse inobediens, nescires te esse nudum. Qui culpam retorsit in deum dicens: Mulier, quam dedisti michi, fecit hec fieri. Mulier culpat deum allegando serpentis astuciam.

Tunc deus dedit sentenciam post confessionem culpe, primo contra serpentem, quod gradiatur super pectus reptando per terram, licet ego viderim in partibus illis multos et maximos euntes medio corpore erecto omnino, quasi mulieres euntes per viam conspectu et oculis gratis, sed non continue. Secunda penitencia, quod comedat terram, tercera quod insidietur calcaneo mulieris nocendo, et ipsa conterat caput eius calcando; vestigium enim mulieris occidit serpentem in profunda fovea latitatem, quod maxime completum est in virgine gloriosa. Nec petivit deus a serpente confessionem, quia non dabatur sibi locus venie sicut homini penitenti. Eue autem dedit deus primo viri prelacionem, dolorem in conceptu et partu et fetorem et labore in prolis nutricione; primo enim generasset filios perfectos sine defectu. Ade autem non maledixit deus, ut maledicit Pantheon, quia primo benedixerat, sed ait: Maledicta terra in opere tuo; cum operatus fueris eam, non dabit fructus suos, sed spinas et tribulos germinabit tibi et in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Primo enim nec terra fuisse iufructuosa nec cum tribulis inutilibus, nec

cum spinis. Fecit autem eis tunicas pelliceas — nos communiter dicimus pelliceas, melius tamen dicitur filiceas, quia de quadam materia, que filorum est, que nascitur inter surculos nargillorum ad modum rethis, sicut portavi et dimisi Florencie. Et prohibuit deus esum ligni vite. Videte, inquit, angelis, ne sumant de ligno vite et vivant in eternum. Et statim angelus cepit Adam per brachium et posuit eum ultra lacum in montem Seyllanum, ubi fui quatuor mensibus, et in casu posuit Adam pedem dextrum super lapidem, qui adhuc est,¹⁾ et statim miraculo divino forma plante pedis eius infixa est in marmore et usque hodie perseverat; et est magnitudo seu longitudine duorum nostrorum palmorum et dimidii plus, scilicet quam media ulna de Praga, quam non ego solus mensuravi, sed alius peregrinus Saracenus Hispanus, quia vadunt multi ad peregrinationem Ade. In alio autem monte, ad quatuor quasi parvas dietas, exposita eciam per angelum fuit Eua.

Et ut hystorie illarum gencium narrant, nec sacre scripture contradicunt, fuerunt ab invicem separati diebus quadraginta in luctu; post quos angelus duxit Euam ad Adam quodammodo desperantem et consolatus est eos.

De monte Seyllano hystoria.

Verum quia materia requirit et credo delectabile et aliquibus proficuum, ystoriam de Seyllano duximus presentibus inserendam, dummodo placeat Cesaree maiestati, si vero non placeat, obelus cicias emendabit. Et primo videndum est, quomodo pervenimus ad eum et qualiter, secundo de eius conditionibus. Primo namque, cum nos dimissi a Kaam, summo imperatore, cum donis maximis et expensis transire per Indiam temptaremus alia via per terram clausa propter guerras et nullomodo pateret transitus, preceptum fuit Kaam, quod veniremus per Manzi,²⁾ que olim maxima India vocabatur. Habet autem Manzi civitates et populos sine numero et nobis incredibilia sunt, nisi vidisse copiam omnium rerum, fructuum, quos nunquam gignit terra latina; et civitates maximas triginta milia, exceptis villis et op[er]idis infinitis. Et inter illas est civitas famo-

¹⁾ Na nynějším Adamově piku na Cejloně, kde stopa, již Marignola viděl, dle pověsti Bramínův od boha Siwy, dle pověsti Budhistův od boha Budhy, dle pověsti Mohamedánův od Adama pochází.

²⁾ Jméno jižního Činska.

sissima nomine Campsay¹⁾ mirabilior, pulchrior, dicior et maior, cum maiori populo et pluribus diviciis et deliciis, edificiis et maxime ydolorum templis, ubi sunt mille et duo milia religiosi simul habitantes, quam aliqua civitas, que sit in mundo, vel forte fuerit unquam; ubi scribunt scribentes esse decem milia poncium nobilium de lapide cum sculpturis et ymaginibus principum armatorum. Incredibile est non videnti et tamen forte non mencintur. Est eciam Zayton²⁾ portus maris mirabilis, civitas nobis incredibilis, ubi fratres Minores habent tres ecclesias pulcherrimas, optimas et ditissimas, balneum fundatum, omnium mercatorum depositorum. Habent eciam campanas optimas et pulcherrimas, quarum duas ego feci fieri cum magna solemnitate, quarum unam, videlicet maiorem, Johanninam, aliam Antoninam decrevimus nominandas et in medio Sarracenorū sitas. Recessimus autem de Zayton²⁾ in festo sancti Stephani et in quarta feria maioris ebdomadis pervenimus in Columbum. Deinde volentes navigare ad Sanctum Thomam apostolum et inde ad Terram sanctam ascendentēs Junkos de inferiori India, que Mimbar vocatur, in vigilia sancti Georgii tot procellis ferebamur, quod sexaginta vicibus vel amplius fuimus quasi demersi sub aqua usque ad profundum maris, et solo divino miraculo evadentes tot mirabilia vidimus, scilicet ardere mare, dracones ignivomos volantes et occidentes aliorum Junkorum personas in suo transitu, nostro divina ope manente illeso virtute corporis Christi, quod portabam, et meritis Virginis gloriose et sancte Clare, et quia omnes christianos induxeram ad lamentum et penitenciam. Ipsaque procella durante dedimus vela ventis, nos divino regimini committentes, de solis animabus curantes.

Divina autem clemencia nos ducente die Invencionis sancte crucis invenimus nos peructos ad portum Seyllani nomine Pervily ex opposito paradi, in quo dominabatur contra verum regem tyranus quidam nomine Coya Jaan, castratus, pessimus Sarracenus, qui pro magna parte occupaverat regnum propter infinitos thesauros, quos habebat. Qui tamen prima facie nos honoravit fice, postmodum curialiter nomine mutui accepit nobis LX

millia marcarum in auro, in argento, serico, panis aureis, lapidibus preciosis, perlis, camphora, musto,³⁾ mirra et aromatibus ex dono maximi Kaam et aliorum principum, et xenia missa pape; et fui mus curialiter capti quatuor mensibus.

In isto altissimo monte, forte post paradisum alciore, qui sit in terra, putant quidam esse paradisum, et male, quia nomen contradicit; vocatur enim ab incolis Zindanbaba, *baba* id est pater, et *mama*, id est mater, in omni ydiomate mundi, et Zindan idem est quod infernus, ideo Zindanbaba idem est quod infernus patris, quia ibi de paradi expulsus positus fuit pater quasi in inferno. In isto eciam altissimo monte est cacumen supereminens, quod raro videri potest propter nebulam. Deus autem misertus lacrimis nostris quodam mane in aurora fecit ipsum luminosum, et vidimus flammatum clarissimam illustrantem ipsum. In descensu collis eiusdem montis est planicies altissima, pulera, in qua sunt per ordinem: Primo forma pedis Ade, secundo statua quedam sedens sinistra manu super genu quiescente, dextra levata, extensa contra occidentem. Item domus eius, quam fecit manibus suis, quasi per modum sepulcri quadrangula oblonga hostio in medio de maximis lapidibus, marmoreis tabulis, non muratis sed suppositis. Dicunt incole, maxime reli-giosi, qui stant ad pedes montis sine fide sanctissime vite, quod illuc nunquam ascendit diluvium, ideo est permanens domus illa, sompniantes contra sacram scripturam et dicta sanctorum. Ipsi tamen habent pro se argumenta apparenzia valde et dicunt se non descendisse de Caym nec de Seth, sed de aliis filiis Ade, qui genuit filios alios et filias. Quia tamen est contra sacram scripturam, pertranseo. Nunquam tamen comedunt carnes, quia Adam nec alii comedenterunt carnes, usque post diluvium, nudi vadunt a lumbis et sursum et pro certo sunt boni moris. Habent domus de foliis palmarum, que cum digito frangerentur, et dispersas per silvas plenas diviciis, et tamen securissime habitant a furibus, nisi sint al[i]unde et inopes vagabundi. In eodem monte versus paradi est fons maximus, bene decem miliarium ytalicorum, aquis optimis, perspicuis, quem dicunt derivari de fonte pa-

¹⁾ Campsay maji některí spisovatele za Nankynk, jiní pak za nynější Hang-theu-fu.

²⁾ Bezpochyby že nynější Fučenu v úžině Fukianské. Odplul 26 pros. 1346 a r. 1347 28 bř. připlul do Kollamu.

³⁾ Meinert má za to, že se tu čísti má moscho (pížmo).

— radisi et ibi erumpere, quod probant, quia aliquando erumpunt de fundo quedam folia ignota et in magna copia et lignum aloes et lapides preciosi sicut carbunculus et saphirus et poma quedam ad sanitatem. Dicunt eciam lapillos illos cavatos de lacrimis Ade, quod falsum omnino videtur. De multis aliis pertranseundum puto ad presens.

De orto Ade et fructibus ipsius.

Sunt enim in orto illo Ade de Seyllano primo muse, quas incole ficus vocant. Musa autem magis videtur planta ortensis quam arbor. Est enim grossa arbor sicut querus et tante teneritudinis, quod fortis homo posset eam digito perforare, et exit de ea aqua continue. Folia istius muse sunt pulcherrima, longa et lata valde, viriditatis smaragdine, ita quod de foliis illis faciunt tobalias in uno prandio tantum. Quando eciam primo nascuntur pueri, post locionem conditos sale et aloes et rosis involvunt eos sine fascia in foliis istis et in arenam ponunt. Folia illa sunt longitudinis secundum magis et minus bene decem ulnarum et similitudinem ne-simus ponere nisi emi[n]ule campane. Fructum producit tamen in summitate et in uno baculo faciunt bene trecentos fructus et prius non valent ad comedendum, post applicantur in domo et sunt optimi odoris et melioris saporis et sunt longi admodum longorum digitorum manus et per se stando maturantur. Et istud vidimus oculis nostris, quod ubicunque inciditur per transversum, in utraque parte incisure videtur ymago hominis crucifixi, quasi si homo cum acu sculpsisset. Et de istis foliis ficus Adam et Eua fecerunt sibi perizomata ad cooperendam turpitudinem suam. Sunt ibi et alie arbores multe et fructus mirabiles, quos nunquam vidimus hic, scilicet nargillus. Est autem nargillus nux indica, arbor eius est in cortice delicatissima, folia habet pulcherrima quasi palma, de quibus fiunt sporte, sextaria, cooperiunt domos de ligno, scilicet hastas et trabes, de callo sive scorcia faciunt funes, de testa cuppas et vasa. Item contra venenum fiunt de ipsis coclearea; in testa est carnositas duorum digitorum optima ad comedendum quasi amigdala; comburitur eciam et sic fit inde oleum optimum et zukara. Intus est linquor, ad modum lactis bul[?]it et

fit vinum optimum. Est ibi alia arbor, que vocatur amburanus, optimi odoris et saporis, quasi ad modum persici. Est et alia arbor mirabilis nomine ciakebariche, ingens quasi quercus in grossu, non in ramis, producit fructus mirabiles ad magnitudinem unius grossi agnelli vel pueri trium annorum; cortex eius dura ut pini apud nos inciditur securi. Habet intus carnositatem plenam omnis saporis suavitatem quasi mellis et optimi peponis ytalici et bone quingentas castaneas continet eiusdem saporis, quando sunt cocte bene commestibiles. Fructus alios non recordor me vidisse, nec pira, nec poma, nec ficus, nec vites, nisi que faciunt tantum folia non racemos, nisi quod in ecclesia sancti Thome apostoli pulcherrima, ubi ipse fuit episcopus, est vinea parva, faciens parum vini, quam vidi. Dicitur autem, quando ivit, portavit secum parum vini promissis, sicut ego feci annis quasi duobus, quo deficiente, ivit ad paradi, ministerio angelico introductus, portavit secum de uvis illis et grana seminavit et crevit vinea et fecit sibi vinum, et ego vidi eam ibi. Alibi tamen sunt vites, uvas tamen non faciunt, ut probavi; similiter pepones et cucurbite; nullam herbam vel olera comescibilia vidi, nisi silvas de basilico. Ista sunt in orto Ade. Sed de qua arbore fructum comederit, ignoratur, tamen per conjecturam haberi potest, quia de cedro. Nam scribitur ipse lignum tune nominavit, dampna ligni ut solveret.

Fuerunt itaque in ligno crucis palma, oliva, cipressus et cedrus, qui solus dicitur esse fructus delectabilis ad manducandum, ut tale videtur lignum crucis apud dominum nostrum Karolum imperatorem in sua cruce, quamvis illi dicant de musa, que dicitur ficus et representat ymaginem crucifixi. Hec sine preiudicio et assercio. De predicto autem fructu dicit quedam glos[s]a hebraica super illud proverbium Ezechielis: *Patres comedenterunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupuerunt;*¹⁾ ubi enim nostra litera habet patres, hebraica veritas habet Adam, scriptum aliis et aliis figuris. — Nam Adam uno modo apud eos scribitur, quando significat parentes, scilicet virum et uxorem; juxta illud Genesis vocavit nomen eorum Adam in numero pluri. Aliis literis scribitur, quando significat tantum

¹⁾ Jerem. 31.

— virum, sicut in nostra lingua dicitur *hic et hec homo*, et alio modo dicitur *hic vir*. Sed non habemus distinctos apices et sonantes per se sicut Hebrei. Nam Sem scribitur aliquando per Zade, alio modo per Samech, et ita Abram aliquando per *Alleph*, aliquando per *he* et vario significant modo: Adam commederunt uvam acerbam. Sed non consonat hec glos[s]a nostris doctoribus, quia in cruce non fuit lignum vitis. Idem de fieri, de quo tenent filii Ade de Seyllano, nec de musis propter eandem causam, non abstante, quod fecerunt perizomata de foliis illis propter magnitudinem foliorum. De olivi nullus dicit nec de dactillis, quamvis sint delectabiles. Fuit tamen palma in cruce, sicut bene apparet in ligno imperialium reliquiarum aperte meo judicio. Si enim vera esset relacio Viterbiensis in Pantheon, tunc non esset questio; dicit enim, quod quando Adam fuit infirmus, misit Seth, filium suum, ad paradisum petendo oleum misericordie remissum. Angelus custos paradisi dixit: Nondum est tempus, tamen accipe tres istos ramos, scilicet olive, cedri et cypressi, et planta; quando facient oleum, tunc pater tuus surget sanus. Venit Seth et invenit patrem mortuum in Ebron et contorsit tres ramos istos et plantavit super corpus Ade et statim facti sunt unum. Tandem arbor illa crescens transplantata fuit primo in monte Libani, postmodum prope Iherusalem, et est ibi hodie monasterium Grecorum, ubi fuit incisum illud lignum, et est sub altari fossa illa et vocatur monasterium ex eventu mater crucis in hebraico et illud lignum fuit revealatum Salomoni per reginam Saba, quod Salomon sepeliri fecit sub profundissima turri et facto terre motu in nativitate Christi erupit sciso fundamento turris et illius virtute facta fuit probatica piscina.

De amictu parentum.

Fecit autem dominus Ade et uxori eius tunicas pelliceas et induit eos. Sed queritur, de quibus pellibus, vel de novo creavit, quod non sapit, vel aliam occidit, quod non placet, quia nondum erant multiplicata per generacionem et duo et duo tantum in principio creata fuisse creduntur. Ideo videtur sine assercione dicendum, quod non pelliceas tunicas est legendum sed filiceas. Nam inter folia nargillorum, de quibus supra dictum est, nascuntur fila

¹⁾ Žalm 95.

ad modum tele staminis quasi grossi et rari sacci, de quibus eciam hodie sunt apud illos et apud Indos vestes pro pluvia rusticorum, qui vocantur camalli portantes scilicet onera, et eciam homines et mulieres portant super scapulas in lecticis, de quibus in canticis ferculum fecit sibi Salomon de lignis Lybani, id est lectulum portatile, sicut portabar ego in Zayton et in Yndia. Unam talem vestem de filiis illis camallorum, non camelorum, portavi ego usque Florenciam et dimisi in sacristia Minorum similem vesti Johannis Baptiste. Nam pili camelorum sunt delicacior lana, que sit in mundo post sericum. Fui enim aliquando cum infinitis camelis et pullis camelorum in deserto vastissimo descendendo de Babilone confusionis versus Egypum per viam Damasci cum Arabibus infinitis. Nec in Seyllano sunt camelii sed elephantes innumeri, qui licet sint ferociissimi, raro tamen nocent homini peregrino. Ego equitavi super unum regine Saba, qui videbatur habere usum rationis, si non esset contra fidem.

De victu parentum.

Vixerunt autem in Seyllano primi parentes de fructibus istis et bibebant lac animalium, non carnes ante diluvium — sicut nec adhuc comedunt homines, qui se dicunt filios Ade — commederunt. Fuit autem positus Adam in monte Seyllano et incepit ibi edificare domum, ut dictum est supra, de tabulis maximis marmoreis etc. Ibi habitant homines religiosi et mundissimi, ymo tante mundicie, quod nullus habitaret in domo, ubi spuisset aliquis; ymo quamvis raro spuant, tamen vadunt longe tam pro sputo quam pro alia materia. Comedunt tantum semel in die, nunquam bis, nullum potum preter lac et aquam bibunt, orant mundissime, scribunt primo in aren. digito et sic docent formare literas pueros, postmodum stilo ferreo in foliis papiri, scilicet arboris cuiusdam. In claustro sunt due arbores dissimiles in foliis ab omni alia, sunt circumdate coronis aureis et gemmis et luminaria sunt ante eas, et illas colunt et adorant, ut dicunt et fingunt se ex tradizione Ade ritum talen suscepisse, quia ex ligno dicunt Adam futuram sperasse salutem. Et consonat illi versui Daud: *Dicite in gentibus, quia dominus regnabit in ligno,*¹⁾ quamvis secundum hebraicam veritatem melius dicatur, curabit a ligno.

— Isti eciam nunquam in crastinum servant aliquid in domo sua, in arena jacent, nudipedes incedunt, baculos in manu gestant, tunica quasi fratrum Minorum sine capucio et mantello admodum apostolorum plicato super humerum sunt contatti, vadunt omni mane processionaliter pro prandio mendicando risum, occurunt eis principes cum maxima devocione vel alii et dant ad mensuram et numerum personarum, lixum in aqua comedunt cum lacte nargillorum et musis. Hec vidi oculis meis, et fecerunt michi festum, quasi essem de ordine eorum.

De generacione et multiplicacione generis.

Opinio autem illorum est, quod Adam ibi genuit primo Caym et sororem eius anno quinto decimo; ipse enim, quamvis fuerit creatus annorum quasi triginta, expectasse tamen creditur annum pubertatis. Item post alios quindecim genuit Abel et alios filios infinitos, quia, ut dicit beatus Augustinus libro *De civitate dei*, preceptum habuit: *Crescite et multiplicamini*, ita quod non vacabant ab actu generandi, quia natura erat in suo vigore, nec semen indigestum nec violentatum, nec mulieres steriles ex nimio cibo vel potu, nec carnes comedebant nec vinum bibebant, que impedirent actum concipiendi. Ideo videtur beato Augustino, quod cito multiplicatum fuit genus humanum, ita quod Caym potuit condere non parvam sed maximam civitatem. Quod autem scribitur, vixit sexaginta annis et genuit talem, non est credendum, quod tantum expectassent, nec quod illi fuerint primogeniti, sed quia illi fuerunt insignes principes vel sacerdotes, quorum opera fuerunt maxima vel necessaria ad texendas gene[a]logias patrum; ideo illi nominantur certis pretermis. Factus autem Caym avarus agriculta, ut de visceribus terre traheret seminaria; Abel innocens contentus erat vivere de frugibus et de modico lacte, unde nutritiv oves, que sibi lac ministrabant; nullus tamen carnes comedit ante diluvium.

De oblationibus Abel et Caym.

Postquam Caym et Abel pervenissent ad etatem adultam, Adam, pater eorum, volens utrumque suis descendantibus principari, monita salutis dedit eis, docens, quomodo et ipsi posteros suos informarent. Primo tamen docuit eos, quomodo signo sensibili

¹⁾ Die bible správně Enoch. — ²⁾ V ruk. jest pro jedno slovo prázdné místo.

deum colerent et oracionibus insisterent et de bonis eis a deo collatis sacrificia exhiberent. Qui jussu patris erectis singulis altaribus munera locaverunt in eis, Caym spicas corrosas et putridas vel inutiles, Abel vero optima primogenita gregis sui. Respxit autem deus ad Abel orantem iuxta altare et ad munera eius et inflamavit, id est misit flamam de celo. Ad Caym non respxit, qui videns se confusum facie tristis, animo prostratus statim fratrem occidere cogitavit. Cui deus dixit: Quare malum concipis in corde tuo. Tu bene obtulisti, quia deo, male autem divisisti, quia deo pessima obtulisti; ideo non turberis in fratrem, sed sis dominus animi tui. Quiesce. Ille quasi fratri ostendens pacem, tandem proditorie occidit eum fuste. Tunc terra tremuit, scissuram fecit et sa[n]guinem eius bibit. Et iste clamor sanguinis Abel contra Caym. Tunc deus dixit Caym: Ubi est Abel, frater tuus? Cui ille: Nescio domine; num quid custos fratris mei sum ego? Dicit autem deus: Ecce vox sa[n]guinis fratris tui clamat ad me de terra; ideo tu maledictus eris super terram, vagus et profugus. Tunc miser desperans de misericordia dei: Maior, inquit est iniquitas mea quam misericordia tua. Ecce eiicis me a facie tua et ero occisus statim. Non, inquit, deus, eris occisus, sed portabis primo penam in septuplum. Tunc posuit signum in Caym, quo viso omnia animalia terrebantur. Quid fuerit illud signum, scriptura non loquitur; sed dicitur, quod facies sua fuit exterminata et transformata tam horride, quod terrebat ipse aspectu omnem mundanam creaturam cum capitis agitacione continua. Fuit ergo excommunicatus, sequestratus, hominum societate privatus, omnibus odiosus, tandem occisus in septima generatione et septima pena. Edificavit tamen civitatem non nomine suo, quia maledictus erat, sed nomine filii sui Enos,¹⁾ qui interpretatur dedicatio. Utrum autem ante occisionem Abel vel postea, incertum est. Potuit enim in centum annis multiplicari tam per Adam, qui genuit filios et filias et alios, qui carni vacabant et sa[n]guini, ut dicit Augustinus. Invenit autem in civitate illa pondera et mensuras et omnia falsa. Invenerunt autem et eius descendentes artes mechanicas. Si autem post occisionem Abel edificavit civitatem, non videtur contradicere sacre scripture, nisi quia oportet dicere, quod non stabat . . .²⁾ sed semper fuit vagus et profugus. Et hec civitas fuisse

putatur, ubi nunc est Kota in Seyllano, ubi fui, et ibi multis generatis ivit profugus versus Damascum, ubi a septimo descendente Lamech sagitta occisus est, ibique prope Damascum sepulchrum eius ostenditur. Hic Caym interpretatur possessio, quia nichil ei cum celo, sed hic fuit eius possessio. Hic fuit primus inferni mancipium, perverse generacionis principium, fraticida primus, constrinxit¹⁾ libertatem hominum cingens muro et firmans portis, ideo successor eius filius dicitur dedicacio, quia hic mundi civitatem dedicavit. Et nota, quod dicit beatus Augustinus libro *De civitate dei* XV: Non esse necessarium credere, quod iste Enos fuerit primogenitus Caym, sicut nec Judas fuit primogenitus in populo Judeorum, sed alia causa fecit eum sibi successorem, quia peior fuit aliis ut tyrannus. Yrad, filius Enos, sibi successit in dominio civitatis et tyrannide secundum Augustinum. Maualeel, filius Yrad, patri successit in viciis et tyramide, Matusael, filius Maualeel, patri successit. Lamech, filius Matusael,²⁾ successor patris, primus bigamiam adinvenit; prius enim unus uni coniungebatur matrimonio; iste vero duas accepit, quarum una Ada altera Sela vocabatur, que ex invidia machinabantur viro mortem, quod ille presencens, predixit eis, quod de Caym occidente dabatur septima pena, de Lamech occidente septuagesies species. Hic cecus quasi erat et puer ducebatur ad venacionem. Erat enim sagittarius et pre delectacione pellum occidebat animalia, non pro usu carnium, quia nullus usus fuit carne ante diluvium.

Dum autem Caym profugus inter fructecta agitaretur a dyabolo more arreptieci, Lamech puer dirigente percussit Caym scilicet, septima generacione, cuius sepulchrum nunc ostenditur prope Damascum. Iste cecus inter alios duos filios genuit de prima uxore nomine Ada Jabel, qui fuit inventor papilionum et tentorii pastorum. Tubal vero, frater eius, inventit organa et instrumenta musicalia et cantum. De secunda vero nomine Sela genuit Tubalcaym, qui fuit faber et malleator in cuncta opera ferri et eri, cuius soror, dicta Noema, inventrix arcum mulierum, filatrix, sutrix etc. Et in ipsa generacione pessima terminatur a fraticida in patricidam, que tota etas submersa dicitur in diluvio. Sic enim La-

mech septuages species in tot descendantibus est — punitus.

De filio Ade Seth sancto.

Excursis generacionibus pessimorum more sacre scripture bonorum seriem prosequamur. Hic, inquit, sacer canon, est liber generacionis Adam. In die, qua creavit deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam, masculum et feminam creavit eos et vocavit nomen eorum Adam, sicut dicitur hic et hec homo in lingua nostra, et benedixit illis; et post annos centum trinta genuit Adam filium ad ymaginem et similitudinem suam, quasi innuat, quod primi pessimi non fuerunt proprie ad similitudinem eius. Sed iste nomine Seth, qui post vel pro Abel natus est, primus post eum princeps sanctus. Dicunt autem hystorie, quod Adam planxit mortem filii sui Abel annis centum et nolebat filios amplius generare, sed stetit in spelunca quadam separatus ab Eua; tandem precepto angeli cognovit eam et genuit Seth et separavit se a generacione pessimorum et paulatim processit versus Damascum et tandem in Ebron finivit dies suos et ibi sepultus fuit prope Iherusalem, quasi miliaria XX in civitate Arbee, id est quatuor, quia ibi sepulti sunt Adam maximus, Abraham, Ysaac, Jacob in spelunca dupli, que est Ebron, ubi post sepulti fuerunt patriarche et alii sancti patres et Joseph eciam de Egipto relatus.

Et tempore diluvii aqua portavit caput Ade sub montem Calvarie, ut pingitur, et tempore mortis Christi sanguis eius per scissuram montis stillavit in capud illud et resurrexit cum Christo; tradicio est forte vera. Vixit autem Adam post multorum aliorum et aliarum generacionem, tandem anno IX^{cmo} XXX^{mō} exspiravit.

De generacione et multiplicacione bonorum.

Seth sanctus, a quo sunt dicti filii dei, dedit preceptum filiis suis, ut nullomodo haberent consorcium cum generacione pessima Caym, quod et fecerunt usque ad mortem patris, qui vixit annis noningentis et duodecim. Cui successit filius eius Enoch,³⁾ qui cepit invocare nomen domini, quia novum modum orandi deum per oraciones vocales

¹⁾ Ruk. construxit. — ²⁾ Ruk. má Mauael. — ³⁾ Dle bible má býti Enos.

— instituit et religionem adinvenit, modum vivendi singularem, quem hodie, ut dicunt, sequuntur tam Bragmani quam religiosi de Seyllano, licet facti sunt ydolatre, colentes lignum, de quo supra. Vixit tamen annis noningentis quinque; nullus tamen pervenit ad mille. Cui successit Caynan, qui vixit annis noningentis et decem. Cui successit Malaleel, filius eius, qui interpretatur plantacio domini, et vixit annis octingentis et quinque. Jareth genuit Enoch, primum prophetam, cuius scilicet Jareth, patris Enoch, anni fuerunt octingenti LXII°. Hic Enoch prophetica multa dixit et scripsit et dicitur, quod sculpsit literas in columpis, una marmorea, altera latericia, ne perirent aqua vel igne. De cuius propheta mencionem facit Judas apostolus cognomento Thadeus in canonica sua, quibus autem litteris, ignoratur. Vixit autem iste sanctus propheta in mundo isto trecentis LXV annis et transtulit eum deus in paradisum, ut vivat usque tempora Antichristi cum Helia. Et si qui alii sint ibi, incertum est. Dicit tamen Josephus Moysen esse ibi, quamvis scriptura dicat: Mortuus est autem Moyses jubente domino, quod ideo dicit, quia mundo mortuus est et ne filii Israel dicerent, eum fuisse Messiam. Hec Josephus probat per textum sequentem: Et non congnovit homo sepulcrum eius, id est, quia non indiguit sepulchro homo vivens. Quidam eciam theologi sompniant de Johanne ewangelista et quibusdam cum Christo resuscitatis, que incerta sunt nobis. Genuit autem iste sanctus propheta plures filios et filias, inter quos Matusalem, qui fuit longevioris vite inter omnes mortales, nam vixit quasi mille annis; vixit enim annis noningentis sexaginta novem. De isto Matusalem est inextricabilis questio inter Hebreos, paganos et catholicos. Hebrei secundum suam annorum computacionem dicunt eum post diluvium annis sex supervixisse et in diluvio patris sui auxilio Enoch mirabiliter evasisse fingunt. Gentiles fingunt scilicet, ut dicit Josephus, multos super montem Armenie nomine Paris, ubi nunc dicitur archa requieuisse, diluvium evasisse in hec verba allegans dicta hystoriographi Verosii¹⁾ Egipciorum summi dicentis, montem in Armenia esse, super quem multos a diluvio novimus liberatos, et subdit Josephus: Nemo putet falsa, que ab ho-

minibus prime etatis dicta sunt, deus enim in privata estate vitam longam concessit, quia religiose vivebant, eciam ut invenirent astrologiam et alias sciencias, quas ante sexcentos annos minus discere valebant; nec de magnitudine corporum, cum dicat beatus Augustinus, dentem se vidiisse, qui si divideretur, centum de nostris fierent. Matusalem genuit Lamec, qui genuit Noe dicens: Iste consolabitur nos, et vixit in summa annis septingentis septuaginta septem. Filii autem Ade de Seyllano probant ad eos diluvium non venisse multis signis et maxime quia in oriente sunt profugi, vagi multi, quos et ego vidi, et dicunt se filios Caym, qui exterritas habent facies tam horridas et horrendas, quod terrent omnem hominem, nunquam ultra dies duos in loco stare valentes; feterent, si plus starent, nullus potest eos sustinere; raro apparent, tamen mercatores sunt, filios et uxores equellarvas portant in asinis. Beatus tamen Augustinus et communiter omnes doctores frivolum putant, aliquem extra archam diluvium evasisse, Matusalem eodem anno ante diluvium decessisse, quod omnino eciam credendum est, secundum catholicam veritatem.

De gigantibus.

Tempore Matusalem mortuus probatur sanctus Seth, a quo filii dei eius posteritas dicebatur, qui omnem religionem spernentes infrenata libidine, ut ait Josephus, in filias generacionis Caym pulcherimas irrumperentes, sine ordine, sine freno, utriusque sexus reiecto pudore sibi uxores receperunt secundum placitum voluptatis. Ad ipsorum autem infatigabilem libidinem ostendendam quasi rem monstruosa deus oriri fecit videlicet gigantes, qui corporum inestimabili magnitudine bestiarum more vivabant, omnem nature ordinem destruxerunt, iram dei nephantis operibus provocabant. Quo tempore natus Noe, decimus ab Adam, solus justus in lege nature, dicente patre eius Lamec: Iste consolabitur nos ab afflictionibus nostris, quibus anime justorum ex perversis operibus affliguntur. In isto enim prima etas terminatur. Prima enim etas, ut sancti distinguunt, incepit ab Adam et per decem patres predictos descendendo in diluvio finem accepit. Duravit autem, ut communiter dicitur, secundum com-

¹⁾ T. j. Berosi.

putacionem Judeorem annis mille sexingentis quinquecenta sex; sed secundum alios duo milia ducenta LXII, ut dicit Augustinus XV° *De civitate dei etc.*

De diluvio et compositione arche Noe capitulum.

Anno autem quingentesimo vite Noe videns deus omnem naturam esse corruptam, dedit Noe preceptum de archa edificanda. Erat autem solus Noe justus in terra et tres filios habuit: Sem, Cham et Japhet. Qui preceptum dei implere studuit et juxta descripcionem per spacium annorum centum de lignis levigatis fecit et edificavit sibi archam vel navem secundum proporcionem mensure humani corporis, ut probat beatus Augustinus libro XV° *De civitate dei*,¹⁾ ubi dicit: Sic humani quippe corporis longitudo a vertice usque ad vestigia pedum sexies tantum habet quam latitudo, que est ab uno latere usque ad aliud latus, et decies tantum quam altitudo, que altitudo mensuratur in latere a dorso usque ad ventrem; velut si jacentem hominem meciaris supinum aut pronum, sexies tantum longus est a capite usque pedes quam latus a dextra in sinistram et decies quam altus a terra. Unde facta est archa in longitudine trecentorum cubitorum et quinquaginta in latitudine et triginta in altitudine; et in latere hostium et cenaculum et habitacula in ea fecit, plena omnibus escis. Et intromisit deus omnia animalia bina cuiuslibet speciei in archam cum Noe et tribus filiis eius et quatuor uxoribus eorumdem; clausit a foris hostium dominus. Et anno sexcentesimo vite Noe venit diluvium et consumpsit omnia vivencia sub celo; et pluit diebus quadraginta et levaverunt aquae archam deo gubernante, Noe et filiis gubernantibus animalia cibos ministrando, et omnia animalia, que nunc vescuntur carnibus, ut dicit beatus Augustinus, cibo communi, scilicet fieri et castanea vescebantur.²⁾ Requievit autem archa mense septimo super montem Armenie, qui est juxta portas fereas in imperio de Vsbec et vocatur Ararat in Armenia Minor. Fuit autem archa mire magnitudinis secundum Augustinum, ita quod unus de illis cubitis facit nostros tres usuales et sic sunt bene duo miliaria ytalica et plus longitudine arche. Mense decimo cessaverunt aquae et post quadraginta dies misit Noe corvum, qui non est re-

versus. Tunc emisit columbam, que reversa est ad vesperam. Item iterum post septem dies emisit eandem, que rediens portavit ramum olive. Iterum post septem alios dies emisit eandem, que non reversa, eo quod cessassent aque. Fuit ergo Noe in archa per integrum annum. Post iussu dei egressus est et optulit deo sacrificium et accepit signum federis a deo, quod non esset amplius diluvium generale, arcum in nubibus, vario colore distinctum, de quo dicitur, quod per quadraginta annos ante judicium non apparebit.

Gracias agamus ergo domino deo nostro, quod prima etas terminatur in exitu Noe de archa, cui concessit deus esum carnium sine sangwine; tamen et preceptum dedit propagande prolixi, ut dei civitas impleatur. Explicit prima distincio nostri operis, quam vocari duximus thearcos, quasi divinum vel naturale dominium seu thearticum principatum etc.

II.

Secunda etas, et incipit secundus liber, qui monarchos nominatur.

Noe egresso de archa cum uxore et tribus filiis et totidem uxoribus residentibus in monte altissimo Ararat vel Armenie, ubi adhuc arche illius vestigia esse dicuntur, etas secunda incipit secundum scriptores, et ex tunc incipiunt omnium gencium mundi regna describi pro eo, quod ante diluvium erat quasi divinus seu thearticus principatus. Nam idem erat princeps primogenitus et sacerdos; post diluvium autem cepit tyrannides dominari, et ideo secunda nostri operis distincio sive liber *monarchos* nominatur. In quo describemus principalium omnium gencium monarchias, donec ad propositum veniam; tamen breviter et succincte decurrente per concordiam sacre scripture cum decursu gentilium, sequendo beatum Augustinum, ut prosequitur hystoriam libro *De civitate dei*.

Dedit ergo Noe mandatum filiis deo jubente de latria veneranda, id est de cultu unius dei per sacrificia, de multiplicanda prole et de divisione terrarum, ut implerent eas et pacifice viverent. Post decepsum illius ipse quasi quietam vitam eligere cupiens, sibi Cethym insulam, que nunc Cyprus di-

citur, reservavit. Sem ergo primogenitus, quia rex et sacerdos, post patrem obtinuit medietatem orbis, scilicet totam Asiam Maiorem, que est a mari albo ultra Vngariam, ubi nunc sunt Olachi, per rectam lineam, totum illud imperium Vsbec, Katay, Yndias, Ethiopiam usque ad finem mundi. Aliam autem medietatem alii duo fratres inter se diviserunt: Cham Africam, ubi est Terra sancta, Cartago, Turusium, usque finem mundi; Japhet minor Europam, ubi sumus nos, scilicet ab Vngaria citra et Roma, videbile Germaniam, Franciam, Boemiam, Polonię et Angliam et usque ad finem mundi. Simil tamen pro tunc habitabant et cum patre descenderunt de monte. Venit autem Noe in Cyprum et ibi generationi operam dantes et agriculturae filios genuerunt. Noe genuit Janum, Sem genuit Arfaxat anno secundo post diluvium, Cham genuit Chanaan, Cus, a quo Nemprot, a quo Trebeca, Cres, Nynus, Belus etc. Japhet genuit Helisa, unde Sclavi dicuntur. Plantavit autem Noe vineam in Cypro, que hodie est archiepiscopi Nycosie, et coluit eam et bibit vinum et ineptiatus est et nudato femore dormiebat in tabernaculo. Cham derisit patrem et fratribus patris verecundiam nunquam invictum, qui horruerunt ignoriam eius et aversis vultibus cooperuerunt eum et patris virilia non viderunt. Qui post sompnum surgens convocatis pueris suis benedixit primo Sem, secundo Japhet dicens: habitet Japhet in tabernaculo Sem. Et tunc impleta est prophecia, quando gentes de Japhet progenite omnem synagoge graciam et gloriam cum summo sacerdote intraverunt. Cham autem expresse non maledixit, quia benedixerat eis simul deus, quando egressi sunt de archa; maledixit autem in sua successione et in filio Chanaan, ut succedat in generatione maledicta Caym fraticide. Tunc ergo ab invicem sunt divisi et versus orientem procedentes patre dimisso brevi intervallo temporis incredibilem multitudinem generaverunt. Unde dicit hystoriographus Josephus Judeorum, quod potuit videre Noe de se egressos¹⁾ sexcentos juvēnum electorum. Janus, filius Noe, pater Ytalicus, iste in Genesi dicitur Janan; hic dedit se astrologie et venit in Ytalię, ubi nunc est Roma, et sibi edificavit castrum. Et usque hodie in Roma est ecclesia, que dicitur sancta Maria ad Janiculum, ubi fuit ca-

strum Jani. Aliud eciam castrum edificavit in ripa maris nepoti suo eodem nomine appellato et Janum vocavit, ubi nunc est Janua civitas, quam Troyani postmodum acreverunt. Cham dedit se demonibus, qui docuerunt eum artes magicas, qui dictus est Zarostres, quem Nynus, rex Nineue, filius Nemprot, postmodum interfecit.

De cultu post diluvium.

Sem studuit colere verum deum, cuius hystoriam nunc sequamur. Hic secundo anno post diluvium genuit Arfaxat, qui eciam genuit Elam, a quo nobilis generatio Alanorum in oriente dicitur exorta, et est hodie maior et nobilior nacio mundi et homines pulchiores et forciores; quorum auxilio Tartari optimuerunt imperium orientis et sine quibus nunquam habuerunt victoriam gloriosam. Conduxit enim Cingvis Caam, primus Thartarorum rex, de eis LXXII principes, quando voluit precepto dei castigare mundum.

Genuit autem Sem XXIV principes familiarum, Caam XXXIII, Japhet, pater noster, XV; et tot postmodum divise sunt li[n]gwe minus tantummodo una etc. Arfaxat, filius Sem, anno etatis XXXV genuit Sela vel Sale, a quo Yndia populata est et divisa in tria regna, quorum primum vocatur Manzi, maior et nobilior provincia mundi, pulchrior, amoenior et lacior, in qua est illa nobilis civitas Campsay, Zaytaū, Cynkalan, Janu et aliae multe civitates Manzi, olim Cyn, ubi usque hodie est portus et civitas nobilis, que dicitur Cynkalan, id est magna Yndia, nam kalan est magnum ad differenciam secunde Yndie, que dicitur Nymbar, ubi est Cynkali, id est parvum, parva Yndia. Secundum Yndie regnum vocatur Nymbar, de quo loquitur beatus Augustinus de philosophis caninis, qui ideo canini dicti sunt, quia naturam canum imitari docebant, ne videlicet de naturalibus homo verecundari deberet, nec tamen potuerunt persuadere populis, quod eciam filii non verecundarentur coram patribus balneari vel pudenda ostendere. Ibi est civitas Columbi, ubi nascitur piper, de quo supra. Tercia provincia Yndie vocatur Maabar, ubi est ecclesia sancti Thome, quam manu propria edificavit, et alia, quam edificavit cum operariis,

¹⁾ Kniha XII, kap. 26. — ²⁾ De civ. dei kniha XV, kap. 27.

¹⁾ V ruk. egressus sexcentis.

— quibus solvebat de lapillis marinis, quos vidimus, et de uno ligno inciso in monte Ade in Seyllano, quod fecit secari, et de pulvere secature seminate sunt arbores. Fuit autem lignum illud ita maximum incisum per duos sclavos suos et ipsius cingulo tractum in mare et precepit ligno dicens: Vade, expecta nos in portu civitatis Mirapolis. Quo cum pervenisset, rex cum toto exercitu suo conabatur trahere in terram: nec movere potuerunt homines decem milia. Tunc supervenit sanctus Thomas apostolus indutus camisia, stola et mantello de pennis pavonum super asinum, sociatus duobus illis sclavis et duobus magnis leonibus, sicut pingitur, et clamat: Nolite, inquit, tangere lignum, quia meum est. Unde, inquit, rex probas tuum? Qui solvens funiculum, quo erat precinctus, precepit sclavis: Ligate lignum et trahite in terram. Quo facillime in terram tracto rex convertitur et donat sibi de terra, quantum voluit cum asino circuire. Ecclesias edificat in civitate in die, sed nocte ad tria miliaria ytalica ferebatur, ubi sunt pavones innumeri, unde sagitta, quam fricciam vocant, in latere, sicut misit manum in latus Christi, percussus, hora completorii ante suum oratorium jacens et sangwinem sacrum totum per latus effundens, tota nocte predicans mane reddit animam deo. Sacerdotes tunc terram illam sangwine mixtam collegerunt et secum sepelierunt, de qua vidi expressum miraculum in persona mea duplicatum alibi recitandum. Mirum autem continuum ibidem appetit tam de apercione maris quam de pavonibus, et quia quanto plus trahitur terra de illa fovea una die, tantum scaturit alia [sic], de qua bibita curantur languores, tam per christianos quam per Thartaros et paganos fiunt aperta miracula. Dedit eciam rex ille stateram ponderis piperis beato Thome et omnium specierum aromatum in eternum, quam nullus potest eis auferre sine periculo mortis. Fuimus ibi diebus quatuor. Ibi est summa perlarum piscacio.

Genuit autem Arfaxat alios filios et filias; et de Arfaxat natus est Sela vel Sale, a quo Samarite. Iste sunt, quos rex Babilonis posuit in Samaria translatis filiis Israel decem tribubus et posuit eos super fluvios Gozan et Tartar in provincia Medorum, ut legitur in Paralipomenon. Sela vel Sale anno etatis sue

XXX^{mo} genuit Heber, qui fuit pater Hebreorum primus. Heber anno XXIII^{ro} genuit Faleg, in cuius diebus divise sunt li[n]gwe, ut postea dicetur. Faleg genuit Rehu, Rehu anno XXXII^{ro} genuit Saruch, qui anno XXX^{ro} genuit Nator [sic], qui anno XXX^{ro} Thare, patrem Abraham. Et ecce finis secunde etatis. Fuerunt autem ab Adam usque ad nativitatem Abram tria milia CCC et XXX secundum LXX^a, fuerunt autem a diluvio usque ad¹⁾ Abraham anni mille LXXXII secundum Augustinum XVI *De civitate dei*.

De monstris, que hystorie vel fabule fingunt vel pingunt et dicuntur esse in Yndia, de quibus eciam beatus Augustinus libro *De civitate dei* XVI° facit memoriam, puta, quod sunt, qui tantum in fronte unum habent oculum, quidam plantas verbas post crura; quibusdam utriusque sexus naturam et dextram mammam virilem, sinistram muliebrem esse fingunt, alii sine capite et sine ore in pectore tantum habere foramen; alii per nares tantum alitu vivere, alii statura cubitali cum gribus dimicare; alii octavum annum non excedere, quinques concipere et parere, alii sine iunctura, alii supini jacentes planta¹⁾ pedis umbram sibi faciendo, quidam habentes capita canina, ypotamos et alia multa monstra poete finixerunt. De istis omnibus sic concludit beatus Augustinus: Aut nullomodo sunt, aut si sunt et racione utuntur vel uti possunt, ex Adam omnes homines sunt; aut monstra in natura sunt, tamen ex Adam, sicut inter nos aliquando nata sunt pauca in illis partibus, et in toto genere humano sunt multa, sicut ponit exemplum de variis gibbosis, de homine habente sex digitos et de aliis multis. Sicut imperator nobilissimus Karolus quartus portavit de Tuscia puellam in facie omniu[m] pilosam et in toto corpore maximis pilis, sicut esset filia wulpis; non tamen per se in Tuscia est talis populus, nec mater sua fuit talis, nec alii filii, sed nobis similes. Sicut illud monstrum, quod vidimus eciam diebus nostris in Tuscia in districtu Florencie nasci de pulera matre, habens duo capita, perfecte formata, quatuor brachia, duo pectora usque ad umbilicum perfecta forma ibi coniungebantur et unus quasi pes ex latere procedebat, et post duos tantum pedes habebant et tamquam due persone baptizati fuerunt et supervixerunt diebus septem.

¹⁾ Ruk. plantam.

— Vidi eciam Bononie, quando ibi legebam, ovem, que peperit simile monstrum, scilicet agnum habentem duo capita, septem pedes; non tamen putandum est, esse aliquam speciem bestiarum, sed monstra nature sunt. Sic et deus vult in hominibus suam potentiam demonstrare, ut gricias sibi agamus, quia nos non condidit sic deformes, et timeamus eum. Ego tamen omnium provinciarum Yndorum curiosissimus peragrator, sicut sepe plus habui animum curiosum quam virtuosum, volens omnia nosse, si possem, et qui plus dedi operam, ut puto, quam alius, qui legatur vel sciatur, ad investigandum mirabilia mundi et transivi per principales mundi provincias, maxime, ubi tocius orbis mercatores conveniunt, scilicet in insula dicta Ormes; nunquam potui investigare pro vero tales gentes esse in mundo; ymo ipsi a me petebant, utrum essent. Nec est aliqua natio talis, nisi ut dixi monstrum, nec illi, qui finguntur uno pede sibi umbram facere, sunt natio una, sed quia omnes Yndi communiter nudi vadunt, portant in arundine parvum papilionem semper in manu, quem vocant eyatyr, sicut ego habeo Florencie, et extundunt contra solem et pluviam, quando volunt. Istud poete finixerunt pedem.

Incidens de quodam Yndo baptizato.

Cum eciam essem in Columbo cum principibus illis christianis, qui Modilia vocantur domini piparis, ante ecclesiam quodam mane, venit homo nudus a lumbis supra venerande stature, alba barba, solo pallio cooperatum, cordula nodosa admodum stole dyaconi et toto corpore in arena prostratus adoravit, caput ter ad solum percuciens. Tandem surgens, cepit pedes meos nudos osculari desiderans, prohibitus autem surrexit, postmodum residens in arena per interpretem filium, qui captus aliquando a piratis venditus fuit cuidam Januensi mercatori et baptizatus et casu tunc erat nobiscum et patrem ex circumstanciis recognovit. Dixit nobis totam vitam suam. Nunquam carnes comedebat, nunquam potum biberat inebriantem, nunquam nisi unam cognoverat causa procreande; quatuor mensibus in anno purissime jejunabat, granum rysii parum in aqua bullitum et fructus et herbas de sero manducabat, in oratione pernoctabat et antequam intraret oratorium suum, corpus totum aqua lavabat et induebat mundissimam lineam vestem ad hoc solummodo preparatam. Tunc intrabat et colebat dyabolum in ydolo

suo purissima devocione, et erat sacerdos tocius insule sue, que sita est in ultimis finibus Indorum. Deus videns eius puritatem illuminavit eum primo per sapientiam, tandem demon coactus per os ydoli dixit sibi: Non es in via salutis; ideo precipit tibi deus, ut vadas in Columbum itinere per mare annorum duorum; ibi invenies nuncium dei, qui docet te viam salutis. Ideo, inquit, veni ad pedes tuos, paratus in omnibus obedire, et quod plus est, in sompnis vidi faciem tuam, sicut modo agnosco. Tunc cum lacrimis facta oracione confortantes eum dedimus sibi filium suum baptizatum interpretem et doctorem. Tunc post tres menses instructum baptisavimus Michaelem vocantes et percepta benedictione remisimus ipsum promittentem, quod fidem, quam didicerat, aliis predicaret. Hec hystoria utilis est ad ostendendum, sicut dicit beatus Petrus de Cornelio centurione, quod non est personarum acceptio apud deum; sed quicunque legem scriptam in corde a deo servat, quia signatum est super nos lumen vultus tui domine, acceptus est illi et docet eum viam salutis. Utrum autem iste, quia per duos annos navigans per mare et per Yndorum insulas olim ignotas, aliquid vidisset de monstris istis vel saltim audisset, inquisivimus, qui omnino nichil scivit. Nec eciam apud reginam Saba, ubi tamen oritur sol modo opposito nobis et in meridie transit umbra viri ad dextrum sicut hic ad sinistrum et occultatur ibi polus articus nobis gradibus sex et antarticus totidem elevatur, sicut dominus Lemon de Janua, nobilis astrologus, nobis ostendit, et multa in astris mira.

Sunt tamen bene quidam gigantes, quorum unum vidi, cui non potui cum capite attingere ultra cingulum, turpissime figure et fetide valde. Sunt homines silvestres in silvis cum filiis et uxoribus nudi et pilosi habitantes, inter homines non apparent, et raro potui videre aliquem, quia abscondunt se in silvis, quando sencidunt homines transeunt; faciunt multa opera, seminant et colligunt blada et multa alia, et quando mercatores ad eos vadunt, ut vidi, illi exponunt venalia in medio vie et fugiunt et stant absconsi. Tunc ementes vadunt et ponunt precium et mercator accipit res relictas.

Sunt eciam monstruosi serpentes et fere, sicut habet in clausura sua Pragensi dominus imperator Karolus. Sunt eciam animalia quedam, quasi ad figuram hominis, maxime apud reginam Saba et in

claustro de Campsay, in illo famosissimo monasterio, ubi sunt tot monstruosa animalia, que credunt esse animas defunctorum. Sed ex certa scientia didici, esse animalia irrationabilia, nisi quod dyabolus utitur eis sicut olim li[n]gua serpentis demerentibus illis infidelibus propter incredulitatem eorum, alias vita illorum in religiosis moribus et oracionibus contenta et jeuniis, si essent in vera fide, excederet omnem observanciam et continenciam nostram. Veniunt enim illa animalia ordinarie ad comedendum dato signo; verum tamen nunquam venerunt cruce presente, post venerunt cruce recessente. Ideo concluso, quod ista monstra homines non sunt, licet videantur habere aliquos actus, sed sunt sicut symie, quas si nunquam vidisemus, putaremus homines esse, nisi tantum illa monstra, ut dixi, que nota sunt preter consuetudinem de Adam. Nec putandum est, ut dicit beatus Augustinus, antipedes esse, quasi homines plantas contra nos tenentes, quod nullomodo putandum est, quia terra firmata est super aquas, et ut experientia certa dividimus, dividendo oceanum in modum crucis due quadre sunt navigabiles et due aliae nullomodo. Noluit enim deus, quod homo posset circuire per mare totum mundum. Ermofroditam vidiimus, non tamen generantem, sicut est, neque eciam mulus generat etc. Nunc ad materiam revertamur.

De multiplicacione generis humani et divisione terrarum et turri Babel.

Tres ergo filii Noe post diluvii cessacionem divisa terra trifarie in annis, quibus supervixit Noe post diluvium, in tantum multiplicati sunt, ut dicit Josephus, ystoriographus Judeorum summus et sacerdos eorum, quod Noe ante mortem suam potuit videre de se natos per filiorum et nepotum generationem DC juvenum electorum, quod mirum non debet videri, quia ex Jacob, qui intravit Egiptum in animabus LXX tantum, crevit populus dei, quod infra centum annos in egressu filiorum Israel fuerunt sexcenta milia pugnatorum, exceptis aliis innumeris, qui non numerantur. In illa ergo etate, ubi vacabant carni et sanguini secundum Josephum, erat victualium nature conformium habundancia; robusta etas, vires eximie, sompni salubres, nulla ebrietas, infirmitas rara, quia non confundebant naturam variis cibis et potibus. Generacio erat fecunda et communiter mulier marem et feminam generabat

et sororem accipiebant uxorem, et erat nature conformitas. Ideo multiplicato in tantum humano genere versus orientem juvenum electa societas proficisci ceperunt. Veneruntque ad campum Sennaar in Asia Maiori juxta fluvium maximum nomine Eufrates in quandam vastam planiciem magnitudinis quodammodo infinite, ubi ut oculis nostris vidimus, est omnium fructuum maxime daeitorum habundancia; ibi olivarum et vinearum copia; ibi omnium terre nascencium et ortensium peponum et melonum et cucumerorum copia. Ibi sedem suam posuerunt, nullas leges, nulla legitima connubia observabant, sed sola libidine ferebantur. Inter quos de filio quodam Cham nomine Cus natus est quidam gygas nomine Nemprot, statura cubitorum octo, pulcher et fortis valde. Hic appetivit dominari et nesciens modum, rogavit Janum, filium Noe, natum post diluvium, virum prudentissimum et astrologum, ut doceret eum de modo regendi, cuius consilio voluit filiis Sem dominari, qui omnino sprexit eum. Filii autem Cham favente et procurante principe nomine Cus predicto ipsum Nemprot ducem sibi et dominum prefecerunt. Ipse statim, sicut erat eloquens, induxit eos pulcris verbis et omnes alias dicens: Vos scitis, quod diluvium destruxit mundum. Venite ergo et edificemus civitatem et turrim, que pertingat ad celum, et celebremus nomen nostrum antequam dividamur ab invicem. Quod cum omnibus placuisse, incepit, docuitque coquere lateres pro saxis, et quia ibi sunt multi putei bituminis, habuerunt lateres pro saxis et bitumen pro cemento. Est autem bitumen quasi pix nigerrima mixta oleo, fluens, sed quando muratur cum lateribus, constringitur et desiccatur tanta coagulacione, ut vix arte dissolvi possit, sicut ego, qui supra turrim illam fui, palpavi et vidi et de illo bitumine desiccato tuli mecum. Nam homines patrie continue destruunt turrim illam propter lateres colligendos. Fuit ergo fundata civitas permaxima, ita quod in omni quadro habuit, ut dicunt, octo milia muri juxta flumen quasi pro arce posuerunt turrim istam et sicut ascendebant, implebant terra, ita quod et intus solida rotunda et circularis et facit mane oriente sole in illa planicie longissimam umbram.

De divisione li[n]guarum.

Videns autem deus eorum fatuam superbiam, confudit labium, id est li[n]guas eorum. Itaque sicut erant capita principum superius descriptorum septuaginta duo, ita in ore eorum et familiarum ipsorum vel sequacium facte sunt li[n]gue diverse, et tonitruo pro maxima parte cecidit turris illa. Tunc secundum diversitatem li[n]guarum divisi sunt ab invicem, Nemprot cum suis ibi remanente.

Attemptaverunt autem, ut videtur, alibi turres similes facere, nec prevaluerunt in tantum, quod quidam soldanus supra illud fundamentum maximum edificium construxit, quod tamen tonitruo corruerit. Qui cum plures conarentur instaurare et semper corrueret, ivit in Egiptum et ibi Babilonium civitatem edificavit et soldanus Babilonie nominatur.

Nemprot tamen civitatem vallo altissimo, murato tantum exterius lapidibus siccis, interius equilatero coequato cinxit civitatem et factus est robustus venator, id est oppressor hominum contra deum. Et vocatum est nomen civitatis Babilon, quia ibi confusum est labium universe terre. Occidit autem Nemprot Cham, filium Noe, timens, ne sibi priperiret regnum. Filii autem Sem sibi ducem elegerunt Arfaxat, iverunt versus orientem, et regnum incepit Assyriorum, quod fuit maximum et diuturnius duravit omnibus regnis mundi. Fuit autem tunc natus Faleg, pronepos Sem, et quia tunc facta est divisio, vocatus est Faleg, id est divisio; fuit enim quintus a Sem, qui genuit Rehu, qui genuit Saruc, qui Nator [sic], qui genuit Thare, patrem Abraham. In Abraham nativitate per X capita secunda etas terminatur.

Sem autem non valens sustinere tyrannidem Nemprot elegit sibi civitatem cuiusdam nepotis sui fortissimam et optimam nomine Salem et inde dictus est rex Salem, quod li[n]gua illa dicitur Melky; omnis enim rex hodie dicitur Melchi li[n]gua illa. Sem dicimus nos ipsi idem cum additione dech quasi ille, unde dicitur Melchisedech, summus dei rex et sacerdos, qui deo faciebat sacrificium de pane et vino, non de animalibus, ut post fecerunt Judei more gentilium. Pantheon tamen dicit, quod iste Nemprot fuit natus de Sem, cuius pater fuit Jerari, sed dicitur filius Cham, quia illi prefecerunt eum sibi in principem; quod unde sompniat, ignoratur;

magis autem standum est textui sacri canonis, qui dicit, quod Cus genuit Nemprot.

Iste Nemprot pessimus tyrannus fuit, oppressor hominum, cuius exemplo multe gentes disperse sibi principes statuerunt, ut resisterent ei. Primo filii Sem regnum Assyriorum, ab Assur filio eius nominatum, incepserunt; secundo regnum Scitarum tempore Saruc incepit. Fuerunt autem Scithe homines in parte aquilonari ultra Caffa, qui, infestati ab hostibus, persecuti sunt inimicos annis decem, mulieres et servos domi dimiserunt. Que videntes, quod viri non revertebantur, nuperunt propriis servis. Mariti victores revertentes armis propelluntur ab eis, occisis maribus et feminis reservatis; cumque plures viri conarentur armis vincere, vincebantur et servi juvabant eos. Tunc unus prudencior dixit: Nos pugnamus cum servis nostris armati, ideo nos non timent; pugnemus autem, ut decet dominos contra servos, et tunc devincemus eos. Sequenti mane projectis armis cum virga et clamore irruerunt in eos; illi servilis condicionis memores in fugam vertuntur, quos domini devicerunt et captos laqueo suspenderunt, mulieres eciam, uxores proprias, trucidaverunt et alias ut domini receperunt de partibus convicinis etc. Tercio tempore Nator Egipciorum regnum inchoat, quarto tempore Thare, ubi nunc dicitur Grecia, Sicioniorum regnum oritur.

Iste pessimus Nemprot. dixit Pantheon, VIII filios reliquit. Primus eius filius fuit Cres nominatus, quem noverca fugavit; et ivit in insulam optimam, ubi fuit rex et a nomine suo Cretam appellavit. Secundus filius Belus tenuit sedem in Babel post Nemprot; tertius filius Trebeca, a quo Treveris. Dicitur autem Bagbel li[n]gua eorum aliter quam Babilon, quod est confusio; bag cum g litera dicitur ortus vel paradiisus, bel dicitur eciam bagdag. Ab isto Belo ydola ortum habuerunt per istum modum. Filius eius Ninus, qui ei successit in regnum, statuam fecit patri, sicut adhuc faciunt in partibus illis dilectis filiis, uxoribus et parentibus, et omnes amore regis honorabant statuam patris in tantum, quod quicunque dignus pena configiebat ad statuam, salvus erat. Ex tunc ceperunt sibi sacrificare incensum et sic per errorem in statua maiestatem divinam esse putaverunt.

Unde postmodum alie civitates fecerunt ymagines caris suis et ab eius nomine secundum varie-

tatem li[n]guarum Belfegor, Beelzebub, Babel nomina receperunt. Verum in libro sapientie dicitur, quod non filius patri, sed pater filio fecit primo ydolum; rapti, inquit, filii deplorans ymaginem.¹⁾

Judei tamen, Tartari et Sarraceni judicant nos pessimos ydolatras, et non solum gentiles, sed etiam christiani quidam; nam licet illi christiani venerentur picturas, abhominantur tamen larvas, facies et horrendas sculpturas, sicut sunt in multis ecclesiis. Patet in sepulcro sancti Adalberti in Praga.

De Nyno.

Belo, filio Nemprot, successit Nynus, qui cepit expugnare et subiungare totum orientem preter Indiam. Iste Nynus cepit regnum Assyriorum et nomine suo Nyneum civitatem trium dierum condidit, et sedem ibi posuit regni Assyriorum, et fuit rex tocius orientis, id est medietatis orbis. Secundum Augustinum facile tunc fuit homines sine armis indoctos subiugare arte pugnandi, maxime quia vox nature clamat: melius subiugari quam mori. Duo autem regna precipua fuerunt, unum in oriente, scilicet Assyriorum, secundum in occidente, scilicet Romanorum; illo deficiente, istud surrexit. Eorum enim similes condiciones fuerunt, alia omnia regna fuerunt appendicia, ut dicit beatus Augustinus. Nam Siciomorum regnum, id est Grecorum; magnum fecerunt plus ingenia philosophorum et eloquencia quam res geste; nam ibi Atteniensium studia et mira ingenia vel finixerunt vel addiderunt multa fabulosa et simplices deceperunt, et homines nunc mutatos in bestias, sicut est fabula de illo, qui voluit fieri avis et factus est asinus per Sibillam et iterum conversus in hominem, quia comedit rosas et bibit aquam, vel in lapides vel in aves conversi sunt, et quod facti sunt dii post mortem homines et similia fabulosa pro parte.

Huius Nyni filius nomine Trebeca post mortem patris timens tyrannidem uxoris fugit in Germaniam et Treverim edificavit et Theutoniam populavit etc.

De uxore Nyni.

Uxor Nyni Semiramis, gloria feminarum, occisum audiens virum, filio suo impuberi timens dare

imperium, abscondit eum secretissime nutriendum. Et ipsa invenit sibi vestes thartarico modo formatas, ante pectus replicatas, ne mamille apparet, longas manicas, ne mulieris manus viderentur, longas vestes ad cooperiendum pedes, bracas, quando equum ascendebat, et precepit nomine filii, quod omnes tali ueste uterentur, et finxit se filium Nyni et caput cooperuit et statim precepit parari arma et aggressa est Yndiam et vicit eam, et non contenta elaborato imperio a marito Babilonem cinxit muro, nunquam saciata humana occisione, nec concubitu viri filiam quandam occulte dicitur genuisse in Yndia, quam adultam fecit reginam optime insule mundi Saba nomine, in qua semper mulieres ibidem communiter regnum super homines habuerunt. Et vidi depictas hystorias in palacio eius, in throno scilicet sedentes mulieres, viros flexis genibus eas adorantes; nam sicut vidi ibidem oculis, mulieres in curribus sedent, in cathedris, mariti ducent boves vel elephantes. Hec reversa de Yndia adultum filium accepit maritum et tenebat tamen eum captum occulte, de quo genuit filium nomine Niman, que adultum pulchrum videns accipit eciam in maritum, occulte tamen. — Quod primus filius cum perpendisset, occidit eam et regnavit pro ea, que tamen quadraginta duobus annis ampliavit et rexit regnum Assyriorum. In Grecia erat secundus rex nomine Euros, Sicioniorum regnum tenebat Texlion, quem deum fecerunt et ludos instituerunt, quia sub eo felicia tempora habuerunt.

Tertia etas. De nativitate Abrahe.

Excursis ab Adam annis tribus milibus trecentis et triginta vel citra in principio tercie etatis natus est Abraham Hebreus. Caldei enim colebant deum in forma ignis, sicut eciam hodie faciunt. Sola familia Heber, unde dicti sunt Hebrei, de qua natus fuit Abraham, non adorabant ignem. Et posuerunt intus Abraham et fratrem eius, patrem Loth. Angelus domini eduxit Abraham et frater mortuus est. Ideo precepit deus Abraham: Egredere de terra et de cognacione et domo patris tui, et eduxit eum primo in Aram, deinde in Canaan et apparuit sibi et promisit ei dare terram. Iste Abraham verum deum perfecte credidit primus in figura Trinitatis;

tres vident et unum adoravit. Iste jubente uxore eius Sara voluntate dei accepit secundam uxorem, famulam Sare, de qua genuit Ysmael, de quo nati sunt Ysmahelite, qui nunc dicuntur Sarraceni, nomen a domina non a famula rapientes. Hic accepit a deo preceptum circumcisionis, cui successit nunc baptismus. Hie dedit nepoti Loth optionem eligendi terram tamquam minori. Hie cum trecentis XVIII vernaculis domus sue et duabus principibus amicis suis improvisos debellavit quatuor reges, de quorum spoliis dedit decimas summo regi et sacerdoti Melchisedech, qui vivebat et supervixit post mortem Abrahe annis triginta quinque, Loth liberavit nepotem. Cui Abrahe tres angeli apparuerunt, quorum duo subverterunt ipso vidente Sodomam et Gomoram et tres alias civitates igne et sulphure missa de celo, ubi nunc est Mare mortuum, quod potest videri de dormitorio Minorum de monte Syon.

Iste vident passionem Christi, quando sacrificabat deo Ysaac, filium suum, quem liberavit angelus. Iste centenario natus est de sterili Sara Ysaac, qui interpretatur risus, quia Sara risit. Qua mortua aliam accepit uxorem nomine Cethuran et genuit filios multos et filiam nomine Roma. Et ipse mortuus est annorum 135, principatum et omnem substancialm dimisit Ysaac. Prius enim vivente Sara et volente deoque jubente projectus fuerat Ysmael et mater eius ancilla Agar cum utre aque et pane. Qua per desertum Pharan revertente in Egiptum aqua defecit et filius periclitabatur; ipsa nolebat videre puerum morientem et divertit ab eo. Tunc angelus de precibus Abrahe ostendit illi puteum, unde hausta aqua refocillati sunt; et ibi habitaculum acceperunt. Et factus est puer sagittarius et venator; mater quesivit sibi uxorem et duodecim duces generabat ibidem etc.

De regno Argivorum.

Isaac Abrahe successit, qui una contentus uxore Rebecca anno LX⁰ uno concubitu genuit duos, quorum unus prius egreditur, alter sequens tenebat plantam eius, unde vocatus est Jacob. Frater eius pilosus Esau post dictus fuit Edon, id est sanguineus, et malus fuit. Regnum inchoat Argivorum. Fuerunt enim in Grecia duo fratres, unus nomine Argus, a quo dicitur regnum Argivorum, frater eius

Foroneus, qui primus tenuit judicium contenciosum, unde forum nominatur; pater eorum rex Argolicus vel Argus vocabatur. Frater tamen Foronei minor in parte sua, quam pater sibi dederat, docuit rusticos numerare menses, et quid operis agerent quolibet mense, jungere boves ad aratum et segetes colere. Unde rustici post mortem ipsum deum fecerunt et ad eius sepulchrum boves mactaverunt. Hoc tempore locutus est ad Ysaac. Tercius rex Argivorum Apis dictus est, homo devotissimus, cuius soror vel uxor Yo post Ysis dicta est. Iste rex audiens Egiptum terram optimam esse cum Ysi uxore vel sorore navibus vectus est et accepto regno docuit Egipcios rudissimos agros colere, boves coniungere, seminare et metere; Yo vel Ysis docuit mulieres filare, texere, vestes componere. Quibus defunctis dei seu dii facti sunt ab eis, et morte reus [fuit], qui non dixerit deos fuisse non homines. Ista Ysis sapientissima fuit, novas literas adiuenit. Apis autem non Apis post mortem sed Serapis nominatus est, cuius causam reddit Augustinus XVIII⁰ *De civitate dei*, sic decens: Archa, in qua positum fuit corpus eius, *soror* dicitur, unde sarcofaeus usus habet; inde variato vocabulo Serapis dictus est.

Huius descendentes fuerunt, ut dicitur, postea probissimi milites cum magno Alexandro, cum Gallis Macedonibus, post cuius mortem nulli subesse voluerunt nisi simili Alejandro. Ideo peregrinati sunt per mundum, quorum quidam venerunt, ubi nunc sunt Alpes Florencie, et ibi fecerunt castra nomine suo plura, que adhuc nomina tenent; quidam transierunt Alpes, et illi, qui in Alpibus remanserunt, primo cum Fesulanis prelia multa fecerunt, postea pacem habuerunt. Hii eciam, qui Alpes transierunt, venerunt ad flumen Secanam, ubi Galli Macedones edificaverunt castrum, nomen dee sue Ysis imponentes ei. Filii autem Serapis, qui Yapi postmodum li[n]gua parum variata dicti sunt Lapi a Fesunis, sicut nunc vocantur Florencie Lapi, nolentes sibi preferri Gallos, ex altera parte fluminis aliud edificaverunt castrum et nomen ei Par Ysi vocaverunt. Et quia continua pugna erat inter ista duo castra, inter Par et Ysim, Francones volentes sedare eos, in quadam insula, que erat in medio fluminis, castrum edificaverunt et Vus¹⁾ voca-

¹⁾ Kniha Moudr. XIV.

¹⁾ V rukopisu by se také mohlo čísti Vns.

— verunt; ita pro tunc unum dicebant. Tandem facta pace illa tria op[er]ida muro cingentes *Par*, *Ysi Vus* — Parysius vocaverunt. Hec est civitas, mater scienciarum et sedes regni Francie.

Jacob, qui postmodum dictus est Israel pro eo, quod cum angelo luctavit, vir simplex et manens in tabernaculo, consilio matris Rebeccae, que ipsum plus quam Esau diligebat, ab Esau, fratre suo, revertente de venacione pro scutella lentis emit primogenita, id est regiam dignitatem, quam consilio matris pater circumventus edulio duorum edorum, quorum pellibus mater manus Jacob et colli nuda protexit, et haustu vini benedicendo confirmavit, dicens: benedixique ei et erit benedictus. Eciā Jacob vidit scalam et deum et angelos ascendentēs et descendētēs et portam celi. Primus erexit lapidem deo in titulum fundens oleum desuper; votum fecit de decimis, quas solvit ex voto, tantum XII filios generavit ex quatuor uxoribus, duabus nobilibus sororibus, Lya et Rachel, et duabus ancillis Bala et Zelfa. Quorum primus Ruben privatus principatu, quia ascendit cubile patris et violavit uxorem eius. Symeon et Levi privati principatu, quia proditorie occiderunt Emor, cui dederant sororem suam Dinam uxorem, quam suscepereat facta pace. Judas tamen, quia pulchrior, melior, fidelior, meruit scepturn, quia primus intravit mare divisum. Ideo in exitu Israel de Egipto facta est Judea sanctificacio eius. De isto Juda Christus nasciturus erat, unde dixit: Non auferetur scepturn de Juda et dux de inter pedum eius,¹⁾ donec veniat Seyla; id est matrix vel bursa illa, de qua in psalmo, populi tui spontanei quasi de matrice aurore consurgens ros adolescencie tue. Matrix aurore est idem quod Seyla, et ros adolescencie est illud quartum, quod Salomon dixit se penitus ignorare, scilicet viam viri in adolescencia sua, quam scriptura dicit a alma, id est, nulli viro pervia. Isti fuerunt unius matris Lye minus dilecte, magis fecunde. Post hoc de Bala, ancilla Rachel, genuit duos filios, videlicet Dan et Neptalin, et de Selpha ancilla genuit alios duos, videlicet Gaad et Asser. Post istos iterum de Lya genuit alios duos, scilicet Ysachar et Zabulon et Dinam filiam. Rachel autem pulcra dilecta, genuit Joseph et Benyamin. Anno Jacob XC⁰ natus est Joseph pulcherri-

mus, sapientissimus et propheta, quem fratres per invidiam vendiderunt primo Ysmahelitis, postmodum Putifari sacerdoti, qui ab uxore domini sui accusatus false positus fuit in carcerem pharaonis, tandem factus dominus Egipti liberavit mundum a fame et patrem et fratres; tandem in Egipto defunctus precepit portari ossa sua et sepeliri in spelunca, quam emit Abraham a filiis Emor in Ebron, ubi sepultus est Adam, maximus Abram et alii patriarche. Remanserunt autem in Egipto post Joseph filii Israhel annis CXLIII. Jude quarto filio datum est scepturn regni, quia Christus de ipso erat nasciturus. Sacerdotium datum est Leui, tercio filio, Joseph tamen, undecimo filio, qui patrem et fratres a fame salvavit, data est duplex porcio et fecit duas tribus, ideo partes XII, filii tredecim sive tribus; fuit ergo pars terre una accepta Leui et data filio Joseph. Et quia nichil terrenum possidebat in dominio temporali, mandavit deus, ut sibi, id est illi tribui sacerdotali decime solverentur. Utrum autem illa lex hodie duret, videtur, quod non, quia ut dicit apostolus, translato sacerdocio necesse est, ut legis translacio fiat. Item, quia facto concilio in Iherusalem per apostolos judicatum est, nullum jugum imponendum gentibus conversis de lege veteri, nisi quod abstineant a fornicacione, suffocato et sa[n]gwine et ab ydolis,²⁾ dicente apostolo: Cur jugum imponimus eis, quod nos nec patres nostri potuerunt portare? Videtur ergo doctoribus, quod non virtute illius legis decime sint de necessitate salutis, quia nec in prima etate nec in secunda [date sunt] nisi quas dedit Abraham Melchisedech, non de suo sed tantum de preda hostium, quasi in recompensione; hic [enim] obviavit sibi cum pane et vino. Jacob eciam ex voto solvit; nisi, inquit, feceris michi hoc, decimas offeram tibi. Ideo quia privatis terrena porcione in recompensionem, ut nutrire valeant filios et uxores, eis decime dari sunt precepte. — Utrum³⁾ post eum, de quo nullam facit mentionem, statuto ecclesie a christianis, qui debent esse perfectiores Judeis, decime sunt solvende, hec sine preiudicio melioris sentencie sentit doctor Johannes Scotus. Utrum autem noviter conversis vel converterendis, si nollent se ad hanc legem obligare sponte, sed tantum ad illud apostoli, unusquisque, prout

¹⁾ Gen. XLIX mā de femore eius. — ²⁾ Skutkové apošt. 15. — ³⁾ Ruk. mā verum.

— destinavit in corde suo, non ex tristitia neque ex necessitate, ylarem enim datorem diligit deus, dum autem per alium modum providetur ecclesie et ministris eius, posset lex talis imponi, quod non fecerant apostoli, nec patres sequentes longo tempore, — maxime cum multi Tartari et alie naciones, ut experti sumus in civitate, que dicitur Kamul, ubi primo conversi noblebant baptizari, donec juravimus nichil temporale post baptisum extorquere ab eis, ymo de nostro indigentibus providere, quod et fecimus, sic multitudo civitatis utriusque sexus baptismum libentissime receperunt — dubium est, tamen salvo meliori ecclesie judicio non cogerem eos.

De ystoriis gentilium et nativitate Moysi[s].

Regnantibus apud Assyrios rege quarto decimo Sapro apud Argiuos seu Grecos quinto, nomine Triassus in Egipto natus est Moyses et expositus aquis a matre, translatus a filia pharaonis ad aulam regiam. Factus primo dux Egipciorum oraculo quodam debellavit Ethiopes, transivit deserta, plena serpentibus auxilio cyconiarum, que ibices nominantur, et primus invenit militares larvas sive cimeras, ut terroreret serpentes. Qui devicto rege Ethiopum filiam eius victorie ad nutricem duxit uxorem; qui eciam post filium filie pharaonis se negans fugit in desertum et vidi rubrum, precepto dei ostensis signis decem plagiis percussit Egiptum et eduxit adiutorio Aaron fratri filios Israel de Egipto mari Rubro diviso, legem a deo recepit, tandem introducere non potuit in terram promissionis, quos eduxerat, nec ipse intravit. Istitis temporibus Grecorum ingenia fabulas multas finixerunt et falsam theologiam; nam Prometeum, regem suum finixerunt de terra homines formasse, quia sapiens valde fuit et doctor; frater eius dictus est Attalans, qui fingitur portare celum, quia summus astrologus fuit et mons altissimus dicitur Atlans, quia ibi studebat. Tandem venit in Europam et inter duo maria, scilicet Pisanum et Venetum, in monte equaliter distante ab utroque mari per astrologiam cognovit esse aerem saluberrimum et dispositum generacioni fecunde et sciencie; ibi cum uxore sua electam statuit sibi sedem et genuit septem filias, musas omnes, quas Pliades finixerunt, quia fuerunt prudentissime, pulcherrime et eloquentissime; et genuit tres filios, quorum primus Siciliam, alter Florencie patriam et Alpes populaverunt et tertius Ytalam populavit. Est enim mons ille

juxta Florenciam, ubi fecit civitatem de lapidibus incredibilis magnitudinis, ut videtur hodie nobis, et vocavit eam filiam solis ab uxore sua, que hodie dicitur civitas Fesulana, unde post Florenciam populata est cum Serapis. Et ut de Grecorum fabulis nos expediamus, sequentes cronicas Jeronimii [sic] et Eusebii, eisdem temporibus finixerunt Mineruam, quam deam fecerunt, natam de capite Jouis, quia fuit in armis fortis et in artibus subtilissima adinventrix. Fingunt eciam Martem deum, quia de crimine accusatus in pago dictorum Atteniensium[er] XII a sex absolutus et a sex condempnatus fuit, quia prevaluit sententia absolvencium, quia proniores ad parcendum quam ad condempnandum erant; in quo pago post tempora Paulus disputans convertit beatum Dionisium, quando reddidit rationem de ara ingnoti dei, quando viderant ipse et ardens solem contra naturam eclipsim passum in morte Christi et unum diem divisum in duos. Fingunt eciam tres deas de pulcritudine et pomo aureo contendisse, judicem Paridem elegisse, que sunt Minerua, Venus et Juno; Jouem, pulcherrimum puerum, pro concubitu rapuisse et tota falsa, stulta et turpia de suis regibus conscripserunt, quos deos fecerunt, ut dicit Augustinus, quod nec ipsi tales, ut eorum dī, nec uxores deabus similes voluissent, et tamen ceca temeritate deos venerari voluerunt et alios infecerunt; quare melius est ad alias ystorias stilum vertere, ut ad Romanum populum veniamus.

De ystoria gencium.

Post divisionem li[n]guarum Janus, filius Noe, navibus venit in Europam cum multitidine magna versus Ytalam, ubi nunc est Roma, et ibi finxit tentoria et fecit castrum, ubi nunc est sancta Maria ad Janiculum, et nepos eius eodem nomine edificavit castrum Jani, ubi nunc Janua. Japhet cum suis populavit partes alias. Janus fuit inter alios minus malus, qui dī facti sunt, secundum Augustinum. Cres, filius Nemprot, ut dictum est, tenuit insulam Crete, ubi genuit Saturnum, qui oraculo ammonitus didicit, quod filius suus privaret eum regno: ideo filios statim natos occidebat — poete finixerunt, quod devorabat eos. Nato Jove, qui et Jupiter, cum vellet eum devorare, id est occidere, nutrix involvit, ut fingunt, lapidem in panno et posuit in guttur eius et ipse putavit filium devorasse; quem tamen illa abscondit, fingens, quod mater

— mortuum peperisset. Adultus Jupiter fingitur patris genitalia abscidisse et proiecisse in mare, unde nata est Juno. Fabulosum est, veritas tamen est, quod patrem voluit occidere et privavit regno.

Saturnus navi fugit in Europam, quem Janus libentissime suscepit propter eius sapienciam et consortem regni fecit. Hic Saturnus docuit formare monetas; ideo in antiquis denariis Ytalie, in monetis, que inveniuntur in agris, ex una parte est Janus, et ex alia parte navis, scilicet cum qua venit Saturnus in Sutrium prope Romam. Frumentum primus in Europa seminavit, navigare cum velo docuit, sellas equis invenit, unde dicuntur esse homines medii equi illi primi, quia firmiter equitabant, et multa mira docuit, civitatem edificavit, usque hodie Saturniam nominatam in territorio maritimo et calida balnea adinvenit, ubi fui post. Thus non boves sacrificandum diis eius consilio Janus decrevit juxta illud: Thure deum placa, vitulum sine, crescat aratro. Unde a thure Thuscia dicta est. Unde versus: Thuscia thure deis legitur nunc edere primum. Quo Saturno defuncto Janus cum thure eum sepelivit et deum fecit et ludos instituit, et Saturnalia nuncupantur.

Capitulum de filio Saturni.

Jupiter, quem Jouem vocant, post expulsionem patris sui Saturni remansit rex in insula Crete et arte magis quam viribus accepit dominium Atthenarum et regnum ampliavit in Grecia. Fingitur autem a poetis sceleratissimus homo fuisse; fuit tamen prudentissimus et leges Atteniensium condidit et post fuerunt recepte a Romanis. Pro parte habuit duas pulcherrimas uxores doctissimas: prima vocata nomine Maya vel Mopes scripsit leges, quas condidit ipse, et artes liberales tradidit Attenis, unde philosophi dogmata suscepserunt. Hec genuit duos filios, qui fuerunt principium Troye; unus dictus est Troyus, a quo postea Troya civitas nomen accepit, alter Tardanus, a quo Greci descenderunt multi et Alexander magnus secundum *Pantheon*. Altera sponsa Jouem vocabatur Juno, que fuit pulcherrima et genuit Danaum, a quo Grecie pars Danai sunt vocati, quia rex ibi fuit eorum. Factus autem fuit magnus deus, quia multa mira docuit

et fecit. Hee due uxores Jouis fuisse filie Attalantis a quibusdam scribuntur. Quam Mobem vocat aliis, alii Mayam vocant, de qua Mercurius natus est, qui fuit Grecorum origo, Dardanus Troyanorum. Troya est in Asia minori, cuius ystoria nota est, ideo non est hic inserenda. Ab ipsa tamen venerunt principes Europe, qui Ytaliam, Almaniam, Germaniam populaverunt: sicut Eneas cum filio Ascanio¹⁾ fuit principium Romanorum, nobilium scilicet Juliorum, unde descendit Julius Cesar. Antenor condidit Paduam; unde sunt versus in eius sepulchro: „Hic iacet Antenor Paduane conditor urbis Proditor ille fuit, qui sequatur eum.“

De ystoria originis regni Ytalie.

Jano, primo regi, post mortem Saturni successit filius eius Picus, Pico regi filius eius Stercucus dictus, eo quod ipse terras steriles stercore fecit fructiferas. Isti filius Faunus successit in regno de Faunis mira leguntur. Fauno Latinus rex successit, a quo Latini sunt dicti Ytalici. Uxor eius Carmentis nomine literas latinas vel invenit vel autorizavit tempore, quo Delbora prophetissa judicabat Israel. Anno ab Adam quatuor milia LXXI⁰, a diluvio mille ducenti LXXI⁰, a divisione li[n]guarum mille centum LXXX⁰, anno imperii Nyni, regis Assyriorum, octingentesimo LX⁰, temporibus Delbore prophetisse ortum est in Ytalia regnum Laurentum sub Jano, primo rege Ytalie in Sabina.

Anno autem ab Adam quatuor milia LXXX⁰ a diluvio mille trecenti, a divisione li[n]guarum mille ducenti ab imperio Nyni octingentesimo LXX⁰ septimo rapta est Helena a Troianis, uxor Menelai, propter quam causam obsessa Troya decem annis et destructa fuit, Enea, regis Priami genero, prudente civitatem.

Fuit autem Troya civitas maxima, cuius incendium duravit per multos dies. — Isti autem, qui ceperunt eam, dicuntur Greci, quia tunc Calabria secundum Jeronimum Magna Grecia vocabatur; tamen ytalica gens fuit; et adhuc hodie vinum, quod nascitur Neapoli et in confinibus, vinum grecum vocatur, et in episcopatu meo monastria multa greca sunt et tamen domini sunt Latini.

Post destrucionem Troye Priamo sponte combusto in igne, quia noluit exire, diversi Troyanorum principes diversas sibi sedes elegerunt. Nam Eneas, Priami regis Troyanorum gener et proditor, uxorem suam, filiam regis Priami, occidit et demonibus sacrificavit eius sanguinem; filium eiusdem Ascanium viginti navibus cum maxima multitudine Troyanorum secum in Ytaliam duxit et per portum Tymbis intrans a latino rege ibi regnante in civitate Penestra benigne susceptus est, cui obtulit Eneas pulcherrimam coronam Priami et dona multa. Erat autem filia regis Lauinia, puella decora valde, quam Eneas petivit; mater puelle contradixit, quia jam erat desponsata juveni pulcherrimo Turno, regi Tuscorum — tandem bello duellari Eneas obtinuit eam et gravidavit et antequam pareret, mortuus est. Que timens Ascanium, filium Enee, quem secum adduxit de Troya, abscondit se in silva et ibi perperit postimum Enee filium, qui est a silva Silvius appellatus.

Filius autem Enee Ascanius sicut bonus homo inquisivit et reperit germanum suum ex patre et non ex matre et dilexit eum multo plus quam proprios filios; sibi et propriis filiis edificavit civitatem nomine Alba super fluvium Albulam, unde et reges Albanorum communiter sunt vocati. Iste fluvius postea dictus est Tyberis, quia in eo submersus est Tyberius. Silvius, postimus¹⁾ filius Enee et Lauinia, tenuit regnum avi sui et matris. Ascanius in Alba civitate regnavit et genuit filium Julianum, primum omnium Juliorum, et post duodecim annos fecit regem Latii regni sive latini germanum suum Silvium postimum, filium Lauinie, que fuerat filia regis latini et per genus vera heres, et sic utrumque regnum possedit postimus filius, scilicet regnum Laurentum et Tuscorum. Isto tempore regna Sici[o]niorum et Argiolorum regna defecerunt et per consules Grecia regi cepit, usque ad Philippum, patrem Alexandri.

De origine Romane urbis.

Albanis regibus per Ascanium in Alba regnatis cepit illud regnum diuturnum primum Assyriorum infirmari, quod duraverat annis mille trecentis quinque, et merito, quia filia Babilonis Roma

parturiebatur, ut deducit beatus Augustinus *De civitate dei* libro XVIII⁰, et incepit, ut Virgiliano versu loquar:

„Proximus ille Procax, Troyane gloria gentis,²⁾ scilicet fuit principium generacionis Rome.

Post Eneam namque fuerunt duodecim reges, quorum ultimus fuit Auentinus dictus, a quo nomen accepit quidam mons in Roma, qui dicitur Auentinus, a quo natus est Procax. Iste Procax, filius Auentini, in Alba genuit Amulium et Numitorem. Amulius rap[u]it regnum et expulit Numitorem, fratrem suum, qui non reliquit heredem, nisi feminam nomine Ream Silviam, que alio nomine vocatur Ylia. Hec condidit sibi civitatem in medio regni Latini, quam vocavit Reate, unde versus: *In campis late bene condidit Rea Reate*. Hic versus est hodie in circulo sigilli illius communitatis. Quod considerans Amulius timuit istam tamquam maioris fratris et regis heredem. Unde fecit eam moniale in monasterio virginum dee Veste, que tunc in Ytalia florebant in virginitate in tantum, ut recitat Valerius Maximus, quod cum quedam virgo vestalis post conditam Romam false fuisset accusata de stupro, fronom purgavit hausta aqua de Tyberi cum cibello, quam portavit usque ad deam suam demone operante et deo permittente. Ista autem Rea stuprata est a quodam sacerdote templi Martis, quem Greci deum fecerunt, quia fuerat bellicosus, Aroes vocantes, a quo ariopagum Atteniensium dictum est. Que Rea concepit geminos et peperit; quo audito Amulius fecit eam vivam sepeliri et natos proiici in fluvium Tyberym, qui tunc Albula vocabatur.

Prope erat habitans quidam pastor regius nomine Fa[u]stulus, cuius uxor Lupa meretrix vocabatur, qui recolligens infantes obtulit uxori, que tamquam filios nutrit eos, occulte tamen, et unum Remulum alium Romulum appellavit. Fa[u]stulus autem putatus pater eorum, ignorans eorum regalem progeniem, tamquam filios custodiendis regis Albanensis, patru sui, ovibus deputavit. Cumque eum aliis pastorum filiis morarentur in silvis pro ludo, ut solent pueri, regem Romulum elegerunt, qui ut vere non puer, sed ut rex tanta severitate punire fecit consocios, ut ad regem Amulium eius crudelitas pervenit. Qui

¹⁾ Ruk. Sicamo.

²⁾ T. j. postumus. — ²⁾ Virg. Aen. VI, 767.

audiens, quod iste omnino dicebat se regem, vocari fecit adolescentem, increpans eum dure, quare consocios sic acriter verberasset. Tunc Romulus imperterrita facie respondit: Ego feci, sicut regem facere decet. Tunc rex Amulius ait: Ergo rex es tu? Ego, inquit, rex sum illorum, qui me in regem suum motu proprio elegerunt, et eis tamquam rex eorum dominari intendo. Tunc Amulius rex videns tantam in adolescente constanciam, tantam eloquenciam, tantam prudenciam, cogitare cepit, unde huic omnia ista; et profunde perscrutatus quidem, quis esset et unde veniset, dicit esse nepotem et post se regnare constituit ipsum et fratrem Remum. Ipsi autem non contenti progenitorum dominio auxilio pastorum, cum quibus nutriti fuerunt, tercio kalend. Maii sub Martis nomine, quem patrem suum fuisse putabant, Rome fundamenta jecerunt et funiculis terminos clauerunt, legem firmissimam statuentes, ut qui terminos positos transgressi fuissent, rei capitis punirentur. Cumque Remus quodam sero innixus lancea funiculum transmeasset; miles quidam Romuli, qui erat positus pro custodia, occidit eum, utrum tamen sciente vel nesciente Romulo penitus ignoratur. Tradicio tamen fuit, quod sibi non displacevit, quia, sicut dicit Leo papa in quodam sermone, is qui tibi nomen dedit, fraterna te cede fedavit. Prima ergo civitas a fraticida in prima mundi estate tamquam mater civium mundi, similiter filia Roma a fraticida fundata est. Hac Roma adolescente in ipsam regna ytalica concurrerunt, scilicet Laurentium, Tuscorum, Sabinorum et Albanorum, filiorum Ascanii Troyanorum, et illud tunc famosissimum et diuturnum regnum Babilonie, quod duraverat annis mille trecentis et amplius, finem accepit.

Ultimus ergo rex Assyrioum, qui in Babilon regnabat, dictus est Sardanapalus,¹⁾ homo omni vicio plenus, muliere corrupcior. Hic more illarum raro inter homines visus, inter mulieres filabat et per internuccios responsa dabat ducibus et prefectis. Arbatus autem, prefectus illius in regione Medorum, tantum optimuit, quod intromissus fuit videre dominum suum. Quem videns inter mulierculas filas pensantem egressus est et ait: indignum est tot nobiles viros tam vili mulierecula subiugari, contra eum congregavit exercitum. Ipse namque Sardanapalus

videns se non posse resistere se in suo pallacio cum omnibus igne cremavit. Hic Sardanapalus, ut dicit Aristoteles, culpabat deum, quia non fecit homini collum gruis, ut cibo et potu delectaretur magis. Hic eciam primus culcitas adinvenit et omnem lasciviam muliebrem et molliciem.

De primo edificio Rome facto.

Primum edificium Rome factum Asilum quasi auxilium est vocatum, quia quantumcunque sceletatus occidens confugiebat ad ipsum, salvus erat et francus; unde omnes patrie latrones ibidem cum pastoribus congregantur. Vivebant maxime de glandibus grossis, que usque hodie circa Romanam multum habundant, quas comedunt columbe infinite silvestres, que in silva morantur; de venacionibus maxime et gregibus vicinorum maxime Sabinorum vivebant. Fecit autem Romulus senatores centum, qui populum gubernabant, cumque non haberent uxores nec a vicinis habere possent, ludos instituerunt et forum tempore quodam et invitaverunt vicinos, maxime Sabinenses. Cumque puelle Sabinorum ad coream exissent, Quirites, id est Romani, qui tunc sic vocabantur pro eo, quod Romulus Quirinus post mortem Remi vocatus est; qui eciam Quirites de insidiis exurgentibus, singuli singulas rapuerunt uxores, gravidaverunt eos et consolati sunt eas; nam mulieres de talibus cito consolantur. Patres earum exercitum paraverunt et anno sequenti venerunt contra Quirites, et dum essent in procinctu bellandi, consilio cuiusdam antiqui filie eorum solutis crinibus exierunt cum natis in medio duarum acierum, clamantes et ululant. Tunc Sabinenses filiabus parcentes et heredibus, pacem ibidem fecerunt et populum unum, generos ex hostibus agnoscentes. Ordinavit eciam Romulus senatores centum, qui populum gubernabant; qui cum regnasset annis XXVIII et in lacu Capralico cecidit, vel non comparuit, quem in rei veritate senatores, quos ipse ordinaverat, submergi fecerunt et finxerunt eum in deos relatum, quod ideo populus facilius credidit, quia illo die eclipsis solis fuit; quem deum fecerunt nomine Quirini et ei templum construxerunt. Hic decem mensium annum constituit et fecit omnes menses equales dierum XL, et primum a Marte,

— quem patrem fingebat, Marcium, secundum a matre Aprilem, tertium sub honore maiorum Mayum, quartum sub honore militum Junium, quasi iuvenum scilicet militum appellavit, reliquos per numerorum nomina, scilicet Quintilem, Sextilem, Septembrem, Octobrem, Novembrem, [Decembrem] nominavit. — Tullius in eius dedicacione concionatur ad populum dicens, Romulus vere deus est, quem non rustici deum fecerunt, sed jam adolescenti Roma a viris sapientibus et miris signis apparentibus inter deos relatus est. Huic successit Numa Pomfilius, homo sagacissimus, qui duos menses addidit anno et duodecim esse distinxit et ordinavit et primum a Jano Januarium, secundum a Februa, matre deorum, nominavit Februarium, reliquos autem ut prius. Numa regnavit annis XL. Tullus¹⁾ Hostilius regnavit annis XXXIII, Anthonius [sic] regnavit annis XXXIII, Tarquinius Priscus regnavit annis XXXVIII, Tullius [sic] Servilius regnavit annis XXXIII — quo tempore Cyrus, rex Assyriorum — Tarquinius Superbus, qui excogitavit omnia genera tormentorum, regnavit annis XXXV. Hic expulsus est de Roma et fecit multa prelia contra Romanos propter stuprum Lucrecie, uxoris filii sui, quam violenter non volentem corrupti germanus mariti, que in vindictam iniurie in conspectu senatus gladio se transfixit, ut notat Augustinus libro *De civitate dei*.

Ex tunc Romani regem in perpetuum habere noluerunt, sed per consules rempublicam administrare ceperunt usque ad Julium Cesarem, qui primus factus est consul, dictator et imperator, et annis quatuor imperavit, a Bruto et Cassio interfectus est post innumeratas victorias. Cui successit Octavianus Augustus.

Anno ab urbe condita septingentesimo LII⁰ regnavit Octavianus Augustus, sub quo natus est Christus. Et in die nativitatis eius Rome tres soles apparuerunt, qui convenerunt in unam rotam et in eius medio puella crinibus dissoluta cum puerō apparuit et in sinistra spicas septem habens et in circuitu pro corona duodecim stellas, ostendente Sibilla. Tunc Octavianus exclamans dixit: Hec est ara celi, et statim ibidem aram erexit, incensum optulit illi virginis et filio [et] adoravit, qui locus usque hodie dicitur Ara celi, ubi nunc est locus fratrum

Minorum. *Hic posset ponи decursus imperatorum, — usque ad Karolum Quartum*, quod causa brevitatis Romanorum cronicis relinquamus et ad materiam nostram cronicarum boemicum preconceptam revertamur.

Incipit prologus seu prefacio fratris Johannis de Florencia, episcopi Bysynianensis.

Precepisti serenissime imperator et semper Auguste Karole Quarte, ut silvam cronicarum boemicum introirem et inter spinarum vepriumque inextricabiles intricaturas semitam aliqualem dirigarem in ordine dicendorum squaloribus confuse ystorie resecatis.

Verum quia amor omnia, etiam que videntur impossibilia, ut amato placeat, redigit ad possibilem facultatem juxta Platonis sentenciam in Thymeo; tue igitur jussioni parere cupieus, non attendens, quod incognitam omnino linguam et patriam jussus eram discurrere, etsi minus prudenter, magis tam libenter, minus etiam caute ingressus sum solitudinem memoratam. Et dum incognita nemora tam personarum, quam nominum, que mea li[n]guina florentina etiam non valet exprimere, introissem, dum me exire putarem in domum Dedali, me reperi vagabundum, nulloque additu michi patefacto dum oneri, quod assumpseram, succumbere me putarem, per quasdam rimulas cepi lumen parvum percipere veritatis. Apparuit enim michi juvenis Wenceslaus, filius Ottakari, quem Brandenburgensis habuit in tutela,²⁾ qui tricesimus quartus rex fuisse noscitur a Libussa, qui tamen Primysl, quinto regi, in ordine tricesimo quinto noscitur solium reliquisse. Cui successit tricesimus sextus in ordine rex etiam nomine Wenceslaus. Ex cuius filia tricesimo septimo loco nascitur equivocus juvenis Wenceslaus Vngarie coronatus in regem. Dum ad paternum solium remeat, in Olomucz civitate Moraie proditorie quadam die, dum in pallacio luderet, occisus est a duobus pessimis assissinis. Tunc Rudolphus, filius Alberti ducis Austrie, invasit Boemie regnum; sed cito de hac luce subtractus mundum simul et Boemie regnum dereliquit. Henricus autem, dux Karynthie, habens filiam primogenitam regis penultimi in uxorem, filiam scilicet Wenceslai — quamvis etiam dux Slezie

¹⁾ Ruk. Sardanapallus a tak i nižě.

²⁾ V ruk. Tullius. — ²⁾ Marignola si tu spletel Václava I s Václavem II.

secundam filiam haberet uxorem, de qua nati sunt duo illustrissimi duces, scilicet Wenceslaus et Ludowicus de Legnicz, que jacet in Aula regia, nullo viro de semine regio remanente, putavit se regnum Boemie jure hereditario possidere. Cumque nullam hystoriam scriptam reperire valerem, que me perduceret ad exitum tante obscuritatis nominum, scilicet equivocorum regum et personarum michi penitus ignotarum, oculos mentis cepi levare ad radium tue serenissime maiestatis, quo directus oraculo occurrit Elizabeth stella micans, illustrissima mater tua. Hec, ut dicitur de Rebecca, virgo pulcherrima et incognita viro, gratis oculis et venusto aspectu, plus mente quam corne prefulgida, divina disponente clemencia non evolaverat ad terras alias ut sorores, sed quasi columpna immobilis remanserat in domo paterna presagium futurorum. Nam sicut in principio Boemici regni minor filia, principissa Libussa sapiencia maior, exclusis sororibus divino oraculo, a quo omnia miro ordine disponuntur, qui transfert regna et disponit etates, pro se et viro, quem elegit, obtinuit principatum Boemieque ducatum: sic et hec Elizabeth pro se et viro sibi predestinato non ab homine sed a deo regnum obtinuit memoratum. Nam juxta nominis interpretacionem hec coniuncio facta divino munere designatur. Helysa enim, pater Sclauice gentis fuit, unde Sclaui quasi Helisani vel gloriosi dicuntur. *Beth* in hebreo domus interpretatur, unde Bethleem domus panis dicitur; *Ceem* enim in hebreo panis est in latino. Bene ergo Elisabeth domus Elysa dicitur. Ad quam domum intravit Johannes, qui gracia interpretatur; nec misterio vacat, si a beato Jeronimo Helisabeth *princeps mea* interpretatur, ut ex nomine pateat, quod a deo obtinuit principatum, quem Johannes, rex illustris, descendens a Magno Karolo de Troyanis suo ingressu reddidit graciosum. Si ergo coniungitur cum gracia gloria, proles, que gignitur, *vincens laudem* merito nominatur, juxta Sibille Libusse vaticinium eructantis, quod prima oliva sue posteritatis *vincens laudem* tocius sui sa[n]gwinis et seminis vocaretur sive *maior gloria* domus. Quis ergo maior gloria domus Sclauice gentis potest esse, quam proles inclita illustrissime Elisabeth Karolus, Romanorum imperator et semper

augustus, heres Boemici regni? Nam si eiusdem generis et sa[n]gwinis fuerit maximus Dyocleianus augustus et Maximianus eius filius, Romani imperatores, nullomodo tamen glorie Karoli possunt equiparari, quia illi de plebeo sa[n]guine sola probitate mundanarum virtutum, quas exaltabant tunc Romani generosi, fasces cesareas sunt adepti. Verum quia crudelissimi persecutores fuerunt nominis christiani, execinati fuerunt et inglorii, et eodem die unus in oriente, alter in occidente imperiale purpuram deponentes plebeyam vitam duxerunt; Karolus autem ex deorum gentilium Saturni et Jonis recta linea per Troyanos noscitur descendisse et de qua per Enee filium, postimum filium per Lauiniam, filiam regis Jani, principis Tuscorum, patremque populi Romanorum atraxit originem nec non a Julio Cesare de domo inclita Juliorum. Elisabeth ergo illustrissima stella micans dupli radio tam prudencie quam virtutis de synu imperialis culminis Henrici, imperatoris incliti Romanorum, graciam invenire promeruit, scilicet Johannem, eius primogenitum, ut in emisperio mundiali ex tam felici copula proles inclita solaris luminis in dei ecclesia, id est in solio Romani imperii resurgeret serenissimus Karolus imperator, carus deo, robustus robore, lucens virtutibus universis, in quo, quasi in vase mundi due linee coniungantur. — Nam greco vocabulo, ut ayt Gregorius libro *Moralium basileos* terrenus princeps exprimitur, quia debet sustentare pauperes, juxta illud psalmiste: Erit firmamentum in terra, superextolletur super Lybanum.¹⁾

Libanus mons est in Terra sancta et accipitur pro templo domini in scriptura juxta illud ympnus, quem cantat ecclesia: Aperi Libane portas tuas, quia ut sperat, mundus Helisabeth fructus super Libanum extolletur, quando Karolus gloriosus transito mari in Jerusalem sedebit victoriosus, ut Sibille vaticinum impleatur: Ad pedicas Christi tumulus fabricabitur isti. Tunc intelligens tam sacra misteria de tenebris ystoriarum, tamquam spinarum et veprum condensorum tum propter libri mendositatem et incompositam ystorie veritatem, tum propter li[n]gue diversitatem, tum propter discursus velocitatem, quia nunquam potui habere locum quietis nec mentis nec corporis ad campos elyseos, me egressum gau-

— deo letabundus. Ab Helisa ergo principio per Elisabeth ad flores heliseos, qui gallice flor de helis appellantur, egressi sumus, ut finem suo principio reducentes sertum florum, dyadema lapidum preciosorum et coronam tuo capiti conseramus. Accipe ergo clementissime imperator et cesar semper Auguste manipulum virorum illustrium, quem de silva tante densitatis excerpere valui manu quodammodo tremulenta, ut sit gloria capiti tuo et torques collo tuo; nec a misterio vacare videtur, quod ille, qui flores heliseos ad literam circa fontes et flumina paradisi et omnium mundi principalium soliorum, tam fidelium quam Tartarorum, et omnium mundi principum contemplatus est paradisos, tandem ad paradisum paradisorum terrestrium enatavi, ubi finis sit operum ineptorum et rudium mei imbecillis ingenii, ut relinquam memoriam, que sit ad gloriam dei et ad laudem tue altissime maiestatis.

Ingressus in cronicam Boemie.

Redemptor in excelsis tenens imperium, a quo manant omnium carismata graciariaj juxta plenissimam ordinacionem temporum perscrutabili sua sapientia, eligens Boemorum populis misereri, ut ipsorum tenebras illustraret et donis gracie fecundaret, duo magna luminaria produxit in emisperio ecclesie militantis, videlicet illustrissimum principem Wenceslaum et pontificem Adalbertum, martyres gloriosos. Duo eciam micancia sydera ad nocturnas viciorum tenebras effugandas, matutinum scilicet et vespertinum, Ludmillam, uxorem primi christiani ducis Borziwoy, gloriosam martirem, in Christi confessione perfectam, et speciosam virginem Mladam, sororem devotissimi ducis Boleslai, quam summus pontifex Johannes papa XVst¹⁾ gloriose suscepit, solemniter benedixit, quam eciam mutato nomine vocavit Mariam et magnis privilegiis et gracie dotatam et illustratam remisit in Boemiam ad germanum piissimum Boleslaum primiciam virginum, primam sancti Georgii Pragensis cenobii abbatissam et simul cum germano piissimo Boleslao, filio fraticide, cathedralis prime Pragensis ecclesie fundatricem. Cuius exemplo multe virgines altum sui sa[n]gwinis contempnentes, post ipsam in odorem ung[u]entorum

Christi currentes ante thorum gloriose Virginis de votissime dulcia dragmatis cantica dulcisono modulamine decantantes... Excitans non solum Germaniam, Polonię, Vngarię et Boemiam, verum eciam Romanam ecclesiam ad dulcia connubia, agni amplexanda, inter quas precipua neptis Agnes, illustris regis Ottakari filia, spreto imperiali seu regali conubio ac se ipsa, facta virginis perfectissima ymitatrix Virginis filio perfectissima caritate coniuncta post sancte Clare virginis religionem ymitatrixis paranyphhi seraphici viri Francisci Minorum et predictae religionis fundatoris per vite labilis gloriosum decursum ipsi coniuncta in celis, quem²⁾ in terris tota devocione dilexit, apertis miraculis choruscare non cessat, suis prodigiis et beneficiis excitans et inducens gloriosissimum consangwineum suum Karolum Quartum, Romanorum imperatorem illustrissimum semper Augustum, ut memor beneficiorum forte in suo corpore ostensorum clamare non cessebat, donec excitet piis clamoribus apostolicum dormientem cum sacro collegio, ut dignetur in terris reddere clariorem et celebrem, quam Christus gloriosam fecisse in celis tot signis ostendit ecclesie militanti. Quam eciam summus pater et pontifex Alexander quartus, tantis preconiis commendavit in vita et apostolicis literis et summis reliquiis mundo et ecclesie redditum luminosam, mittens ei sub bulla papali multorum sanctorum reliquias venerandas, maxime pontificis sanctissimi Nicolai digitum gloriosum, de quo non ab re, quod oculis nostris vidimus et manus nostre contrectaverunt, credimus non tacendum innovatum miraculum sub hac forma.

Miraculum de incisione ditti sancti Nicolai.

Predictus namque Karolus imperator sancti Nicolai devocione collectus cum magna caterva nobilium venit ad monasterium predictum sancti Francisci et coram episcoporum, fratrum Minorum et sororum multitudine copiosa proprio cultellino pulparum digiti amputavit, magnifice decoravit,³⁾ statim autem de incisura liquor sa[n]gwineus emanavit ac rubedo sa[n]gwinis ex utraque parte cultelli remansit. Quo viso miraculo coram omnibus cesar digitum et amputatam particulam et culteli

¹⁾ Spíše se má tu mysliti na Jana XIII.

²⁾ V ruk. quam.

³⁾ Beneš z Vaitmíle má: praecedit particulam eiusdem ditti, cupiens sibi ex devotione illam retinere.

— lum in cypho subterposito argenteo pre devocione ferventissima dereliquit. Ad predicti autem miraculi confirmandam veritatem sinceram, aliud est miraculum subsecutum. Nam venerabilis Pragensis archiepiscopus Arnestus, Boemorum primas, volens conspicere oculis, quod auditu perceperat fide digno, post dies aliquos perrexit ad ecclesiam supradictam et sibi oblatae particulas quasi probaturus dum simul applicat, tanta sunt unione coniuncte ac reunite, quasi nunquam passe fuissent aliquam incisuram. Quo viso miraculo idem antistes ad honorem predicti sancti et innovati miraculi altare construxit et dedicavit in memoriam temporum futurorum. Hanc eciam ystoriam idem gloriosus Karolus imperator in regali pallacio de Karlsteyn prope Pragam egregiis picturis in sua camera exaravit ad perpetuam memoriam sancti et gloriam ineffabilem summi dei, qui eius temporibus antiqua miracula innovavit.

Hic eciam gloriissimus Karolus imperator regnum Boemorum sibi a deo jure hereditario collatum non tantum muris, urbibus et castris gloriose constructis et que construere feliciter non desistit, quam eciam viris probis, bonis moribus, sciencis et virtutibus illustratis ampliare non cessat. Verum quia gloria regis est investigare sermonem et antiquorum sapienciam perscrutari, hic gloriissimus imperator profunda fluviorum sacre page misteria previo doctore beato Dyonisio perscrutari non desinit ac eciam cum Johanne, celestis aule parnympho, celos penetrans volatu celerrimo contemplatur oraculis, miraculis, vestigio et speculis per creatam ymaginem increase maiestatis incomprehensibilem trinitatem, ut tamquam aquila illa magna Ezechielis vaticinio designata longo membrorum ductu plena plumis et varietate volet ad Lybanum sacre scripture et tollat medullam cedri, id est plenam et suavissimam noticiam veritatis anagoyce cum Johanne, ystorice cum bove Luca, allegorice cum Matheo morali, et tropol[o]yce cum Marci leonino clamore, terrens impios, devotos provocans animos ad volandum et ipse extendens alas et assumens eos et super eos exemplis et beneficiis graciarum volitans ad conspectum sedentis super thronum tamquam vir desideriorum cum Daniele, Gabrielis te-

stimonio noscat temporum veritatem, et cum Ysaya — Seraph illo volante purgatus labiis calcuculo ardenti, quem forcipe tulerat de altari sacratissimi canonis scripturarum in triplici hoc opusculo congratulans trisagium ter decantet: Sanctus, sanctus, sanctus sedenti super thronum in gloria supernali, cui laus et gloria amen.

Incipit descripcio Boemorum et unde originem traxerunt.

Japhet, pater noster, est tertius filius Noe, unde Sclavi et Boemi sumpserunt originem, non a Cham, ut fingunt quidam. Hic optimus Europam, cuius termini sunt a montibus Cilicie et Syrie versus aquilonarem plagam, usque ad flumen Tanaym et usque in Gadym et usque ad strictum Morochiorum versus occidentem et mare oceanum. Nomina provinciarum et terrarum et li[n]guarum viginti septem: Mogog, a quo Scite et Goti; Gomer, a quo Gallici; Madaym, a quo Medi; Tubal, a quo Yspani; Janan, a quo Greci, qui nunc Ytalici vocantur, — (nam ea hora Ytalia, que quondam secundum Jeronimum Magna Grecia vocabatur, unde fuerunt destructores Troye, qui fuerunt Ytalici, ut expresse probat Pantheon, vir ille Viterbiensis Gotfridus, et metrice sic dicit:

Grecia, Troyanos que tunc superasse putatur,
Non erat ex Danays gens Ytala, namque probatur.¹⁾

Itala namque tellus Grecia maior erat, quod hodie sunt Beneventani, Apuli et Calabri et Regniculi; ubi eciam nascitur hodie vinum grecum) — Mosoth a quo Capadoces; Tyras, a quo Traces; de Janan alia li[n]gua Janus ytalico et de Gomer gallico descendederunt primi Boemi, ut videtur per ystorias; Elysa, a quo Elysani hodie Sclavi mutata litera, ut fieri solet; Ascenez, a quo Graculi, qui Greci hodie. Erifaz, a quo Frizones; Dogorina, a quo Frides; Taysis a quo Ytalici; Chetym, a quo Cipri; Dedaym, a quo Galli, qui et Burgundi. Ab Elysa Slaui,²⁾ qui corrupto vocabulo Sclavi dicuntur, quasi solares vel luminosi vel magis gloriosi dicuntur. Cuius pars est Boemia. Fuit enim inter istos quidam nomine Boyam, a quo dicta est Boemia.

De descripcione terre Boemorum et proprietatibus rerum ipsius.

Boemia, pars Germanie, in Europa sita, sub polo artico versus aquilonarem plagam posita est, que montibus altissimis a Pannonia et nacionibus aliis est divisa per montes, silvas et flumina. Est autem regio facie celi conspicua, aere saluberrima, mons altitudine firma, auro, argento et aliis metallis ditissima, vinearum non expers, fontibus et fluminibus magna. Unus est nobilis fluvius, qui de monte oritur Boemorum, nomine Albea, et alia flumina multa, sicut Wltava, qui preterfluit civitatem Pragensem.

In eius montibus habundant pini et abies, herbe medicinales, mirabiles et aromaticae. In ipsa est copia auri et argenti et omnium metallorum super omnes provincias occidentis. Bestie eciam domestice et silvestres innumerabiles, sicut ursi, apri, cervi, capriole, tragelaphi, bubali bifontes. Est et ibi bestia, habens magnitudinem bovis, ferox et seva, cum magnis cornibus, cum quibus tamen se non defendit. Hec bestia habet sub mento folliculum magnum, in quo aquas colligit multas et currendo aquas calefacit miro modo in illo folliculo, quas super canes et venatores proicit et quicquid tetigerit, depilat et urit horribiliter. Hec terra cingitur ex parte orientis Polonia et Moraavia, ex parte aquilonis Saxonia, ex parte meridiei Austria et ex parte occidentis Bauaria et Germania circumdatur.

De impositione nominis terre Boemie.¹⁾

Erat autem Boemia terra nemorosa, silvis densissimis, melle et fructibus et feris bestiis gratissima. In qua quidam socii circa montem Rzip, inter duos fluvios, scilicet Egram et Wltauam, primas sedes statuerunt. — Tunc eorum senior inquit: O socii, una mecum graves labores per nemorum devia pervagantes sustulisti; tandem venistis ad patriam. Hec est terra optima vobis predestinata. Hic vobis nichil deerit, sed perpetua incolumente gaudebitis. Sed cum hec tam grata et pulchra patria in manibus vestris sit, cogitate aptum nomen eius. Tunc quasi divino oraculo dixerunt: Unde apius nomen inveniemus quam, quia tu pater Boemus di-

ceris, terra dicatur et Boemia. Tunc ille manus levans ad celum, motus sociorum augurio, cepit terram osculari, gaudens eam suo nomine appellari et surgens ac utrasque palmas tendens ad sidera sic oravit: Salve terra fatalis mille votis quesita nobis; conserva nos incolumes et multiplica nostram sobolem a generacione in generacionem. Amen.

De moribus primorum gentilium Boemorum.²⁾

Fuerunt autem primi Boemi genere Sclavi quasi Elysani. Elysa enim Solaris dicitur. Unde Eliopolis civitas Solis in Ysaya. Hec namque generatio fuit generosa moribus, statura decora, capillorum fulgore venusta, proceritate corporum grossa, moribus placida, conversacione pacifica, curialis et affabilis ac deliciosa. Sobrios eorum cibus fuit, glandes edebant et bibebant latices saluberrimas de torrente; carnibus eciam ferinis uti ceperunt. Post de filiabus Gomer uxores sibi copulare ceperunt et de nacionibus circumstantibus ipsos; plures tamen uxores more primorum gentilium accepérunt. Inter eos nec lex nec rex nec princeps erat, sed lege nature viventes, quicunque sapiencior videbatur, questiones et lites simpliciter dirimebat. Inter quos fuit quidam nomine Crok, ex cuius vocabulo castrum, quod adiacet silve Ztibene, nomen accepit. Hic vir per omnia locuplex, sapiencia et eloquencia preditus, in consiliis et judiciis et dirimendis litibus ab omnibus colebatur. Hic prole masculina caruit, uxorem habuit phitonissam, que eciam tres peperit filias phitonissas, quarum prima Kazi doctissima fuit, ex qua exivit proverbium, quando aliquid irrecuperabile perditur: Hoc non posse recuperare Kazi. Usque hodie sepulcrum eius cernitur super ripam fluminis Mze juxta viam, qua itur in partes provincie Bechin per montem Oseka. Secunda phitonissa, soror eius Tetha nomine, castrum Thetin edificavit juxta flumen Misam, natura loci firmissimum. Hec magica et incantatrix fuit et omnem supersticiosam seetam adinvenit et creaturam pro creatore docuit rudes populos adorare. Tercia iunior sed prudencia prior Libussa dicta est. Hec edificavit castrum nomine Lubosym juxta silvam, que tendit ad pagum Ztikettinam firmissimum. Hec fuit inter feminas virorum trascendens prudenciam in concilio pro-

¹⁾ Vydaní Pistoriova str. 116.

²⁾ V ruk. Sclavi.

¹⁾ Srovn. Kosmuv let., Prameny děj. č. II, 5.

²⁾ Srovnej Kosmuv letopis, Prameny děj. č. II, 6, 7.

– vida, in sermone facunda, corpore casta et morum venustate conspicua, benigna et affabilis et omnibus graciosa. Hec spiritu phitonico multa occulta et futura predixit, quare loco patris omnis populus eam sibi prefecit in judicem et prudentissime jura reddebat.

De primo duce Boemorum et causa sue eleccionis.¹⁾

Accidit, quod duo ex proceribus mire propter metas agri cuiusdam in tantam exardescere[n]t iram, ut post multas contumelias ac iniurias unus alteri barbam depilaret et clamoribus intrantes curiam judicem pro justicia invocarent. Cumque domina iudicium differret usque ad examen juste cognicionis et litigantes in crastinum revertentes pro finali sententia invenerunt dominam in lecto cubantem et cervical parvum tenentem modo femineo quasi parvulum sub ascella. Cumque dictasset justam sententiam, is cuius causa non obtinuit palmam, lesum se reputans, terram baculo feriens, caput movens, ac more rustico pre furore barbam propriam saliva sua conspuens: O, inquit, non tolleranda viris tanta rabies mulieris, menteque dolosa reddere jura viris, que magis esset apta marito, quam reddere militibus iura. Sumus enim opprobrium gentibus, quia nec nobis rector nec virilis censura; sanccius esset mori quam feminea jura pati. Domina autem illatam sibi contumeliam prudenti animo celans, subridens ait: Ita, inquit, est, ut dicis; femina sum et ut femina vivo: sed jam tibi parum sapere videor, quia non rexii vos in virga ferrea, ut decebat, et quia sine timore vivitis, me despiciatis; nam ubi timor, ibi et honor. Nunc autem necesse est, ut habeatis rectorem femina forciorem sicut columbe, que despicerunt milvum regem, quia non gravabat eas, et elegerunt sibi accipitrem, qui usque hodie eas devorare non cessat; sic accidet²⁾ vobis. Cras ergo congregate omnes ad judicium, ut³⁾ ducem virum eligatis, vobis judicem michique maritum. Cumque populus recessisset, sorores convocat et quid inter se consilii habuerint, ignoratur.

¹⁾ Srovnej Prameny dějin č. II, 9—10.

²⁾ V ruk. accidit.

³⁾ V ruk. et.

⁴⁾ Srovnej Prameny dějin č. II, 11—15.

⁵⁾ Doplňeno dle Kosmova letopisu.

De Přemysl electo ex aratro et eius magna prudencia.⁴⁾

Mane sequenti antequam populus conveniret, – vidit de fenestra quandam rusticum venientem, cui occurrit querens ab eo causam sui tam matutini adventus. Cui ille: Casus cupio phitonisse exponere. Ego, inquit illa, phitonissa sum et me tibi sponsam et comitem esse promitto. Dum, inquit ille, boves junxissem ad aratram, maxima multitudo avium, scilicet aquilarum, pluries super caput meum volantes, tandem super meum aratrum quieverunt. Cui Libussa: Vade et revertere ad aratrum tuum et hec nulli pandas, sed expecta rei eventum, quia tibi est bonum omen et tocius patrie princeps eris. Tunc ille reversus est, ut suam perficeret aratram. Convocat ergo Libussa post hec omnem populum et in alto solio residens clara voce concionari cepit ad populam et viros agrestes sic: O gens miseranda nimis, que libere vivere nescitis, vos libertatem [fugitis et insuetae servituti]⁵⁾ sponte colla submittitis; heu tandem vos penitebit, sicut accidit ranis, que ydrum sibi contra dei voluntatem prefecerunt in regem, que eciam devorantur ab eo. Si autem nescitis, que sint jura ducis, verbis paucis exprimam vobis. Inprimis facile est ducem ponere, sed difficile positum deponere; nam quod modo est sub vestra potestate, utrum eum ducem constituatis aut non, postquam autem constitutus fuerit, et vos et omnia vestra sub sua potestate tenebit. In eius conspectu genua vestra vacillabunt et li[n]gua vestra muto palato adherebit, ad cuius vocem pre timore vix audebitis respondere. Ipse solo suo nutu, sine vestro consensu hunc deprimet et hunc exaltabit hunc ditabit et hunc inventa occasione trucidabit vel ponet in carcerem. Ex vobis pro libitu alios servos, alios dominos, alios rusticos, alios tortores, alios exactores, alios molendinarios, alios pistores constituet. Tribunos quoque et centuriones, villicos et messores, cultores agrorum et vinearum et sutores pellum et coreorum ordinabit, pro libitu voluntatis filios vestros et filias tollet

– pro obsequiis suis. Equos vestros, boves et pecora optima queque tollet. Quid multis immoror? Ad quid hec, quasi vos terream, loquor? Si persistitis in incepto, jam vobis vitam et nomen ducis indicabo et locum. Ad hec vulgus mente confusa clamantes, ducem, ducem postulant sibi dari. Tunc domina dígo monstrat montem: Ultra, inquit, illum montem est fluvius nomine Bielina, juxta quem est villa nomine Stadiez, in cuius territorio est novale duodecim passuum longitudinis et totidem latitudinis, quod ad nullum pertinet agrum. Ibi invenietis virum arantem in bobus duobus. Unus bos albo capite, alter precinctus est albedine et posteriores pedes albos habet; hunc assumite vobis ducem michique maritum. Accipite ergo meum dextrarium et vestes, quas mittam, et mea ac populi vota deferte viro. Cui eciam nomen est Přemysl. Hic supra vestra capita jura excogitabit; nam hoc nomen latine premeditans¹⁾ dicitur. Huius proles super vos regnabit in sempiternum. Equum meum sequimini; ipse vos dirigit recta via. Nunccii autem predicti appropinquant ville, ad quam ibant sequentes caballum; et ecce Přemysl boves stimulat more rustico. Ad quem illi: Salve dux, magna dignissimus laude, solve boves mutaque vestes, ascende caballum. Domina nostra Libussa et plebs universa mandat, ut cito fatale tibi regnum suscias. Omnia nostra in tua potestate erunt et eciam nos ipsi te ducem, te protectorem, te rectorem nostrum omnes eligimus. Ad quam vocem, quasi admirans et inscius, vir prudens substitit²⁾ et boves solvit: ite, inquit, unde venistis. Qui statim disparuerunt. Stimulum autem fixit in terram, qui statim, ut dicitur, produxit frondes et nuces. Viri autem illi stabant stupefacti, quos ille gratulanter invitat ad prandium et de pera sua subere contexta extrahit muscidum panem et caseum et partem in vomere collocat, ut habetur in alia hystoria:³⁾ et bibunt laticem de barletto. Dum reficiunt, duas virgulas aruisse conspiciunt, sed alcius subcrescere unam vident. Cumque admirarentur:

Quid, inquit, miramini? Sciatis de nostra progenie multos dominos nascituros, tandem unum principaliiter dominari. Post hec calciatus et indutus ueste regali ascendit equum arator, tamen non immemor sue sortis tollit secum suos coturnos, subere ex omni parte consutos, ut in memoriam sempiternam in posterum reservarentur, qui sunt hodie in Vincogradu. Cui unus sociorum dixit in via: Domine, quid sibi volunt ista vilissima calciamenta, que jubes deferri. Cui ille: Ad hec, inquit, feci ista servari, ut discant posteri, de quam humili progenie processerunt, et non superbiant, nec despiciant pauperes, nec homines sibi subditos opprimant, meores condicione sue. Nam sanccius est de paupertate ad regnum descendere quam de regali solio redigi ad miseriam sua ignavia vel tyrannide viciosa; paupertas enim tunc est in gloria, cum per virtutem sublevatur ad summa.

Interim colloquentes dum urbi appropinquant, occurrit domina vallata frequencia populorum et se consertis manibus amplexantes connubia celebrant et nupcias gaudiosas.

De Přemysl primo duce et moribus eius.⁴⁾

Přemysl ergo, dux primus Boemorum, qui ex virtutis opere vir merito est dicendus, hanc feram gentem virtute et prudencia frenavit legibus et indomitum populum justo imperio domuit et rationabilibus consuetudinibus subingavit cum Libussa; omnia jura, quibus hec terra regitur, solus ipse dictavit. Verum quia de aratro levatus est ad regnum, jugum bovum collis equorum imposuisse fertur et aquilam pro signo; pro eo, quod tali signo, scilicet aquilam vel aliarum avium augurio futurus princeps fuit celitus designatus.

De fundacione urbis Pragensis.⁵⁾

Huius temporibus Praga phitonisse oraculo condita est. Una siquidem die predicta domina presente viro et senioribus sic fari exorsa est:

¹⁾ Tak Kosmas; náš ruk. má premeditatus.

²⁾ Tak v Kosmově letopisu, v našem rukopisu substituit.

³⁾ Tak vypravuje Dalimil; i zdá se tedy, že měl jej před sebou. Poněvadž Marignola neučel český, jak sám se přiznává, měl asi latinský překlad před sebou, o jehož existenci p. min. Jireček učinil zmínu v Pramenech dějin č. III, str. XI.

⁴⁾ Srovnej Kosmův letop., Prameny dějin č. II, 15.

⁵⁾ Srovnej Kosmův letopis, tamtéž str. 15 a 16.

Urbem conspicio, fama que sydera tangit.
Est locus in silva, villa qui distat ab ista
Terenis stadiis, quem Wltana terminat undis.

Hunc¹⁾ ex parte aquilonari valde munit valle profunda rivulus Bruzinica ac ex australi latere latus mons, nimis petrosus, qui a petris dicitur Petrin, qui protenditur usque ad predictum amnem. In qua silva invenietis hominem excidentem limen domus, ex cuius eventu urbem, quam edificabis, vocabitis Pragam. In hac urbe bine ascendent olyve auree, que cacumine suo penetrabunt septimum celum et per totum mundum signis et miraculis coruscabunt; has in hostiis muneribus colent et adorabunt [omnes^{1a)} tribus] terre Boemie et naciones [reliquae]. Una vocabitur *maior gloria vel vincens laudem*, scilicet Wenceslaus, altera dicetur *exercitus consolacio*, scilicet Adalbertus. Huius ergo induci oraculo, signo predicto, urbis Prage fundamenta jecerunt et tocius Boemie urbem et metropolim statuerunt.

De miribili insolencia Boemorum et maxime puellarum.²⁾

Eodem tempore crescente populo Boemorum propter multiplices divicias et delicias in tantam lasciviam puelle devenerunt, ut oblite condicionis sue more amazonum militaria arma sumerent et facientes sibi ductrices uti tyrones militare ceperunt, venacionibus et ludis militaribus pervagantes, et sicut gens scitica inter virum et mulierem discriben nullum [in habitu^{2a)} facientes] similibus vestibus utebantur. Unde in tantam proruperunt audaciam, ut prope Pragam castrum in rupe firmissimum edificare presume rent, cui nomine virginali nomen inditum est Diewin. Lascivi autem juvenes hec videntes multo plures et forciores ex opposito aliud condunt castrum inter arbusta et nemora, quod nunc dicitur Wyssegrad. Cumque ad invicem multa prelia frequenter habent et nec vincerent nec vincerentur, tandem communi concilio trium dierum festa celebrare consti tuunt. Prima itaque die vacabant epulis; nocte superveniente juvenes ut lupi rapaces irruunt in puelas et volentes et nolentes opprimunt castrumque

comburunt, et post pacis federa mulieres redacte sunt sub virorum potestatem, maxime quia parum post mortua est principissa Libussa, post quam eciam plenus dierum constitutis legibus Boemorum defunctus est primus dux Premysl in senectute bona.

De successione ducum Boemie.

Przemysl, primo duci³⁾ Boemie, successerunt octo duces sequentes ydolatre, coletes ydola, donec de ventum est ad ducem Borziwoy. Hic primus factus fuit christianus inter ipsos duces. Premysl, Nezamysl, Mnata, Wuyn, Wnizlaus, Crezomyls, Neclan, Bustiwicz, Burziwoy, filius Bustiwicz, factus christianus, Spitznew, Wratislaus, pater sancti Wenceslai, Wenceslaus sanctus martyr, Boleslaus fraticida, Boleslaus Mitis et soror eius Mlada, Wlatislaus, Wuoy, Jaromir cecatus a fratribus eius, Odalricus, frater eius, Brzecislaus filius, Spitzneus, fundator ecclesie Pragensis, Wratislaus, dux et primus rex Boemie, Conradus dux, Wratislaus dux, Borziwoy dux, Swatopluk dux, Wladislaus dux, Sobieslaus dux, Wladislaus dux et secundus rex Boemie, Sobieslaus dux, Fredericus dux, Conradus dux, Hen ricus dux et episcopus, Przemysl dux et tertius rex Boemie, qui Ottakarus dictus, Wenceslaus quartus rex, Premysl quintus rex, Wenceslaus rex, Wenceslaus, Boemie et Ungarie rex, Rudolphus dux, filius Alberti Romanorum regis, Henricus, dux Karinthie, Johannes rex, filius Henrici imperatoris illustris, comes de Luczemburg, Karolus, serenissimus Romanorum imperator semper Augustus. Descriptis ergo principibus ad ystorie ordinem revertamur.

De duce Wratislaw⁴⁾ et exercitu eius contra Bohemos.⁵⁾

Przemysl duce defuncto sex duces sine nota bili memoria transierunt. Tempore autem ducis septimi nomine Nicla fuit prelum inter Boemos et Luzanos, qui nunc ab urbe Sace vocantur Sacenses. His prefuit dux pessimus et superbus, Boemis infestus, nomine Wratislaus, qui frequentibus preliis attriverat terminos Boemorum et in tantum

vastaverat, quod quasi de salute propria desperantes querebant latibula, quorum primates in quadam se oppido concluserunt nomine Leugradec. Hic tyrannus edificavit urbem, quam nomine suo appellavit Wratislaw, in confinio duarum provinciarum, scilicet Bielina et Luthomierzic, et elatus spiritu superbie omnem Boemiam proponit suo dominio subiugare, et mittit gladium per omnes terminos suos, ut quicunque maior gladio non occurreret ad prelum, gladio puniretur. Suis ergo congregatis sic dux alloquitur suum exercitum, stans in eorum medio, vibrans ensim: O, inquit, viri, quibus in manibus ultima est victoria, non semel vicistis, quid ergo opus est armis, falcones et aves alias pro delectacione ferte in manibus, quibus carnes inimicorum, si sufficient, dabimus ad vescendum, et catulos uberibus matrum pro infantibus applicabo, arma ferte ad decus;¹⁾ tolite moras, semper noctu differre paratis, ite velociter, vincite feliciter. Oritur clamor ad sydera: arma, arma. Hec concio ducis Wratislaw contra Boemos non minus accedit animos Boemorum.

Interea mulier quedam vocat privignum suum: Quamvis, inquit, non sit consuetudinis novicarum bene facere privignis, amore tamen patris tui tan tum scire te faciam, quod possis vivere, si vis. Scias, strigas²⁾ Boemorum nostris prevaluisse, unde dabitur Boemis Victoria nostris usque ad unum interfictis. Tu ergo inter pedes equi tui crucem in terra cum ense lineabis et sic solves invisibilis ligaturas, quibus vestrorum equi ligabuntur, et post primum tibi occurentem in prelio interficias et aures eius amputabis et pones in bursa tua, et statim ascenso equo tuo fugias, nec propter clamorem aspicias retro, quia tu solus evades, aliis omnibus interfictis.

De notabili victoria Boemorum.³⁾

Boemi autem jam quasi de sua desperantes salute ex jam expertis victoriis hostium unam solam spem habebant, nullam sperare salutem. Dux namque eorum Niclan lepore pavidior, ficta infirmitate vocat militem probissimum nomine Tyronem, qui erat post ducem secundus, et paucis scientibus

precepit, ut sua arma assummeret et equum ascenderet et precederet exercitum Boemorum. Qui erat audax ut leo, nullum timere solens. Ante tamen quam ad bellum procedant, consulunt phitonissam, que spiritu phitonico plena respondit: Si vultis, inquit, victoram, libate diis grata libamina; Jupiter enim, Mars et [gener] Cereris sibi petivit ym molari asellum. Queritur ergo miser asellus et statim ab universo exercitu devoratur. Quo facto animali ex inhercia facti sunt animosi, leonibus promptiores, aquilis leviores, et in vicino campo leti currunt ad bellum. Boemi tamen in medio campi preoccupant collem.

Dux autem putativus, qui supra, nomine Tyro stans in medio clara voce milites alloquitur dicens: Si phas esset duci verbis augere virtutem, multis vos o commilitones tenerem verborum ambagibus. Sed quia hostis ad oculum stat, paucis sufficiat vestros animas accendere dictis: Omnibus in bellis dimicandi par est devocio, sed impar vincendi condicio. Illi pugnant pro gloria, nos pro patria dimicamus et libertate et salute ultima; illi ut rapiant aliena, nos ut defendamus dulcia filiorum et filiarum pignora et cara connubia. Confortamini ergo et estote viri virtutis; nam deos, quos aliquando nobis iratos sensimus, jam placantis votis, quibus placari voluerunt. Non ergo timeatis eos, nam qui timet in prelio, semper est in periculo. Audaces fortuna juvat timidosque repellit. Credite michi, ultra illa inimicorum castra, vestra posita est salus et gloria. Si terga vertitis, mortem non effugitis, sed peius morte periculum incurretis. In oculis vestris uxores vestre violabuntur et in sinu earum filios vestros trucidabunt et ad lactandum uberibus earum catulos applicabunt, quia victis commune est, victoribus nil negare. Interea dux Lucensis ferocissimus mente quasi fulgor veniens ex adverso dum vedit Boemes non cedere loco, parum perstare jubet et sic suos alloquitur. O miserabilis fortuna timidorum, dum fingunt audaciam; certnis, quia in planis vobis occurtere non presumunt et jam parant fugam; sed vos, prius quam fugiant, irruite super eos, non armis sed pedibus conculate

¹⁾ Ruk. Hinc. — ^{1a)} Opraveno dle letopisu Kosmova. Ruk. náš má: ador. fines terre.

²⁾ Tamtéz II, str. 16 a 17. — ^{2a)} Doplňeno dle letopisu Kosmova.

³⁾ V ruk. duce.

⁴⁾ Má býti Vlastislav.

⁵⁾ Srovnej Kosmův letopis str. 19 a 20.

¹⁾ V rukopise decorem.

²⁾ V ruk. stricas.

³⁾ Tamtéz II, str. 20—24.

velud stipulam, ne ignavorum sa[n]guine vestra nobilia tela polluatis, sed¹⁾ submittite, que portatis volatilia, ut terreatis vestris falconibus pavidas eorum acies ut columbas. Qui statim dimiserunt aves in predam, et tanta erat multitudo, ut quasi aer fieret tenebrosus. Tyro autem, Boemorum heros et dux probissimus: Si, inquit, moriar in prelio, in hoc colliculo me sepelire. Et quasi leo prorumpens in hostes quasi papavera ipsorum exercitum prosternebat, Boemos confortans, hostes vigoroso clamore prosternens. Tanta autem erat in eo multitudo telorum, ut quasi erinacius super occisorum cadavera occumberet glriosus. Boemi autem foreius animati omnes hostes nullo superstite occiderunt, preter illum unum, de quo supra fecimus mencionem, qui facto signo crucis fugeret prostrato adversario primus occurrente, cui abscidit aures. Dum autem pervenit ad domum suam, invenit uxorem portari ad tumulam, quam cum conspexisset, vidit in pectore vulneratum et sine auriculis, per quas extractas de bursa cognovit uxorem fuisse²⁾ in specie illius, quem occidit in prelio sibi occurrentem et adversantem. Boemi vero intrantes terram illam destruxerunt civitates et spolia diripientes revertuntur victores. Ducec eciam suum in collem, sicut dixerat, tradiderunt honorifice sepulture, que usque hodie dicitur Tyri probissimi ducis bustum.

Incident de impietate et scelere cuiusdam pessimi proditoris.³⁾

Nec silentum puto, quod Boemi post hoc intrantes terram eorum urbes et omnia vastaverunt. Verum ne vicina terra redigeretur in nichil et in solitudinem, inventum herilem dominellum, filium ducis occisi, apud quandam vetulam latitantem Boemorum dux quasi catholicus misericordia motus suo reddidit pedagogo nomine Thuringo de Zribia, cui pater commendaverat nutriendum, parcens eius etatule ac nobili forme, et ut animos suorum revocaret ad propria quasi ad suum ducem. Maiori eciam motus misericordia urbem eis reedificat in plano loco nomine Dragus super ripam fluminis Ockre

juxta pagum Postoloprth, ubi nunc cernitur cenobium sancte Marie. Post hoc ad propria cum gaudio revertentes victrices aquilas in Boemiam reduxerunt. Pedagogus autem predictus omni fera crudelior et proditor pessimus, scelestus Zribin, crudele perpetrat scelus et inauditum olim. Nam dominellum suum et sue cure tam a patre quam a victore duce commissum tamquam puerum educit ad fluvium et, ut sub glacie more puerili pisces aspiciat, exortatur eum. Dum autem puer caput inclinat, securi prescidit collum illius et syndone munda involvens horrendum munus defert duci et aliis principibus Boemorum. Et intrans in concilium, dum datur sibi loquendi copia, sic ait: En ego domini, ut dormiatis securi, mea effeci securi. Sepe enim parva scintilla totam domum comburit ac eciam dominum domus. Hanc scintillam ego extinxi. Si est meritum, videte, quantum merui apud vos; si facinus, plus michi debetis, quia preveni vos in scele, ut sitis immunes. Certe nec rapide carnes sapide nec suave jus vel brodium est lupi; ecce paterni sa[n]gwinis ulti vobis quandoque nocitrus. Et protulit tenelli pueri caput, in quo nichil pulchritudinis adhuc minus erat, nisi quod erat solummodo sine voce.

Expavit dux et tremuerunt comitum corda, avertentes facies a munere tam nefando. O, inquit dux, hominum excedens scelera! Num quit michi licuit occidere inimicum, tibi autem dominum occidere non licebat. Nulla pena tuo scelere est condigna; ideo unam pro maxima remuneracione eligas mortem, quam petis. Aut de alta rupe te ipsum precipita, aut in alta alno laqueo te suspendas, aut tuo te transverberes ense.

Heu, inquit infelix, quam male michi preter spem evenit, et in alno, que juxta viam erat, statim laqueo se suspendit, que ab eventu alnus Durinci⁴⁾ ab incolis est dicta.

De Borziwoy, primo duce Boemorum christiano.⁵⁾

Excursis temporibus tenebrosis tam fidei quam numeri principum paganorum nunc lumen veritatis

¹⁾ V ruk. domi.

²⁾ Tak dle Kosmova letopisu; v ruk. stricam illam in prelio etc.

³⁾ Srovnej Kosmuv letopis, Prameny dějin č. II, str. 24—26.

⁴⁾ V ruk. Vlrci.

⁵⁾ Srov. Křištanův život sv. Ludmily a sv. Václava, Prameny dějin č. I, str. 200—203.

cepit splendescere populo Boemorum. Novum enim sydus emicuit de partibus Greciarum, beatus pontifex Cyrilus, latine et [graecae], li[n]gwe plenus eruditus. Hic diffinitior creditur fuisse tertii concilii Effesini vel magis Calcedonensis tempore Marciani augusti. In qua synodo isto dei atleta dimicante Nestorinus, Constantinopolitanus episcopus, cum suis heresisibus est dampnatus. Hic Cyrilus Sclauos pro magna parte convertit et in eorum li[n]gua missas et divina officia Romana ecclesia permittente celebrari constituit. Quo ad celestia regna vocato, germanus eius beatus Metudius in pontificem sublimatur, habens sub se pontifices septem in regno Moraue, cui tunc Boemia suberat, vel minor erat. Mirabilis deus in sanctis suis faciens prodigia, quando sue placuit pietati, lumen vere fidei fecit splendescere populo Boemorum, ipsorum duce nono nomine Borziwoy celitus illustrato anno domini octingentesimo nonagesimo quarto. Hic cum egregie esset forme et egregie juventutis, causa populi sibi commissi regem Moraue cum triginta sociis adiit, a quo benigne suscipitur et cum aliis ad convivium invitatur. Verum quia paganus erat, non inter cristicolas sed separatim loco duci non congruo collocatur in mensa. Cuius rubori beatus Methudius metropolitanus compaciens post prandium in partem vocato: Heu, inquit, quia pro cultura demonum hodie fuisti tam modicum honoratus, nec cum ducibus vel principibus, ut tuam decet nobilitatem, sed magis inter rusticos collatus. Quid inquit dux, ex hoc perdo, vel quid de christianitate lucrabor? Cui Metudius: Si abrenuncias ydolis et Christo credas, preter hoc, quod vitam possidebis et gaudia sempiterna, eciam hic eris dominus dominorum tuorum et progenies tua regnabit feliciter per tempora longiora. Cui Borziwoy sancto spiritu illustratus: Si inquit, ita est, sicut dicis, que mora est baptizandi? et ad voluntus pedibus pontificis instanter pecit baptizari. Quem beatus pontifex indicto jejunio in fide instructum cum triginta sociis baptizavit et remisit ad propria, dans eis sacerdotem venerabilem nomine Cayt¹⁾ in doctorem, ministrum fidei et pastorem, qui in omni sanctitate exortans populos, multos do-

mino filios aggregavit, qui eciam baptizavit eius uxorem nobilem Ludmillam.

De fundacione primo ecclesie et temptatione ducis Borziwoy.²⁾

Predictus eciam venerabilis dux Borziwoy residens in Boemiam in castro, cui nomen Gradic, per manum sacerdotis predicti fundavit ecclesiam in honore beati Clementis pape et martiris, in qua statuit sacerdotem predictum, multum deo populum acquirentes. Inimicus autem humani generis non ferens tantum lumen fidei crescere suorum corda inflamat in odium ducis, et quasi nove et vane superstitionis inventorem morte intemptata eum ad regem Moraue et Metudium pontificem fugere compulerunt, a quibus benigne suscipitur et in fide plenus informatur. Boemi autem proditores sui ipsius de theotonica li[n]gwa fugitivum quandam Zroymir nomine, ydioma boemicum ponitus ignorantem, sibi in principem statuerunt. Deo autem dissidente concilium pessimorum, licet plurimi essent quam cum Borziwoy, duce christiano, ipsum electum Theotonicum de Boemia expulerunt et pars Borziwoy prevalens occidit adversarios et ducem proprium honorifice reduxerunt. Predictus autem Borziwoy, dux christianus, votum voverat in Moravia, quod si eum dominus ad propria revocaret, ecclesiam construeret Virgini gloriose. Ideo statim ecclesiam beate Marie in ipsa civitate Pragensi fundavit. Hic primus fundator locorum sanctorum, congregator clericorum et institutor religionum habuit eciam uxorem nomine Ludmillam, filiam ducis Slauoborii, comitis civitatis, que nunc Mielnik vocatur, que sicut par fuit in errore gentilitatis ita in fide christiana facta est precellens virtutes viri sui. Suscepit autem ex ea tres filios et tres filias. Primo autem subtracto de medio tantum duo remanserunt, scilicet Spitignew dux et Wratislaw, ambo duces de Ludmilla, sicut ei beatus Metudius predixit. Et augmentabatur cottidie regnum eius cursumque sui temporis triginta quinque annorum feliciter terminavit.

¹⁾ V legendě Křištanově jménuje se kněz tento Caich.

²⁾ Srovnej Křištanův život sv. Ludmily a sv. Václava. Prameny dějin č. I, str. 203 a 204.

De Spitigneo duce, filio Borziwoy et sancte Ludmille.¹⁾

Suscepit autem post eum ducatum primogenitus Spitignew cunctis virtutibus famaque bonitatis fulgens et verus dux christianus; imitator siquidem patris factus fundator extitit ecclesiarum dei, congregator clericorum et sacerdotum, perfectus in fide Christi. Hic peractis quadraginta annis migravit ad Christum, virtutibus plenus et operibus bonis; cui successit in dominio vel ducatu germanus eius Wratislaus, dux XI^{us}, pater sancti Wenceslai.

De Wratislao, fratre Spitignei, patre sancti Wenceslai.²⁾

Wratislaus vero post Spi[ti]gnew, germanum suum, ad solium sublimatur, ducens uxorem pessimam et paganam nomine Dragomir ex provincia paganorum, que Stodor dicitur, que ut altera Je-zabel crudelissima peperit binos ex principe natos, primum nomine Wenceslaum quasi Abel innocenter, alterum Boleslaum crudelissimum ut Caym. Beata autem Ludmilla, quondam uxor Borziwoy, post mortem eius in sancta viduitate permanxit et deo se totam obtulit holocaustum sancti spiritus igne succensum.

Secessit autem a facie pessime Dragomir, nurus sue, in castrum Tetym, ubi deo devotissime serviebat, nudos vestiebat, infirmos visitabat, esurientes pascebat, egenorum viscera reficiebat, in oracionibus pervigil domino serviebat, nepotes suos, maxime sanctum puerum Wenceslaum mira sollicitudine in dei servicio instruebat; proceres enim terre nepotes ei commiserant informandos, filios scilicet pessime Dragomir, nurus sue, patre eorum defuncto.

Verum ipsa Dragomir dyabolico spiritu agitata duos tyrannos, filios sathane, misit ad castrum Tetym, ubi Christi famula vitam celibem actitabat ne-potibus resignatis crudelissime matri, soli Christo se offerre cupiens holocaustum.

De morte sancte Ludmille et miraculis etc.³⁾

Visis autem predictis satellitibus beata Ludmilla post confessionis et communionis devotissime sacramenta percepta martirio coronata ab illis regnat in celis, signis et virtutibus glorificata a Cri-sto, ut eiusdem miracula manifestant in omnibus elementis, de quibus breviter aliqua subnectuntur ad laudem domini nostri Jesu Christi.

Primo namque in terra per plures annos corpus sanctum putrefacta tabula jacuit incorruptum cum vestibus et capillis. Aer ostendit miraculum, qui aperto tumulo pro eius translacione odorem suavissimum conservavit. Aquaque excrevit in fo-vea, in qua debuit sed noluit sepeliri, quia pro tunc locus indignus [erat] pro tanto thesauro: sed postquam fuit ecclesia dedicata, cessavit aqua, ut ibidem sepeliretur, tamquam in loco sacro.⁴⁾ Ignis [eciam] ostendit miraculum; nam cum pars pepli vel veli eiusdem episcopo Hermanno fuisset presentata, ut altari sancti Petri cum reliquis aliis conderetur, et episcopus quasi cum indignacione repulisset, contradicente abbatissa et eam gloriosam dei martirem affirmante,⁵⁾ vel illius partem projectam in patellam prunis ardentem deus in medio flammarum conservavit illesam.⁶⁾ Celum eciam eius sa-crum martirium declaravit, quia tempore, quo monasterium sancti Georgii fuit destructum, splendor mirabilis a monialibus de celo descendens per modum columpne supra sepulcrum eius ardere vide-batur in nocte.⁷⁾

Incidens de Swatopluk.⁸⁾

Eodem ergo anno domini octingentesimo nonagesimo quarto, quo baptizatus est Borziwoy et sancta Ludmilla coniunx eius, rex Moranie Swatopluk occulte fugit et inter tres heremitas quartus et in-cognitus mansit usque ad diem mortis sue. Cuius regnum filii eius nimis infeliciter tenuerunt, partim Vngaris, partim Polonis, partim Theotonicis devo-rantibus ipsum.

¹⁾ Křištanův život sv. Ludmily a sv. Václava, Prameny dějin č. I, str. 204.

²⁾ Tamtéž str. 205.

³⁾ Tamtéž str. 207 a násł.

⁴⁾ Tamtéž str. 212, 213.

⁵⁾ V ruk. affirmaret.

⁶⁾ Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 144.

⁷⁾ Pokračování letopisu Kosmova kanovníka Vyšehradského, Prameny dějin č. II. 236.

⁸⁾ Srovnej letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 27.

De sancto Wenceslao duce¹⁾

Post mortem autem Wratislai filius eius Wenceslaus sanctus ducatum obtinuit et licet adolescens mente tamen super senes intelligens in principio sui ducatus congregatis omnibus in concilio sic est populum allocutus: Cum, inquit, essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cum autem factus sum vir, evacuavi ea, que sunt par-vuli, et prosecutus est prudentissime verba apostoli memorata, terrorem malis incuciens et bonis leti-ciam et spem salutis. Quod intelligentes atroces homines, qui semper intenti sunt ad malum, una cum matre, persuaserunt germano eius, alteri Caym, ut perderet fratrem suum et eius dominium sibi usurparet. Qui amore dominandi sanctum germanum sem-per sub specie pietatis, scilicet filii baptizandi, in-vitavit ad castrum suum, cui nomen Boleslaw, et ibidem manibus sacrilegis beatum martirem corona-vit. Cuius vitam gloriosus Imperator Karolus quartus abreviavit, que, si placet, hic esset inserenda. Passus est autem beatissimus martyr Wenceslaus in civitate Boleslaw anno domini noningentesimo vice-935 nono, quarto kalendas Octobris, tandem anno domini noningentesimo tricesimo secundo translatus ad urbem Pragam miraculis choruscando. Et quiescit in castro Pragensi in ecclesia sancti Viti martiris in capella sancti Johannis evangeliste, quam ipse construxerat, ubi exuberant per eius merita bene-ficia multa.

De duce Boleslao fratricida.²⁾

Boleslaus fratricida post necem sancti Wence-slaui ducatum adeptus, ut dictum est, fecit corpus saecum nocte transferri ad urbem Pragam et in ecclesia, quam sanctus construxerat, tumulari, quam ecclesiam fecit solemniter consecrari per mandatum Ratisponensis pontificis, qui tunc erat dioce-sanus episcopus Boemorum. Filium eciam suum Strachquas nomine, quod interpretatur terribile convivium pro eo, quod in eius nativitate occisus fuit sanctus Wenceslaus, optulit deo in Ratisponensi monasterio domino servitum. Qui gratus

¹⁾ Srovnej letopis Kosmův; tamtéž str. 30 a 31.

²⁾ Srovnej tamtéž str. 31 a 32 a 43—45.

patri et hominibus graciosus fuit et in principio in religione monachali simulata sanctitate profecit in tantum, quod, sicut infra dicetur, beatus Adalbertus rogavit eum, ut loco sui dignaretur pontificalem assumere dignitatem, quam sponte sibi per baculum resignabat et promittebat se iturum Romam, ut eum summus pontifex acceptaret. Strachquas autem elacionis spiritu simulans sanctitatem: Mona-chus, inquit, sum mortuus mundo, aliorum peccata portare non possum, et proieci in terram sancti viri baculum pastorale. Cui sanctus Adalbertus spiritu propheticō dixit: Quod nunc mea voluntate non facis, alias propria temeritate presumes in ma-lum tuum, quod et rei probavit eventus. Nam cum post tempora sanctus Adalbertus pessimorum ty-rannidem declinaret et esset Rome, Strachquas pro-curavit se per metropolitanum Maguntinum conse-crari episcopum loco eius et dum super strata se inclinarent ad letaniam, arreptus est a dyabolo et tantum tortus ab eo, donec infelicem exueret ani-mam et spiritum exalaret.

Hic eciam dux Nerone fuit crudelior et in tantum, quod nichil racione, nichil consilio, sed omnia ageret pro libitu voluntatis. Tante eciam crudelitatis fuit, ut quicquid mali conceperat, opere perpetraret. Nam convocari fecit omnes maiores natu tocius provincie ad flumen Albee et designans lineas: Hic, inquit, jubeo, ut edificetis civitatem opere romano altis et firmis muris. Unus autem procerum primus et ex parte sua et omnium com-muni consilio respondit, hoc fieri nec debere nec posse, et melius esse mori quam tali subici servi-tuti. Qui statim evaginato gladio stans: En, inquit, probabis, utrum melius sit mori quam meis obtem-pefare preceptis, et trahens illum evaginato gladio eius cervicem uno ictu precidit. Quo facto multi-tudo predicta in tantum timorem positi sunt, ut statim genua flecterent et misericordiam postularent et jussa principis simpliciter adimplerent; civitatem alto muro edificant, que ex eius nomine hodie di-citur Boleslaw. Hic genuit duos filios, primus, de quo supra, Strachquas nomine, secundus piissimus equivocus Boleslaus, vita dissimilis sicut lux a te-nebris.

De Boleslao secundo piissimo, filio fraticide, capitulum.¹⁾

Anno quidem domini noningentesimo sexagesimo septimo impius fraticida Boleslaus male mercatum sa[n]gwine ducatum simul cum vita dimisit idus Julii. Cui filius equivocus nomine Boleslaus secundus cognomento piissimus in ducatu successit, vita et moribus omnino dissimilis. Nam ille pessimus fuit ut Caym, iste vero fuit vir christianissimus, fide catholicus, pater orphanorum, defensor viduarum, peregrinorum, viatorum et tribulatorum omnium piissimus consolator, collector clericorum et religiosorum pater.

Hic monasterium solempnissimum prope Pragam, quod Strahouia²⁾ dicitur, maximis donis dotatum a fundamentis erexit et abbatem, quem de Roma vocavit cum duodecim monachis procurante sancto Adalberto, secundum post episcopum in clero esse constituit. Qui eciam ecclesiam sancti Viti et Wenceslai in cathedralē erexit, et in eadem Diethmarus, genere Saxo, professione monachus, ordine sacerdos, vir eloquentissimus, tam latina quam sclauica et theotonica li[n]gua peritus, duci familiarissimus, primus episcopus ordinatur. Ecclesiam eciam sancti Georgii simul cum sorore Mlada, mutato nomine dicta Maria, ibidem primiciam virginum Boemie auctoritate apostolica statuit abbaciam. Hec siquidem ivit Romam et a papa Johanne quinto decimo gracie collecta et instructa regularibus disciplinis ab eodem papa sanctimonialis effecta sancti Georgii instituit abbatissa, ita quod non secundum orientales Sclauos vel secundum ritum Ruthenorum vel Grecorum, sed secundum Latinos juxta regulam sancti Benedicti regulariter vivat. Hec cum apostolicis literis predicti pape Johannis quindecimi et aliis graciis meavit et cum predicto duce, germano suo, Pragensem ecclesiam exaltavit. Predicta autem litere apostolice tenor talis erat: Johannes episcopus, servus servorum dei, Boleslao, catholice fidei alumpno, apostolicam benedictionem.

Justum est benivolas aures justis accommodare petitionibus etc. Nam filia nostra nomine Mlada, que eciam Maria, inter ceteras non negandas petitiones cordi nostro dulces intulit preces, unde apostolica et sancti Petri auctoritate statuimus, ut ecclesia sanctorum Viti et Wenceslai fiat sedes episcopal, ecclesia vero sancti Georgii sub regula sancti Benedicti et sub obedientia filie nostre Marie constitutatur congregacio sanctimonialium, verum tamen non secundum ritum aut sectam Bulgarie gentis vel Russie aut sclauice li[n]gue, sed unum pocorem tue ecclesie clericum in episcopum ordinandum li[n]gue latine peritum eligas. Et talis electus est Diethmarus utriusque li[n]gue peritus et primus episcopus ordinatus. Hic eciam piissimus Boleslaus viginti ecclesiastas erexit et dotavit magnifice. Anno dominice incarnationis noningentesimo sexagesimo nono moritur Diethmarus IIII° ydus³⁾ Januarii.

De sancto Adalberto digressio.⁴⁾

Huius ducis Boleslai temporibus defuncto Diethmaro, supradicto episcopo, procurante duce in episcopum Pregensem locum cleri et populi consensu eligitur nobilis yndolis adolescens et qui linea sanguinis attingebat regiam dignitatem, nomine Adalbertus. Huius pater gloriose sa[n]guine natus erat vir letissimus, alloquo blandus, mente serenus, dicens locuples, in cuius domo fulgebat honestas, sincera dileccio, rectitudo judiciorum, procerum multitudo; in operibus eius erat legum cognitio, pauperum refficio, merencium consolacio, peregrinorum recepcion, orphanorum et viduarum defensio. Huius tam insignis ducis metropolis fuit Lubie[sic], sita loco, ubi amnis Celima⁵⁾ nomen perdit, intrans fluvium Labe. Habuit eciam sui principatus terminos infrascriptos. Ad occidentalem plagam contra Boemiam rivulum Surina et castrum, quod est in monte Osseka, juxta fluvium Mizam. Similiter ad plagam australiem contra Theotonicos orientales has habuit urbes: Chynow, Dubleby, Netholici, usque ad medium silvam; ad solis ortum contra Morauiam castrum sub silva

982

983

situm nomine Luthomysl, usque ad rivulum Žytawa.¹⁾ Item contra Poloniam ad aquilonem castellum Clacko, situm juxta fluvium nomine Nisam. Habuit eciam princeps iste, cui nomen erat Zlaumie, uxorem illustrissimam nomine Stetziauam eque sanctissimam, que genuit inter alios puerum Woytiech nomine appellatum, quod interpretatur eorum consolacio vel consolator exercitus. Fuit enim quasi lily seu rosa vernans, speciosus forma pre filiis hominum gentis illorum, qui miraculose voto parentum a mortis fauibus vite incolumis erutus meritis Virginis gloriose traditur venerabili antistiti Ratisponensi²⁾ sacris literis et moribus instruendus; qui episcopus in sacro crismatis sacramento eum suo nomine vocari censuit Adalbertum, nam et ipse Adalbertus vocabatur, et subdiaconum ordinavit et ecclesiasticis officiis ac philosophie studiis spacio annorum decem magistro tradidit imbuendum. Qui profecit supra multos coetaneos suos, quia spiritus domini erat in eo; et mentis puritate et corporis castitate fulgebat quasi lily splendens virtutibus et bonis moribus inter omnes filios Boemorum.

De eleccione sancti Adalberti.³⁾

Defuncto eciam Adalberto, predicto pontifice Ratisponensi, in Boemiam revertitur, nobilis subdiaconus Adalbertus et sub Diethmaro predicto episcopo deo militans, factus est omnibus exemplum virtutis in tantum, quod communi voto ducis piissimi Boleslai et omnium electus est concorditer in episcopum Pragensem Adalbertus et jussu imperatoris Ottonis a Maguntinensi metropolitano solempniter consecratus. Rediens Pragam non equo falleto nec freno sed vili corda ligato venit ad urbem Pragam, quam nudis pedibus intrans solempni processione cum summa leticia omnium inthronizatus est in ecclesia sancti Viti. Cepit autem tanta sanctitate et operum virtute fulgere, ut bonos sui sectatores cogeret ad opera virtuosa, malos vero quasi fulgur virtutum lumine deterreret; nam omnium via non palpabat, sed publice arguebat et increpabat, in omni pacientia et doctrina. Quare infirmi pravorum oculi fulgorem sermonum eius, quibus tam

983

997

1039

clericos, maxime de luxuria et avaricia, quam laycos de vita abominabili et tyranica feriebat, in eius odium conspirantes, mortem ei et contumelias attemptantes ipsum Romam ad summum pontificem fugere compulerunt, ubi eciam suscepit devotissime de apostolici licencia habitum monachalem et in monasterio sancti Allexii vitam celibem actitabat, causam sui discessus suorum Boemorum flagiosorum et pessimorum cordis duriciam allegando. Quare hec audientes filii scelerati, quadam die solempni pariter congregati, civitatem eius paternam irrumperentes, quinque fratres eius Sobbor, Spitimir,⁴⁾ Bozazlaw, Porey, Kaslan coram altari infra missarum solempnia trucidantes urbem et totam eius parentelam penitus deleverunt. Tandem summus pontifex tam ducis quam procerum convictus precibus ac eciam metropolitani, ne omnino christianitas deleteretur in populo Boemorum, a monasterio tractum ad plebem dilaceratam et populum dure cervicis redire compellit tali pacto, ut si non audirent humiliter vocem pastoris, quod licitum esset ei gentibus predicare. Qui rediens, quamvis prima facie dicerent: benedictus, qui venit in nomine domini, sicut Christo, cum iterum conaretur devios reducere ad viam veritatis, nichil profecit, sed peius quam prius iterum spreverunt eum. Quo viso convertitur ad gentes indomitas convertendas, factus apostolus Polonie, Vngarie et nationum omnium vicinarum. Tandem ad Prutenos transiens cum fratre Gaudencio et quadam tercio predicando, baptizando, sacris operibus cum infinitis doloribus et laboribus transfixus est gladiis et sacro martirio coronatus in die beati Georgii martiris anno domini noningentesimo nonagesimo sexto, et ibidem mira veneracione sepultus. — Unde Boemi post victoriam gloriosissimam et infinitis et preciosis thesauris maximis miraculis coruscantem reduxerunt eum et in ecclesia beatorum martirum Viti et Wenceslai honorifice condiderunt in urbe Pragensi ad laudem domini nostri Ihesu Cristi, qui est benedictus in secula seculorum. Fuit eciam beatus Adalbertus Ottoni secundo multum affabilis et familiaris, unde in pallacio Aquisgrani in solempnitate pascali et procerum parlamento

998

¹⁾ Viz Kosmuv letopis v Pramenech dějin č. II, str. 35—37.

²⁾ Má státi Brzewnów, jakož pozdější rukou po straně jest připsáno.

³⁾ Košmuv letopis má nonas Jan.

⁴⁾ Viz Kosmuv letopis v Pramenech dějin č. II, 40—41.

⁵⁾ Cidlina.

¹⁾ Svitava.

²⁾ Má se čisti: Macdeburgensi.

³⁾ Kosmuv letopis, Prameny dějin č. II, 38 a 39. Tamtéž život sv. Vojtěcha I, str. 241 a násł.

⁴⁾ V rukopise: Spiticnic nebo Spitunc nebo Spitmík.

pretermissis archiepiscopis et prelatis aliis missam solempniter celebravit, quod fieri non consuevit in presencia archiepiscoporum; cui etiam imperator confessus est devotissime et optulit preciosum et completum ornatum, qui in Pragensi ecclesia in eius memoriam conservatur. Et anno domini noningentesimo octoagesimo septimo Stetziaua, venerabilis mater eius, defuncta est, digna tante proliis nobilis dici mater etc.

Item de piissimo Boleslao.¹⁾

Rexit autem dux iste piissimus princeps excellentissimus Boleslaus secundus ducatum post patris obitum triginta duobus annis gloriose; nullus apud eum dignitatem optinuit perperam, plus dilexit armorum et ferri rigorem quam auri fulgorem; in preliis fuit victoriosissimus, electis clementissimus, malis severissimus ulti. In cuius oculis nunquam bonus displicuit, inutilis nunquam placuit, suis mitis, hostibus terribilis fuit.

Habuit coniugem gloriosissimus iste dux nomine Hemnam, nobiliorem genere, sed quod magis laudandum est nobilitate probiore. Ex qua genuit duos filios, quorum primus nomine Wenceslaus in puericia est defunctus, secundus autem nomine equivo Boleslaus post patris decessum ducatum administravit.

De pia et finali exortacione patris ad filium et morte patris capitulum.²⁾

Cum autem appropinquaret ad mortem predictus dux Beleslaus, vocat filium et presente matre et multa procerum turma alloquitur filium in hiis verbis. Si fas esset matri sic sapientie dare munera sicut ubera lactis, non homo sed natura dominaretur in creatura. Attamen deus aliquibus hominibus donavit, ut quos illi benedixerint, benedixerit deus, sicut patet de Noe, Ysaac, Thobia et Mathatia. Sic hodie, fili mi, si non adesset Spiritus sancti gracia, parum valeret verborum jactancia. Dux te constituerunt; noli extolli, sed esto quasi unus ex illis, id est, si te ceteris superiorem sen-

cias, mortalem tamen te semper agnoscas, nec dignitatem aspicias, sed opus, quod tecum deportes, ad inferos prudenter attendas. Hec precepta dei in corde tuo scribe et hec mandata patris tui in corde tuo conserva. Ecclesie limina frequenter visita, deum adora, sacerdotes eius honora, ne sis sapiens apud temetipsum, pluribus ut placeas, sed qualibus, stude. Omnia cum amicis delibera, sed prius de ipsis tracta, juste judica, sed non sine misericordia. Viduam et advenam ad tuam stantes januam ne despicias. Dilige denarium, sed parce, dilige formam, id est cum moderamine equitatis. Res enim publica, licet sit multum adaucta, per falsam formam numismatis cito erit redacta ad nichil, nisi mensura servetur. Est aliquid, fili mi, quod Karolus, rex sapientissimus, cum filium suum Pipinum post se in solium sublimandum cum terribili sacramento constrinxit, ne in regno suo subdola et prava taxacio monete fieret. Certe nulla clades, nulla pestis populo magis nocet quam frequens mutatio nummi; nulla est pestis infernalis, que plus expoliat christianos quam fraus in numeris. Qui enim adolescente malicia, senescente iusticia hec faciunt, non sunt duces, sed fures, qui ter vel quater in anno mutant monetam, erunt in laqueum dyaboli et destrucionem populi. Tales huius terminos populi devastant, quos ego delatavi usque ad montes Tercii,³⁾ qui sunt ultra Cracow. Nam divicie plebis sunt laus et gloria regis. Plura locuturus erat, sed extrema hora dirigerunt principis ora et sic obdormivit in domino. Dies autem obitus sui est VII⁰ ydus Februarii anno domini noningentesimo nonagesimo nono.

De institutione tertii Boleslai et filiis eiusdem.⁴⁾

Boleslaus tertius, filius secundi Boleslai, post patris decessum anno domini noningentesimo nonagesimo nono paternum ducatum adeptus est Boemorum, tamen infeliciter valde nec similiter patri terminos acquisitos obtinuit, nec eisdem successibus, ut patebit. Hic ex nobili uxore duos filios genuit infelices: primus nomine Odalricus, secundus

999

1000 Jaromir dicebatur. Primus traditus imperiali aule, quem postmodum ad petitionem proditoris, ducis Mesconis Polonie, idem imperator Henricus corruptus pecunia mittit in carcerem, Jaromir in paterna curia est nutritus. Dux autem Polonie, pessimus proditor, primo urbem Cracow rapuit Boemis ibidem penitus interfectis.

Tandem ducem Boemie Boleslaum pacis forma concordia fraudulenter invitat ad urbem predictam Kracow sub specie convivii et solacii et fraternalis amoris. Qui ut vir columbinus suorum falso consilio proditus consensum dedit pessimo proditori. Nulla enim peior pestis quam familiaris inimicus; nec magis ad nocendum pestis quam mens dissona verbis. Unde nulla maior pestis quam sit mens dissona verbis. Vocatis ergo a Boleslao proditoribus, quos tamen sibi putabat fideliores amicos, dispositis regni negotiis filium suum Jaromir eorum fidelitati committit dicens: Si forte, quod absit, in Polonia sinistrum michi aliquod eveniret, filium meum Jaromir ducem loco mei constituite vobis. Sieque profectus est in Polonię et in urbe Cracow honorifice susceptus a proditore duce Mezzone capitur et oculis privatur suis fugatis amicis et interfectis, quia non audivit consilium Salomonis dicentis: Non confidas de inimico tuo in eternum, et si subverserit vocem suam, ne credideris ei; septem enim nequacie sunt in corde illius. (In ecclesiastico.) Tanti autem sceleris fama volante Pragam domestici proditores predicti ducis Boleslai jam orbati, quorum fidei fuerat commissus filius Jaromir in ducem levandus, proditio educunt juvenem ad silvam Weliz et ibidem captum suum dominum et supinum clavis ligneis ligatum per brachia et per pedes humili prosternunt et trans corpus domini sui saltant militaribus equis, verbis contumeliosis et clamorosis ad invicem contra dominum suum insultantes, quia, ut dicit Salomon, gaudent, cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis.¹⁾

Hoc crudelissimum scelus quidam de conservis nomine Howora videns, velociter currens Pragam nunciauit amicis ducis, qui statim armati currunt, quos ut viderunt pessimi proditores, fugiunt per nemora et latebras querunt. Pragenses autem sol-

vunt seminecem ducem, cuius corpus a muscarum 1003 agmine laceratum vehiculo imponentes reduxerunt in Wissegradensem urbem et curam eius egerunt. Howore autem fidelissimo servo, omni laude digno, talis gracia pro merito redditur, ut tam ipse quam eius posteritas inter ingenuos et nobiles computetur. Insuper dant ei dignitatem venatoria, que ad curtem Stebethnam pertinet, in eternum, et sic proclamatum fuit per omnia fora.

Quomodo capta fuit Praga a duce Polonie proditorie et quomodo Odalricus dux eam tunc recuperavit.²⁾

Odalrico autem proditorie per imperatorem Henricum tertium ad petitionem predicti ducis Polonie detento in carcere, Jaromir infirmo jacente in Wyssegrado Mezco predictus Poloniensis capit Pragam et per duos annos tenuit eam.

Anno autem dominice incarnationis millesimo 1004 secundo Odalricus carcere expeditus venit occulte in castrum nomine Drewicz et mittit militem fidelis sibi in Pragam nocte, qui clangore tube perterrit Polonos incantos. Qui miles nocte in eminenti loco, qui dicitur Sixi, tuba intonat et alta voce clamat: Fugiunt, fugiunt Poloni, confusi turpiter, irruite, irruite armati Boemi, persequimini fugientes. Stupefacti ad hanc vocem Poloni sicut amentes fugiunt nemine persequente et cum tanto terrore, ut se comprimendo occiderent mutuo pretimore, et videbatur eis, quod sepes et saxa clamarent super eos occisionem, et vix dux evasit turpiter fugiendo. Postera die dux Odalricus potenter intrat urbem et a suis proditoribus, quos putabat amicos, seductus tertio die germanum innocentem Jaromir privat lumine oculorum et mittit eum ad viculum Lizka. Hic Odalricus ex uxore sterili heredem non habuit, verum dum iret venatum, vidit mulierem quandam lavantem speciosissime forme nomine Boza, quam tulit et sibi copulavit; ex qua prestantissimum filium suscepit, quem Wratislaw appellari fecit. Nec tamen prima connubia solvit, quia binas vel trinas uxores habere tunc erat gloria Boemorum. Vivebant enim quasi bruta animalia, legitimum matrimonium non servantes. Hic Odalricus dux recuperavit Pragam et postmodum Mora-

¹⁾ Srovnej Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 47.

²⁾ Tamtéž II, 47—49.

³⁾ Letopis Kosmův má: dilatavi usque ad montes, qui sunt ultra Krakov, nomine Trytri. (Prameny dějin českých II, 49.)

⁴⁾ Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 49—51.

viam, quam vi detinebant Poloni, quos omnes expulit. Cepit eciam Polonus multos et catheratos vendidit centenos et centenos Vngaris probitate filii sui Wratislai,¹⁾ probissimi ducis, cui eciam terram illam tradidit possidendam.

*De morte Odalrici ducis et lamento germani eius
Jaromir ceci.²⁾*

Anno domini millesimo tricesimo septimo ydus Novemboris Odalricus dux moritur, ducatum relinquens filio suo Wratislao. Quo delato ad ecclesiam sancti Georgii pro sepultura, dum celebrantur exequie, Jaromir, frater eius cecus, audiens germani sui necem, a quo privatus fuerat ducatu et lumine oculorum, Pragam vehiculo portari se fecit et stans juxta feretrum veris elegifletibus ora rigans omnium ibidem astancium corda concussit suo lamentabili planetu dicens: Heu michi germane, heu dira condicio mortis. Mortuus ecce jaces; nec ego nec tu modo gaudes huius terreni fastigio regni; lumine me privasti; nec ego, nec tu gaudes. Nunc scio, quia, si posses, lumina michi reddere velles. Sed nunc ex toto tibi frater remitto, ut deus omnipotens pietate solita tibi parcat, spiritus atque tuus post hec in pace quiescat. Cumque elegiis terminatis ac ducis Odalrici corpore tradito sepulture predictus Jaromir cecus nepotem, filium germani sui Odalrici defuncti, Wratislaum dicit ad sedem principalem et statuit eum in throno et, ut moris est, decem milia nummos per aule cancellos spargunt, duce autem in solio collocato cecus Jaromir vocat nominatim, quos noverat armis potenciores, fide meliores, milicia forciores et diviciis eminenciores, quibus clara voce dixit, quia mea fata non sinunt, ut ego sim vester dux, hunc Wratislaum vobis ducem assigno et ut ei obediatis, monemus et collaudamus, ut dignum est duci, debitam ei exhibeat fidelitatem ut vestro principi.

*De mira audacia ducis Wratislai⁶⁾ et raptu
Judithe, virginis pulcherrime.⁷⁾*

His temporibus, Odalrico adhuc vivente, fama volat, quod in monasterio, quod dicitur Zuinbrad, in partibus Theotonicorum speciosior erat puella et qua nobilior nulla in tota patria vix poterat reperriri, nomine Juditha, generositate insignis, filia scilicet comitis prepotentis et generosi, cui nomen erat Otto Albus, de sa[n]gwine regio et nobili matre. Hec Juditha tradita cenobio ad literas addiscendas, alias virgines sicut generositate ita morum honestate in omnibus precellebat. Audiens autem hec juvenis natus ducis Wratislaus, cui et proceritas corporis, forma, pulchritudo et operis magnitudo

¹⁾ Není skoro potřebí podotýkat, že se tu má čísti Brzetislaw.

²⁾ Letopis Kosmův str. 65 a 66.

³⁾ Tamtéž Prameny II, 66 a 67.

⁴⁾ V rukopise ratam.

⁵⁾ Letopis Kosmův sica.

⁶⁾ Tu jakož i níže čti Brzetislaus.

⁷⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II. 60—63.

*De ammonicione facta Wratislao et crudeli morte
Jaromir, patrui ipsius.³⁾*

Post alloquium commune vertit se Jaromir cœsus ad ducem in hec verba: Nunc autem, fili mi, moneo, ut istos colas, ut patres hos diligas, ut fratres in omnibus eos tibi consiliarios habeas, hiis populum et urbes committas; per eos enim regnum Boemie stat et stetit et stabit in eternum. Ast illos, qui sunt versuti iniquorum patrum pessimi filii nequam, nostri generis hostes domestici et familiares inimici, ut cenosam rotam⁴⁾ devites et consorcia eorum declines, quia nobis nunquam fuerunt fideles.

Ecce me innocentem et suum principem imprimis ligaverunt et diversis affecerunt ludibriis; postea innatis suis versuciis et fraudulenciis hoc egerunt, ut frater fratrem oculis privaret. Habeas, fili mi, in memoria semper, quomodo sanctus Adalbertus excommunicavit eos et facta eorum crudelia. Hoc illi audientes dissecabantur cordibus et stridebant dentibus in eum et non post multos dies Cochani, de quo supra, misso spiculatore noctis tempore acutissima ssypha⁵⁾ perforat eum a parte inferiori et martirem consecravit anno domini millesimo tricesimo octavo pridie nonas Novemboris.

*De mira audacia ducis Wratislai⁶⁾ et raptu
Judithe, virginis pulcherrime.⁷⁾*

Hec Juditha tradita cenobio ad literas addiscendas, alias virgines sicut generositate ita morum honestate in omnibus precellebat. Audiens autem hec juvenis natus ducis Wratislaus, cui et proceritas corporis, forma, pulchritudo et operis magnitudo

¹⁰²¹ inerat, animatus est, ut moris est amancium, quam non viderat, plus estimat, plus amat et qualiter possit pervenire ad ipsam ut prudentissimus homo deliberat. Cognoscens autem Theotonicorum superbiam nolluit a parte illius postulare pueram, sed fingens se velle ire ad imperatorem assumptis decem fidelibus sociis, quamvis nulli revelaret animi sui conceptum, venit quasi hospes ad monasterium supradictum. Dum autem hora vespertina cum aliis sodalibus Juditta intraret ecclesiam, videns eam fortissimus heros¹⁾, victus stimulis amorosis, rapuit eam quasi parvam aviculam et portans eam sub brachio venit ad portam, que molendinaria cathena ferrea cingebatur, et cum sibi libere additus non pateret, extracto gladio uno ictu non dimittens pueram, quasi funiculum incidit grossissimum ferrum et fugiens per nemora cum optata rapina opaca nocte a persequentibus vix evasit, sociis delitescentibus in eodem cenobio ac maletractatis. Ipse vero ne contra Boemos Theotonicorum animos concitaret, nobilem thezaurum portat in Morauiam, quam pater sibi dederat, expulsis Polonis venditis et fugatis anno domini millesimo vicesimo primo.

Incidencia eiusdem temporibus.²⁾

Otto tercius imperator moritur, huic successit Henricus imperator. Hie construxit castrum in quodam monte empto a quodam, qui dicebatur Pabo; in quo monte edificavit castrum et a nomine illius venditoris nomen impositum est ei Babenberg. Ibi edificavit episcopatum ditissimum, ibi eciam ecclesiam solempnissimam in honorem gloriose virginis Marie et sancti Georgii, quam immensis diviciis ampliavit. Habuit eciam iste imperator heremitam quandam familiarem, cui Iherusalem eunti contulit maximum calicem, ut in Jordane lavaret eum pre devocatione. Cumque ille heremita de peregrinacione rediret cum calice baptizato, ad quandam alium sanctum virum causa hospicii quodam sero divertit et cum exoraret, ut pro vita imperatoris oraret, ille heremita respondit: Pro eius incolomitate orare non expedit, quia hac in nocte monstratum est michi ipsum ab hac luce migrasse. Quem multitudo demonum turpiter trahebat per barbam furcis ferris vel igneis

impellebant furibunde clamantes: Noster est, noster est imperator; sancta autem Maria cum sancto Georgio sequebantur. Cum autem ad judicium ventum est, vidi stateram perlóngissimam et ex una parte nimio peccatorum illius pondere gravabatur, ut videbatur omnino descendere in abyssum; ex alia parte venit sanctus Georgius et posuit in bilance statere ecclesiam unam totam, candelabra, calices et ornamenti multa auri et argenti et vestes sacras. Cumque nec sic prevaleret, maximum calicem aureum cum duabus ansis obtulit beate Virgini sanctus Georgius, que quasi pre ira caput agitans dixit parti tartaree: Certe nec vester erit, et quasi pre indignatione calicem proiecit et fracta est una ansa. Tunc evanuit legio demonum maledicta et beata virgo Maria manum eius dexteram cepit, sanctus Georgius sinistram et ad celi patriam feliciter perduxerunt. Quo auditio heremita viator aperiens sarcinam calcis, ansam unam fractam invenit, ut alius viderat heremita. Hic calix in Babenberg solempniter reservatur.

Anno domini millesimo tertio interfecti sunt ¹⁰³⁾ Wrssowici, Boemorum procerum pessimi proditores etc.

De morte quinque fratrum sanctorum heremitarum.³⁾

Anno dominici incarnationis millesimo quarto ¹⁰⁴⁾ sancti Benedictus, Matheus, Johannes, Ysaac, Cristinus, sextus erat Barnabas, minister eorum, in partibus Polonie de Ytalia venientes sanctissimam et strictissimam heremiticam vitam ducebant. Igitur dux Mezco audiens sanctam eorum vitam ivit in paucis ad visitandum eos et se eorum oracionibus recommendans saccum peccunie dedit eis pro elemosina, continens centum marcas. Illi simplicitate columbina receptam pecuniam, ymmo pocius ignem omnis spiritualis edificii destructivum, laqueum dyaboli, omnem spiritus consuetam dulcedinem perdunt; quod advertentes de mane habito colloquio laqueum dyaboli omnino a se repellere decreverunt et fratrem Barnabam cum pecunia predicta ad ducem remiserunt. Interim latrones supervenientes querunt pecuniam supradictam. Cumque negarent et

¹⁾ V ruk. heres.

²⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 54—56.

³⁾ Srovnej Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 56—59.

¹⁰⁰⁴ ad ducem remisisse constanter assererent, predicti latrones pre ira diu tortos gladiis occidunt quinque fratres predictos, sexto nondum reverso a duce. Et sic martyrium compleverunt anno domini millesimo quarto pridie ydus Novembris.

Anno domini millesino sexto Hemna ducissa, relicta Boleslai, obiit sanete fame.

Continuacio ystorie de probitate ducis Wratislai¹⁾ et heroyis operibus eiusdem.²⁾

Dux ergo Wratislaus nulli probitate secundus, qui pulcritudine corporis, morum venustate ac omnium virtutum generositate preclarus ex nobili Juditta, quam de Theutonica terra rapuit, ut supra dicitur, prolem pulcherrimam generavit, scilicet quinque filios, quorum ista sunt nomina: Spitigneus primogenitus, secundus Wratislaus, tercius Conradus, quartus Jaromir, quintus et ultimus pulcherrimus Otto. Hii in sua puericia pretendebant moribus, quante glorie future erant, et gaudium patri et matri, tam nobiles filii cumulabant. Hic gloriosus dux magna cede prostravit Vngaros et terram eorum usque ad urbem Strigoniam devastavit.

¹⁰³⁹ Hic gloriosus dux memor iniurie Boemorum et persecucionis, quas dux Polonie Mezko intulerat eis, Kazyimir duce defuncto duobus dimissis infantibus, Boleslao scilicet et Wladislao, intrat potenter Poloniā quarto sui [ducatus] anno et urbem metropolim Cracow funditus vastat; ceteras urbes igne gladio ferroque destruit et subvertit acceptis thezauris maximis et spoliis infinitis. Cumque venisset ad castrum fortissimum Gdec,³⁾ ubi maxima fortitudo confugerat, timentes Poloni impetum eius, exeunt obviam duci ferentes auream virgam in signum dedicionis, se et sua simpliciter ei submittentes. Quos ille benigne suscipiens cum omnibus suis pecoribus et jumentis transtulit in silvam nomine Cyrnī⁴⁾ et ibi eis urbem edificari mandavit, que nomine derivato dicitur Gcane,⁵⁾ unum constituens eis prefectum, sub quo vivant secundum primas leges suas.

Inde ad urbem venit metropolim Gnezdnam, ubi in ecclesia beate Marie preciosus thezaurus

quiescebat, scilicet corpus beati martiris Adalberti, ¹⁰³⁹ olim episcopi Boemorum.

Boemi autem maxima leticia potiti victoria raperere cupiunt corpus martiris gloriosi, quorum temeritatem presul eorum Seuerus, ut dicit, luculento sermone refrenare conatur, dicens: fratres mei et filii! Non sic presumtuose sanctorum corpora sunt tractanda. Prius ergo triduano jejunio premisso penitenciam agite de malis preteritis et puram confessionem facite de pecatis cum cordis contritione et lacrimis firmiter proponentes omnia mala preterita emendare et corrigere pravas consuetudines et corruptelas pessimas, quas actenus habuistis. Boemi autem mente ferina presulis monita contempnentes manus sacrilegas ad confrigendum altare, sine cuius destruccione non poterat aperiri sepulcrum, extenderent non verentur.

Verum divina statim ulcione percussi trium quasi horarum spacio stupidi permanent et amentes, donec dux et pontifex corde puncti oraverunt pro eis, et sic, licet tarde, reducti ad mentem jussa presulis per penitenciam impleverunt. Completo autem devoto triduano jejunio beatus martir mane apparuit Seuero episcopo dicens: Deus misertus donabit pro petitis, dummodo mala preterita emendetis. Tunc episcopus duci mane indicat visionem et simul cum comitibus et populo cum devocione et lacrimis intrant ecclesiam et post longam oracionem surgentes dux et episcopus ambonem ascendunt. Dux autem extensa manu dextra contra sepulcrum jubet omnes dextras elevare quasi ad juramentum et concionatur ad populum eleganter staurans leges optimas, quas episcopus sub anathemate in contrarium facientes canonizat consensu omnium cum ingenti clamore et laude. Tunc dux et presul sancte trinitatis nomine invocato tumulum faciliter reserant et vident sacrum corpus incorruptum, quasi fuisse eadem die sepultum, et tantam omnes senserunt odoris fragranciam, ut refecti cibo optimo viderentur; eciam odor tribus diebus continuis non cessavit, ubi eciam multi languidi sunt sanati. Dux autem pre gaudio lacrimis perfusus sic orat: O Cristi

¹⁾ Čti: Brzetislai a tak níže stále.

²⁾ Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 69 a náslo.

³⁾ V ruk. Bdec.

⁴⁾ V ruk. Cyrum.

⁵⁾ V ruk. Bcane.

¹⁰³⁹ martyr Adalberte, nostri semper miserere. Nunc nos solita pietate respice et ad tuam sedem per nos referri non dignare. Et qui primo sepulcrum minime tangere potuerunt, nunc levant faciliter sanctum corpus, quod dux et episcopus honorabiliter collocant in altari. Corpus eciā Gaudencii episcopi, germani eiusdem, ut transfarrant, diligenter inquirunt. Et sic cum infinitis eiusdem ecclesie thesauris, tribus scilicet altaris aureis tabulis, campanis et ornamentiis et aliis infinitis spoliis et thesauris infinitis ad urbem Pragam solemniter deportaverunt et in vigilia beati Bartholomei juxta fluvium Rokitinicam pernoctantes cum ympnis et laudibus mane sequenti intrant urbem Pragam occurrente processione solemppni.

Rex autem et episcopus portant preciosum sancti corpus, abbates eciā reliquias quinque fratribus, archipresbiteri vero corpus sancti Gaudencii, qui post martirium sancti Adalberti, fratris sui, pontificatum rexit in civitate Gnezdensi; post hoc duodecim presbiteri aureum crucifixum magnum deferunt. Nam dux Mezko ter se apponderavit auro predicto. Deinde ferunt tres tabulas auri ornatas gemmis et innumerabilibus lapidibus preciosis, que erant circa sepulcrum; quarum una longitudinis erat quinque ulnarum, latitudinis vero decem palmarum et in margine scriptus erat versus: Ter centum libras apponderat hoc opus auri. Ultimo plus quam centum plaustris campanas et omnis Polonie gazas nobilium vinctorum et catenatos innumeros deferebant. Facta est hec translacio anno domini millesimo tricesimo nono, nona kalendas Septembri etc.

Anno eciā domini millesimo quadragesimo primo imperator Henricus secundus fugatur turpiter a Boemis.

De accusacione Boemorum apud Romanum pontificem.¹⁾

Tantam autem Boemorum leticiam non ferens humani generis inimicus emulorum linguis acuit contra eos accusantium eos Rome et tam ducem quam episcopum deponendos ac eciā anathemate feriendos pro eo, quod non solum terras aliorum et christianum populum destruxissent, sed eciā violassent ecclesias, thesauros abstulissent ac temeritate

¹⁰³⁹ sacrilega sanctorum fregissent sepultra et in contemptum dei et apostolice sedis sacra vasa manu sacrilega prophanassent et sanctorum reliquias rapuerint. Citantur ergo responsuri pro tam nefandis operibus Romam.

Deus autem cor summi pontificis et sacri collegii vertit in mansuetudinem, ita quod auditis per nunccios prudentes humilibus excusacionibus Boemorum quamvis in consistorio inter multa summus pontifex diceret, quod nulli sit licitum sine eius auctoritate sacra corpora transferre, quia cum culpam humiliiter cognoscebant, ipsorum pia intentione parcerat, imposita duci et episcopo penitencia, ut ecclesiam collegiatam et dotatam in loco aliquo competenti ad honorem sanctorum [construant]. Qui libenti ani moconstruxerunt ecclesiam pulcram et sumptuosam et ibidem prepositum et canonicos ordinarent in numero competenti.

De turbacione Boemorum contra Henricum secundum imperatorem et bello.²⁾

Sedata autem feliciter turbacione Romane ecclesie, inimicus humani generis aliam Boemis per imperatorem suscit questionem. Relatum siquidem fuit auribus Henrici secundi imperatoris centuplum, ultra quam fuerat, aurum Boemos de Polonia abstulisse et missis imperialibus nuncciis minatur bellum, nisi omnino restituant aurum et alia, que a Polonis acceperant per rapinam. Et statim imperiales aquilas contra Boemos exire jubet. Dux autem remittit cesari, quomodo Pipinus, magni Karoli filius [Boemis instituit legem], quod imperatoribus [duces] Boemie redderent annuatim centum viginti boves pingwes et marcas argenti quingentas, quod libenti animo facimus, gravius jugum portare non possumus. Tunc imperator: lex principum cereum habet nasum, rex ferream manum, ideo, quo sibi placuerit, flectit legem. Pipinus fecit, quod voluit, et vos nisi feceritis, que mandamus, nostros vobis pictos clipeos ostendemus. Et statim congregavit exercitum fortissimum, innumerabilem et per viam silve jussit Saxones intrare Boemiam, quorum dux Okardus erat princeps. Audiens autem cesar, quod Boemi conabantur obstruere viam silve, caput concuiciens: Si, inquit, Boemi muros celis erigant alciores, si ascenderint supra astra, nichil miseros ista juvabunt

¹⁾ Srovnej Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 78 a 79.

²⁾ Tamtéz II, 80—84.

et misit suos irrumpere silvam et ipse eos precedens ascendit montem altum in media silva et sedens in tripede suis principibus convocatis: Hic, inquit, in valle latitant mures agrestes; non est opus uti laborioso certamine contra pavidas columbas, tantum descendite, statim inient fugam. Fefelit autem eum sua opinio; non enim ibi erat municio Boemorum. Cumque principes hortarentur nominatim, ut descederent pedestres in pugnam, et illi laboriose nimis per silvam Boemos in alio monte sitos inquientes et pre nimio calore et siti arma ferre non possent, occurrentibus ex improviso Boemis fit clamor utrorumque ad sydera et commisso bello contra Saxones fatigatos dimicantibus Boemis viriliter ut leones tanta strages facta est Saxonum, quanta prius nullus hominum recordatur.

Imperator autem contra spem videns agmina sua defecisse presidio fugientis equi velocissimi mortem fugit. Okardus autem dux jam Boemiam invaserat, sed auditio infelici successu exercitus imperatoris cum dedecore in Saxoniam remeavit.

Dux autem Boemorum cum victoria reversus contemnit Procos de prodicione accusatum, quod corruptus fuerat Saxonum pecunia, trucidavit. Huic dux commiserat tres legiones de Vngaria et prefecit eum cohorti de Moraui.

De victoria imperatoris et pace facta.¹⁾

Anno autem domini millesimo quadragesimo secundo Henricus secundus imperator, volens ulcisci preteritam cladem valida manu tribus dietis intrat Boemiam et eam totam hostiliter vastat usque ad urbem Pragam, ubi imperator fixit aquile victoria signa. Tunc ducem penitere cepit, quod contra cesarem dimicasset, usus tamen sagaci consilio humiliis verbis cesaris placat iram. Quid, inquit, o cesar, contra solium dimicas? Tui sumus et tui esse volumus; terra, quam destruis, tua est. Jam vices, cinge tua tempora lauro. Insuper mille quingentas marcas promittit denariorum. Sicut enim aqua extinguitflammam, sic oblata pecunia mitigat cesaris iram et pace interposita cesar mitis factus abscedit. Anno autem sequenti fuit magna fames. Dum autem cesar obsideret Pragam Seuerus episcopus fugit de

civitate et ivit ad castra cesaris, ne privaretur episcopatu, si contra cesarem rebellasset.

De Wratislai temporibus et incidentibus.²⁾

Anno domini millesimo quinquagesimo secundo Bozana, pulcherrima femina, mater Boleslai, olim uxor Odalrici, obiit.

Anno vero millesimo LIII⁰ sanctus Procopius, Theutonicorum expulsor, cuius gesta fuerunt mira, in vita claruit et in morte.

Anno vero domini millesimo quinquagesimo quarto Wratislaus reddidit Polonis civitates, quas ceperat ea condicione, ut tam sibi quam suis successoribus quingentas marcas argenti et triginta auri solverent annuatim. Anno domini millesimo LVIII⁰, IIII⁰ nonas Augusti Juditta, coniunx Wratislai, ducissa Boemorum, obiit, quam filius suus Spitigneus expulerat de regno. Que cum non posset se aliter vindicare de filio, ad contumeliam omnium Boemorum Petro, regi Vngarie illustri, nupserat; que postea a filio suo Wratislao inde translata sepulta est Prage juxta virum suum Wratislaum in ecclesia sanctorum Viti et Wenceslai martirum.

Anno autem domini millesimo sexagesimo dux Spitigneus ecclesiam, quam sanctus Wenceslaus construxerat, et aliam capellam juxta destruxit et aliam ampliorem fundavit, sed preventus morte complere non potuit.

De morte Wratislai, gloriosi ducis.³⁾

Anno domini millesimo quinquagesimo quinto dux Wratislaus, virtutum culmine clarus, dux Boemorum, patrum lux clara suorum, dum Poloniam subiugasset, dum parat invadere Pannoniam, in urbe Chrudim expectans exercitum febre valida corripitur. Vidensque sibi mortem propinquam convocat primates terre et sic ait: Quia mea fata me vocant, volo vobis assignare, qui post me rempublicam debet gubernare. Vos scitis, quia nostra genealogia quasi defecit et usque ad me unum pervenit. Nunc michi sunt nati quinque nulli probitate secundi. Nunc dividere regnum Boemie non est utile, quia omne regnum in se divisum desolabitur. Si enim considero a principio mundi, quid fecerint Caym et Abel, Re-

mus et Romulus, principes primi Romani, quid nostri attavi Boleslaus impius et sanctus Wenceslaus, fratres bini, quid facturi sunt modo quini; hos quanto pociores intueor, tanto mente presaga peiora augurior in futurum. Unde per deum vestram fidelitatem obtistor, quod semper maior obtineat solii principatum, omnes fratres subiecti sint sub eius ducatu, aliter nisi unus regat ducatum, cito veniet vobis principibus et populo ad jugulum et reipublice detrimentum. Hec dicens et inter astancium manus solutum deo reddidit spiritum et factus est magnus planetus omnium super eum IIII⁰ ydus Januarii. Fuit autem iste dux in divinis et humanis legibus discretissimus iudex, largus elemosinarum dator, pius ecclesiarum fautor, peregrinorum, pauperum et viuduarum defensor ac virtutum omnium verus cultor. Cui successit primogenitus eius Spitigneus, eodem anno in solio collocatus.

De sublimacione Spitignei ducis.¹⁾

Spitigneus post patrem sublimatur communi voto omnium; vir valde speciosus, cesarie capitis quasi corvus, nigerrima barba prolixa, facie leta, gene eius candide, parum rubentes et a vertice usque ad talos non erat in eo macula. Eadem die, qua intronizatus est, hoc mirabile posteris memoriale dimisit: omnes theutonice li[n]gwe cuiuscunque condicionis aut sexus jussit infra tres dies eliminare de terra Boemie, nec proprie matri parcens nec sancti Georgii abbatisse. Hic enim adhuc patre vivente cum Sace gubernaret provinciam sibi a patre commissam et murum urbis repararet, cum nullomodo murus dirigi posset, nisi furno quodam destructo, quem alii destruere non presumerant precibus abbatisse, hic jocose ridens jussit uno impetu furnum deiici in torrentem, postponens bono communis tam parvum fornū dicens: Hodie domina abbatissa calidas placentas minime manducabit. Quo facto abbatissa quasi ursa ferax contumeliis afficit juvenem verecundum et hiis exprobrat metris: Nobilis, insignis vir, fortis et inclitus armis — Quam magnas turres nunc expugnavit et urbes. Et sibi famosum fert de fornace triumphum, — Tympora jam lauro victoria cingaf et auro — Clerus multimodas campanis personet odas — Dux quia

deiecit fornacem miraque fecit. — Ac pudet effari, quod non pudet hunc operari. Dirigit juvenis pre pudore et silencio compescuit iram, donec ad paternale solium perveniret, quo die curru superpositam remisit ad Teutonicam terram.

De gestis Spitignei et fratribus eius et dispositione regni Moraui.²⁾

Hii itaque gestis volens disponere Moraui regnum, quod pater eorum diviserat inter fratres, convocat trecentos nominatos sub pena capitis, quod statim personaliter compareant coram eo; illi vero, qui non compleverunt jussa principis, immediate ipse in Morauiam properans, sibi occurrentes teneri fecit et catenatos misit in custodiam per civitates Boemie, equos eorum et arma distribuit inter suos. Quod audiens frater eius Wratislaus valde timuit et dimissa uxore sua pregnanti fugit, quem rex Andreas Vngarie grataanter recepit. Dux autem Spitigneus disposita Morauiam pro libitu uxorem germani pregnantem inventam in civitate Olomucz tradidit custodiendam comiti Mztis in quodam castro; qui comes indecenter tractabat eam, omni nocte pedem suum [cum pede eius] compede stringens. Quod audiens vir eius, ingemuit. Post mensem vero evolutum ad petitionem Seueri episcopi remittit dux eam viro suo, que pre labore cum aborsu spiritum exalavit. Quod audiens vir eius absorbebatur tristitia, non tantum de morte quantum de contumelia per custodientem eam et compede nocte ligantem sibi illatam. Cuius tristiciam rex Vngarie relevavit colloquiis et conviviis juxta posse et unicam filiam eius sibi in matrimonio copulavit nomine Aleytam, virginem speciosam etc.

De Spitignei prudencia et sancta conversacione eius et pia morte ipsius.³⁾

Dux autem Spitigneus ut vir sapiens precavens, ne frater suus percuteret Morauiam auxilio Vngarorum, fratres suos Conradum et Ottone secum tenuit in curia preficiens Conradum venatoribus, Ottone fecit cocorum et pistorum magistrum. Jaromir vero adhuc in studio morabatur. Hec autem fecit, ne contra eum Wratislao se coniungerent fratres eius. Erat enim valde prudens areum suum secun-

¹⁾ Srovnej Kosmuv letopis, Prameny dějin č. II, 84 a 85.

²⁾ Tamtéž II, 86, 91 a 92.

³⁾ Tamtéž II, 86.

¹⁾ Letopis Kosmuv, Prameny dějin č. II, 87 a 88.

²⁾ Letopis Kosmuv, tamtéž II, 89 a 90.

³⁾ Letopis Kosmuv, tamtéž II, 90—92.

1055 dum occurrence ad utramque manum convertens. Hic dux inter ceteras virtutes hoc posteris memoriale reliquit: Primo namque quadragesimali tempore, ut magis devotus esset, morabatur in claustrum canonorum vel monachorum et divinis officiis instabat, oracionibus et vigiliis inherebat, sic quidem, ut ante matutinum surgens et extensis manibus et genuflexionibus orans devoto corde psalterium ruminabat; elemosinarum largus fuit dator. Post completorium monachale servabat silencium usque ad primam. Et quamdiu jejunus fuit, tractabat ecclesiastica negocia, post cibum secularia; pelliceam episcopalem et tunicam clericalem in capite jejunii indebat et in pascha donabat proprio capellano. Hic ut alter imperator Trayanus simile opus exercevit pietatis. Nam ad clamorem vidue intermittens expeditiōnem, cum jam ad bellum procederet, de equo descendit et viduam de adversario vindicavit. Hic vir tante probitatis, pater clericorum, viduarum et pauperum quinto kalendas Februarii ducatus sui anno 1061 sexto migravit ad dominum anno domini millesimo sexagesimo primo.

De Wratislao germano substituto et Jaromir clerico, eciam eorum germano.¹⁾

Wratislaus audita morte germani revertitur de Vngaria cunctisque Boemis faventibus sublimatur in solium loco fratris. Qui statim regnum Moraviae dividit inter fratres, Ottoni medietatem ex parte orientali, quam ipsem a patre prius habuit, aliam medietatem versus Theutonicos dat Conrado, que planior erat et frugibus magis apta. Jaromir, tertius eius frater, auditam morte ducis, quem colebat ut patrem, de scolis revertitur, petens hereditatis paternae aliquam porcionem, ac ueste laycali assumpta militari cingulo se accingit.

Dux autem, frater eius, benigne redarguit eum: Noli, inquiens, frater a capite, cuius factus es membrum ordinacione nostri piissimi genitoris, per apostasiam velle recedere et proici in infernum. Olim divina gracia in sacerdotem te elegit, propterea et noster genitor te tradidit studio literarum, ut si superstes fueris, fias episcopi Seueri successor, quod erit deo favente. Moxque coegit eum deponere comam et in sui presencia fecit eum mense Marcio in dyac-

num ordinari et publice legere ewangelium et in missa pontifici ministrare. Quibus non obstantibus post paucos dies novus dyaconus resumpsit cingulum militare et fugit in Poloniam usque ad obitum Seueri pontificis. Quo anno domini millesimo quinagesimo septimo tradito²⁾ sepulture Jaromir resumpto habitu clericali cum germanis revertitur et contradicente duce adiutorio fratrum et principum Pragensis episcopus ordinatur, non obstante vulpina calliditate ducis. Nam cum eum germani eius Conradus et Otto rogarent pro suo germano et ordinacionem patris ei ad memoriam reducerent, ipse vulpina calliditate fingens se longius ire, congregato exercitu nactus oportunum tempus residens in solio et fratribus hinc et inde Jaromir presente vocat in medium Saxonem quendam, suum presbiterum, eciam multis laudibus commendatum, usurpans imperiale modum et eum per annulum et baculum de Pragensi ecclesia investivit. Cumque, ut moris est, nullus ei debitas laudes exclamaret, sed murmur erat in populo, Coyata, palatinus comes, homo verax, percussit latus Ottonis ducis et dixit: Quare non adiuvas fratrem tuum? Nonne vides, quod frater tuus confunditur contra decretum patris, et advena, qui venit sine bracis, in pontificali solio exaltatur? At si dux violat patris sacramentum, absit a vobis prestare consensum; nam pater vester nos omnes adiuravit, ut Jaromir frater vester post Seuerum presul fiat; quod si vobis displicet frater vester, numquid in nostro clero non sunt isto advena meliores? Et conversus ad ducem ait: Frater tuus sapuit, quando omnes Theutonicos expulit una die; vivit adhuc imperator, cuius officium temerarie usurpati; an si frater displicet, nonne in tuo clero non sunt multi clericci meliores? Et capiens per manum duces et Jaromir: Eamus, inquit, et videamus, si unius astucia prevalebit contra tres germanos, quos par etas, una voluntas, eadem potestas sociat et maior militum copia. Surrexerunt. Dux autem timidus fugit et misit germanis nuncium, quod non propter Coyate minas, sed memor paterni precepti germanorum precibus condescendens, illo sacerdote Saxone reprobato ad vestrum beneplacitum Jaromir, nostrum germanum, eligo in Pragensem episcopum et pastorem. Facta est autem hec eleccio anno

¹⁾ Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 93 a násl.

²⁾ Letopis Kosmův má a. d. mill. sexagesimo septimo.

1061 domini millesimo sexagesimo octavo. Et sine mora dux Wratislaus mittit comites Seuerum, Allexium et Marquardum Theutonicum cum fratre suo Jaromir ad imperatorem Henricum secundum. Qui dans ei pastoralem virgam et annulum fecit eum per Maguntinensem presulem consecrari dominica die VI nonas Julii mutato nomine Gebehardus.

Hic in principio fuit valde levis moribus. Die, quo consecratus est Maguncie, dum transiret fluenta Reni, quemdam militem pedes in aqua tenentem retro inpxit in aquam Wilhelmum nomine, dicens: Ego te baptizo, Wilhelme. Qui respondit: Si sic baptizare [vis], deliras episcope. Qui vix evasit, quia sciebat naturam.

1073 Veniens autem Pragam et intronizatus omnino procurabat Olomucensem episcopum Johannem monachum, probum virum, expellere; sed cum non posset manu laycali perficere, personaliter illuc vadens et ab eodem episcopo grataanter receptus, intrat cum eo cameram, quasi secretum aliquid secum locuturus et per capillos capitum quasi ferox leo agnum deiecit in terram et pedibus conculcans seminecem dereliquit. Propter que et alia ipsius facta mala missus est de Roma legatus, cui Jaromir obedire contempsit. Tandem iterum ambo episcopi citati personaliter Romam veniunt, et nisi auxilio illustrissime comitis Machtildis liberatus fuisset, nomen episcopi cum titulo perdidisset. Tandem illa domina tamquam pro suo carissimo procurante nepote predictus episcopus cum apostolicis literis in Boemiam remittitur gracie. Ipsa namque comitissa Machtildis mater et faatrix erat Romane ecclesie, quam eciam diviciis et gloria multipliciter exaltavit; ideo negare ei quodam modo phas nan erat.

De unione sedis seu episcopatus Olomucensis cum Pragensi.¹⁾

Defuncto autem predicto Johanne episcopo exmonacho, procuracione importuna Gebehardi predicti imperator Henricus secundus in concilio Maguntino assentibus quatuor archiepiscopis et duodecim episcopis, abbatibus et aliis prelatis predictum Olomucensem episcopatum cum Pragense [sic] univit, duce Boemorum Wratislao procurante unionem predictam

1086 pro fratre suo, de quo tandem penituit propter superbiā fratris sui, episcopi memorati. Nam postquam fuit idem dux coronatus et unctionis in regem, capellanum suum idem fecit intronizari, non obstante statuto, imperiali et papali decreto, quia in missa habere aliter non poterat episcopum, qui ut moris erat, imponeret ei coronam. Quo facto commotus Gebehardus episcopus, iter arripuit, ut summo pontifici conqueratur de rege, germano suo, et volens habere concilium cum rege Vngarie. Cumque pervenisset ad eum, febre correptus mittitur per navem a rege Strigoniam, ubi die septima migravit ab hac luce. Fuit tamen iste episcopus elemosinarum largissimus dator, miserorum adiutor, pauperum consolator, in divinis officiis sedulus dei cultor. Hic die sue intronizationis Marcum, capellanum suum, virum perfectum, per omnia eruditum constituit Pragensem prepositum, qui ecclesiam totam Pragensem de tenebris reduxit ad ordinem et ad lucem; tandem beato fine quievit.

Incidens quoddam de Jaromir predicto.²⁾

Tacendum non videtur quoddam de predicto episcopo, quod die redditus sui de Roma occurserintibus amicis et congratulantibus idem episcopus narrat, quomodo Machtildis consilio liberatus fuisset et expeditus a papa; et uni amico pre ceteris dixit, demulcens barbam: Vide, qualem reporto de Roma, cesare quidem dignam. At ille: Placet, domine, sed plus placet, si cum barba mutata mutatum animum reportasses; tunc enim in pace fuisses.

Miraculum quoddam.³⁾

Quidam vir attenuatus in acie venit Pragam, afferens argenteum cingulum et candelam, petens sepulcrum sancti Radym, germani sancti Adalberti. Cui unus respondit: Sepulcrum hoc est, tamen nondum tamquam sanctum honoramus eum. Quibus ille: Cum essem Cracow in obscurissimo carcere per tres annos et fame deficerem atque tibi, astitit michi quidam sanctus pontifex, cuius facies et uestes lucentes erant ut sol, et statim eduxit me de civitate et carcere dicens: Ego sum Radym, sancti Adalberti frater, vade Pragam et offer munera ad meum se-

¹⁾ Prameny dějin č. II, 114 a násl., pak 101 o proboštovi Markovi.

²⁾ Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 110.

³⁾ Tamtéž 110 a 111.

¹⁰⁷⁴ pulerum, quod devota nunc mente perfeci. Nec mirandum, si operatur deus ad laudem sancti sui, qui cum germano suo non unum, sed multa martyria pertulit et cum pace vitam finivit.

De obitu Juditte, coniugis Wratislai.¹⁾

¹⁰⁸⁵ Anno domini millesimo LXXXV⁰ obiit Juditta, coniunx ducis Polonorum, filia Wratislai ducis et regis Boemorum. Hec a sancto Egidio de provincia facto voto et missis maneribus, cum esset sterilis, filium obtinuit, tercio die vitam finivit.

Quod sub Henrico tercio imperatore in concilio et synodo Maguntina Boemorum ducum solium fit regale etc.²⁾

¹⁰⁸⁶ Anno domini millesimo octogesimo VI⁰ jubente gloriose imperatore Henrico tercio semper Augusto celebrata est magna synodus in urbe Maguntina presidente serenissimo predicto Henrico imperatore simul cum quatuor archiepiscopis et duodecim episcopis, abbatibus et prelatis multis ac eciam satrapis, ducibus, marchionibus et aliis multis omni consensu. Imperator Henricus tercius, magnificus semper augustus, Wratislau tam Boemie quam Polonie prefecit in regem et manu sua imponens ei aureum circulum omnibus collaudantibus jussit Egberto, Treuerensi archiepiscopo, ut in sede sua Pragensi inungat eum in Boemie et Polonie regem et in capite eius ponat regium dyadema. Qui archipresul jussis obtemperans venit ad metropolim Pragam et XVI³⁾ kalendas Julii inter sacra missarum solempnia regalibus fascibus indutum Wratislau unxit in regem et coniugem eius Cunegundem,^{3a)} cum eodem regali dyademate coronavit cunctis acclamantibus: Wratislao tam Boemico quam Polonico Victoriosissimo, magnifico et pacifico regi, a deo coronato vita, salus et Victoria. Facta sunt autem tribus diebus convivia permagnifica et datis donis archipresul ad propria remeavit cum magna gloria et honore.

Quomodo Saxones invaserunt Boemos, filio regis in aqua natante.⁴⁾

Anno autem domini millesimo LXXXVII⁰ rex collecto exercitu intrat Zrybiam, quam imperator Henricus sibi in perpetuum donaverat possidendam; et dum quoddam castrum nomine Guozdec reedificat, mittit filium Wratislaum^{4a)} cum armata manu militum ad judicandum iniuriam, quam receperat alias revertens de curia imperatoris. Duo enim nobiles et probissimi milites eius inter primates, preclaris filii cuiusdam comitis, occisi fuerunt in quadam villa a villanis, cuius ville nomen Kileb. Filius autem regis cum suis predictam villam spoliavit, comburunt et subvertunt totaliter et cum preda maxima revertuntur. Dum autem feliciter meridie cum spoliis et preda maxima ad propria remearent, pre nimio calore filius regis volens aliquantulum recreari jubet cum preda scutarios precedere, ipso cum nobilioribus et forcioribus remanente, post prandium eciam balneari desiderans natat in flumine. Cui Allexius comes mandat, non hic ut in Wltaua aut in Egra natas. Cui juvenis: Condicio senum est ad motum folii trepidare. Cui comes: Deus faciat, ut si[t] nunc inevitabilis fortune occasio, et videbitur, qui plus trepident, juvenes vel senes. Et dum hec loquitur, ecce subito plus quam viginti apparent equites eos provocantes ad bellum. Boemi autem plus audaces quam perspicaces prohibente comite statim ruunt in hostes; quos statim ferrea legio militum Saxonum, que latebat in insidiis, prostravit, ita quod nullus de Boemis evasit. Qui autem erant in castris contra Saxones velut leonum catuli feroce irrunt vigorose, et hinc inde viriliter pugnantes tandem Saxones defecerunt, sed cum tanto dampno Boemorum, quod cruentam victoriam habuerunt et multo plures nobiles, qui erant cum duce, quam milites, qui precesserunt, perierunt; filius eciam ducis perdidisset manum, nisi ensis capulum restitisset. Et tunc apparuit, utrum juvenes vel senes magis sint sapientes. Facta est autem hec strages anno domini millesimo octogesimo septimo nonis Julii.

¹⁾ Tu se má čisti: Wladislai. Srovnej Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 113 a 114.

²⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 114 a násl.

³⁾ V letopise Kosmově jest XVII kal. Jul. — ^{3a)} Manželka s Wratislavem zároveň korunovaná byla Svatava.

⁴⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 118—120. — ^{4a)} Má se čisti Brzetislaus.

De probitate cuiusdam militis.¹⁾

¹⁰⁸⁸ Eisdem temporibus miles quidam nomine Benada probissimus animum regis offenderat et quamvis pluries reconciliari probasset, nec optinere valeret per amicos. Tandem accidit, quod rex intravit in Zribiam et cum cognovit rex, quod Benada erat in urbe Mise, mittit, quod veniat ad eum sub fidei jamento vel pacto. Quem statim ut venientem rex vidit, qualiter eum capere posset, procurat in dolo; et videns aureum capulum ensis eius, dolose admirans, quanti valeat, perscrutatur, petens, ut sibi ostendatensem. Miles nichil mali suspicatus porrigit regi extractum gladium de vagina. Rex autem vibrans contra eum gladium dicens, ubi es nunc fili meretricis? et [sic] precepit camerario, qui solus cum eo erat, ut militem caperet et ligaret. Camerarius autem homo peior erat pessimo et crudelis. Miles autem imperterritus rapuitensem de femore camerarii et per medium scindit eum; regem autem leviter ter percussit. Rex autem imperterritus clamare cepit, ad cuius clamorem ruunt de castris milites et imperterritum militem nolentem fugere trucidarunt. Quem jam mortuum jussit rex per pedes ligatum per tribulos stranari,²⁾ quasi posset ulcisci in jam defunctum anno domini millesimo octogesimo nono.

¹⁰⁹¹ Item a. d. millesimo nonagesimo primo Cosmas eligitur Pragensis episcopus post Jaromir, qui dicitur fuit Geberardus.

¹⁰⁹¹ Eodem anno combusta est ecclesia sanctorum Viti, Wenceslai et Adalberti in civitate Pragensi.

De improposito³⁾ facto filio regis et eius vindicta etc.⁴⁾

Iste rex contra fratrem suum Conradum multum irascitur, quia filios fratrum defunctorum defendebat potenter, et quia videt eum solum, [eum] conatur expellere de terra, sicut nepotes expulerat dans partes hereditatis eorum filio suo. Et congregato exercitu contra fratrem suum Conradum obsedit urbem Brunam. Cumque per circuitum castra locanda disponeret, Zederac, villicus regis, sicut erat homo versipellis et

¹⁾ Srovnej Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 120, 121.

²⁾ V let. Kosmově: jussit eum equi ad candam per pedes ligari et sic huc et illuc per tribulos trahi.

³⁾ V ruk. jest imperio.

⁴⁾ Kosmův let., Pr. děj. č. II, 124 a násl. Vypravování své podal Marignola na počátku kapitoly nesrozumitelně.

⁵⁾ V ruk. pigerteris.

⁶⁾ Přísl. 10.

pessimus, quasi jocose: Si, inquit, placet, o rex tue ¹⁰⁹¹ maiestati, filium tuum colloca ex parte fluminis, ut possit se aliquando recreare natando. Ad quod improperium filius regis, quasi gladio cor eius vel lancea perforasset, abiit tristis et incenatus isto sero permanxit. Eadem nocte mittit nuncium fidum ad consulendum patrum suum Conradum, quid factum opus esset. Qui respondit: Si te, quis sis agnoscis, ignem non minus te quam me urentem extingwere non pigreris.⁵⁾ Qua relacione patefacta suis omnes laudant, ut tantum dedecus et improperium, quo ad occasionem sociorum, quando natabat in aqua, in qua exprobavit adolescenti, non dimittat inultum. Ille autem ordinatis militibus dedit signum: Quando videritis villicum meum et quod cirotcam proiciam in faciem eius, facite, quod estis facturi, neminem timatis. Mane autem mittit pro illo pessimo villico proditore, quasi aliquid tractaturus cum eo. Qui nichil suspicatus mali — stultus enim, dicit Salomon,⁶⁾ quasi per risum operatur scelus — et solo comite sociatus occurrit filio regis.

Adolescens autem apprehensa eius dextera seduxit in partem et multa ei improperans tandem conclusit dicens: Amodo renunccio omni amicietie tue, proiciens in eius faciem cyrotcam. Tunc tres probissimi secuntur eum et levant eum viriliter super hastas prosterentes ad terram pedibus equorum concutantibus eum, et sic infixum lanceis derelinquent in terra. Socius, qui cum ipso venerat, pallidus fugit et nunciat hoc in castris cunctis legitibus; solus rex plorat eum. Filius autem regis non longe sua castra semovit, quem maior pars electorum militum est secuta, scilicet plus quam tria milia electorum pugnatorum, et mittit nuncium ad patrem: quod facturus es, hodie incipe; parati enim erant bellum committere contra regem. Cumque rex imperterritus, quid ageret, ignoraret, nurus sua, conjunx Conradi, nomine Virpirk, una de prudentibus mulierum, inscio viro suo venit ad regem et adoravit eum, quam rex benigne suscepit et in medio procerum fecit sedere eam, que vultu lacrimabili sic incepit loqui: Ego jam non digna dici tua nurus, pie rex,

¹⁰⁹¹ supplex ad tua genua venire presumo. In deum vadit, qui suos invadit; ostendam tibi, ubi magis datur, in suburbio Prague et Wyssegradi; ac si tibi placet vide[re], qualiter arserit Troya, non melius videbis, quam si utramque comburas urbem; ac si tua fulmina jactas solum in jugulum tui fratris, absit, ut alter Caym habearis. Patet Grecia, patet Polonia, patet Dalmacia; ipse enim mavult peregrinari quam te fraticidio criminari;¹⁾ terram, que tua est, cui mavis, commenda. Que verba pungebant animum regis et omnium in tantum, quod omnes resloverentur in lacrimas. Rex autem jussit, ut ad latus eius sedeat et osculatus est eam. Que iterum ait: Unam aliam parvulam postulo, si placet regi, passionem; pro magno peccato filii, parum suplicii nimis est patri. Tunc rex: Video, inquit, quo pergis, vade, reduc fratrem meum et filium meum. Timuerat enim rex valde, ne amborum fieret conspiracio contra eum. Qui cum venissent cum domina, rex osculatus est fratrem et dixit ad filium: Si bene egisti, fili mi, nulli melius quam tibi erit: si autem male, statim in fletibus peccatum tuum aderit. Interea filius intelligens patrem non ex corde sed ex necessitate pacem fecisse, cum suis secessit in partes urbis Hradek, expectans exitum rei. Congregati sunt autem ad eum plus quam tria milia militum. Rex autem callida simulacione revocat fratrem suum Conradum, ne foveret partes filii et adiurat comites, quod post suam mortem non filium sed fratrem Conradum eligant ducem.

De pace facta inter patrem et filium, meritis beatorum patronorum Wenceslai et Adalberti.^{1a)}

Igitur dum pater contra filium et filius contra patrem armantur in prelium — erant enim cum rege episcopus Cosmas et proceres et maior pars populi, cum filio autem par etas juvenum, maior pars procerum manu forciores et probiores et tria milia electorum militum erant, unde magna strages imminebat Boemie, si non divina misericordia subvenisset. Nam eadem nocte sancti patroni Boemorum Wenceslaus et Adalbertus apparuerunt, carceres fregerunt, vincitos

¹⁾ Tak Kosmas. Marignola má terminari. — ^{1a)} Srovnej Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 129.

²⁾ Letopis Kosmův: Trenčín, t. j. Trenčín.

³⁾ Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 131.

⁴⁾ Má být Brzetislaus.

⁵⁾ Letopis Kosmův, tamtéž II, 136—138.

⁶⁾ Má být zase Brzetislaus a tak pravidelně níže.

eduxerunt, precipientes, ut ad ecclesiam properarent ¹⁰⁹¹ dicere omnibus, quod deus actenus erat Boemis turbatus propter gwerram Polonie, nunc misertus eorum misit eos ad predicta operanda, et quod pacem factam inter patrem et filium nunciarent. Quod et factum est. Deo autem miserante, ut sancti promiserant, mediante duce Conrado inter patrem regem et filium pax firmata est et filius receptus a patre in graciam. Tunc misit ad eum exercitus eius et socii: Si pacem fecisti cum patre tuo, scias tamen, quia nunquam confidemus de ipso; cognoscimus enim cor felleum eius. Quibus auditis juvenis in corde ait: Sicut miles sine armis sic nec dux valet sine suis militibus. Ergo melius michi est querere cum meis militibus panem quam cum patre conversari.

Post paucos quoque dies ad suos rediens collecta omni substancia eorum cum infinita multitudine animalium vadit ad Pannonicum regem, a quo benigne colligitur et secum nutrit inter regales delicias, populo autem, qui cum eo venit, assignavit rex locum gratissimum et amenum ad habitandum nomine Banow juxta castrum nomine Trenem²⁾, qui locus est eciam venacionibus aptus. Cetera autem necessaria precepto regis circumstancium regionum populi ministabant.

De eleccione episcoporum Cosme et Andree Pragensis et Olomucensis ecclesiarum.³⁾

Eodem anno procurante Wratislao rege Cosmas ¹⁰⁹² ad Pragensem ecclesiam Jaromir defuncto et Andreas ad Olomucensem episcopi eliguntur et jussu regis Wratislai imperatori presentantur Mantue residenti. Et eodem anno rex Wratislaus moritur, episcopis non consecratis. Conradus autem, frater eius, successit in ducatu et vixit mensibus octo; post quos regis filius juvenis Wratislaus⁴⁾ de Vngaria rediens in solium sublimatur anno domini millesimo nonagesimo, tempore Henrici tercius imperatoris.

De institutione Wratislai et gestis eius capitulum.⁵⁾

Wratislaus⁶⁾ ergo junior, filius regis defuncti, post Conradum defunctum, qui ducatum tenuit men-

¹⁰⁹² sibus octo, de Vngaria rediens processionaliter cunctis letantibus est receptus et in ecclesia beate Marie paterno solio sublimatus. Hic erat princeps spectabilis, deum timebat et populum summa diligentia gubernabat. In principio sui ducatus festum sancti Wenceslai solemniter celebravit et per tres dies cunctis principibus magnificum convivium preparavit et solius dei gerens fiduciam cuncta eciam, que ad laudem dei et ecclesie proficia erant et populi utilitatem, in sui ducatus principio ordinavit. — Hic primo omnes magos, ariolos, sortilegos, incantatores eliminavit de terra, lucos, quos colebant rustici, et omnes ritus demonum et vanas observancias et sepulturas in silvis, larvas et omnes jocos pessimos extirpavit. Hic victoriosus princeps pluries invasit Polonię et semper victorię reportavit. Nam primo

¹⁰⁹³ sui ducatus, videlicet anno domini millesimo nonagesimo tertio, ita crebris incursionibus demolitus est eam, ut ex ista parte fluminis Odre a castro Recen usque ad urbem Glogow preter solum Nempci oppidum nullus omnino remaneret habitator; nec cessabat, donec dux Polonię censem solvit anni preteriti et presentis, et sic pax facta est inter duces etc. Anno sequenti, scilicet millesimo nonagesimo quarto generalis synodus tocius Romani imperii in Maguncia est indicta; in qua synodo Cosmas et Andreas electi Boemorum dudum per Henricum tercium imperatorem investiti per anulum et baculum III⁰ ydus Marcii a Maguntinensi presule consecrantur. Et eodem anno tanta fuit mortalitas, ut revertentes de Maguncia civitates vel villas ingredi non presumerent, sed pernoctarent in campo.

Quod dux Wratislaus duxit uxorem de Bauaria nomine Lucardam.¹⁾

¹⁰⁹⁴ Eodem anno dux Wratislaus mense Septembri duxit uxorem de Bauaria nomine Lucardam, Alberti comitis sororem. Eodem eciam anno ipso jubente Cosmas, episcopus Pragensis, consecravit altare sancti Wenceslai, Viti et Adalberti. Et anno domini millesimo nonagesimo sexto XVIII⁰ kalendas Maii templum sanctorum Wenceslai, Viti et Adalberti Cosmas episcopus consecravit.

¹⁰⁹⁶ Eodem anno facta fuit commocio maxima peregrinancium ad Terram sanctam Theutonicorum et de

Francia. Peregrini autem innumeri transeuntes per Boemiam perterritos Judeos metu mortis consenserentes vi in numeros baptizant, quorum maior pars ad vomitum sunt reversi. Cumque occulte suos thesauros transmitterent ad circumposita regna, ut fugerent, dux fecit eos bonis omnibus spoliari, improperans eis, quid portassent, quando adducti fuissent patres eorum de Jerosolimis et vendebantur eorum triginta pro denario uno, solum frumentum pro victu dimisit eis. Hic in Polonia destruxit castrum eorum nomine Brido et in eadem ripa fluminis aliud reedificat super altum scopulum, unde nomen traxit Kamene. Hic pius fuit, unde Mutinam, filium Bose, suum collateralem et secretarium amovit a se dicens: si deum non timerem, tibi oculos eruerem; sed grande malum est destruere creaturam dei. Jussit confiscari omnia bona eius et cognati eius nomine Czek, qui fugerunt in Polonię, quos dux Polonię benigne tractavit usque ad mortem Boemici ducis.

Eodem anno Cosmas episcopus migrat ad Christum quarto ydus Decembris. Eodem anno sagaci consilio patrui sui, prudentissimi consiliarii, electus est Hermannus in episcopum Pragensem.

Quomodo honorifice est receptus ab imperatore dux Boemie et honoratus.²⁾

Imperator eciam Henricus tercius anno eodem ¹⁰⁹⁹ Ratispone pasca celebraturus erat. Dux autem Wratislaus premissis munib[us] post pasca celebratum in Wyssegrad venit ad eum et ab imperatore benigne cum suo electo Hermanno suscipitur, occurrente sibi imperatore quasi miliaria tria, cuius precibus electus virgam pastoralem et anulum obtinuit. Rogabat eciam imperatorem, ut fratri suo Borziwoy vexillum ducale concederet et eidem Boemie solium assignaret post mortem. Imperator autem sibi vexillum pro fratre concessit, electionem tamen ducis Boemis, ut moris est, dereliquit. Hic Wratislaus castrum Podwin in Moravia reedificat et episcopo Hermanno resignat; ibique in villa Zluminica festo penthecosten celebrato occurrit Pannonicus regi Colomanno in campo, qui dicitur Luzko, ubi datis munib[us] eidem invicem pace et amicicia juramento confirmatis ad propria remearunt. Dux autem castra me[t]atus est juxta urbem Brune, ut expelleret filios fratris sui

¹⁾ Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, 138—140.

²⁾ Tamtéž II, 142, 143.

¹¹⁰⁶ Conradi, qui timentes tradiderunt ei ceteras civitates, ne hostiliter devastaret terram; quas dux tradidit fratri suo Borziwoy et reversus est in Boemiam. Filii autem Ottonis cum matre sua valde obedientes erant et fideles.

Item eodem anno Wratislaum,¹⁾ nepotem suum, per sororem²⁾ in Nativitate domini dux consencientibus [nobilibus] fecit ensiferum avunculi sui et pro tali dignitate ex tributo, quod pater eius Wratislaus solvebat annuatim, centum marcas et decem talenta auri sibi pro sallario suo donavit.

Quod Borziwoy, frater Wratislai, duxit [uxorem] nomine Helbir.³⁾

¹¹⁰⁰ Eodem anno XV° kal. Novemboris Borziwoy, frater ducis Wratislai, in urbe Znogem dicit uxorem Helbyr, Orientalis marchionis Lupoldi sororem. Eodem anno filius Conradi Lutoldus magnas injurias inferebat Borziwoy, germano⁴⁾ ducis, castra et villas eius devastans et spoliens, refugium habens in castro Rokow per concessionem Gotfridi, domini castri. De qua returbatus dux Wratislaus mittit ad Gotfridum, ut sibi vinctum mittat Lutoldum. Qui presenciens familia domini castri expulsa contra dominum prose tenuit castrum. Dominus autem castri exclusus invocat auxilium ducis et per sex ebdomadas obserdet castrum, donec fames vincens munitionem ex pulit deceptorem. Quo fugiente per noctem, socii castrum et ipsos reddiderunt. Prius tamen commissa pugna, Paulic, filius paedagogi ducis, sagittis interficitur,⁵⁾ Litzimir occiditur, urbs relicta Gotfrido domino resignatur, dux victor in Boemiam revertitur cum victoria et honore.

Quomodo Wratislaus⁶⁾ predixit inevitabile fatum sue terribilis mortis.⁷⁾

¹¹⁰⁰ Jam appropinquate Nativitate Christi Wratislaus dux causa venacionis declinat ad villam Stribena. Cum quadam die sederet in mensa, fertur cui-

dam venatori dixisse: Heu, non longe est, qui me debet occidere. Tunc venator, cui nomen Cukata clamat: Procul hoc deus avertat, nec tuus oculus parcat, quin statim occidatur, qui talia machinatur. Cui dux ait: Ach, bone vir! nulli possibile est evitare inevitabile fatum. Sequenti die audita missa, dum revertitur de venacione jam opaca nocte, occurrit de latibulo filius dyaboli et lancea infixa in femur ducis fugit et cadens in quandam cisternam cum equo gladio infixo in femore eius jacebat; quem miles quidam reperiens, amputato capite lucifero in exenium destinavit. Dux autem biduo supervixit, confessionem purissimam fecit et sacramentis perceptis reddidit animam deo. Sepultus est autem cum maximo planctu in poliandro sancti Wenceslai, sicut ordinaverat; ubi soror eius construeret arcuatam capellam in honore sancti Thome apostoli et constituit, ut ibi cottidie celebraretur missa pro remedio anime eius. Nec pretermittendum puto heulogium predicti ducis; dum enim ferretur ad predictam sepulturam, unus ex clero feretrum eius sequens omnes suis elegiacis metris ad lacrimas commovit, dicens: anima Wratislai sabaoth, adonay vivat ex pers thanaton Wratislaus yskyroc. Mira res, sic clerum commovit et omnem populum, ut cum flebat magis commovebantur ad lacrimas et lamenta.

De institucione junioris fratris in ducatu capitulum.⁸⁾

Et quoniam statim vox increbruit, quod proditores ¹¹⁰⁰ Matina et Bosey, quorum superbam generacionem dux ipse oderat, hec procurassent, episcopus Cosmas et comes statim mittunt in Morauiam ad Borziwoy, ut acceleret sibi a cesare donatum occupare ducatum. Qui ipsa die Nativitatis Christi veniens statim intronizatur, non obstante quantumcumque consuetudine Boemorum, ut maior natu semper solo potiretur.

¹¹⁰¹ Anno autem domini millesimo centesimo primo Odalricus et Litoldus, filii Conradi, expellunt de Morauia custodes, quos statuerat Borziwoy, et recipiunt civitates suas. Similiter Bosey et Mutina redeunt de Polonia, quibus dux Borziwoy non ex corde, sed ex necessitate concessit graciam suam, et ipsi recipiunt civitates, quas a duce habuerant: Bosey recepit civitatem Zaacz, Mutina Lutomerzicz. Odalricus conqueritur imperatori, quod junior eius frater sibi preripuit ducatum Boemie, sed nichil profecit, quamvis sociarentur sibi Sygradus comes de Oppido et Sala et eius frater, Fisiensis episcopus, et eius gener nomine Fredericus, quibus promisit aureos montes in Boemia et jacere thesauros in plathea. Qui gregata multitudine Theutonicorum intrat mense Augusti Boemiam, quibus congregatis in unum occurrit Borziwoy paratus in crastinum comitere bellum, quem videntes vocati et nullus, ut promiserant, occurrebat in eius subsidium, dixerunt Odalrico: Ubi sunt natu maiores, qui te expectant, nos omnes et te decepisti et recte es mentitus in caput tuum. Fugere querunt, sed nesciunt, quia eadem via, qua venerant, eciam opus erat reverti, [et eadem via post illos] Swatopluc cum fratre suo Ottone ducens exercitum veniebat in auxilium Borziwoy. Nocte illa episcopus fugiens perdidit capellam suam et alia multa, que in crastinum repererunt Boemi et omnia alia nullo custodiente, que proicerant propter leviorum fugam. Erant enim tunc Boemi cum Swatopluc concordes; postea nata est discordia inter eos et causa fuit ista, ut subscrubitur.

De discordia orta inter duces Borziwoy et Swatopluc.¹⁾

¹¹⁰² Anno quidem domini millesimo centesimo secundo Wratislaus,²⁾ dux Polonie, habens duos filios, unum ex Juditta, filia regis Wratislai, alium ex concubina, inter quos pariter divisit suum regnum. Quo defuncto statim bastardus contra filium Juditae bellum parat et convocat in suum auxilium Borziwoy, qui misit pro Swatopluc in Morauiam, ut juvaret partem bastardi, et convenientes castra metati sunt juxta oppidum Recen. Quod audiens Boleslaus, le-

gittimus filius Juditte, mittit paedagogum suum ad ¹¹⁰² Borziwoy rogans, ut sit memor affinitatis sue, quia nepos eius erat, quia natus de Juditta, sorore sua. Insuper offert sibi ad manum decem marsupia cum mille marcis, qua peccunia corruptus tam ipse quam duo consiliarii sui statim revertitur ad propria, alteri nullatenus servans fidem. Verum quia Swatopluc de tanta pecunia non dedit obolum, ille indignatus dixit: Incendium meum ruina tua extingua.

Incidens quoddam notabile.³⁾

Anno domini millesimo centesimo quarto Jo- ¹¹⁰⁴ hannes electus est in episcopum Moraue. Eodem anno Swatopluc, quod promisit effecit; concepit dolorem, quia non est sibi data pecunia, peperit iniquitatem, quia quod per suos satellites promisit, seminavit discordiam, ut destrueret Boemiam, sed mentita est iniqitas sibi. Misit enim in Boemiam seminatores discordie, omnium malarum arcium inventores, qui circueunt Boemiam, alias promissa pecunia corrumpunt, alias promissionibus attrahunt, alias in muneribus inficiunt, et quos sciebant novitatum av[1]dos vel dignitatibus privatos, omnes trahunt ad partem Swatopluc. Quo facto Swatopluc de Mo- ¹¹⁰⁵ rauia cum sex legionibus militum venit ad urbem Pragam expectans, ut apertis januis reciperent eum; quam urbem die precedenti muniverat Borziwoy et ordinaverat et Hermanno episcopo commendaverat eam et ipse transivit in Wyssegrad civitatem. Swatopluc videns, quod nullus sibi occurrebat, ymo a quadam ancilla de muro turpiter confusus, videns se frustratum omnino, convocat suos et fari cepit: Quamvis non sit tempus loquendi, tamen paucis mo- neo, ne quis fit victima inimicis et ne cruenta detur hosti Victoria, et statim iter vertit versus Morauiam et ad comitem Wako dixit: O miserabilis fortune condicio! Cogor nunc domi residere ut noctua, que consuevit nubes ascendere ut aquila. Cui comes: Domine mi! Non te terreat ista adversitas, quia post sequetur felix prosperitas; talis enim est mundana prosperitas. Et fugiunt versus Morauiam. Quos fugientes dux Borziwoy cum cerneret, caute vel plane prudenter et valde sapienter a longe persecutur, nolens

¹⁾ Kosmas jmenuje jej správně Boleslav. Prameny děj. č. II, 143.

²⁾ Ruk. má sortem.

³⁾ Letopis Kosmův, Prameny děj. č. II, 145.

⁴⁾ Ruk. germani.

⁵⁾ V Kosmově letopisu zní toto místo: Interea dum haec pugna geritur, Paulic, filius Marquardi, paedagogus Vladislai, sagittatus moritur.

⁶⁾ Ovšem zase Brzetislaus.

⁷⁾ Letopis Kosmův, tamtéž II, 146, 147.

⁸⁾ Letopis Kosmův, tamtéž II, 147—150.

¹⁾ Srov. Kosmův let., Prameny děj. č. II, 150.

²⁾ Vladislav se jmenoval.

³⁾ Srovnej Kosmův letopis, Prameny děj. č. II, 150—152.

¹¹⁰⁵ appropinquare, quamvis sepcies plures milites haberet, ne victoriam committeret ludo fortune; timebat enim, ne quidam se verterent ad inimicos de suis. Persecutus est autem eos usque ad introitum silve.

De rebellione Henrici, imperatoris filii, contra patrem augustum.¹⁾

¹¹⁰⁶ Anno domini millesimo centesimo sexto Henricus quartus contra patrem movet sedicionem, qui fugit ad urbem Ratisponam, ubi filius obsidet eum. Imperator autem misit pro amicis et maxime pro Borziwoy, qui venit prope urbem Ratisponam. Cumque autem omnes amici imperatoris vel fugerent vel ad castra filii se transferrent, dux Boemie videns se omni auxilio destitutum et ipse reversus est in Boemiam. Quo viso imperator fugiens secutus est eum, quem dux in Boemia plurimum honoravit et conductus in Saxoniam, unde transiit usque Leodium, ubi non post multos dies cum vita dimisit imperium septimo ydus Augusti et Henricus quartus post patrem sumpsit imperium.

De versucia cuiusdam nomine Budwoy et simplicitate ducis Burzwoy.²⁾

¹¹⁰⁶ Anno domini millesimo centesimo quarto Johannes electus est in episcopum Moraue. Anno sequenti Swatopluc confusus semel, iterum vocat Boemos, qui secum fugerant, et quid opus facto, sic interrogat. Tunc Budiwoy quidam Boemus, homo sagax et versipellis, inter multa rhetorice dicta conclusit: Nos fratres! Nondum usque ad sangwinem pugnavimus, nondum facimus capitibus nostris pontem, quo itur ad solium; sed non semper armis pugnandum est, ergo nunc armis dimisis, ut amur dolo; talibus enim armis capta est Troya, unde dicit Prudencius: Nil differt, armis contingat palma dolisse. Sepe enim dolis venitur ad palmam honoris. Tunc sine mora mittitur in Boemiam homo versipellis, quasi alter Jason, qui fraude equum cum inclusis militibus introduxit in Troyam, ita iste dux Swatopluc fraude introduxit in Boemiam. Hic

enim ficta et simulata fuga venit ad innocentem ¹¹⁰⁶ ducem Borziwoy et fictis lacrimis rigat pedes ducis et altis singultibus jussus surgere sic ayt: Oy me miserum vix delitusse fuga a facie scelestis et impii Swatopluc, in quo quoniam aliter me ulcisci nequeo, saltem eius detegam flagitates (?) et complices eius proditores Boemie simul pandam. O deus, si michi sit phas, omnes eius complices secretaque eius detegam. Sicque miscens verba falsis multis criminatur flagiciis Swatopluc et complices eius, et ut sibi magis credatur, confirmatur et sacramentis.

Innocens autem Burziwoy parum cautus non attendens illud dictum Salomonis, qui cito credit, levus est corde;³⁾ ita iste multum mendacis credulus, firmos ramos, quibus eius solium regebatur, precipit et ab alto cecidit in profundum.

Fecit enim ille proditor omnes principes et fideles amicos suspectos vel inimicos, fideles eciam consiliarios sibi omnino reddidit proditores; fratre eius minorem armavit, quantum potuit contra eum. Cumque insensati Wratislaus,⁴⁾ frater minor ducis, et ceteri comites palam lupum, scilicet Swatopluc, inter agnos vorare presumunt, Borziwoy mitis ut agnus a regno pellitur et Swatopluc sevior tigride proch dolor intronizatur.

Tercius autem germanus Sobieslaus in Poloniā secutus est fretrem suum; gaudent ergo vicini de tanta discordia Boemorum. Filii proditoris Cassandri pannonicī exultant et gratulantur Poloni, nam in istorum ruina pax consistit eorum. Multi tamen comites, quos ipse ex proselitis creaverat, et eius germanus Sobieslaus in Poloniā secuti sunt eum.

Quomodo Borziwoy fuit in gracia regis et fecit capi fratrem suum Swatopluc et post ea perdidit graciam.⁵⁾

Rebus sic se habentibus Borziwoy conqueritur ¹¹⁰⁷ Henrico quarto imperatori, promittens immensa pondera auri et argenti, si restituatur sibi ducatus. Tunc cupidus peccunie imperator mittit ad Swatopluc sic: Per coronam capitum mei mando tibi, ut sine dilacione ad me venire non tardes. Qui con-

¹¹⁰⁷ vocat proceres Boemie et proponit eis Ottонem, fratrem suum, in presidem seu rectorem et ipse cum paucis vadit ad imperatorem, quem sine omni audiencia rex misit in carcerem et ducem Borziwoy sociis illius assignavit, ut eum in solo repunerent ut prius. Otto autem cum suo exercitu paravit preoccupare iter Borziwoy, sed quidam fugiens de castris Ottonis noctu indicavit Borziwoy, qui statim suis dismissis fuga delituit; irruit tamen Otto in castra¹⁾ Borziwoy. Episcopus autem Hermannus incertus futurorum noluit ad partem aliam declinare, sed secessit ad amicum suum Babiensem²⁾ episcopum, donec videret finem. Borziwoy autem licet, quod pecierat, non obtinuerat, tamen persolvit regi pecuniam, quam promisit.

Quomodo Swatopluc rediit a rege dimissus et ecclesias et monasteria spoliavit.³⁾

¹¹⁰⁷

Dux autem magni nominis Swatopluc positus in custodia timet per jussum hominis jussa et a minus dignis laceratur opprobriis. Verum quia per varios modos temptat flectere iram regis infinita promittens, verum quia manu vacua frustra pulsat, tandem tot promissionibus rex fractus, accipiens ab eo fidei sacramentum et germanum eius Ottонem obsidem dimisit eum et dans ei clientem socium, cum quo venit Pragam et breviter expoliat omnibus ornamenti ecclesias, monasteria, mercatores, Judeos, et breviter non abbas, non prepositus, non clericus, non laycus, nec rusticus, nec cytarista, qui non conferret duci aliquid. Otto autem fuga lapsus venit Pragam, quod regi valde dislincuit. Natus est autem Swatopluc de coniuge filius, pro quo statim rex misit, ut ipsum sibi adoptaret filium in baptismo, vocavitque eum nomine suo Henricus; quod et factum est et compatri suo Swatopluc omne debitum dimisit, scilicet tria milia talentorum, precipiens, ut secum paratus sit cum Boemis ire contra Vngaros in expedicionem, quia ulcisci voluit crudelitatem eorum, quia peregrinos Jerosolimitanos crudeliter occiderant. Dux autem Swatopluc Vachet et Mutinam comites pro munitione

terre reliquit in Boemia loco sui; ipse vero in ¹¹⁰⁷ Pannonia morabatur cum rege juxta urbem Possen.

De prodicione Mutine et crudeli vindicta capitulum.⁴⁾

Interea Borziwoy mense Septembri cum Polonorum exercitu intrat Boemiam, Vachone et Mutina in fugam versis, dimissa munizione, que fuit firmiter posita versus terminos Polonie. Cumque Vachet vivisset, quod Mutina super munitione non acriter pugnaret, putans, quod eius consilio Boemiam intraret, secrete nunciat Swatopluc. Tunc imperator fertur dixisse: Alga ero vilius, si non ulciscar istam iniuriam in Polonos. Swatopluc autem frendebat dentibus in Mutinam in occulto; verum quia secum habebat milites de genere illius, ylarem faciem ostendebat. Vachet eciam alium militem misit in dolo ad castra Polonorū dicens, se de castris fugisse Swatopluc, ducis Boemie, qui reversus erat sequenti mane cum Polonis firmiter pugnaturus, et hec sacramento confirmat. Quo auditio Poloni decepti mendacio illa nocte in Poloniā redierunt.

Qualiter dux Swatopluc de antiquo peccato Mutine et suorum omnium fecit altam et novam vindictam etc.⁵⁾

Swatopluc dux de Vngaria rediens quasi leo ¹¹⁰⁸ fremebat in Mutinam et in suos, cui Mutine dictum fuit ter illo die, quod fugeret iram ducis. Que dicta sibi sompnia videbantur, quia sua mala fata eum ducebant ad mortem; ymo simul cum Vachet revertenti duci occurrit ad introitum silve et simul intraverunt castrum Wratislaw. Postera die summo mane Swatopluc dux convocat proceres omnes in stubam et super truncum fornacis residens, ira succensus nimium, plus quam fornax circumspectis omnibus curvis oculis inspiciens Mutinam, taliter indignancia solvit ora: O gens invisa, propago diis odiosa, o nequam filii, versuti nostri generis semper familiares inimici! Nunquam michi excidit de memoria, quod super attavum Jaromir in monte Weliz vobis quidem lubrica [nobis autem fecistis sempiterna ludibria]! An immemor ero, quod fra-

¹⁾ Srovnej Kosmuv letopis, Prameny dějin č. II, 152, 153.

²⁾ Tamtéz II, 153—155.

³⁾ Ecclesiastes 19.

⁴⁾ Má byti Wladislaus.

⁵⁾ Tamtéz II, 155.

¹⁾ Letopis Kosmuv má in castris.

²⁾ Babenbergensem správně v Kosmově letopisu.

³⁾ Srovnej Kosmuv letopis, Prameny dějin č. II, 156 a 157.

⁴⁾ Tamtéz II, 157.

⁵⁾ Tamtéz II, 158—161.

¹¹⁰⁸ trem meum Wratislaum,¹⁾ quasi eximium sydus in toto orbe ducum tu et frater tuus Bosey fraude maligna necastis? Quid autem meruit frater meus Borziwoy, qui sub vestra potestate regnabat et vobis ut proprius servus empticius parebat, ac qui per innatam vobis superbiam ducis illius non sustinuit modestiam et me tantum solitis versuciis inquietastis, donec vestris pravis acquiescens consiliis peccans peccavi in fratrem meum Borziwoy, quia solio privavi eum; et hoc est, quod dolet et dolebit in eternum. Adhuc, o mei proceres, audite, quid filius iniquitatis fecerit iste Mutina, quem ego reliqueram huius terre presidem et preceptorem. Ille autem fingens se ire venatum, non pertinuit noctu ire in Poloniā ad oppidum Zewum,²⁾ ut cum suo patruo ageret consilio, quo me pelleret [de] solio. Ad hoc fit murmur confusum et ducis iram magis magisque accidunt per suum consensum. Tunc omnibus tacentibus dux innuens oculo suo lictori exit foras, qui statim super Mutinam nichil tale metuentem irruit. O mira pacientia comitis! Ad duos ictus sedit immobilis, ad tertium vero, cum surgere conaretur, capite plectitur. Eadem hora et in eadem stuba duo filii Mutine et duo alii trucidantur et eciam unus alterius nacionis, qui fugisset, nisi rubea tunica inter arbusta notabilem [eum] reddidisset, oculis est privatus. Dux autem Swatopluc occiso Mutina magis accensus exarsit in iram et jussit, ut omnis illa nacio absque discrecioне sexus, etatis vel personarum omnino deleatur de medio, et astante agmine comitum dixit: Qui non abhorret implere mea jussa, dabitur ei auri grassa massa; qui autem Bosey et filium suum interficiet, dabitur ei centuplum et eius hereditatem accipiet. Quo dicto volant undique satellites et improviso omnes eiusdem generis, scilicet magnos et parvos et sugentes ubera laniant et jugulant sine misericordia et interficiunt omnes et omnium eorum diripiunt gazas. In platea duo parvuli mamam clamentes crudeli spectaculo perforantur. Bosey et eius filius in fossam nudi quasi asinorum cadavera sunt precipitati et sic tota illa generacio de Boemia est deleta, nisi forte aliqui incogniti evassissent. Ecce qualis retribucio mundanorum!

Quomodo Swatopluc triumphat contra Vngaros et quomodo oculum perdidit.³⁾

Eodem tempore, cum Swatopluc audisset, quod ¹¹⁰⁸ rex Vngarie invasisset Morauiam, iniuriarum et infinitorum dampnorū, que sibi et suis fecerat, Swatopluc non immemor et quod plus quam mille viros armatos latentes in palude in insidiis, quasi unum cepisset ac exceptis paucis pecunia liberatis alios suspendisset et predam infinitam de Vngaria tulisset et infinitis modis aliis Vngaros afflixisset, pro quo Colomannus rex Morauiam invasisset, dux Swatoplue congregato utroque exercitu Boemie et Moraue contra Colomannum progreditur quasi leo, volens in crastinum committere pugnam. Cumque nocte opaca per silvam iter ageret, truncus prescisi rami ita oculum eius tam violenter intravit, quod eius oculum eruit et quasi seminecem ducem prostravit. Quare exercitus in Boemiam et rex in Vngariam sunt reversi pridie ydus Novemboris.

Quomodo Swatopluc sanato oculo iterum invasit Vngariam.

Anno vero domini millesimo centesimo nono ¹¹⁰⁹ mense Februarii subito Swatopluc sanato wlnere oculi ingressus est Vngariam cum exercitu magno et depopulato territorio urbis Nitre dum revertetur succenso eius suburbio, occurrit multitudo fugiencium cum equis, cum bobus et omnium rerum copia de villis ad civitatem, quos Swatopluc et eius exercitus rapiunt quasi manipulum unum. Eodem tempore, cum imperator Henricus, [sicut] promiserat compatri suo Swatopluc, dum iret contra Vngaros, congregato exercitu Poloniā devastasset et Swatopluc in crastinum reversurus ad propria eodem sero se licenciasset a rege, dum domum rediret, quidam miles, ut dicitur, missus a Johanne de gente Vorsewnici, qui aut morti succumbere talem occidendo aut supervivere gloriose decreverat, revertentem de curia in primo noctis crepusculo circum datum caterva militum inter alios se inmischuit et tam valido innixu lanceam infixit inter scapulas eius, ut statim spiritum exalaret; et statim fugit invasor. Fit tumultus in castris, donec missus a rege

¹¹⁰⁹ Burchardus, qui compescuit motus plebis. Mane facto venit rex ad exequias compatrii sui et concessit potentibus, ut frater eius Otto sederet in solio ducis, quod Boemis non placuit, suadente¹⁾ Hermanno episcopo et Fabiano, Wyssegradensi comite, ut sacramenta servarentur illesa, quibus juraverant, quod post Swatoplue, si superstes esset, Wlatislau solio potiretur. Et sic factum est Ottone reprobato.

De institucione Wlatislai ducis post mortem Swatopluc et invasione Borziwoy.^{1a)}

¹¹⁰⁹ Swatoplue, duce Boemorum, in Polonia interempto solium obtinuit Wlatislau procurante Hermanno episcopo et comite Wyssegradensi. Cunradus autem, dux Moraue, adductus Pragam a solio repudiatus est. Borziwoy autem, frater antiquior Wlatislai, ut audivit, quod frater suus junior Boemorum solio potiretur, a Polonia discedens venit Pragam consilio fretus et auxilio Wigberti, cognati sui ex sorore, et manē Nativitatis domini nemine resistente ingressus est Pragam. Ad cuius adventum inopinatum turbati sunt omnes cives; Hermannus autem episcopus fugere voluit, sed a suis certe custoditur. Wyssegradensis comes post lugubrem trayediam plorans urbe relicta per villulas latitabat, multi quo diverterent, ignorabant, multi domos et familias relinquentes latebras querunt. Borziwoy transfert se ad Wyssegradum, in die autem Nativitatis domini Pragam revertitur, ubi cum processione suscipitur, et audita missa iterum ad Wyssegradum est reversus.

De victoria Wlatislai contra filium Wigberti.²⁾

¹¹¹⁰ Dux autem Wlatislau auditis rumoribus urbis Prage pretermisso itinere, quo ibat ad regem, vertens exercitum versus Pragam [et] audiens, quod in Wyssegradu esset Borziwoy, castra posuit circa urbem Wyssegradensem et venit ad menia urbis Prage et astantibus armatis super muros clara voce dixit: Pacificus est adventus meus, aperite portas vestro pacifico duci. Quibus pugnare parantibus comminatus est eis et recessit a muris. Et ecce in

campo occurrit filius Wigberti, qui veniebat in auxilium Borziwoy. Quos dux libenter preterire volebat, nisi seminator discordie filius Busa eum incitasset ad prelium. Tunc dux Wlatislau ait: Non gracie sed ignavie ascribitur, quod eos preterire volebam. Videbitur, quid valeat ensis meus. Et arrepto clipeo in hostes potentissime irruit quasi leo et potitus gloriosa Victoria uno solo comite perditō reddit ad sua castra. Filius autem Wigberti tristis perditis suis ingressus est urbem Pragam nullusque de suis vulneratis evasit mortem. Turbarunt ergo tota patria rapina et spolia sunt ubique.

Quomodo adiutorio imperatoris Wlatislau triumphat.³⁾

Wlatislau autem videns se non posse proficere, ¹¹¹⁰ conquestus regi, qui venit in Boemiam et convocat Hermannum episcopum, Wlatislau, Borziwoy, Ottinem et omnes Boemorum proceres, mandans, ut occurrant sibi ad curiam episcopi in Rotensteyn.⁴⁾ Quo cum convenissent, sine omni audiencia Borziwoy et filius Wicpertī capti sunt et omnes fautores Borziwoy naso et oculis privantur alii[s] fugientibus in Morauiam. Johannes eciam, de quo supra, de gente Wrssewnici privatus est oculis atque naso. Quidam eciam civis Pragensis nomine Prigitā, qui videbatur caput fuisse sedicionis, comprehensus est, aligatoque super humeros eius maximo cane scabioso, hesterno brodio potato, ter circa forum ductus est, cane reboante et suum baiulum demerdante. Tandem in foro barba amputata in exilium missus est precone clamante: Talem honorem reportat, qui duci Wlatislao rebellat. Nec tamen defuerunt infideles semi-natores discordie inter Wlatislau et Ottinem germanos. Unde Otto invitatus a fratre, venire pertinuit. Tandem ad terciam vocacionem ad fratrem veniens in Wyssegradu capitū et incarceratur. Qui ludens alaci vultu dixit: Hoc michi non frater, sed consiliarii sui faciunt, quos, si vixerō, non plus dītabo. Suadentibus autem suis, quod dux Wlatislau germanum privaret oculis, qui respondit: Nolo germanum meum confundere sed corrigere, ut discant posteri nostri, ut dux Moraue sub potestate ducis

¹⁾ V ruk. suedente autem Herm. — ^{1a)} Kosmuv letopis, Prameny dějin č. II, 164 a násł.

²⁾ Tamtéž II, str. 166, 168 a násł.

³⁾ Tamtéž II, str. 168—170.

⁴⁾ Rokycany; nebo letopis Kosmuv má: Rokican.

¹¹¹⁰ Boemie debet esse, sicut avus noster ordinavit, qui eam suo dominio subiugavit. Hic lusit mirabiliter cum fortuna, nam primo solo ducatus est sublimatus, postea sex annis fuit in carcere, iterum adductus sublimatus, iterum in Vngariam est fugatus, ubi in exilio vitam simul cum ducatu amisit anno domini millesimo centesimo vicesimo quarto. Sepultus est autem in Praga in ecclesia sanctorum Viti, Wenceslai et Adalberti in cripta sancti Martini, episcopi et confessoris.

De strage Boemorum facta a duce Polonie capitulum.¹⁾

¹¹¹⁰ Eodem anno duce Boemorum cum suo populo celebrante festum patroni sui sancti Wenceslai venit nunccius, qui dixit ducem Polonie cum exercitu et fratrem eiusdem venisse cum eo ad devastandum Boemiam; qui continuo surgens de convivio, collecto celeriter exercitu, occurrit Polonis ex ista parte fluminis Celima. Poloni autem ex altera parte fluminis incedebant pacifice sine spoliis et sine rapina et mittunt ad ducem Wlatislaum Boemie in dolo dicentes: Pacifice venimus inter te et germanum tuum pacem reformare. Cui dux: Non est modus venire cum exercitu ad pacis federa pertractanda. Ideo isto anno non erit pax sine sanguine magno. Flumen transibis, sed non impune redibis. Et statim nocte illa vadantes fluvium ante ortum solis applicuerunt longe ad ripam aliam cum summa fatigacione et labore decepti valde. Quod videntes Poloni recentes statim intrant terram Boemie. Videns autem dux suos fatigatos et fagidos ad pugnandum, sic fari cepit: O Boemi, olim fama incliti, virtutibus eximii et triumphis! Quid vobis adhuc vivere? Ecce tributarii nostri nobis insultant, ecce lares vestri usque ad nubila fumigant; vestre cereres comburuntur et tamen corda vestra frigidiora sunt glacie. An non moveret vos femineus planetus, lactancium singultus gemitus, uxores vestre capte a paganis? Quis temperet se a lacrimis, cum infantes suos quasi teneros agnos extractos ab uberibus matrum videbit interfici? Certe si tria tantum habeam scuta, non pretermittam hodie experiri fortunam! Mox ipse et totus exercitus,

sicut erant in ripa fluminis transvadantes, optant mori pro patria; vires dabat dolor et illata iniuria eis. — Dux eciam Polonorum pro defensione suorum stabant repugnare paratus. Tunc dux Boemie sic sedebat cum suis dixit: Fratres mei et committones, qui timidam habet mentem, necesse est, ut a nobis discedat; nam vilior est alga, qui nescit, quam dulces sit in armis pro patria mori. Cumque vidisset suos alacres ad pugnandum, quasi tigris ex improviso irruit in hostes et a dextris et a sinistris interficiens ipse tandem corruit super tumulos occisorum. Ubi²⁾ a centum sociis mille adversariis imperfectis, Boemi fugierunt; dux Polonorum infausta potitus victoria, cum preda multa in Poloniam remeavit. Facta est autem hec strages octavo ydus Octobris, in qua Boemi nobiles plurimi ceciderunt.

Qualiter Wlatislaus, dux Boemie, revocat de Polonia fratrem suum Sobieslaum.³⁾

Anno domini millesimo centesimo XI⁰ regina Suataua satagente et Hermanno episcopo et Vnatek palatino comite contra salutem faciente, Wladislaus, dux Boemie, fratrem suum Sobieslaum revocat de Polonia et condonavit ei urbem Sace cum omni circumstante provincia.

Anno vero domini millesimo centesimo XII⁰ ¹¹¹² juxta statutum regum antiquorum ad nutum regis Henrici quarti dux Boemie Wlatislaus nepotem suum equivocum misit cum armatis Romam. In Augusto autem mense intravit rex Henricus Romanum cum ingenti multitudine diversarum nationum. Verum quia idem rex olim insurrexerat contra patrem, Paschalis papa judicans infamem eum coronare noluit; qui pape jugulo apposito gladio minabatur mortem; quare papa timens ipsum die tercia coronavit etc. Postera autem die datis infinitis donis pape et aliis novus imperator in Bauarium est reversus.

De falsa relacione quorundam facta Sobieslao super comitem Wnatek.⁴⁾

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo XIII⁰ quibusdam invidiose referentibus falsa et vana dictum est Sobieslao, quod frater suus vel

¹⁾ Kosmív letopis, Prameny dějin č. II, 171 a násl.

²⁾ Srovnej tamtéž II, 173, z čehož jde, že vypravování to jest skomoleno.

³⁾ Tamtéž II, str. 174, 175.

⁴⁾ Tamtéž II, str. 175, 176.

¹¹¹³ let eum capere comite Wnatek procurante. Eadem itaque hora venit nunccius, qui vocat eum ad fratre suum dicens, ut ipsum sequeretur ad Wyssegradum. Tunc Sobieslaus mittit et rogat comitem Wnatek, ut per viam simul incidentes sermocinarentur. Tunc paulatim socii Sobieslai circumveniunt comitem et confliktu nubili innocentii auferunt vitam mense Quintili, scilicet nunc Julii, et fugiunt in Poloniā: timuit enim fratris sui potentiam. Cumque transisset silvam, occurrit ei Erke[m]bertus de castro Donin et dolis invitat eum ad castrum cum paucis; erat autem tunc sub cesaris potestate predictum castrum. Qui deceptus intrat cum eo pransurus et statim capitur et versus Saxoniam ad quoddam firmissimum castrum dicitur et vinculatus cuidam clericu custodiendus commendatur. Predictus autem clericus quodam noctis tempore ordinatis prius paratis equis extra portam postmodum per funem dimittit ducem, et per eundem funiculum secutus est eum; et simul fugerunt cum quodam alio milite in Poloniā.

Quomodo dux Sobieslaus revocatur in graciam.¹⁾

¹¹¹³ Eodem anno mense Decembribus dux Wlatislaus solvit a vinculis fratrem suum Ottонem et reddit ei medianam Morauiam, que fuerat Suatoplue, fratris sui. Eodem eciam anno dux Boemorum Wlatislaus commotus literis et precibus ducis Polonorum, fratrem suum Sobieslaum revocat in graciam et dat ei civitatem Hradec et totam circumiacentem provinciam cum quatuor castellis.

¹¹¹⁴ Anno eciam domini millesimo centesimo XIII⁰ Sobieslaus veniens de Polonia temptat intrare castrum Claczko, cumque eum non reciperent, missio igne in pallacio juxta murum tota civitas penitus est combusta et vix se tradentes cives evaserunt.

Eodem anno mense Julio juxta fluenta Ruzan²⁾ convenienti duees Boemorum et Polonorum et sacramentis et donis pacis federa firmant.

Eodem iterum anno Wlatislaus dat fratri suo Sobieslao provinciam totam, quam Conradus habuerat.

¹⁾ Srovnej Kosmív letopis, Prameny dějin č. II, str. 176 a 177.

²⁾ Má býti Nizam.

³⁾ Srovnej Kosmív letopis, Prameny dějin č. II, 178 a násl.

⁴⁾ Letopis Kosmív má Lucsco.

⁵⁾ V ruk. mare.

⁶⁾ Ecl. 10.

De pugna inter Vngaros et Boemos frivola occasione commissa.³⁾

Anno domini millesimo centesimo XVIII⁰ Colonna Vngarorum rege defuncto Stephanus regnum suscepit Panonicum, cuius principes mittunt ad Wlatislauum, ducem Boemie, ut cum novo rege conveniat antiquam amiciciam renovare, quod dux Boemie libenti animo se facturum promisit, et Vngaris ex parte una juxta rivulum Olzaum, qui est in confinibus Pannonicie et Moraie, castra metatis in multitudine infinita in campo Linko,⁴⁾ dux Boemie cum suis ex altera parte fluminis suum exercitum collocavit.

Verum sicut dicit scriptura: Ve terre, cuius rex puer est et cuius principes mane⁵⁾ surgunt ad missandam ebrietatem,⁶⁾ quantumcumque Boemi pacifice loquerentur, illi Vngari per innatam eis superbiam magis provocancia respondebant; quare dux mane sequenti ad placitum distulit ire. Illi autem indigne ferentes Vngari tres legiones, quas vocant hospitum, jubent pro sua defensione stare ex adversa parte fluminis supradicti. Dux autem putans eos precedere ad bellandum, jussit suos arma capere, et ut cicius dico, terminalem fluvium transeunt. Moxque inopinata conseritur pugna, in qua prefectus urbis Sace cum pluribus aliis acriter pugnando occubuit. Quod videntes Otto et Sobieslaus, fratres ducis, accepto robore militum circuerunt monticulum, qui eos dirimebat et super Vngaros ignorantes de pugna, epulantes forti impetu irruentes tantam stragem fecerunt, quanta nec tempore Odalrici nec alias facta refertur, et nisi archiepiscopus Laurencius cum suo rege cicius aufugisset, nec ipsi evasissent periculum mortis. Ille autem hospitum legiones, que primo ducem et Boemos debellaverant, videntes stragem suorum turpissimam iniverunt fugam. Boemi autem intrantes castra, que Vngari reliquerant, plena diviciis et omnibus bonis, illam noctem cum tripudio finientes, vastaverunt. Ille autem legiones, que jam fugerant ultra pontem, videntes castra sui regis preoccupata, putaverunt esse inimicos se ulterius

¹¹¹⁶ persequentes et preoccupantes transire fluvium in maxima multitudine sunt submersi. Boemi autem gazas rapiunt infinitas et sic cum tali victoria revertuntur. Eodem anno comes Bozetea obiit.¹⁾

Qualiter Wratislaus revocat fratrem suum Borziwoy de exilio capitulum.²⁾

¹¹¹⁷ Eodem anno Wlatislaus recordatus est humiliatis germani sui Borziwoy, consilio Hermanni episcopi revocat eum de exilio et satisfaciens sibi et semet ipsum eius submittens dominio, iterum collocat eum in solio principali. O mira benignitas ducis, sed magis admiranda equanimitas, quem nec secularis delectat dignitas, nec contristat deposita honoris sublimitas. Utinam hec audiret Colomannus, rex Pannonicus, si viveret, qui timens, ne germanus eius post eum regnaret, mentulam et oculos sibi et filio proripuit. Borziwoy autem non immemor beneficii fratris dat sibi dimidiā sui ducatus partem, que est ultra fluvium Labe. Erat quoque fratri suo licet juniori in omnibus obediens et semper eum honore preveniens, nichil sine suo consilio gessit.

Incidencia eiusdem Borziwoy temporibus.³⁾

¹¹¹⁸ Anno domini millesimo centesimo decimo nono mense Septembbris tanta fuit inundacio aquarum, quantam post diluvium nullus vidit in partibus Boemorum. Nam supra tabulatum pontis Prage decem ulnis excrevit aqua, que alias vix aliquando tabulatum ascendit, multa dampna fecit, ecclesias et edificia multa destruxit; et in Lombardia dicitur fuisse multo maior inundatio.

¹¹¹⁹ Anno domini millesimo C^o XIX° feria quinta tercio kalendas Augusti in sero tanta fuit tempestas ventorum ab australi plaga irruens, quod antiquum et firmissimum murum pallacii ducalis funditus subvertit, et quod magis mirandum fuit, ex utraque parte, anteriori et posteriori integra et inconcussa manente, medietas pallacii soletenus est subversa et trabes quasi festuca palee sunt confracte. Fuit

autem adeo valida hec tempestas, ut quantumcunque ¹¹¹⁹ ingentes fuerunt arbores, penitus evulsit confregitque.⁴⁾ Ubi fuit impetus venti in signum malum, nam eodem anno Borziwoy iterum de solii culmine pulsus est, sed nescio modum.

Eodem anno, scilicet millesimo centesimo XX° Wlatislaus castrum Donin reedificat et Podin in Morauiā.

Eodem anno quidam ex Theutonicis edificat castrum in prerupta rupe intra terminos Boemorum in silva, per quam itur ad villam Bela. Quod audiens dux Boleslaus subito irruit cum collecto exercitu et cepit castrum, et quia duo in primo congressu de Boemis vulnerati fuerunt, dux illos de castro omnes suspendisset in silva, nisi quia comes Albertus superveniens liberavit eos.

Eodem anno Hermannus episcopus moritur. Sed ¹¹²² autem annis viginti duobus, mensibus sex, diebus viginti septem; post quem Meynhardus ordine denuo eligitur in episcopum Boemorum.

Eodem etiam tempore Wlatislaus et Otto jussu imperatoris armantur contra Saxones in adiutorium Maguntini presulis et Viperti et contra eos posuerunt sua castra. Saxones autem nec cedere loco voluerunt Boemis nec contra eos dimicare, dicentes fraude Maguntini⁵⁾ Boemos deceptos et Viperti fraude circumventos, mittentes eos ad prelium, quo volebant ipsi venire, ut Boemiam expoliatam patronis facilius devorarent. Quo auditio Boemi ad propria sunt reversi cum multis spoliis et magna preda.

Qualiter Wlatislaus expulit fratrem suum Sobieslaum de Morauiā.⁶⁾

Seminatore discordie inter fratres seminante ¹¹²³ discordias Wlatislaus, dux Boemie, contra germanum suum movet arma mense Marcio et expulit eum de Morauiā. Sobieslaus autem fugiens adiit imperatorem et conquestus est, sed parum profecit sine pecunia; ideo rediit ad Wicpertum, uxorem etiam suam regi Stephano pannonicō recommendans; erat enim

¹⁾ Má státi uxor nebo conjux. Jest to zpráva Kosmova o smrti jeho manželky Božetěchy.

²⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 179.

³⁾ Tamtéž II, 180—182.

⁴⁾ Tak ruk. kroniky Marignolovy. Kosmas má to místo takto: Fuit autem haec tempestas adeo valida, ut quacunque parte incubuit, huius terrae silvas et arbores plantatas et cetera sibi obstancia suo impetu prostravit.

⁵⁾ Maguntis ruk.

⁶⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 184, 188.

¹¹²⁴ cognata eius. Dehinc misit ad Polonie principem Stephanum comitem, qui cum transiret silvam, que est inter Saxoniam et Poloniā, incidit in armatas latronum manus, qui a longe stantes dixerunt: Parcimur vobis, equos et arma dimittite et ite in pace. Quibus Stephanus comes: Date nobis parum spacii, et convocatis sociis dixit: O militones et socii! Jam ultima nos fortuna vocat! quis nobis versis in fugam franget panem, quis tribuet necessaria vite et utrum hanc nobis barbari concedant, ignoramus. Heu, nos penitebit non viriliter occubuisse, alio oculis, alio naribus privatis, factis in contumeliam et in opprobrium. At illi unanimiter clamant: Arma, arma, moriamur cum illis. Videamus tamen, ne inulti moriamur. Quos ut viderunt pagani magis ad pugnam quam ad fugam paratos, repente irruunt super eos; fitque monstruosa pugna inter quinque et quinquaginta scuta. Presbiter autem, qui erat cum eis, curam habens animarum illorum, fugit et nunc ciavit in urbem Glogow, que facta fuerant. Prefectus autem urbis illius accelerans, invenit comitem Stephanum semivivum in fluvio et socios et collegit eos et portavit eos ad civitatem, ubi post duos dies mortui sunt. Sobieslaus autem cum Viperti filio morabatur. Wlatislaus autem filiam suam cuidam nobili Bauaro nomine Frederico desponsavit.

¹¹²⁴ Hic dux Wlatislaus zelo dei succensus quendam filium dyaboli pseudochristianum, Judeum nacione nomine Jacobis, cum quo visibiliter, ut dicitur, satanas loquebatur, tenuit et clausit sub arta custodia. Hic enim post baptismum factus apostata altare consecratum in synagoga eorum destruxit et pixidem reliquiarum in cloacam proiecit; erat enim maleficus et sacrilegus. Tamen sua audacia eum in tantum extulit cum fallaciis et pecunia, quod erat secundus post ducem, quem dux domo eius cum infinitis thesauris eius in fiscum redactis dedit in interitum in festo beatissime Magdalene, et sic est a tam scelerato homine hec patria liberata.

¹¹²⁴ Eodem anno tercio ydus Augusti undecima hora diei eclipsis solis fuit, quam boum et omnium animalium pestilencia est secuta, et perierunt segetes autumpnales et fuit penuria mellis.

¹⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 191 a násł.

²⁾ Brevnov letopis Kosmův.

³⁾ V ruk. ordines.

⁴⁾ Ruk. factum.

Eodem anno dux Wlatislaus natale domini et ¹¹²⁴ epiphaniā in villa Stebna celebravit; deinde transfert se in Wyssegradum, quoniam infirmabatur et mansit ibi usque mortem suam.

De mira prudencia et pietate materna et clemencia nobilis ducis Wratislai [sic]^{1).}

Anno domini millesimo centesimo vicesimo ¹¹²⁵ quinto Sobieslaus audiens, quod frater eius infirmabatur, salubri consilio rediit de Saxonia cum suis et circa urbem Pragam in silva, que est circa Brunow,²⁾ morabatur, nulli infestus, sed semper fratris sui queritans graciam. Omnes etiam Boemi, primi et secundi ordinis³⁾ milites eum diligebant et favebant parti illius, pauci autem favebant Ottoni. Inter hec primates terre turbantur, ducis etiam morbus invalescerat magis. Suataua autem regina, mater ducis, instructa ab amicis Sobieslai venit ad filium et sic ait: Mater ego tua cum sim et regina, supplex et timida jam tremulis procumbo genibus, quibus te tenerum excepti. Nec enim ea, que jure possunt negari, peto, sed que deo et hominibus grata sunt, precor. Ne confundas faciem meam pro tuo germano, quem tibi natura fecit propinquorem quam illum, quem tibi fratrem facis, cui prolem comittis et conjugem: fiet enim tibi in laqueum, ruinam et scandalam.

Iste autem, quem a te repellis, propinquior erit nepotibus suis quam extraneus. Dixerat et flebat, natum cogens etiam ad plorandum; quem ut lacrimantem vidi, addidit pia mater: Non tantum, filii, ploro tuum fatum,⁴⁾ sed fratris tui miserabilorem morte deploro vitam, qui profugus mallet nunc mori quam vivere.

Interim episcopus Bambergensis revertitur de structis ydolis Pomeranorum et visitat ducem, qui audita etiam eius confessione non eum aliter absolvit, nisi reconciliet sibi fratrem suum. Qui fratri suo pacificatus fuit inducione Maynardi episcopi, et Otto tristis revertitur in Morauiam, quia vidit, que non sperabat. Pacificatus est autem Wlatislaus feria III^a maioris ebdomade. Post octavas autem pasche, quod est ydus Aprilis, dominica, quando

¹¹²⁵ cantatur: Misericordia domini, Wlatislaus migravit ad dominum. Sepultus est autem in ecclesia beate Marie virginis, quam ipse edificavit, cui nomen est Clandrubi. Cuius epitaphium tale est:

Dux fuit hic quantus, rex dum spiritus artus.
Ex suis gestis jam scriptis scire potestis,
Qua dignus laude [sit], quove colendus honore.

De institutione Sobieslai, germani minoris.¹⁾

¹¹²⁵ Sobieslaus, tercarius frater, post mortem fratris sui solo sublimatur. Hic etate minor, virtutibus maior fuit, manu largus, civibus gratus, omnibus faventibus sublimatus solo jure hereditario sibi debito, non obstante, quod frater eius Otto jura verat, quod aut capite truncaretur aut solo potiretur; sed deus aliter ordinavit. De quo primum virtutis memoriale habetur, quod nunquam predone mentis labia sua polluit, scilicet potu inebriante.

Eodem mense²⁾ Junii fuit maxima nix et frigus, desiccans radicibus arbores, congelavit aquas et minores amnes.

Eodem anno eadem septimana imperator Henricus quartus obiit et ideo progenies eius defecit tam in masculina linea quam sterilitate feminei sexus.

Qualiter Sobieslaus dux restituit Wratislaum, filium Odalrici, in sedem suam pristinam.³⁾

¹¹²⁶ Anno domini millesimo centesimo vicesimo sexto, Sobieslaus, dux Boemie, audiens, quod Otto, dux Moraie, privaverat Wratislaum, filium Odalrici, patrimonio suo, venit in Morauiam et restituit spoliatum in propriam sedem. Otto autem ivit Ratisponam et regis auxilium implorabat; tunc Sobieslaus vastavit in Morauiam partem Ottonis. Eodem anno signum fulguris circa Nativitatis domini visum est. Luterus,⁴⁾ rex Saxonum, seductus ab Ottone, duce Moraue, inflatus magna superbia et avaricia pecunie atque malitia, cum suo exercitu venit contra Boemos juxta re op[er]pidum, cui nomen Climerot;⁵⁾ cui occurrens dux

Sobieslaus cum suo exercitu in ipso occursu prostravit quingentos Saxones, exceptis scutiferis. Inter quos eciam ruit Otto et tres tantum Sclavi perierunt. Erat tunc in exercitu Boemorum contra Saxones hasta sancti Wenceslai martiris, quam gestabat presbiter, Vitus nomine, armatus, vallatus exercitu armatorum militum quasi centum; requirentes eciam vexillum pontificis Adalberti appenderant. In ipso autem congressu vidit capellanus predictus in aera contra Saxones equitem album cum albo equo, hasta sua contra Saxones dimicantem et aquilam albam volantem super Boemos et suo clamore Saxones deterrentem, qui omnes in fugam versi sunt et prostrati; sed Boemi regi Saxonum pepercérunt, quia permiserunt ei abire. Eodem anno Dico⁶⁾ eligitur episcopus Olomucensis et a Maguntino consecratur; mutato nomine barbaro vocatus est Henricus.

Qualiter Sobieslaus misit Wratislaum⁷⁾ in carcere.

Anno domini millesimo centesimo vicesimo sexto Stephanus, Ungarie rex, et Boemie dux Sobieslaus facta pace et muniberis invicem sibi datis, ad propria redierunt. Sobieslaus cepit Wratislaum⁸⁾ et misit in carcerem. Sobieslaus eciam Lothario, regi Themoniorum, reconciliatus, cum magna gratia et dilectione eius inductus castrum Nomerk obsedit, Bavariam vastavit fere usque ad Danubium et gloriose reversus est in Boemiam.

Bauari vero et Suevi in furorem versi Conram dum sibi in regem constituerunt et fuit error posterior peior priore.

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo vicesimo octavo Lucretius rex in die Pasche filium Sobieslai de sacro fonte levavit, factique sunt perfecti amici. Cui parvulo post confirmationem filius Wigpertus promisit totum feudum suum in exitu vite sue astantibus multis.

Eodem anno expedicio facta est a Sobieslao in auxilium compatrii sui Luteri regis contra regem Conradum.

¹⁾ Kosmův letopis, Prameny dějin č. II, 195, 196.

²⁾ Dle Kosmy bylo to 20 května.

³⁾ Vyšehradský pokračovatel Kosmy, Prameny dějin č. II, 203, 204.

⁴⁾ T. j. Lotar.

⁵⁾ T. j. Chlumec (Chlumecz), jak pokračovatel Kosmy má.

⁶⁾ T. j. Zdiko, Zdik, syn letopisce Kosmy.

⁷⁾ Pokračování kanovníka Vyšehradského let. Kosmových Prameny dějin č. II, 205—207.

⁸⁾ Má být Brzetislaum.

¹¹²⁸ Eodem anno multi primates Boemorum capti et catenati sunt a Sobieslao.

¹¹³⁰ Anno domini millesimo centesimo XXX⁹⁾ in Nativitate domini surgente aurora lucifer visus est, quod alias nunquam est auditum.

Eodem tempore dominus Maynhardus, Pragensis episcopus, profectus est Iherosolimam.

De prodicione contra ducem, quomodo fuit cognita et postmodum punita etc.¹⁾

¹¹³⁰ Quia nichil opertum, quod non reveletur tempestive vel tarde juxta sentenciam veritatis: Insidie facte contra predictum ducem deo prudente reperte sunt isto modo. In proxima enim dominica die XVIII²⁾ kal. Julii, dux vocat in ipso itinere comites duos et ait illis: Sub oculis sunt duo vite mee insidiatores et interemptores, quos caute usque ad nostram presentiam deducatis, ut cognoscamus plenius veritatem. Quorum alter cum hasta sua toxicata repertus et comprehensus est, alter fuga cum lapsus esset, dux prudentissimus vocatis quibusdam venatoribus suis et dissimulans causam dixit: Cuiusdam mei armigeri sublata furtive est mantica, mittite investigatores canes, quantocius, ut persequantur vestigia fugientis. Qui statim jussa domini adimplentes fugientem in quadam villa comprehendenterunt et ad dominum perduxerunt, qui eciam gladium habuit infectum veneno. Hiis itaque gestis dux proficisciatur in metropolim Pragam nudis pedibus factaque ibi oracione revertitur in Wyssegradum. Altera autem die convocat nobiles et ignobiles laycos et clericos ad placitum pene tria milia et stans in medio reverenter subortis lacrimis fari cepit: O Boemenses proceres et scutum Boemie terre! Non laudo neque extollo me, sed veritatem dico. Fui enim profugus, sed dei gratia ubique felix et habui necessaria; nunc autem flens dico: Vivente fratre meo duce Wlatislao neque scuto neque lancea istum ducatum suscepit, dei autem misericordia vestrique omnium fratrisque mei beneplacito hunc honorem suscepit, ideo totaliter me arbitror possedisse justicia medante. Quidam autem instinctu sathane, proch dolor, ex nobilioribus provincie me occidere voluerunt, sicut eorum antecessores occiderant fratrem meum Valeat, quantum potest. Maxima tamen ex hoc ostendit.

¹⁾ Kosmův letopis v Pramenech dějin č. II, str. 207 a násł.

²⁾ Kosmas má správně XVII kal. Jul., nebo neděle r. 1130 připadla na 15 června.

³⁾ Místo Wratislaus má být Brzetisla. Srovnej Prameny dějin č. II, 210. — ⁴⁾ Správně: Brzetislaus.

¹¹³⁰ ditur pietas et pacienza pii ducis. Verum presul Babiensis et episcopus Olomucensis cum septem abbatibus per depositionem suarum stolarum pronunciaverunt, Meynardum presulem nichil adversi contradicem fecisse ipso duce presente, sed tantum procurasse, quod Wratislaus posset liberari. Sed causa ad concilium est remissa.

¹¹³² Civitas Ratispona et multe alie pene igne consumpte sunt et ignis in multis locis isto anno fecit multa dampna.

Dux Sobieslaus eodem anno trecentos milites Lotario in adiutorium misit Romam.

De concilio Maguntino, in quo interfuit Innocencius papa profugus.¹⁾

¹¹³¹ Eodem tempore concilium Maguncie celebratur, in qua synodo interfuit Innocencius papa profugus cum episcopis quinquaginta preter abbates, et excommunicaverunt Petrum Leonis, qui papatum usurparerat Romanamque tenebat ecclesiam preter Latrnum; nec non et Conradum regem excommunicaverunt extingendo candelas. Meynardus autem coram suo metropolitano se decenter excusavit et accusatoribus suis omnem iniuriam condonavit, sicut in tractatu pontificum plenius continetur.

Eodem anno Boemorum dux Sobieslaus in XL^{ma} levirum suum regem Vngarie, patrem scilicet uxoris sue, vocavit et simul pascha celebraverunt in Olo- mucz. Egregia ducissa Alleyd ivit in Vngariam in festo sancti Steffani regis et confessoris, ubi a fratre suo diu detenta est, donec patrem suum Almum sepelivit, quia per decennium remanserat insepultus; nam Colomannus, frater eius, fugaverat eum et luminibus privatum fugitivum fecerat. Bela eciam, filius eius ab eodem patruo suo oculis privatus, post mortem eius assumpto regno, reportaverat corpus patris. Quo facto ducissa Alleyd rediens festum sancti Wenceslai Olomucz celebravit. Imperator Lotarius duci Boemie compaternitate coniunctus in castello Not- burk moritur et in castello, cui nomen Brunswig, sepelitur.

¹¹³⁸ Anno domini millesimo centesimo XXXVIII, IIII° kal. Marcii quodam sero per totam Boemiam

ad modum serpentis volare visum est quoddam mon- ¹¹³³ strum, quod postmodum evanuit.

Qualiter dux Ratisponensis noluit obedire statuto principum.²⁾

Anno domini millesimo centesimo XXXVIII° ¹¹³⁸ IIII° kal. Marcii Conradus post Ottонem³⁾ eligitur; statutumque est, quod omnes principes in sequenti Pe[n]tecostes convenienter in Bamberg. Ratisponensis tamen dux nec insignia regalia reddere nec concilio voluit interesse, unde omnes ad propria redierant. Sobieslaus tamen infra idem tempus adiit eum et receptus in graciam optinuit, quod filius eius Wladislaus ei succederet in ducatu, quod eciam impetravit. Cui eciam filio, adhuc tamen pueru, constitut rex vexillum, et cum reverteretur, omnes Boemie proceres congregat, ut post eius mortem filio suo fidelitatem servent, quod omnium sacramento firmatum est. Eodem anno circa festum sancti Wenceslai Sobieslaus filiam suam nomine Mariam filio Lupoldi, Orientalis marchionis, jungit in matrimonio, dotans eam marcis quingentis.

Anno domini millesimo centesimo tricesimo nono dux Sobieslaus ab uxore Wigperti quodam castrum redemit marcis septingentis, addidit eciam tercium denarium in castro Dedyn.⁴⁾

Eodem anno tanta vis ventorum fuit in silva, quod arbores maximas radicibus evertit et redeunte Sobieslao septem eius milites occidit.

Hoc eodem anno ipsa die Resurreccions dominice, scilicet nono kalendas Mai, occurrit festum Georgii et Adalberti, quod raro accidit.

Eodem anno rex Bela Pannonicus Sobieslao procurante filiam suam tradidit filio Conradi, regis Teutonicorum.

Eodem anno XIII° kal. Augusti obscuritas aeris fumusque teter et horridus fetorque intollerabilis de terra surrexit et aeris emisperium obfuscavit.

De piis operibus Sobieslai et morte eius etc.¹⁾

¹¹³⁹ Otto²⁾ ergo electus in regem videns Saxones omnino sibi rebelles parat exercitum et in suum adiutorium vocat ducem Boemie Sobieslaum. Cumque simul intrassent provinciam, Saxones durum impetum non ferentes, duce predicto mediante jugo imperii sua colla submittunt, mandatis caesaris per omnia parituri. Sicque dux Boemie regi cum pace victoriaram reportavit.

¹¹³⁹ Eodem tempore post multa gloriose patrata dux Sobieslaus divino compunctus spiritu timens futurum judicium cum sua coniuge Alleyta, filia regis Pannonici, dispositus faciem domini prevenire in operibus pietatis. Primo namque quasi pater omnium indigencium curam habere cepit, paratissimus mori pro amore patrie Boemorum, secundo lasciviam carnis omnino deseruit, elemosine largus donator, pauperum consolator, memorans illud dictum: Quod das iacenti, donas in celo sedenti, quia, quod uni ex minimis meis fecistis, michi fecistis. Ante ergo diem obitus sui vocari fecit canonicos Pragenses et Wyssegradenses, moniales et monachos et alias clericos religiosos et in die Omnium sanctorum, ut sicut officium defunctorum pro eo et coninge, ut moris est, peragerent, rogat, ut sic continuarent per annum pro anima eius. Anno autem revoluto in die anniversarii cum omni clero refeccionem habuit in divite apparatu ostendens divitem voluntatem. Hic eciam dux Bauaros, Saxones et ceteros rebelles imperio subiugavit et tandem infirmari cepit proxima dominica ante Nativitatis domini, XVI° kal. Marcii migravit ad dominum protot bonis operibus a justo judge premia recepturus. Cui successit Wlatislau.

De duce Wlatislao et morte Alleyde capitulum.³⁾

¹¹⁴⁰ Wlatislau post eius mortem ivit ad regem Conradum, levirum suum, a quo statim recepit vexillum ducatus in Bamberg.

Eodem anno post mortem Sobieslai Alleyta, uxor sua, vita et moribus preclara secuta est eum

mense septimo. Fluvius Zazaua juxta monasterium eiusdem nominis subito a terra absorbetur longitudine stadiorum viginti, et in secco ceperunt pisces et molendum omnino stetit in secco, et duravit interrupcio aquarum a prima hora usque ad sextam; tandem alveus recepit cursum suum. — Anno domini millesimo centesimo XLI° Wlatislau dux habuit festum Nativitatis Christi in villa, que vocatur Siuhosc. Puer Wlatislau eadem nocte ad avunculum suum Belam, regem Vngarorum, fugit. Qui Bela rex eodem anno mortuus est; et Boemi de Vngaria recesserunt.

Eodem anno multi suspensi sunt latrones.

Heynricus, episcopus Moraue sumpta cruce de ¹¹⁴¹ altari cantans: Qui vult venire post me, tollat crucem suam et sequatur me, iter arripuit, ut converteret infideles, qui Pugi⁴⁾ vocantur; sed parum profecit, tamen remeavit incolumis.

De dissensione orta inter Wlatislauum Boemie et Conradum Moraue duces etc.⁵⁾

Anno domini millesimo centesimo XLII° Conrado regnante, nondum tamen Rome coronato, principe intronizato Boemorum Wlatislao, qui patruo successerat Sobeslao illustri, oritur dissensio inter Wlatislauum Boemie et Conradum Moraue de ducatu, maioribus Boemorum faventibus duci Conrado contra Wlatislauum. Conserto itaque prelio Boemi fugerunt et Pragam civitatem ingressi cum Theobaldo civitatem munitionibus firmaverunt et Wlatislauum ad regem pro auxilio direxerunt. Interim Conradus Pragam obsidet, igneque inmissio — non parcit monasteriis nec ecclesiis — omnia sacra habitacula sunt combusta. Moniales autem sancti Georgii vix incendium evadentes, invento exitu, fugiunt ad Petrinum montem et in ecclesia sancti Johannis baptiste se flebiles locaverunt. Evolutis autem paucis diebus rumor insonuit Conradum regem, Sdiconem episcopum, Wlatislauum ducem cum forti manu adesse non longe ab urbe Praga. Quo auditu predictus invasor Conradus fugit in Moraue, terram suam, Conradus autem rex firma pace

¹⁾ Kosmuv letopis, Prameny dějin č. II, 214, 227, 228.

²⁾ Pokračovatel letopisu Kosmova kanovník Vyšehradský, Prameny dějin č. II, 228—230.

³⁾ Správně má být: Lotharum.

⁴⁾ T. j. Donin.

¹⁾ Tamtéž II, str. 230.

²⁾ Má být: Conradus.

³⁾ Tamtéž II, 233—235.

⁴⁾ Má být: Pruži, jako Vyšehradský pokračovatel Kosmova letopisu má..

⁵⁾ Tamtéž II, 235 a násł.

¹¹⁴² ducem Wlatislaum restituit in ducatum. Cum autem expulsis tenebris lux splendescere cepisset populo Boemorum et moniales ut muliercule pigrarent, noctibus pluribus custodes murorum, piscatores et pauperes vigilantes viderunt flammarum ignis de sancti Georgii tecto combusto prosilire et penetrare celos. Quod cum relatulum esset sororibus, ille pre gaudio levantes manus ad celum accersito quodam lapicida, magistro murorum nomine Varnerio,¹⁾ vadunt sui monasterii diruta revidere. Cumque inter ruinas et incendia sepulcrum sancte Ludmille quereret Varnerus, reperit incombustum et incorruptum, et cum vellent iterum retrocedere ad ecclesiam sancti Johannis, nullus patuit eis aditus, nam portam invenerunt firmiter obserratam. Quo viso miraculo in sancto Georgio remanserunt. In crastinum rogant episcopum Ottomem, ut dignaretur aperire sepulcrum. Qui absque licencia summi pontificis respondit nullatenus se facturum. Idem dixit Olomucensis. Tunc aviditate feminea quiescere non valentes, consilio prepositi et decani et aliorum, vocato predicto Varnerio lapicida sarcofagum relevant, venerantur sacras reliquias et juxta altare reconducent. Varnerius autem furatus est de reliquiis sacris partem cum quatuor discipulis suis, quos ulcio divina statim reddidit manifestos. Nam prima die duo mortui sunt, sequenti die alii duo, tercia die ipse Varnerius est defunctus. — Quo viso miraculo, ne post [simile fiat, filius] eius habito consilio sacras reliquias reportavit glorifice domino gloriosam martirem Ludmillam, qui est benedictus in secula seculorum amen.

De introducione ordinis Premonstratensis capitulum.²⁾

¹¹⁴⁰ Regnante in regno Romanorum rege Conrado et in Boemia duce Sobieslao Sdico qui et Henricus, Olomucensis episcopus, de Iherosolimis rediens novum ordinem quasi novum hominem abdi-

cato esu carnium et aliis vite illecebris reportavit; ¹¹⁴⁰ quo duce in brevi defuncto successor illius Wlatislaus et eius uxor, nobilissima Gedrudis, predicti regis Conradi soror, novo ordini novam solemnisimam ecclesiam errexerant in loco dicto Strahouium vel Strahouia, mutato nomine montis, quem montem Syon vocaverunt, anno domini millesimo centesimo XC⁰. Conventum eciam clericorum eiusdem ordinis Premonstratensis cum abate nomine Beso in monte Syon adduxerunt. Iste abbas Beso primo fuerat canonicus Coloniensis, custos maioris ecclesie, vir dives et delicatus. Quadam nocte per sompnum vidit canonicos in gyro consedere³⁾ quasi in capitulo et ecce vir aspectu terribilis in medio stans virga, quam manu tenebat, percussit primum et per ordinem plures; cumque et istum percutere vellet, iste declinans ictum excitatus est statim. Omnes autem, sicut percussi fuerant, per ordinem obierunt. Videns autem hoc predictus abbas abrenunciavit mundo et predictum ordinem Premonstratensem, qui noviter surrexerat, est ingressus. Hic⁴⁾ fuit primus abbas predicti monasterii montis Syon, a quo postmodum multa monasteria per Boemiam descenderunt. Hic zelator discipline predictum monasterium regulari disciplina adhuc non solum dum viveret, verum eciam post mortem gubernare non cessat sanctis institutionibus, quas reliquit.⁵⁾

Anno domini millesimo centesimo LIII⁰, rex ¹¹⁵² Conradus moritur, pro quo patruelis eius Fredericus, dux Suaue, in regem eligitur; a quo dux Boemie Wlatislaus in graciam magnam recipitur; filii autem Sobieslai exules a rege et a principibus in honore habentur.

Quod Fridericus rex ivit Romam pro coronacione ad imperium.⁶⁾

Anno autem dominice incarnationis millesimo CLVI⁰ rex Fredericus collecto nobili exercitu cum duce Saxonie et filio regis Conradi aliisque princi-

¹⁾ U kanovníka Vyšehradského zní jméno to Wernherus.

²⁾ Srovnej Prameny dějin českých II, 271, 272.

³⁾ V ruk. et sedere.

⁴⁾ V ruk. hinc.

⁵⁾ Ve výpisích z Gerlacha, Vincentia atd. zní tato věta: Sane idem Gezo vir erat totius probitatis et industriae, providus despensator tam in spiritualibus, magnus zelator disciplinae, cuius institutione viget adhuc et regitur Strahoviensis ecclesia. Ita memoria eius in benedictione est, cum post mortem non moritur et opera eius rediviva semper eum vivere protestatur.

⁶⁾ Prameny dějin č. II, 273.

¹¹⁵⁵ pibus pro corona imperii Romam vadit. Veniens autem in loco dicto Allagardia transitum prohibent dicentes eis pecuniam dare debere pro transitu, quia nondum erat in cesarem coronatus. Ipse autem prudenti usus consilio promittit pecuniam et libere transit, mandans, ut pro peccunia mittant. Tredecim ergo nobiliores cum eo mittuntur, quos omnes fecit suspendi patibulis. Verum cum quidam eorum diceret se cognatum, alcius suspendi mandavit, posteris relinquens exemplum, ne talia contra suos dominos attemptare presumant.

De prelio Romanorum contra Fridericum imperatorem coronatum capitulum.¹⁾

Coronato ergo imperatore a papa Adriano dum in pratis extra urbem pranderet, Romani insultum fecerunt, quasi contra eorum voluntatem fuerit coronatus. Tunc imperator armata milicia irruit super eos et strage magna facta de eis quadringentos nobiliores cepit, quos prefecto urbis Petro de Vico tradidit puniendos, quorum plurimos suspendit, quosdam pecunia liberavit pro eo, quod sua pallacia, que Romani destruxerant in odium imperatoris, repararet. Post hec imperator cum papa Adriano fide data firmavit, quod nec regem Sicilie, nec Mediolanenses nec Romanos rebelles imperio sine utriusque voluntate reciperet ad graciam et sic urbe Spoletana deleta revertitur in Lombardiam, ut pretteritas iniurias vindicaret.

¹¹⁵⁷ Anno autem domini millesimo centesimo LVII⁰ imperator generalem curiam tenet in festo Pentecostes in Wurzburg, ubi Beatricem, pulcherrimam filiam ducis Burgundie, despontavit. Hiis nupciis inter alios principes dux Wlatislaus Boemie cum Danièle, Pragensi episcopo, interfuit, in quo loco Mediolanenses tamquam hostes imperii condemnantur, Polonenses autem in graciam recipiuntur duce Wlatislao mediante isto pacto, quod primo ducem suum Wlatislaum exulem recipient, ut tenentur, secundo trecentos milites mittant contra Mediolanum, tertio quod nudatis ensibus super colla exeant coram imperatore Polonie principes misericordiam postulantes, quod factum est duce Boemie mediante.

¹⁾ Prameny dějin č. II, 273, 274.

²⁾ Tamtéž II, 275.

³⁾ Letopisy české mají 1216. Prameny dějin č. II, 283.

De coronacione regis Boemie etc.²⁾

Anno domini millesimo centesimo LVIII⁰ in Nati- ¹¹⁵⁸ vitate domini solemnem curiam celebrat imperator in Meydeburg, in qua solemnitate dux Boemie corona- natur in regem. Expedicio contra Mediolanum mit- titur, imperator et rex Boemie, dux Austrie cum principibus, archiepiscopis et cunctis exercitibus ob- sident Mediolanum, diebus pluribus pugnatur, tan- dem, Mediolanenses videntes innumerabilem exer- citum, tam Teutonicorum quam Lombardorum prin- cipum et prelatorum exierunt, ut pacem cum im- peratore tractarent. Sed de malo consilio semper malum sequitur: quos imperator et principes liben- ter suscepissent, nisi archiepiscopus Rauenas sur- gens in consilio contradixisset. Quo loquente clama- tur: Arma, arma, et contra Mediolanum cruen- tissimum bellum geritur a vespertina hora usque ad crepusculum noctis. Rex Boemorum cum suo exercitu prima milicia Mediolanum aggreditur, ipsum principem eorum cum vexillo media lancea perforat, qui princeps ibi occubuit. Tandem Mediolanen- ses cum magno dampno intra muros se recepe- runt. Imperator tamen singulis diebus interfectis et consumptis civibus, quos interius timor, foris gladius devastare non cessat, donec unusquisque ad propria remeavit.

Anno domini millesimo centesimo LXXII⁰ Wlati- ¹¹⁷² slaus rex Poloniam intravit cum cesare.

Anno domini millesimo centesimo LXXIV⁰ So- ¹¹⁷⁴ bieslaus a vinculis dimittitur et dux constituitur. Ipso anno Wratislaus rex, fundator Strahouie, id est Montis Syon, obiit.

Anno domini millesimo centesimo LXXVII⁰ ¹¹⁷⁷ Odalricus dux a fratre Sobeslao capitul; ipse Sobie- slaus de solio pellitur. Fredericus, filius regis Wlati- ¹¹⁷⁸ slai, intronizatur, Sobieslaus in exilio moritur. Fre- ¹¹⁷⁹ dericus episcopus obiit, cui Valentinus XV^{us} suc- cessit.

Anno domini millesimo ducentesimo XVII⁰ ³⁾ fra- ¹²¹⁷ tres sancti Adalberti portati sunt Pragam.

De coronacione regis Wenceslai etc.¹⁾

Wenceslaus post patrem in regem eligitur et coronatur cum uxore sua Gunegunde regina. Hic statim muniri fecit civitatem Pragensem anno domini millesimo ducentesimo XLIX° et plures eciam alias villas munivit, quas civitates vocant. Hic eciam exterminavit latrones et omnes iniquos et quos cepit, capite punivit; quare tunc Boemia pace fruebatur, plures religiosorum domos tam Prage quam per Boemiam sunt constructe; ipse autem rex quasi solitariam et deliciosa vitam annis pluribus egit et morabatur cum paucis in suis munitionibus et castellis pace bona ubique durante.

¹²⁴⁸ Anno vero domini millesimo ducentesimo LIX° proceres regni pacis temporis inimici, sedicionem contra regem excitantes, filium eiusdem Wenceslai regis Premysil seduxerunt et in claustro ecclesie sancti Viti levaverunt in regem et sibi fidelitatem ut suo domino juraverunt patre penitus ignorante. Quod cum pater audivit, ingemuit et innata sibi prudencia dissimulavit, ne impetus fieret supe eum; filius autem cepit regni negotia pertractare. Pex autem pater fugiens de Boemia primo a domine papa, secundo ab imperatore privilegia impetravit, scilicet quod omnes, maxime clerici, sub pena privacionis sibi faverent realiter in omnibus tamquam regi, secundo rediens in Boemiam maximum exercitum congregavit tam de Vngaria, quam de Austria et aliis [terris] et forti manu intrat Boemiam et castrum Wyssegrad statim cepit mense Februario. Octavo autem die Wltauam flumen transiens in monasterio montis Syon et [sic] Strahouie cum suo exercitu residet et multas civitates et villas vastavit.

Filius autem in castro Pragensi videns se non posse resistere, tractavit concordiam, quam pater libenter visus est acceptare, et facta pace ex pacto filio dimisit Boemiam. Ipse pater profectus est in Morauiam, simulans se in Vngariam profecturum. Ubi congregato copioso exercitu, filio Prage comorante secure imminente festo Assumptionis Marie nonis Augusti missis exercitibus subito urbem cepit, quibusdam civibus sibi tradentibus eam. Filius fugit ad castrum; ipse eodem die victor urbem intravit. Cui episcopus Nicolaus cum fratribus Mino-

ribus tantum processionaliter occurrerunt et pulsantibus campanis, occurrentibus turbis cum magno gaudio ad ecclesiam fratrum Minorum sancti Francisci processionaliter est deductus. Quo auditio filius commissa custodia castri suis se transtulit ad loca alia magis tutu. Custodes eciam posuit sibi fideliores ad turrim pontis et ut curiam episcopi custodient, qui timentes, se non posse resistere, eadem nocte turrim et curiam episcopi incenderunt et ipsi honusti multis spoliis recesserunt. Rex autem turrim et curiam episcopi cepit et fidelibus custodibus commendavit, castrum autem ex omni parte obseedit, in quo erat aque penuria et pabuli pro jumentis. Dominas autem sancti Georgii de claustro exire mandavit; nulli de castro licentia exeundi vel intrandi concessa est. Veniente autem festo Assumptionis Virginis gloriose rex per omnia fora preconari fecit pro reverencia tanti festi, ut nulli modestia inferretur, sed omnes diem illam cum pace et leticia celebrarent.

Quod rex Wenceslaus filium invitat ad convivium.²⁾

Rex vero invitatis proceribus regni et nobilibus, ut sibi cultu regio ministrarent, mane eiusdem festi fecit convivium regium preparari, precipiens filio per internuncium, ut cum suis proceribus ad convivium conveniret. Ipse autem rex induitus cultu regio cum sceptro et pomo aureo, coronatus corona regali sibi imposita per manus Pragensis et Olo-mucensis episcoporum processionaliter, stipatus militibus ad ecclesiam sancti Francisci solemniter est deductus. Ubi Olomucense celebrante missam solemniter occurrit filius necessitate compulsus patri, se per omnia subdidit, castrum Pragense cum aliis resignavit. Pater autem videns humilitatem eum ad pacis osculum lacrimans cum omnibus suis in gratiam recepit et sic ad convivium ventum est, ubi episcopis cum prelatis et proceribus residentibus juxta regem a dextris et a sinistris, officiales Boemie magnificum illud convivium ornaverunt. Tandem ducens in matrimonium Margaretham, filiam Lupoldi, ducis Austrie, jam defuncti. Frater Hugo, presbiter cardinalis apostolice sedis legatus, recepit

¹²⁴⁹ 1251 Anno domini millesimo ducentesimo LVII°, XVIII° kalend. Februarii dominus papa Alexander quartus misit solemnes reliquias sorori Agneti, germane regis Wenceslai, que erat monialis in monasterio sancti Francisci, que tocius quasi populi concursu extra muros civitatis simul cum aliis, quas fratres Minores tulerant, solemniter sunt receptae et delate ad sanctum Franciscum.

¹²⁵⁰ 1250 Eodem anno mortalitas, tempestas, grando indissolubilis per dies septem, inundatio pluviarum vineas, campos et quasi totam Boemiam vastaverunt. Rex collectam imposuit per totam Boemiam.

Eodem anno transeunte comite Bertoldo per pontem duo corvi in summo turris moverunt lapidem, qui cadens transeuntem militem interfecit.

¹²⁵¹ 1251 Eodem anno rex vastavit quasi totam Bauarium, secundo filius eius post patrem ad tantum reduxit Bauaros, quod misericordiam petere sunt compulsi. Boemi eciam revertentes infinita pecora traxerunt de Bauaria maxime Plznenses.

In purificacione beate Marie fuit obscuritas maxima episcopo predicante, qualem nullus hominum vidit ante. Nicolaus episcopus electum Patauiensem diaconum ordinavit et mense Aprilis idem episcopus in ecclesia sancti Francisci ordines celebravit, ubi Salzburgensem electum in diaconum et Patauiensem in presbiterum ordinavit ydus Aprilis. In die palmarum idem electus Patauiensis in ecclesia Pragensi fuit in episcopum consecratus a quinque episcopis et uno electo, quorum quilibet dedit indulgenciam unius anni et XL dierum.

Eodem anno papa exigit a clero Boemie mille marcas argenti, que fuerunt domino Wratislauensi episcopo assignate.

Eodem anno undecimo kalend. Decembbris Austria subdidit se regi Boemie Wenceslao. Premysl autem filius regis missus est ad capiendum possessionem et intravit Wiennam et civitates alias et castella et obtinuit ea.

¹²⁵² Eodem anno idem dux Premysl, filius regis, celebravit nupcias in Heymburk III° ydus Februarii, ducens in matrimonium Margaretham, filiam Lupoldi, ducis Austrie, jam defuncti. Frater Hugo, presbiter cardinalis apostolice sedis legatus, recepit

in Almania procuracionem a Boemis. Frigus magnum ¹²⁵² fuit in vigilia Penthecostes.

Eodem anno XII° kalend. Julii fundatum est hospitale sancti Spiritus a Stelliferis Prage in pede pontis.

Eodem eciam anno moniales compulse sunt ¹²⁵³ jussu regis exire monasterium sancti Georgii, quia insonuit rumor de adventu Cumani et infidelium Tartarorum. Quare rex munire voluit castrum et ecclesiam sancti Georgii pro conservandis victualibus assignavit. Plures eciam episcopi convenerunt ad regem, quos ille honoravit magnifice et pavit diebus quam pluribus; quod autem egerunt, ignoratur. Bertoldus, Neapolitanus electus, apostolice sedis legatus, Prage cum solemni processione recipitur.

Eodem anno murata est civitas Praga ab aqua lone et occidente et curia episcopi in pede pontis posita alienata est ab episcopo et munita est propugnaulis, et turris eciam, quia timor Cumani invasit omnes. Sexto decimo kal. Julii Cumani et alii infideles erumpentes de Vngaria multa milia christianorum occiderunt in Morauia circa Olomucz et infiniti sunt submersi fugientes a facie predictorum. Rex eciam Vngarie superveniens in multitudine gravi, totam pene Morauiam devastavit incendiis, occisionibus et rapinis, combussit ecclesias, campanas et asportavit ornamenta, sacramenta ecclesie profanantes, plures homines crucifixerunt.

Eodem anno legatus pape regem Vngarie ad propria redire coegit.

Eodem eciam anno rex Wenceslaus obiit de- ¹²⁵³ cimo kal. Octobris, anno vero regni sui XXIII° et mense octavo, cuius filius unicus nomine Premysl rediens de Austria in paterno solio cum maximis solemniis collocatur.

Eodem anno Nicolao episcopo procurante allate sunt reliquie sancti Stanislai martiris de Cracouia.

Premysl, filius regis Wenceslai, reddidit capellam sancti Bartholomei ecclesie Pragensi, sicut ordinaverat pater eius.

Incidencia plura subscripta.¹⁾

Eodem anno pax reformatum est inter regem ¹²⁵⁴ Vngarie et Premysl, principem Boemie, filium Wen-

¹⁾ Příběhy krále Václava I, Prameny dějin č. II, 303 a násled.

²⁾ Tamtéž str. 306, 307, 286—292.

¹⁾ Prameny dějin č. II, str. 292, 309, 293—296.

¹²⁵⁴ ceslai regis defuncti. Hic princeps rediens de Austria quandam arcum adduxit, quam dicunt archam Noe, in qua oblationes servantur. Premysl vero simul cum marchione Brandenburgensi prefectus contra paganos et in Wratislavia a ducibus Polonie cum exercitibus honorati Nativitatem domini celebraverunt ibidem. Et anno domini millesimo ducentesimo LV° princeps Boemie et socii sui intrantes Prusiam cede incredibili vastaverunt. Principes autem terre illius divino forte timore compuncti,¹⁾ occurrerunt principi Boemie, se et sua simpliciter sibi subdentes; quos ille benigne recipiens ad graciam baptismi perduxit. Primum de sacro fonte levavit et induit sua roba et nomine suo eum censuit nominari; eodem modo fecit marchio, et alii barones simile peregerunt. Inde ad quandam montem venientes et castrum firmissimum statuentes Montem Regalem vocavit et²⁾ commendavit Cruciferis de domo Theutonica pro firmitate christianorum. Et sic Premysl rediens honorifice est receptus. Margareta etiam, uxor illius, regina existens in finibus Austrie intravit Boemiam cum leticia et gaudio et processione solemptni.

¹²⁵⁵ Eodem tempore Petrus de Ponte Curvo venit Pragam et procuracionem recepit et terram suppedit interdicto et omnes clericorum vel religiosorum deceptores excommunicavit propter quandam monachum deceptum turpiter et expoliatum, precipiens, quod omni sero in vesperis ter pulsarentur campane, cum extincione candelarum contra tales, et duravit interdictum usque ad satisfaccionem condignam Pragensium civium, quam fecerant VI° kalend. Augusti.

Eodem anno archiepiscopus Coloniensis venit Pragam ad regem de imperio tractaturus et stetit in Monte Syon, tandem bene a rege remuneratus recessit, visitatis ecclesiis et sanctis martiribus non processionaliter sed humiliiter.

¹²⁵⁶ Anno domini millesimo ducentesimo LVII^o³⁾ Premysl, dux Boemie, filius regis Wenceslai, tertio anno sui ducatus expulit Boemos de suburbio et locavit ibi alienigenas.

Eodem anno dominus Pragensis episcopus renovavit tabulatum, quod celum vulgariter nominatur.¹²⁵⁷

Eodem anno princeps Boemie cum exercitu aggreditur Bauarium, vastat ecclesias, comburit vilas et rapit omnia, sed tandem cum maximo suo dedecore et dampno suorum perditis equis et rebus et plurimis hominibus et militibus peditando reversus est in Boemiam cum maxima paupertate.

Anno ergo millesimo ducentesimo LVIII° Nicolaus episcopus obiit XVI° kalendas Februarii, [et]¹²⁵⁸ electus est Johannes in episcopum Pragensem et per dominum Brunonem Olomucensem confirmatus ex commisso Maguntini archiepiscopi, sed tamen Wienne in Austria consecratus fuit in festo Pentecostes ex commisso eiusdem archiepiscopi Maguntini, et rediens ad sedem propriam cum gudio est receptus et diebus⁴⁾ vite sue Prage plura altaria consecravit et Judittam, abbatissam sancti Georgii, benedixit.

Eodem anno monasterium Montis Syon cum ecclesia et ambitu quasi totum est combustum incautela cuiusdam, sed valentissime Johannis abbatis sollicitudine contra spem omnium in meliorem dispositionem omnem est quasi a fundamentis totaliter reformatum in spacio annorum quinque et iterum consecratum. Quam consecrationem illustrem reddidit idem abbas, qui in priori dedicacione predicatorum dicens: Congregacio illius monasterii, quam primo vidimus en rebus pauper fuit, habundans virtutibus, nunc rebus crevit et diviciis, virtutibus autem valde decrevit.

De actis tempore Primsil (sic), filii regis Boemorum Wenceslai etc.⁵⁾

Innocencius papa celebrat concilium Lugduni in civitate Galliarum permaximum, in quo concilio multa sunt ordinata memoria digna super statu ecclesiastico et multa fidei dubia declarata, ubi inter alia papa per diffinitivam sentenciam Fredericum imperatorem depositum de augusto imperio et omni dignitate privavit et a communione fidelium separavit propter heresim et inobedientiam probatas

¹⁾ Ruk. má: princeps . . . compuncti occurserunt.

²⁾ V ruk.: statuentes et M. reg. vocavit, commendavit.

³⁾ Ruk. má MCCLXII^o.

⁴⁾ Ruk. die.

⁵⁾ Letopisy č. v Pramenech dějin č. II, 285, 286.

¹²⁴⁵ contra eum. In eodem etiam concilio lantgravius Thuringie electus est in regem Romanorum. Et in eodem concilio multi prelati [beneficiis suis] sunt privati propter symoniacam pravitatem; inter quos Olomucensis episcopus depositus est nomine Couradus, qui per layalem potentiam fuerat intrusus.

¹²⁴⁶ Anno domini millesimo ducentesimo XLVI° Fredericus, dux Austrie, in bello occisus est ab Vngaris et neptis eius, filia Henrici, quandam ducis Austrie, data est in matrimonium Wlatislao, filio regis Boemie, propter quam habuit ducatum Austrie. Mortuo autem Mezcone, duce Polonie, sine liberis proceres terre eundem Wlatislauum sibi elegerunt in ducem, et tamen anno domini millesimo ducentesimo XLVII° obiit.

¹²²⁸ Anno¹⁾ etiam domini millesimo ducentesimo XXVIII° Wenceslaus consecratus et coronatus rex in ecclesia Pragensi cum uxore sua Gunegunde regina a venerabili archiepiscopo Maguntino. Hic civitatem Pragensem murari fecit et alias villas plures, quas civitates vocant et coegerit clericos et religiosos ad municiones et fossata facienda. Hic exterminavit latrones et predones juxta posse et truncabat, si quos capere poterat, et pacem bonam sub eo habuit provincia multis annis et plures domos religiosorum erecte sunt tempore pacis sub eius dominio: Minorum, Predicatorum, Stellariorum et sancte Clare. Ipse quasi solitarius vel magis deliciosa vitam eligens, in castellis cum paucis morabatur, proceres autem regni Boemie pacem temporis odientes ignorante patre filium eius nomine Primsil in claustro Pragensi levaverunt in regem, fidelitatem sibi et homagium facientes. Quod audiens pater ingemuit et dissimulavit. Facta est autem hec coniuracio anno regni eius XX° pridie kalend. Augusti. Rex autem dimissa Boemia impetravit a papa sub pena privacionis beneficiorum, quod omnes clerici faventer regi. Idem scripsit imperator, et litere lecte fuerunt in ecclesia cathedrali Pragensi publice et manifeste. Anno ergo vice primo rex potenter intrat Boemiam et cepit urbem Wyssegradensem. Octavo autem die transit flumen et in monasterio Montis Syon residet cum suo exercitu circumquaque.

¹²⁴⁸ Eodem anno mortuus est rex Wenceslaus X^o kalend. Octobris, regni sui anno XXIII°. Premsl, filius eius unicus, rediens de Austria receptus est a Nicolao episcopo et clero solemniter et in paterno solio resedit anno domini millesimo ducentesimo LIII°.

Eodem anno pax reformata est inter ducem Boemie Premsl et reges Vngarie. Hic profectus est in Prusiam contra infideles et cum eo Branden-

¹⁾ Dovoluji si tady upozorniti, že tato kapitola zabíhá dle času zase nazpátek, a jmenovitě že až ke konci od odstavce tohoto s nevelkými odchylkami rovná se znění textu výše na str. 564 podanému.

²⁾ Tady má být Leutomeritz; pochybení se stalo stáhnutím celého místa.

Interim pax tractatur et pater cum filio con-

¹²⁴⁹

cordatur. Rex vero versus Morauiam in Litomisl²⁾ ire cepit, filius in Praga remansit. Interim rex con-

gregato exercitu fecit pacem proclamari per omnia fora fingens se velle ire in Vngariam, et subito venit Pragam et cepit eam. Filius autem timens, castrum fidelibus suis ad custodiam dereliquit, ipse ad tuciora loca se transtulit. Rex in Montem Syon transivit et castrum Pragense obsedit, ita quod nec ingrediendi nec egrediendi daretur copia. In quo

tamen erat defectus victualium et aque penuria. Superveniente autem festo Assumptionis beate vir-

ginis, rex treugas mandari precepit, ita tamen, quod nulli de castro esset data libertas egrediendi. In festo autem Virginis gloriose ab episcopo et fratribus Minoribus cum solemptni processione receptus, omnibus regalibus ornamentis indutus cum processibus regni ivit ad processionem cum aureo pomo et sceptro, duobus episcopis coronam sibi imponen- tibus, videlicet Pragensi et Olomucensi. Et sic in ecclesiam sancti Francisci processionaliter intrat et audit missam et mandat filio, quod cum suis omnibus veniat ad regale convivium. Filius habito consilio, necessitate compulsus, venit cum maxima hu-

militate, patri se per omnia subdens, municiones

et castra omnia resignavit et pro se et suis gra-

ciam postulavit. Quem pater cum suis recepit ad

graciam et osculum pacis et in crastinum assignata

sibi porcione abire permisit, ipse ut prius ad sua

castella pro solacio remeavit. Post quartam ebdo-

madam filius cum suis venit ad eum, ut ipse man-

daverat, ampliorem graciam petiturus in quadam

castro. Qui statim fecit filium capi et socios gra-

vissimis carceribus mancipari. Premsl despontat fili-

am ducis Austrie, per quam habuit ducatum.

Eodem anno mortuus est rex Wenceslaus X^o ¹²⁵³

kalend. Octobris, regni sui anno XXIII°. Premsl,

filius eius unicus, rediens de Austria receptus est a

Nicolao episcopo et clero solemniter et in paterno

solio resedit anno domini millesimo ducentesimo

LIII°.

Eodem anno pax reformata est inter ducem

¹²⁵⁴

Boemie Premsl et reges Vngarie. Hic profectus est

in Prusiam contra infideles et cum eo Branden-

burgensis marchio et multi nobiles, et strage magna vastaverunt provinciam; tandem eorum principes fidem receperunt et plurimi sunt baptizati, quorum primum dux de sacro baptismo levavit nomen suum imponens ei, et similiter alii nobiles fecerunt de aliis. Tandem castrum edificaverunt fortissimum nomine Mons Regalis et Cruciferis contulerant, et sic reintravit Boemiam. Et regina Margaretha, uxor eius, ab episcopo et universo clero et populo sollemniter est recepta.

Qualiter Primsil, filius Wenceslai, movit exercitum contra reges Vngarie, qui pacem infregerant.¹⁾

Anno domini millesimo ducentesimo LIII°, Primsil, filius Wenceslai, regis Boemie, collecto magno exercitu, processit contra Bellam et Stephanum, filium eius, reges Vngarie, qui contra sacramenta sua pacem promissam violaverant, firmatam multis instrumentis et sacramentis. Eodem enim anno, quo predicta comparsio facta fuerat, idem rex Bella cum filio Stephano, Morauiam, Austriam et partem Stirie, que per dictam compositionem in partem nepotis sui, principis Boemie, cesserant, nisu est perturbare. Sed et Stephannus contra consobrinos predicti ducis Boemie, scilicet ducem Vlricum et fratrem eius, inclusos in pace predicta, Cumanorum et inhumanorum hominum exercitum quasi infinitum producens combussit ecclesias, prophanavit altaria, moniales, viduas et virgines corruerunt, nulli etati vel sexui parentes, partem eciam Carinthie nimis flagiciis prophanantes. Predictus eciam rex, quasi totam Austriam occupabat et Vngari civitatum omnium municiones tenebant. Primsil autem divino adiutorio confortatus contra spem multorum quasi omnes Vngaros expulit, civitates et castra viriliter capientes, Pretonia²⁾ tamen castrum cum civitate et quibusdam aliis castris remanserunt Vngaris, quia uxor regis Stephani Cumana nacione, licet baptizata, in predicto castro remansit. Quare inter principes Boemie et Vngarie fuerunt aperte inimicicie publicate et sacro quadragesimali tempore uterque contra se exercitus produxerunt. Verum quia vite ne-

cessaria et maxime equorum pabula defecerunt, ¹²⁶⁰ coacti sunt principes treugas componere usque ad festum beati Johannis baptiste, et quidam speraverunt de pace.

De precipiti audacia Boemorum contra insidias Vngarorum et strage dolorosa.³⁾

Appropinquate fine termini treugarum rex Stephannus proditorie se preparat, si posset primos occurrentes invadere castra venerabilis episcopi Brunonis Olomucensis et Henrici Slesie et Wlatislai Opoliensis ducum illustrium, et fecisset, nisi quia tota nocte errabunde discurrit per aliam viam, in obscuritate et pluvia ipsius eciam conductoribus executatis. Devenit autem per errorem nocturnum in mane ad locum, ubi rex Boemie cum suo exercitu debuit congregari contra presidium, quod Lawa⁴⁾ nominatur in pratis, in quo loco iam erant primi incliti genere, magnifici dignitate, spectabiles opere fratres uterini Otto et Conradus comites de Ardek, quibus cum suaderetur, quod usque ad adventum exercitus Boemorum se juxta Lauensem civitatem recolligerent, ne forte per insidias jacturam aliquam paterentur, illi tamquam animo feroce, ultra quam expedit audaces, facere noluerunt; ymo pauci extensis tentoriis in campo manserunt.

Interim dum exercitus dominorum Olomucensis et Boemorum procerum convenient, insonuit vox in castris Cumanos prope esse. Facto ergo tumultu, Boemi fessi armis et laboribus fatigati per ordinatas acies in campum exeunt pugnaturi. Tunc iterum venit vox paucos inimicos, qui insultum fecerant, in fugam esse conversos. Quare Boemi revertuntur ad castra. Predicti autem heroes comites Otto et Cattoldus cognomine Orphanus cum paucis retro pro custodia remanserunt.

Quomodo per insidias sunt decepti et confusi populi cristiani capitulum.⁵⁾

Quumque vidissent paucissimos adversarios simulantes fugam, predicti comites nostri non cogitantes insidias Cumanorum persecuti sunt eos. Cu-

¹⁾ Letopisy české Prameny dějin č. II, 296, 297 a Příběhy krále Přemysla Otakara II, tamtéž II, 310.

²⁾ Má byti Petouia, Petov.

³⁾ Příběhy krále Přemysla Otakara II, Prameny dějin č. II, 311 a násł.

⁴⁾ V rukopisu původně Laba, ale opraveno při revisi jeho v Lawa.

⁵⁾ Prameny dějin č. II, str. 313, 314.

mani autem latentes, persecuti sunt nostros in insidiis et concluserunt eos nemine evadente de nostris. Cumque hec fuissent nunciata in castris, surgunt a mensis principes¹⁾ et episcopus et communiter omnes in arma ruunt ad hostes viriliter persequendos. Cumque predictos inclitos bellatores Cattoldum et duos comites et alios invenisset jacentes in via mortuos et nudatos, pavore concussi Boemi obrigerunt et facti sunt mortui quasi lapis. Nichilominus dux Boemie quasi leo et episcopus Olomucensis quasi leena et marchio Brandenburgensis cum suis animo feroci non cessant persequi adversarios fugientes. Cumque hostes subsisterent et acies ordinarent, tanta subito facta est obscuritas aeris, grando, fulgura et tonitrua, quod versi sunt hostes in fugam nemine persequente. Erant enim equi christianorum nimium fatigati. Cumque flumina Moraue quasi apertis celi katharactis²⁾ inundassent, plurimi hostium sunt submersi. Nichilominus tamen propter lugubrem casum et inopinatum eventum usque ad desperacionem deiicitur exercitus christianus et nichil agitur nisi de sepultura. O quantus luctus omnium, o quanta lamenta maxime fratrum Minorum, quando cum luctu deferuntur ad eos passim funera occisorum. Fuit ergo dies hec dolorosa et amara valde.

Quomodo deus convertit ruinam christianorum in gloriam et honorem.³⁾

Predictus ergo Boemorum dux et princeps, exercitus christianorum terrore concussus libenter ad propria remeasset, nisi vilitatis notam incurre timuisset. Suspirans ergo et eulans convocat principes et, quid facto opus sit, sagaciter investigans, aliis autem hincinde loquentibus, ut moris est affictorum, oritur per occasionem causa salutis. Nam cum impuneretur Henrico, duci Slezie et [Wladislao] Opoliensi, quod ipsi disponerent castra relinquere et confusibiliter exercitum domini solvere, ipsi viriliter crimen inficiantur et huius dicti radicem in Brandenburgensem referunt marchionem, et divina inspiratione omnium controversia cessante eligunt un-

¹⁾ V rukopisu princeps.

²⁾ V ruk. characteribus.

³⁾ Prameny dějin č. II, 314.

⁴⁾ Tamtéž II, 315 a násł.

⁵⁾ Příběhy krále Přemysla Otakara II mají Walachorum.

declarandum. Sane cum ad flumen, quod Moraua dicitur, Vngarie Austrieque confinia terminans, cum nostris venissemus exercitibus, dictos reges et eorum exercitus castra metatos ex altera ripa fluminis vidimus ex adverso. Dedimus autem eis eleccionem, [ut] aut ipsi nobis loco cederent, ut transiremus, aut nos eis libenti animo cederemus. Ipsi autem solita fraude nobiscum treugas componentes ad deliberandum per totam diem sancte Margarethe inducias postularunt. Videntes autem nos confidentes, quia nec decima pars nostrorum nobiscum erant, nocte transeunt super nos improvisos et in modum semicirculi nos cingentes, nisi deus adiuvisset nos, forsitan vivos degluttissent nos. Igitur in tam inevitabili [necessitatis] articulo constituti, totam in adiutorium altissimi spem ponentes, commilitones nostros primitus adhortati in eos irruimus confidenter. Quos deus perterruit et prostravit et in fugam convertit, ita quod predictus fluvius Moraua juxta sui nominis ethymoliam fieret eis via mortis. Tot enim in flumine sunt submersi, ut super occisorum cadavera nostris esset transitus et via ad eorum castra et tentoria spolianda. Quamvis ergo post tantam victoriam celitus nobis datam regnum Vngarie nostro potuerimus dominio subingare, pensantes tamen, quod melius est habere bonum vicinum quam exterminare rebellem, et ut ait Constantinus augustus, crebro suaviores [fiant] amicicie post inimiciciarum causas ad concordiam restitute, ideoque nobis pace oblata a proximis nostris alti sa[n]guinis nostri Vngarie regibus et domina regina et juvne rege Bela a comite Rolando, maluimus pacis federa reformare, quam vastando magnum regnum Vngarie viam Tartaris aperire. Prenotate itaque compositionis formam vestro apostolatui sub eorum sigillis petimus a sede apostolica communiri et in ewum apostolico patrocinio roborari.

Capitulum, in quo septem miracula per ordinem describuntur divinitus ostensa a deo.¹⁾

Talis ergo ac tanta victoria soli deo sanctorum patronorum precibus ascribenda septem testimoniis comprobatur. Primo namque viri, qui ex more exercitum sequebantur, a tergo viderunt aquilam albissimam, eius caput aureum erat, volantem et suis maximis alis cooperientem totum exercitum Boemorum, ymo magis christianorum, et sequentem vexillum beati martiris Wenceslai. Eodem die circa horam terciam devotus miles Johannes, filius Suoyslai, in domo propria jacens egrotus, in extasi positus vidi se in campo cum parvo exercitu et incomposito, et ecce in campo lucido primo videt principem Boemie sanctissimum Wenceslaum, militaribus armis suis indutum, precedentem cum sancto suo vexillo in dextera manu; quem sequebatur in pontificalibus sanctus pontifex Adalbertus, juxta quem e vestigio sanctus abbas cum suo baculo Procopius et postmodum sancti monachali habitu Quinque fratres [erant]. Tunc idem miles audivit clara voce sanctum Wenceslaum dicentem consortibus glorie sue: Modicus est noster exercitus, ad dei presenciam mox tendamus, et extendit vexillum proprium contra hostes, qui statim territi universaliter et turpiter in fugam sunt conversi. Ex terroribus oraculis interior consolacio fidem facit; nam sicut communiter omnes pariter retulerunt, quamvis paulo ante omnes essent quasi mortui et quasi viribus destituti, ipsa tamen hora conflictus cum inexperta spiritus leticia tantam a deo leticiam receperunt, ut non solum audacter in hostes irruerent, sed eciam parati essent muros ferreos penetrare. Jarosius eciam, burgravius Pragensis, vir fide dignus, coram episcopo retulit viva voce, quod exercitus eius, in cuius medio vexillum sancti martiris ferebatur, nullam in equis vel hominibus sustinuit lesionem, sed quocunque vertebatur vexillum martiris, hostes vertebantur in fugam etc. Ferrum eciam haste ipsius, in quo vexillum sancti martiris pendebat, visum est splendere pluribus sicut sol. Nuncii regis Vngarie coram Boemie principe retulerunt,²⁾ quod cum in hora congreSSIONIS Boemi sonora voce ympnum sancti Adalberti: „Hospodine, pomiluy ny“, cantare ceperunt, invitissoribus equi hostium territi terga vertebantur in fugam precipitem Vngarorum. Gaudeat ergo populus Boemorum et suis patronis laudes referat inexhaustas, quorum meritis victoria signa in Boemiam referentes non solum a malis presentibus liberati fuerant stupendis miraculis, verum eciam pace

1260 maximis alis cooperientem totum exercitum Boemorum, ymo magis christianorum, et sequentem vexillum beati martiris Wenceslai. Eodem die circa horam terciam devotus miles Johannes, filius Suoyslai, in domo propria jacens egrotus, in extasi positus vidi se in campo cum parvo exercitu et incomposito, et ecce in campo lucido primo videt principem Boemie sanctissimum Wenceslaum, militaribus armis suis indutum, precedentem cum sancto suo vexillo in dextera manu; quem sequebatur in pontificalibus sanctus pontifex Adalbertus, juxta quem e vestigio sanctus abbas cum suo baculo Procopius et postmodum sancti monachali habitu Quinque fratres [erant]. Tunc idem miles audivit clara voce sanctum Wenceslaum dicentem consortibus glorie sue: Modicus est noster exercitus, ad dei presenciam mox tendamus, et extendit vexillum proprium contra hostes, qui statim territi universaliter et turpiter in fugam sunt conversi. Ex terroribus oraculis interior consolacio fidem facit; nam sicut communiter omnes pariter retulerunt, quamvis paulo ante omnes essent quasi mortui et quasi viribus destituti, ipsa tamen hora conflictus cum inexperta spiritus leticia tantam a deo leticiam receperunt, ut non solum audacter in hostes irruerent, sed eciam parati essent muros ferreos penetrare. Jarosius eciam, burgravius Pragensis, vir fide dignus, coram episcopo retulit viva voce, quod exercitus eius, in cuius medio vexillum sancti martiris ferebatur, nullam in equis vel hominibus sustinuit lesionem, sed quocunque vertebatur vexillum martiris, hostes vertebantur in fugam etc. Ferrum eciam haste ipsius, in quo vexillum sancti martiris pendebat, visum est splendere pluribus sicut sol. Nuncii regis Vngarie coram Boemie principe retulerunt,²⁾ quod cum in hora congreSSIONIS Boemi sonora voce ympnum sancti Adalberti: „Hospodine, pomiluy ny“, cantare ceperunt, invitissoribus equi hostium territi terga vertebantur in fugam precipitem Vngarorum. Gaudeat ergo populus Boemorum et suis patronis laudes referat inexhaustas, quorum meritis victoria signa in Boemiam referentes non solum a malis presentibus liberati fuerant stupendis miraculis, verum eciam pace

1260 gloriosa potiti sunt pro libitu cum honore sui ad laudem et gloriam summi dei. Amen.

Anno vero domini millesimo ducentesimo LXI⁰ facta est concordia inter Vngaros et Boemos et pax reconformata et apposita pena undecim milium marcarum argenti contra violatores.

De despnsacione Cunegundis cum duce predicto et coronacione eiusdem.¹⁾

1261 Volens eciam dux predictus Boemie post triumphum sue domui providere, Cunegundym, filiam ducis Bulgarorum, in castello Vngarie nomine wlgari dicto Possen despnsavit et cum solemptni gloria suscepta est in civitate Pragensi X⁰ kalendas Januarii, id est X⁰ die ante kalend. Jan. In festo vero Nativitatis domini predictus dux Primsl cum predicta uxore sua cum maximis, que longum foret enarare, solemptnis in Pragensi ecclesia a venerabili Maguntino presule et aliis sex episcopis astantibus solemptniter cum regina coronatur in regem, astante marchione Brandenburgensi cum filiis et filiabus et alia procerum turba Boemorum, quam eciam ducibus Polonie, comitibus, principibus et aliis nobilibus infinitis. Convivia eciam permagnifica biduo in campo Boemie in locis ad hoc preparatis sunt solemptnissime procurata cum inenarrabili gloria et leticia populorum.

1262 Eodem anno sata, arbores et fructus tam siccitate quam tempestate multipliciter perierunt, fames maxima et mortalitas sunt secute, caristia eciam inaudita in tantum, ut frumenta et pabula pro equis vix reperirentur et anno sequenti, scilicet millesimo ducentesimo LXIII⁰ in Moraui et in Boemia mensura regalis siliginis venderetur centum viginti denariis, tritici multo plus, pisarum centum quinquaginta. Fames eciam coegit villanos dimissis agris cum uxoribus et filiis mendicare, rapere et furari; jumenta et pecora propter pabuli defectum interierunt propter asperitatem yemis subsecutam.

Capella omnium sanctorum dedicata est.

1263 Anno eciam sequenti vis ventorum tanta fuit, ut prosterneret campanarium ecclesie Pragensis et multa alia edificia et turres et arbores sine fine.

Eciā fuit inundatio aquarum et procelle et tempestates permaxime.

De solemptni despnsacione facta per regem Boemie inter Belam, juniorem regem Ungarie, et neptem regis Boemie, ex sorore filiam marchionis Brandenburgensis.²⁾

Volens autem rex Primsl, qui aureus vel Ottakarus, juxta magnificenciam regalem pacem perpetuam firmare³⁾ cum Vngaris, neptem suam, filiam sororis sue et marchionis Brandenburgensis, juveni regi Bele procuravit matrimonio copulare. Consensu ergo habito tam patris quam filii, regum Vngarie, in die sancti Wenceslai in ecclesia sanctorum Viti et Wenceslai tam clericorum quam laycorum orationibus se recommendans, ut ordinaverat, predictam puellam neptem suam cum suis genitoribus venientem in castrum Pragense cum solemptitate per maxima suscepit et magni convivii apparatu. Interim eciam pro nupcis juxta regiam magnificenciam fieri precepit maximum apparatum. Primo namque tentoria sumptuosissima extendenda in campis cum omnibus requisitis premittens versus Posonium ipse rex cum nepte, parentibus et principibus tocius Boemie, Moraie et Austrie et tribus episcopis subsecutus patri sponsi regis, scilicet antiquo [regi], tribus episcopis sociatam puellam predictam videndam occurrenti transmisit. Cui rex Vngarus optulit murenas preciosas et dote firmata in tentorio regis Boemie, rege Vngaro recedente, Bela sponsus venit regis filiam despnsare et more gentis illius coronam auream capit eius imposuit, quam quidam miles illius gladio nudato deiecit. Eodem die rex Boemie in quodam tentorio solemptni, ad modum ecclesie pulcherrime preparato, audita missa fecit milites ducem Polonie, quatuor marchiones et nobiles plures, [cum] quibus eciam ludos militares exercuit. Tandem venitur ad mensam regeque primo seniore in tabernaculo tentorii nobiliter collocato, principibus consendentibus decentissime hinc et inde, ipso ministrante cum suis, tam venuste et abundanter fuit omnibus ministratum, ut excedere videretur illud maximum convivium imperatoris Persarum maximis Assueri. Quis enim non miretur istius regis magni-

¹⁾ Srovnej Přiběhy krále Přemysla Otakara II, Prameny dějin č. II, 318 a Letopisy č. tamtéž str. 297.

²⁾ V ruk. recurrerunt.

¹⁾ Letopisy české, Prameny dějin č. str. 297, 298.

²⁾ Přiběhy krále Přemysla Otakara II, 319. Let. č. tamtéž II, 298, 299. — ³⁾ firm. cupiens cum ruk.

¹²⁶⁴ ficensiam, qui ab ipsis cunabulis rex aureus est vocatus et qui diviciis et gloria inter omnes reges et mundi principes factus est gloriosus? Finito autem convivio puella navigio imponitur et rex Otakarus in Pragam revertitur gloriose.

¹²⁶⁵ Anno eciam domini millesimo ducentesimo LXV⁰ in die Purificacionis Marie virginis convocatis tribus episcopis, Pragensi, Olomucensi et Bambergensi, et omnibus [nobilibus] Austrie, Boemie et Moraue rex coronatus venit ad processionem et fecit filiam baptizari, predictis tribus episcopis levantibus eam; et omnibus tam episcopis quam clericis et aliis convivium permagnificum preparavit.

¹²⁶⁸ Anno domini millesimo CC⁰ LXIX⁰ luporum tanta copia habundavit, quod rex precepit fieri foveas et imponi precepit anserem vel porcellum¹⁾ ad capiendum eos. Rex itaque Ottakarus multas mansiones et castella per regnum suum edificavit. Interim inter ipsum et Bauaros gravi orta discordia rex Boemie congregatis diversarum gencium exercitus intrans Bauaram usque Ratisponam vastavit eam spoliis et incendiis ac rapinis. Verum exercitus regis diversis vicibus in Bauaram transeuntes tanta dampna intulerunt villis Boemie, maxime villis episcopi, clericorum et monachorum, quod dampna Bauarie quasi superaverunt.

Qualiter rex Otakarus prudenter abrenunciavit electionem imperii prehabito consilio etc.²⁾

¹²⁷² Interea Coloniensis archiepiscopus ex parte sua et omnium electorum venit Pragam offerens ei electionem imperii Romanorum. Qui habito solempni consilio suorum principum et maxime nobili viro Andrea, qui tunc erat camerarius regni, rationabiliter disuadente, gracias referens electoribus venientem archiepiscopum summis honoribus, conviviis, robis, iocalibus, palafridis, dextrariis et cleno-diis magnificissime honoravit et se nullomodo eleccioni imperii velle ullatenus consentire respondit et archiepiscopum sic honoratum magnifice cum graciarum accione ad electores remisit.

¹⁾ V ruk. procellum.

²⁾ Příběhy krále Přemysla Otakara II, Prameny děj. č. II, 326.

³⁾ Tamtéž II, 327.

⁴⁾ I kniha Machab. 1 kap.

⁵⁾ Marignolův ruk. má in silva dicta.

Anno ergo domini millesimo ducentesimo LXII⁰ ¹²⁷³ [sic] sexto kal. Septembbris Rudolphus electus est imperator; et anno sequenti, tanta fuit Prage inundatio aquarum, quod pontem fregit et infinita dampna intulit tam urbi quam villis et ecclesiis multas et molendina destruxit, plures homines sunt submersi, et olera et sata desertavit, et pertigit aqua usque ad ecclesiam sancti Egidii et per vicum Judeorum usque ad ecclesiam sancti Francisci.

Qualiter Rudolphus, Romanorum electus, repetivit ab Otakaro, rege Boemie, jura imperii etc.³⁾

Juxta propheticum dictum: secundum gloriam eius facta est ignominia eius;⁴⁾ sic accidit populo Boemorum in isto suo rege aureo nominato, ut videant mortales, quam instabilis est rota fortune. Rudolphus ergo Romanorum repetit ab Otakaro jura imperii, scilicet Austriam, Stiriam, Karinthiam, Portum Naonis, Fioletum et Forum Julii, rex autem Ottakarus spiritu elacionis et malo consilio fretus cum magna superbia dedit electo Romanorum de omnibus negativam, dicens se quasdam terras nomine dotis et quasdam victrici gladio conquisisse. Insuper ipse ludis et venacionibus vacans mittit exercitus ad passus custodiendos, qui tamen terris Boemie, maxime monasteriis, per predas et rapinas permaxima dampna intulerunt. Interim Romanorum electus parat exercitum et castra metatus est ex altera parte Danubii versus Austriam cum exercitu suis. Ex opposito vero Boemorum exercitus juxta Danubium cum rege Otakaro in longitudine miliariorum quatuor castra fixit. Cumque uterque exercitus jam fame et equi defectu pabuli debilitarentur omnino jam per ebdomadas septem, nec illi nec isti transirent, communi concordia treugas inferunt et locum elegerunt insulam dictam⁵⁾ Kamber pro compositione tractanda. Statuto itaque die ad predictum locum utroque cum paucis veniente ad hoc finaliter devenerunt, ut filia regis filio electi, et e converso filius regis Boemie accipiat natam Rudolfi. Pactis ergo sacramento firmatis et instrumentis scriptis et sigillatis hinc inde [discesserunt].

Qualiter Otakarus resignavit quinque vexilla et frustratus est intentione sua.¹⁾

¹²⁷⁶ Otakarus eciam inducione multorum facta confederacione tali cum principe Romanorum resignat electo quinque vexilla, sperans se statim investendum de ipsis; electus autem alto consilio usus duantum, scilicet Boemie et Moraue resignavit. Nichilominus tamen pacifice ab invicem recesserunt. Quitquid enim Otakarus corde conceperat, non ostendit, quia spem bonam de aliis sibi fecit electus tempore suo redendis.

Isto tempore multitudo luporum ululancium apparuit usque ad portas Prage.

Qualiter Otakarus animo superbo despexit Romanorum electum et fregit omnia pacta prius ordinata.²⁾

¹²⁷⁸ Anno domini millesimo ducentesimo LXXIX⁰ [sic] Otakarus spiritu superbie agitatus, videns, ut electus Romanorum vexilla sibi promissa non reddidit, et forte aliis stimulatus, omnia, que regi Romanorum promiserat, pacta fregit. Primo namque Agnetem³⁾ virginem, quam filio electi promiserat, in monasterio sancti Francisci sub sancte Clare regula pauperum dominarum cum decem aliis virginibus consecravit, quod factum principium dolorum tam pauperum quam divitum, magnorum et parvorum, destruccionisque regni Boemie seminarium fuit; et quod maius est, electo Romanorum literas dirigit, magis provocativas ad bellum quam ad pactum facti fedris excusandum. Insuper armat miliciam in expeditionem contra Romanorum electum, convocat ducem Polonie et amicos, terras, quas resignaverat, invasurus, et expectabat in Brunna exercitum amicorum. Cumque hec audisset electus Romanorum, qui jam collegerat exercitum multitudinem copiosam, transfretato Danubio venit in occursum eius. Cumque compertum ei foret, quod Otakarus nichil sciret de adventu eius et securus amicorum exercitum expectaret, subito Rudolphus [sic] irruit super inermes et improviso, irruit eciam super eos formido et pavor et fuge presidio se committunt. Facta est autem tanta strages de exercitu Boemorum, quod

melius est silere quam scribere. Sic et gloria regis ¹²⁷⁸ Otakari conversa est in ignominiam eius, nec scitum fuit, utrum fuerit traditus sepulture, sive eciam submersus cum multitudine fugientium submersorum, tanta eciam fuit multitudo nobilium captivorum, quod sicut pecudes servabant, alios jugulabant, quia facti fuerant sicut oves occisionis.⁴⁾ Preda eciam Boemorum innumerabili multitudine dextrariorum, vestimentorum, armorum, vasorum aureorum et argenteorum et ornatus capelle regie cum tesauris datis in predam omnem humanam estimacionem excedit, ut impleatur illud elogium: secundum gloriam multiplicata est ignominia eius.

De infinitis calamitatibus et miseriis Boemorum.⁵⁾

Verum sicut dicit Valerius Maximus: Ira dei lento gradu deservit, tarditatemque judicij severitate compensat; tanta enim severitas divini judicij excaecavit in populo Boemorum, quantam nec hystoria nec litera docet, eciam tempore Machabeorum vel tempore paganorum. Nam tunc fideles pro justicia torquebantur ab inimicis, nam frater in fratrem, pater in filium, proximus exiliit in amicum. Sed istas sub compendio maledictiones demonstremus. Totum namque regnum Boemie scissum est in tres partes; nam Brandenburgensis marchio tenet castrum exclusis clericis et partem regni; aliam partem concedit regine et filio, aliam detinet dux Polonie Kazko, preter alias particulares scissiones. Morauiam eciam penitus, qui potest capere, capiat. Secundo Theutonici muscarum more intrantes Boemiam ecclesias predantur, trahunt per capucia monachos et eiciunt de claustris, clericos torquent, moniales vituperant, sanctuaria prophanant, ecclesias violant, omnia rapiunt, torquent simplices, cruciant innocentes, incendia sine cessatione per villas committunt, animalia rapiuntur; nichil omnino potest ab aliquo custodiri, et quod intollerabilius est, cum omnia penitus sunt deserta, torquent pauperes non solum a calamitatibus, verum eciam, qui non habent aliquid, in tormentis prodere compelluntur. Deseruntur domus sine habitatore, quia per nemora currendo se abscondunt. Fortis quoque timor et pavor et mors

¹⁾ Tamtéž II, 329 a 302.

²⁾ Tamtéž II, 329 a násł. — ³⁾ Má býti: Chunegundem.

⁴⁾ Žalm 43. — ⁵⁾ Prameny děj. č. II, 341, 342, 349.

¹²⁷⁸ et calamitas, fames et infirmitas, opprimunt innocentibus.

¹²⁸¹ Verum eciam quia totus quasi orbis terrarum visus est contra Boemiam commoveri; nam eodem anno in vigilia Johannis baptiste tanta fuit tempestas post meridiem, quod innumera edificia corruerunt. Eciam tempestas murum castri circa ecclesiam sancti Georgii funditus evulsit et deiecit in rivulum Brusinicum. Impetus eciam pluviarum domos innumeratas secum traxit. Vis eciam et impetus ventorum et aquarum arbores innumeratas, montes et cavernas evertit et secum traxit in campos. Blada omnia, que servabantur pro tempore necessitatis, impetus aquarum penitus asportavit.

¹²⁸¹ De ventorum tempestate non est silentium; nam in die beate Barbare virginis tres nobiliores turres ventus uno impetu deiecit, scilicet turrim, que dicitur ad maiorem portam castri Pragensis, primum edificium, secundam, que dicebatur antiquitus turris episcopalis, tertiam in fronte castri. Nam de aliis innumeris scribere non possumus pre multitudine veritatem; hoc tamen sit argumentum, quod intra castra et muros Pragenses XXIII° turres fortissime corruerunt et in aliis locis tot clades fuerunt, quod exprimere non sufficit calamus ad scriendum. Castritia tanta fuit, quantam nullus meminit, ita quod nonnisi duo ova gallinarum pro L denariis vendebantur, cumque prius pro uno L vendebantur; et de aliis similiter est estimandum. Eciam ad maiorem calamitatem clericis ecclesie Pragensis exceptis paucis est penitus interdictum, et sancta conculcata per Teutonicos et in solitudinem sunt redacta.

Qualiter marchio Brandenburgensis aliam Boemis intulit persecucionem.¹⁾

Brandenburgensis marchio post debellacionem factam per Romanorum electum sub specie tutele filii regis defuncti persecucionem graviorem excitat populis Boemorum rapinis, spoliis et tormentis; tandem facta treuga cum proceribus Boemorum sub specie amicicie vocat canonicos quosdam et petit sibi dari privilegia regis [Ottacari] et mittens satellites in sacristiam sancti Viti predictam sacristiam et capellam sanctorum Cosme et Damiani, in qua infiniti thesauri civium servabantur, percussis canoniciis

et clericis verberatis omnibus thesauris et depositis spoliat et eciam sepulcrum sancti Wenceslai nec non et curiam episcopalem cum omnibus eius rapiuit et civitatem et plura alia suo dominio applicavit etc. Ad mortem itaque et calamitatem Boemorum planctus Rachelis innovatus est; nam Brandenburgensis marchio media nocte capi fecit reginam cum unico filio et duci in obscurum ad castrum Bezdicez firmissimum. Curia eius dispersa Boemis expulsis et data sub custodia crudelium Theutonicorum. Boemorum autem proceres et barones ex edicto marchionis ad colloquium vocati, licet instanter pterent, non tamen obtinuerunt, quod puer cum matre redirent in Pragam.

Micus tamen cum domina agebatur. Que calida simulacione exigit, ut vicinum monasterium visitaret. Optinuit quidem, secundo iterum, ut sororem Agnetem in sancto Francisco visitaret; tertio, ut in Morauiam iret pro exequiis viri sui. Que cum obtinuissest, fuga²⁾ Theutonicorum minas evasit. Brandenburgensis autem marchio Brandenburgensem episcopum prefecit Boemico regno, qui omni tyranno crudelior fuit. Nam eo tempore spoliata sunt omnia quasi monasteria omnium religiosorum et fratum Minorum, monialium, canonicorum ac eciam rusticorum; facta eciam sunt incendia usque ad favillam. Eodem tempore Pragensis decanus cum canonicis conqueritur domino episcopo Brandenburgensi de dampno ecclesie et spoliis factis in ea. Qui episcopus verbo tali consolatur eos, quod est auditum terrible et nefandum, et more theutonico furiose respondit: Non tantum Gotfridi prepositi rapientur, verum eciam omnium clericorum, eciam antistitis bona, non solum in rebus, sed eciam in persona. Nunquam enim memini me tot calamitates legisse; ideo melius est dicere uno verbo: Percussit eos dominus percussione crudeli, sed paratus est aliquando misereri, nec potest in ira continere misericordias suas. Excesserat episcopi persecucio persecucionem Dyocleiani factam in christianos.

Tanta eciam fuit mortalitas, quod modus vel possibilis sepiendi mortuos non erat; ideo facta sunt in Praga duo magna sepultra, in quibus defunctorum cadavera jactabantur; tanta eciam fama, ut turmatim incederent mendicantes, domorum

¹⁾ Tamtež II, 343.

²⁾ fugam v rukopisu.

¹²⁸¹ hospites occidebant, vicinam vicina occidebat et manducabat et cum furore rapiebant corpora occisorum. Pudet scribere tot calamitates populi Boemorum.

Qualiter deus post angustias placatus est populo Boemorum etc.¹⁾

Ultimum punta superbia Boemorum misertus est populo deus suo et placatum se ostendit sensibili signo. Nam yris visus est circumdans civitatem Pragensem in die sancti Stephani, bonum omen designans; eciam in cornu lune visa est stella micans, que ducelli redditum figurabat.

¹²⁸² Eodem anno marchio facta concordia cum Boemis, recepta pecunia, quam petebat, committit episcopo Thobie et duobus judicibus regimen regni et muscas Theutonicorum sub pena capitali exire compellit, remittit ducellum et in Saxoniam est reversus. Nova lux oriri visa est populo Boemorum, quia misertus est populo suo dominus deus noster.

De ritu novi ducis Wenceslai et fine tutele Brandenburgensis.²⁾

¹²⁸³ Anno domini millesimo ducentesimo LXXXIII° septimo ydus³⁾ Januarii in die sancti Stephani prothomartiris nova lux apparuit populo Boemorum; yris enim mire pulcritudinis Pragensem totam circumdedit civitatem, quod fuit bonum omen miserationis divine, que presagium finis calamitatum et principium tranquillitatis et pacis, sicut eciam alio signo ostendit deus apparente stella pulcherrima super cornua lune indicantem felicem adventum nostri illustrissimi ducis, quem Brandenburgensis marchio detinebat, qui fuit tutor eiusdem. Cui juveni redeunti barones,⁴⁾ principes et omnes occurrunt clericis processionaliter cantantibus: Advenisti desiderabilis cum aliis ympnis et canticis, Hospodin populo decantante, occurrentibus eciam venerabilibus prelatis Thobia episcopo cum canonicis ecclesie cathedralis, cum religiosis abbatibus cum suis conventibus et Minoribus et Predicatoribus, cum clero

¹⁾ Prameny dějin č. II, 365.

²⁾ Tamtež II, 365, 366.

³⁾ má býti kalendas.

⁴⁾ V ruk. jest Bouari.

⁵⁾ Tu vloženo ještě rex, Wenceslaus Vng.

⁶⁾ V ruk. jest a qua.

et populo universo clamantibus et dicentibus: Benedictus, qui venit in nomine domini, et sic eum ad ecclesiam dedentes cum indicibili gloria in paterno solio locaverunt ad laudem dei et gloriam Boemorum. Amen. Brandenburgensis autem marchio finita tutela cum debuisset reddere rationem, addidit malis suis rapinis exaccionem amplorum marcarum XX milium et a duce iterum undecim milia, pro quibus tenuit municiones firmissimas, donec summa predice pecunie solveretur. Qua soluta est Boemia de voraci tyrannide predicti tutoris penitus liberata.

Quomodo autem ipse finierit et a quo coronatus tam ipse quam sequens, quorum ista sunt nomina infrascripta, *liber non loquitur, nec valui reperire*; ideo sufficit nomina per ordinem describere, sicut in cronicis continentur. Post predictum ducem et regem Wenceslaum, filium magnifici regis Otakari occisi in prelio, isti successerunt: idem scilicet Wenceslaus rex, Primsil rex, Wenceslaus,⁵⁾ Vngarie et Boemie rex, Rodulphus dux, filius Alberti, electi regis Romanorum, Henricus, dux Karinthie, ultimus Johannes rex, filius imperatoris Henrici illustrissimi Romanorum, deinde Karolus quartus, eiusdem Johannis filius ex Elizabeth regina et herede regni Boemie, nunc serenissimus rex et imperator Augustus.

Capitulum ultimum.

Nunc in calce voluminis tamquam ad basim omnia reducentes; nam imperator greco nomine, ut ait beatus Gregorius libro moralium, basileos appellatur, quasi basis terre, nam leos terra in greco dicitur, quasi omnium fundamentum; quere in Karolo de suis operibus, de quo michi scribere non videtur, ne eius laudi vel glorie aliquid videar decerpisse, si eius opera magnifica stilo non heroyco persevereret, ut deceret. Verum ut in ipso concladem volumine, quosdam versus de eo conscriptos ab antiquo, a quo⁶⁾ tamen certitudinaliter non bene scio pro certo, presenti page duxi penitus inserendos, qui tales sunt: Helisabeth, filia regis Wence-

— slai, mundo refert gaudia, jussu Adonay, ut metrum, quod sequitur super hoc, testatur et Libusse conditur, que sic modulatur. *Versus:*
Surculus est illa, de qua Libussa Sibilla Sagax prophetavit hec presagioque beavit; Elisabeth proles generabit, qui quasi soles Undique lucebunt et plurima regna tenebunt; Eius et exarcha nascetur eritque monarca. Ipse reget mundum, sapiens erit et furibundum Quemque sibi strabit, regnum suum bene stabit, Cristicolis ensis urbes, quas cyropolensis Reddet, fraudabit et milia multa necabit. Quod nec Alexander potuit nec fortis Euander, Hoc vincet totum, pharaonis habebit azotum, Vincet soldanum pelletque Plutonis ad anum, Undique pace data, celo sibi sede parata, Eternum nomen sibi nanciscetur et omen Finis in urbe Dauid eius erit, quam superabit, Ad pedicas Cristi tumulus fabricabitur isti. Amen.

III.

Incipit tercius liber cronice Boemorum, qui ieraticus sive ecclesiasticus nominatur.

Ecce descripti eam tibi tripliciter. Sapientissimi Salomonis in proverbii verba prescripta mea create trinitati indicant et ostendunt, nullam rem omnino consistere nisi in numero Trinitatis. Omnia enim numero, pondere et mensura creasti domine, ait ipse, quod theoloice dicitur modus, species et ordo. Hoc eciam indicat scriptura in principio Genesis, quia in principio creavit pater verbum, quia dixit spiritum, qui ferebatur super aquas. Hanc trinitatem vidit Abraham, quia tres vident et unum adoravit, et idem Salomon de deo loquens in proverbii: quod, inquit, nomen eius vel filii eius si nosti, illius scilicet, qui appendit tribus digitis molem terre. Hanc beatissimam creatricem trinitatem nulla creata ymago ignorat, nisi sit totaliter execata, pro eo, quod anima creata cognoscit in lumine concreto, quod habet in se memoriam quasi essenciam paternalem, intelligenciam filiale, que a prima procedit, et a noticia et memoria impossibile est, quod non procedat amor vel sui ipsius benivolencia, quod dicitur spiritus vel nexus amborum, qui in deo dicitur paraclitus vel spiritus sanctus, tercia in trinitate persona eternaliter a patre filioque procedens. In re enim quacunque minima est vesti-

gium trinitatis, scilicet esse, posse et operari, in perfectioribus esse, vivere et operari, in vere perfectis vivere, intelligere et amare, sine quibus rationalis creatura omnino esse non potest, quod in sacra theologia lucidius declaratur. Unde eciam philosophi naturali lumine cognoverunt beatissimam trinitatem, quam etsi quidam negaverunt, hoc fecit superbia, que in eis rationis oculum exceccavit. Nam Aristotiles, summus philosophorum, Platoni tamen impar eloquio, ut dicit Augustinus, in principio celi et mundi, dicit naturali ratione coactus vel phitonicus spiritu raptus, omnia in numero consistere trinitatis. Unde dicit: trinitatis numerum nos non invenimus, sed a natura extraximus; per hunc enim honorare elegimus deum creatorem eminentem proprietatibus elementorum et eorum, que creata sunt; omnia enim in numero trino consistunt. Ubi commen[n]tator eius Anroys pessimus dicit, quod in lege Aristotilis tria erant sacrificia, et Ouidius metrice libello de vetula deum trinum et unum concludit Aristotilem scripsisse et docuisse. Sed et Plato in Thymeo, deum habere genitam mentem, que sine amore esse non potest omnino. Beatus eciam Augustinus recitat libro, quod quidam philosophus, quem alibi dicit fuisse Platonem, scripsit et secum sepeliri fecit quasi totum Johannis evangelium, quibusdam dimissis vel paucis immutatis, et hoc ante Christum, sic: *in principio erat logos, id est verbum* etc. usque fuit homo, quod non sic scripsit, sed in istis verbis et anima hominis perhibet testimonium de lumine, et in fine posuit verbum: *caro* etc. Hec premisimus, ut ad premissa verba veniamus. Ecce descripti eam tripliciter, scilicet sapientiam eterni luminis directivam, nam vapor est omnipotens dei et ymago claritatis illius et idecirco ut in anima quasi a patre reluceat potestas, a filio veritas, a Spiritu sancto caritas attendantur.

Et sic in memoria sit stimulus conscientie, in intelligentia splendor noticie vel radius noticie, in amore igniculus benivolencie ad nostram creatam ymaginem reformandam per potentiam paternalem, illustrandam vel conformandam per noticiam filiale, transformandam in amorem celestium per benivolenciam spiritualem. Ille igitur ignis, tripliciter exurens montes et mentes contemplancium a montibus eternis per lucem sapientie illuminans et exsufflans radios igneos, trinam partem nostre create ymaginis trino radio reaccendat; in hac tercia parte nostri

opusculi in amorem celestium, ut cum Paulo raptus usque ad tertium celum contemplari valeas Seraph illum cum Ysaya, intendentem labia tua ignito calculo sacre scripture, quem forcepe tulerat de altari, ita quod cum viro induito lineis, summo sacerdote Christo, implere valeas primus altaris perfecte intelligentie manus sacras, ut effundere valeas super domini civitatem ecclesie militantis, ut tamquam vir desideriorum cum Daniele Gabrielem volantem cognoscas tempore sacrificii separativi. Ut indicet tibi virtutem ignei fluvii totaliter incidentis, virtute sedentis in trono, per omnia secula seculorum. Amen.

De sacerdocio naturali.

In hac igitur tercia distinzione ecclesiastica, ut premissum est, describitur ierarchia, que a primo sacerdote vero post Adam, Abel justo, usque ad tempora nostra decurrit. Fuit namque primum sacerdotium naturale; nam primogenitus semper rex et sacerdos erat in lege nature et duravit usque ad Jacob. Post fuit sacerdotium legale ab Aaron usque ad verum pontificem Christum, post quem fuit et erit usque ad finem mundi sacerdotium spirituale. Tu, inquit Dauid, es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech, qui assimilatus est filio dei. Sine patre, sine matre, sine genealogia describitur secundum apostolum apud Hebreos, pro eo, quod spirituale sacerdotium a Christo sumpsit exordium, sicut scribit Johannes in principio Apocalipsis: *Fecit eis regnum et sacerdotes, scilicet spirituales, non ut olym per carnalem successionem, sed per spiritualem unctionem in ecclesia conferatur ordo sacerdotalis.*

De primo sacerdote post Adam Abel justo capitulum.

Primus ergo sacerdos post Adam a sanctis describitur Abel justus. Hic instructus a patre constructa ara cum fratre Caym reprobato eius sacrificio, quia etsi recte obtulit, quia vero deo, non tamen juste divisit, quia deo peiora, scilicet spicas putredas et corosas. Abel vero optima obtulit gregis sui, super quem et eius munera deus respexit eum lumine illustrando et eius munera acceptando digne misso e celo, qui consumpsit visibiliter sacrificium eius. Unde frater eius iratus et confusus turbatusque, quamvis redargutus a deo, ipsum fratrem suum Abel deo primum martirem consecravit, factus

et ipse vagus et profugus super terram. Iste Abel virgo dicitur decessisse sine generacione carnali; cui successit frater eius Seth et Seth successit filius eius Enos, qui cepit invocare nomen domini per oraciones vocales et sacrificia, ut deducit doctor egregius Augustinus, ac eciam religionem instituit, qui dicuntur in Genesi filii dei, precepto enim Ade generacio Seth et Enos, quia religiose vivebant et per oraciones et sacrificia deo serviebant, separati a generacione Caym fraticide filii dei appellati sunt et usque ad septimam generacionem religiose viixerunt. Defunctis autem patribus et Enoch translato in paradisum paulatim ceperunt se generacioni pesime commiscere, qui homines dicebantur eo, quod secundum hominem vivebant et non secundum deum. Qui videntes filias hominum generacionis Caym esse pulcas, elegerunt sibi uxores pro libitu voluntatis, id est sine omni ordine rationis, et in tantam luxuriam exarserunt, sicut faciunt, quando prolabuntur communiter continentis, quod omnem nature ordinem pervertentes nulla justa connubia servabant. Unde deus volens illorum effrenatam luxuriam demonstrare, fecit generari gigantes, propter quorum rabiem puniendam fecit eciam diluvium et ad purgandam luxuriam factus est cathaismus. Quod autem, ut quidam dicunt, ymmo communiter est vulgatum angelos incubos et succubos, hic dei filios appellatos, omnino michi videtur absurdum, et hoc beatum Augustinum sequendo, quod probo multiplice ratione. Primo, quod de bonis angelis omnino videtur absurdum, quod scilicet tam nefandis operibus se inmiscent, qui ex natura diligent puritatem. Nec forte est possibile per seminum translacionem, ut fingitur, generare gigantes. Dato tamen, quod esset possibile, angeli tamen sancti talibus nefandis operibus nullatenus se inmiscent. De malis eciam angelis non videtur, quia nunquam dampnati filii dei vocantur in aliquo loco scripture. Filii ergo dei non tantum per generacionem, sed magis per religionem vel professionem hic filii Seth appellantur, sed tamen per apostaticam luxuriam viam dei omnino dimiserunt, in diluvio perierunt justo dei judicio. Sed quia omnis caro, ut dicitur, corruperat viam suam, quamvis satis pater Noe Lamech videatur de pessimorum operibus doluisse, dicens in nativitate Noe: iste consolabitur nos, et Enoch septimus ab Adam, propheta sanctus, translatus sit in paradisum, nullum tamen legimus de prima etate per decem capita descendendo usque

ad Noe expresse domini sacerdotem fuisse, nisi Noe, qui tamen Noe justus obtulit holocaustum post diluvium et odoratus est dominus odorem suavitatis ingentis.

De Sem sacerdote, primogenito Noe.

Sem, filius primogenitus Noe, post patrem factus est sacerdos dei summi et obtulit sacrificium deo in pane et vino et fuit figura Christi. Qui Christus factus est eciam sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Melchi idem est quod rex, Sedeck idem est quod Scem li[n]gua arabica et caldea. Isti Scem dedit Abraham decimas, ut deducit apostolus ad Hebreos in figura. Nam qui decimas accipiebat in veteri lege, scilicet Leui et tribus eius, scilicet Aaron et Leuite, in lumbis patris adhuc existens decimatus est. Hic primo decime date sunt, sed de spoliis occisorum infidelium per Abraham. Supervixit autem iste sacerdos post Abraham, ut dicitur annis XXXV, sed Abraham, Ysaac et Jacob sacerdocio functi sunt; alii non leguntur ordinate sacrificium obtulisse, nisi Gedeon et Samuel similiter, qui tamen erat de tribu Leui.

De Abraham sacerdote etc.

Abraham post Melchisedech sacerdocio functus est in terra sancta. Ubi altari erecto obtulit holocaustum, id est incensum totum: vaccam, capram, aves, ubi vidit clibanum fumigantem et tunc habuit promissionem de Terra sancta. Item alias obtulit sacrificium et habuit visionem trium angelorum et submersionis Sodome et Gomorre et aliarum trium civitatum. Item tercio obtulit sacrificium et habuit promissionem Ysaac; quem eciam dum precepto dei vellet offerre in holocaustum et duxisset ad montem, ubi post fuit templum secundum Josephum, dimisis pueris cum asino et Ysaac portaret ligna et ipse ignem et gladium, pater Abraham alloquitur filium piis verbis dicens: O fili, a deo datus es michi preter spem et contra cursum nature de vetula et sterili natus, quem deus in juventute tam pulcrum erexit. Per te meam senectutem consolari putabam et te superstitem relinquere mee religionis cultorem et bonorum omnium meorum heredem et tuis mani-

bus sepeliri sperabam. Nunc deus, qui te michi dedit, plurimum te dilexit, nec vult te implicari mundanis nec infirmare, tabescere, nec communi morte hominum vitam finire, sed per oraciones et sacrificium tuam animam recipere et per manum tui genitoris, cui dulcior erat tua vita super omnia mundana, temporalia vel terrena. Ideo libens suscipe mortem precepto dei, qui te in meliorem statum vite resuscitabit. Delectatus ergo Ysaac sermonibus patris alacri mente respondit sibi gratissimum fore sermonem patris et pro dei mandato libenter subire mortem et ad beneplacitum patris tam amabilis, eciam si deus non precepisset. Et flexis genibus, benedictione percepta paraverunt lapides pro altari per modum crucis, ligna composuerunt et subtus ignem.

Cumque vestimenta deponeret, ut credunt Hebrei, sathan adversus stans dixit Ysaac, ut resistet patri tamquam fatuo et deliro. Cui Ysaac in faciem expulit et nudatus in modum crucis, brachiis cancellatis a patre ligari se permisit et stans flexis genibus super struem lignorum ictum gladii expectabat. Tunc Abraham factus in extasym vidi filium dei immolandum in ligno crucis, verius sacrificium quam Ysaac, ut dicit in ewangelio Johannis idem filius Dei benedictus. Abraham, inquit, exultavit, ut videret diem meum. Vedit, tunc scilicet, et gavisus est.¹⁾ Tunc angelus clamans dixit: Ne extendas manum super puerum! Et tamen tunc erat annorum viginti et solvit eum et inter vepres a deo paratum invenit arietem, quem obtulit pro filio holocaustum.

De Ysaac sacerdote post Abraham.

Ysaac, qui promissione angeli natus est et quia mater risit in eius anuncciacione, post Abraham sacerdocio functus est. Uxorem unam tantum habuit, de qua genuit duos uno concubitu, ut dicit beatus Gregorius Libris moralium. Cumque colliderentur parvuli in utero, antequam nascerentur, et mater sentiret prelum, quod videre non poterat, ivit, ut consuleret dominum, ad loca altaris Abrahe mediante aut dubium marito suo Ysaac, cui dedit deus responsum per eundem: Due gentes et duo populi sunt in utero tuo et maior serviet minori,²⁾ et quod

¹⁾ Evang. sv. Jana kap. VIH.

²⁾ Genesis XXV.

rei postmodum probat eventus. Esau enim maior natu, quia primo egressus ex utero, primogenitus fuit et in sacerdocio debuit succedere patri. Verum omnium religione postposita venacioni vacabat et simul duas uxores habuit de ydolatria, fratre Jacob humili manente in disciplina sub matre et in obsequium patris; [ideo] merito reprobatus a deo fuit Esau, Jacob vero ei substitutus in sacerdocio, consilio Spiritus sancti dato per matrem non obstante, quod pater, quantum in eo fuit, vellet Esau benedicere benedictione solempni et in sacerdocium ordinare et tribuere vestes sacras, quas tamen fratri vendiderat pro edilio lentis, que primogenita vocabantur. Cumque Esau de mandato patris cum arcu et pharetra pergeret ad venandum et tardaret redire, mater Rebecca paravit cibos et vestes et induit Jacob sacris vestibus, quas servabat, et misit Jacob ad patrem, qui consilio Spiritus sancti benedixit eum benedictione solempni et post se ordinavit in sacerdotem alio reprobato; quam benedictionem iterum confirmavit. Et sic maior, scilicet Esau, postmodum minori servivit, et populus Jacob, scilicet Israel, populum Esau superavit. Jacob igitur sacerdos ordinatus a patre erexit lapidem in titulum et benedixit in loco, ubi pater suus, ut tradicio docet, fuit ymmolatus. Dum dormiret autem vidi scalam et hostium celi apertum et angelos ascendentis et descendentes et deum innixum scale. Unde mane surgens tulit lapidem, quem supposuerat capiti, super duos alios, qui in unum uniti sunt et unxit tres in tytulum altaris et votum vovit eciam de decimis solvendis et dei cultu. Hoc fuit primum altare inunctum oleo materiali ad honorem dei. Post Jacob, qui descendit in Egiptum, non legimus sacrificium factum deo usque ad Moysen, qui jussu dei in exitu Israel nocte illa ad vesperam pasche ymmolaverunt phase, id est agnum assum, agniculum integrum cum lactucis agrestibus, et edum¹⁾ similiter et azimos panes commederunt septem diebus pasche.

De Moyse et exitu Israel de Egipto etc.

Moyses eciam nocte illa pasche jussu dei et transito Mari rubro, persequentibus Egipciis in eodem mari submersis, cum infinitis spoliis Egipciorum, divisus aquis, transiit sicco pede precedente columpna

¹⁾ t. j. hedum (haedum).

ignis et nubis et cum pervenisset ad litus, cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc domino et exierunt mare cantando canticum leticie: Cantemus domino, gloriose enim etc. Maria autem, soror eius, cum tympano precedebat mulieres in corea eundem ympnum vel canticum decantando, et venerunt ad montem dei et ibidem sacrificium iterum obtulerunt. Elegit autem deus ex nomine Beseelel, filium Vr et Marie, sororis Moysi, ut dicunt Hebrei, quem implevit deus spiritu sapientie ad faciendum opus tabernaculi et altaris et omnium utensilium eius secundum exemplar sibi a deo demonstratum in monte; cui et dedit socium nomine Eliab. Iste Beseelel, quando fecit tabernaculum, probatur fuisse duorum annorum. Sic Kaleb genuit Vr, Vr Vri, qui Vri pater fuit Beseelel, ut probatur primo Paralipomenon capitulo XXI⁰. Nam post erectum tabernaculum, quod fuit sequenti anno egressionis filiorum Israel de Egipto, missus fuit iste Kaleb cum Josue et aliis explorare terram sanctam. Et tunc, ut expresse dicit textus sacri canonis, erat Kaleb annorum quadraginta, quot ergo annorum genuit primum filium et filius secundum etc. respondeant, qui sciant. Tamen rei veritas est, quod octo annorum genuit Kaleb primum filium, scilicet Vr, qui eciam octo annorum genuit Vri, qui eciam octo annorum genuit Beseelel voluntate dei, quia cogebant naturam pubescere. Hec dicit glos[s]a super librum Paralipomenon et Jeronimus probat possibile multis inductionibus et exemplis. Puella fuit in Anglia temporibus nostris violentata pecunia data matri, que anno septimo dicitur concepisse. Idem dicitur de Salomone et Achas, quod genuerunt undecimo anno. Jeronimus eciam recitat, nutricem quandam nutrientem parvulum tantam vim intulisse nutritio, quod coegit naturam pubescere ante tempus et anno septimo de eodem puero concepisse. Quod tamen deo non est impossibile et vult aliquando talia monstra fieri ad confusionem tante libidinis demonstrandam. Hec sine prejudicio scripta sunt et assercione. Hic naturale sacerdocium terminat.

De sacerdocio legali etc.

Tribus eciam Leui, cui legale sacerdocium est collatum, qui fuit quartus in ordine filiorum Israel,

— habuit tres propagines, scilicet: Gison primum filium, Caath secundum, tertium vero dictum... De Caath secundo nati sunt Aaron, Maria, soror eius, ultimus Moyses, quem mater tribus mensibus occultavit timore pharaonis, qui preceperat sub pena mortis omnes masculos Israel esse necandos. Tandem projectus a matre in fluvium in fiscella, id est cista facta de juncis, a filia pharaonis levatus est et matri datus est nutriendus, illa penitus ignorantia, quod esset mater eius. Tandem redditus filie pharaonis nepos regis putabatur, a quo missus contra Ethiopes victoriam reportavit et eius filiam in uxorem. Hic adinvenit cymiras¹⁾ sive larvas militares contra serpentes. Hic eciam occiso Egipcio fugit in desertum et vidit ardentem rubum et deum in igne, cuius precepto rediit in Egiptum, in signis et prodigiis eduxit populum per desertum XL annis. Cui deus dedit socium fratrem suum Aaron, quem jussu dei consecravit et unxit oleo sancto, quem eciam Aaron in summum primum pontificem populi Israel, filios eciam eius in minores sacerdotes ordinavit. Fecit eciam eis, primo scilicet pontifici vestes sacras, rationale et superhumeral, coronam, mitram scilicet et alia ornamenta. Alii autem fuerunt dicti Leuite ordinati in ministerium sacerdotum, secundum tres distinciones superius nominatas. Hic Aaron ordinatus fuit a Moyse in pontificem, sicut Hostiensis consecrat papam urbis, et tamen non intravit Terram sanctam, sed expoliatur vestibus sacris, quibus filius eius indutus est a Moyse nomine Eleazar, post summus pontifex ordinatus, Aaron ibi defuncto in monte Or. Tercius Finees Eleazari unctus post patrem meruit sacerdocium sempiternum, quia occidit uno ictu gladii duos simul jacentes in stupro et placavit iram dei, que propter fornicacionem contra dei preceptum populum occidebat, ac eciam quia ydolatrica contra legem edebant amore mulierum. Iste Finees relicto sacerdocio filio suo dicitur vitam solitariam elegisse et hunc postmodum, ut recitat Jeronymus, dicunt esse Heliam, translatum in paradišum. Hec sine prejudio verioris sententie. Unde nec alii leguntur fuisse sacerdotes, nisi de tribu Aaron; nec sacrificium obtulisse, nisi Gedeon jussu angeli, et Samuel, qui cum Leuita fuisset, non tamen de domo Aaron, ut dicit Augustinus in quadam epi-

stola. Post Moysen eciam, qui non intravit in Terram sanctam, remanserunt duo filii eius, quorum unus factus est sacerdos ydolorum in domo Miche, ut habetur in fine Libri judicum, et postmodum in tribu Dan contra deum et extunc contra legem pluries facti sunt in illo populo sacerdotes et eciam falsi prophetae, et seduxerunt non solum populum sed et reges, ut patet in Libro regum et maxime in Jeremia, quare deus tradidit eos frequenter puniendo in manus vicinorum, qui eos multiplicitate affligebant, ut patet in Libro judicum. Cum autem in tribulacione clamarent ad deum, mittebat eis liberaatores, qui de hostibus gloriose triumphaverunt frequenter et judices dicti sunt. Fuerunt autem numero duodecim principales et quasi trecentis annis populum gubernabant, donec ventum est ad ultimum nomine Hely, qui judex fuit et summus sacerdos.

Primus Liber regum.

Hic duos filios habuit pessimos sacerdotes nomine Offny et Finees, qui stuprabant mulieres circa tabernacula excubantes et sacrificiorum justum ritum pervertiebant, quos pater aliquando leviter, non viriliter reprehendit, et ideo cum eis periit et dei populus propter peccata eorum. Habuit enim tunc Israel prelum contra Philisteos, qui debellatis filiis Israel ceperunt archam dei et quinque mensibus tenerunt eam, cum suo tamen dedecore et maximo dampno, quia ydolum eorum corruit coram archa et ipsi omnes gravi et vilissimo vulnere sunt percussi. Nam mures nocte perforabant intestina eorum, nec stercora continere valebant et sic coacti remiserunt archam, quam tamen postmodum reduxit rex Dauid in Jerusalem et Salomon collocavit in templo et Jeremias abscondit in monte precepto dei, que a multis dicitur adhuc absconsa. Quidam alii dicunt, quod tempore Machabeorum sit in Jerusalem reportata et a Tyto et Vespesiano, Romanis principibus, post destructionem Jerusalem translata Rome et sic in sancta sanctorum vel in Laterano per Constantium ultimo collocata. Hec est opinio Romanorum. Tempore istius Heli fuit famae maxima in Israel. Tunc quidam vir de Bethleem cum uxore nomine Noemi, id est pulera, cum duobus filiis perrexit in terram Moab, ut peregrinaretur ibi, defunctusque est

¹⁾ Cimeria, cimerium, nejvyšší část příby rytířské, asi to, co se v heraldice jmenuje klenot.

— tam pater quam filii, socrus Noemi cum duabus nuribus viduis remanente. Cessante fame mulier orbata filiis et marito redire voluit in Bethleem, quam nurus sequebantur. Quibus illa dissuadebat. Tandem una remanente alia nurus nomine Ruth omnino fidelitate plena sequi voluit et venit in Bethleem et sponsata Booz, genuit ex ea Obeth, qui fuit pater Yesse, patris Dauid, regis de genere Phares, filii Jude, filii Israel.

De Samuele etc.

Samuel eciam natus de patre Helcana Leuita et matre, sancta prophetissa, et deo oblatus et nazareus domino consecratus, propheta domini predixerat Hely revelacione divina omnia futura super eum et domum suam et eciam summum sacerdotium transferendum de domo eius, scilicet Eleazari, et dannum emulis, scilicet illis de domo Ytamar, quod eciam factum fuit. Hic Samuel propheta domini defuncto Heli, summo sacerdote, templum gubernavit et sacerdotium ministrevit in necessitate, quamvis non fuerit de domo Aaron, et fuit judex populi iustus et agnum ymmolavit et habuit victoriam de Philisteis. Habuit eciam filios malos, propter quos eciam patrem sanctum despexit populus et regem sibi fieri postulavit. Quod cum primo displicuisse, tandem descriptis iuribus regni populo persistente in prece concessit eis regem in ira sua filium Cys de tribu Benyamin et unxit eum voluntate divina Samuel in regem. Hic primo humilis fuit filius unius anni, cum regnare cepisset, id est fuerat rex per annum. Iste est modus Hebreorum loquendi. Iste tamen Saul in principio bonus, avarus tamen fuit, invidus et superbus. Primo namque victoria habita de Amalech contra mandatum domini dei noluit occidere Agag regem, de quo preceptum habuerat, nec eciam alia bona occidit, sed reservavit contra preceptum dei; sed vilia [demolitus est] optimis reservatis, propter quod deus privavit eum regno de jure et dederat Dauid. Dauid autem puer unctus est in regem a Samuele in domo paterna in Bethleem in medio fratribus suorum occulte. Hoc prophetaverat Balaam filius propheta (Num. XXIII) dicens, tolletur propter Agag regnum eius, quod tunc non fuit intellectum. De facto autem tenuit dominium annis multis Saul. Hic preliatus est contra Philisteos, in quo prelio Dauid, adhuc puer, cum nondum haberet usum armorum, in funda et lapidibus quinque occidit Goliam gygan-

tem et percussit eum in fronte tam valide, quod intravit lapis, ut dicunt Hebrei, in cerebrum eius. Et quia ferrum, scilicet galea eius, cessit lapidi, ideo dicunt quidam, quod ex tunc facta fuit circumcisio cultro lapideo, que tamen prius fiebat cum ferro. Hoc tamen dictum potest habere calumpniam, primo quia, ut legitur in libro Exodi, Sephora, uxor Moysis, fugiens cum Moyse, videns angelum venientem evaginato gladio, intelligens, quod propter filium non circumcisum veniebat, accepit acutissimam petram et circumcidit carnem prepucii eius et proiecit ad pedes Moysi dicens: Sponsus sanguinis mei es, et reversa est ad patrem suum. Ergo ex hoc facto conclude, quod ante Dauid facta fuit circumcisio cultro lapideo, sicut eciam patet in libro Josue, ubi facta fuit per Josue secunda circumcisio in Galgalis pro eo, quod toto tempore quadraginta annorum, quo fuerant filii Israel in deserto, nullus fuerat circumcisus. Ibi dicitur, quod cultris lapideis facta est a Josue circumcisio. Prudenciores tamen Judeorum, cum quibus de ista materia contuli, qui sunt amici mei, sicut Judeus christiano potest esse amicus, dixerunt michi asserendo, quod nunquam de communi lege potuit fieri, nisi cum acutissimo rassorio et de ferro vel de alio nobiliiori metallo, sicut est es vel aurum, et concordant cum dicto Aristotelis in libro probleumatum, qui expresse probat, quod incisiones facte cum ere vel aureo cultello cicius sanantur, quam ille, que fiunt cum ferreo instrumento. Et ita utuntur medici de Cathay, ut ego vidi. Solvunt ergo textum, quando dicitur contra eos, et allegatur textus, ut eciam inter nos allegat magister sentenciarum et nos ipsi dicimus, quod circumcisio facta fuit cultro lapideo. Male intelligimus eciam gramaticam nostram, nam culter idem est quod rasorium vel novacula; ubi nos dicimus lapideum, non intelligendum materialiter, quod lapis sit materia talis instrumenti, sed sit efficiens, ita quod melius dicitur cultro lapidato, id est ad lapidem sive molam acuto. Hic eciam Dauid Bethlemita factus est gener regis et sponsavat Micol, filiam Saul, quam emit a rege, patre eius, ducentis prepuclis Philistinorum. Hec est Micol, uxor Dauid, filia regis Saul, que postea videns eum de fenestra saltantem et ludentem in tripudio coram archa Domini, quando fuit reducta in Iherusalem, despexit eum et in domum revertenti improperavit dicens: Quam gloriosus factus est hodie rex Iherusalem de-

nudatus coram ancillis suis. Ad quod impropterum respondit Dauid: Vivit Dominus, quod ludam, vilior fiam coram Domino, qui elegit me pocius quam patrem tuum.¹⁾ Predicto autem Saul rege imperfecto in prelio cum Jonatha, filio suo, a Filisteis et aliis filiis imperfectis preter unum claudum nomine Millobeth, filio Jonate, Dauid, qui fuerat profugus a facie Saul, post mortem eius secundo rediens unctus est in regem super tribum Juda tantum in Ebron et tertio unctus in Jerusalem super totum Israel in regem. Hec civitas Ebron alio nomine vocatur Chariat Tarbe, id est civitas quatuor, quia in spelunca duplice ibidem sepultus est Adam maximus, primus parens; post emit eundem locum Abraham et sepultus est ipse ibi et uxor eius Sara, Ysaac et Jacob. Quare propter istos quatuor dicta est Chariat, scilicet civitas Tarbe, id est quatuor, licet multi alii ibidem postmodum sunt sepulti, scilicet duodecim patriarche, filii et uxores eorum. Caruit ergo populus ille annis multis summo sacerdote, usque ad tempora finis vite Dauid. Item Salomone precepto patris coronato in regem, eciam Sadoch unctus est in pontificem, qui fuit de domo Ythamar, domo Eleazari pro tunc reprobata, ut predixerat Samuel jussu dei. Dauid eciam tertio unctus in regem Jerusalem super totum populum Israel ordinavit XXIIII pontifices, qui ministrarent in templo secundum ordinem vicis sue, ut patet Luce primo de Zacharia, patre Johannis Baptiste, qui mense Septembri ministrabat in ordine vicis sue, quando apparuit ei Gabriel angelus et nunciavat ei filii nativitatem et mirabilem vitam eius. Fuit enim ultimus propheta veteris testamenti Johannes Baptista et inicium eciam novi. Nam lex et prophete usque ad Johannem, ut testatur in ewangelio Christus, et quamvis a principio mundi, ut dicit, usque ad ultimum electum et ad colendam vineam suam Dominus servos suos mittere non desistat, in quarta tamen mundi estate ampliori gracia prophetarum mentes fecundius illustravit; nam juxta illud Ysaiae: *Rorate celi desuper quasi ros subtilis et tenuis fuit spiritus propheticus, scilicet in prima etate ab Adam usque ad Noe, quasi in prima die seculi lux fidei vix appa-*

ruit. In secunda tamen etate mundi plus profecit post Noe, et facta est quasi firmamentum, tercia tamen die, scilicet tempore Abraham et Ysaac et Jacob ceperunt quasi apparere herbe virtutum; tandem quarta die, die scilicet a tempore Dauid regis et filiorum, nubibus reseratis, nubes pluviose facte sunt propheta dicente Ysaya: *Rorate celi desuper et nubes pluant justum, aperiatur terra et germinet salvatorem.*²⁾ Et quis sit istud germen, quod erit, ut dicit, in magnificencia et gloria, ipse declarat, dicens: propter Syon non tacebo et propter Jerusalem non quiescam, donec accendatur ut splendor justus eius, et salvator eius ut lampas accendatur.³⁾ Quomo^{dum} autem ista lampas sit accendenda, declarat dicens: Ecce virgo vel alma concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius admirabilis,⁴⁾ deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis, multiplicabitur eius imperium et pacis non erit finis, scilicet pectoris et credulitatis illius, quod eciam Yeremias et alii prophete omnes pariter tam de vita quam morte et resurreccione, ascensione in celum pariter et concorditer cecinerunt, et patet per Danielem et Jere-
miam et alios usque ad finem mundi. Fuerunt enim duodecim prophete, qui vocantur minores, scilicet Osee, Johel, Amos, Abdias, Naum, Jonas, Micheas, Sophonias, Abacuc, Aggeus, Zacharias et Malachias, qui minores prophete dicuntur in comparacione maiorum quatuor, quorum ista sunt nomina: Ysayas primus, qui non propheciam, sed quasi ewangelium texere visus est; ita expresse nativitatis decursum et passionem Christi descripsit. Quem secutus est Yeremias, qui in Trenis, id est trino alphabeto metrico eiusdem mortis Christi deploravit vindictam. Ezechiel autem visis rotis quatuor eciam quatuor ewangeliorum descripsit ymagines. Ultimus istorum Daniel tempora et ebdomadas septuaginta, in quibus Christus esset occidens, et finem templi Judeorum et regni ita clare et aperte descripsit, ut nulli dubium esse possit, quoniam Spiritus sanctus loquebatur in eo etc. Nunc ad ystoriam redeamus.

¹⁾ Kniha králov II, kap. 6.

²⁾ Prorootvi Isaiáše kap. 45.

³⁾ Tamtéž kap. 62.

⁴⁾ Tamtéž kap. 7.

De Yoyada pontifice.

Joyada pontifex celebratur, qui habuit uxorem de tribu regali nomine Jokabet, filiam regis Joram. Nam iste due tribus, scilicet regalis et sacerdotalis, in exitu Israel de Egipto matrimonio sunt coniuncte. Unde Maria, soror Aaron de tribu Leui, nupta fuit Esron, filio Jefone de tribu Juda, et Aaron habuit uxorem de tribu Juda, filiam regis Joram. Qui Joram, filius regis gloriosi Josaphat, regis Juda in Jerusalem, fuit natus de pessima matre ydolatra Atalia, filia maledicte Jezabel, uxor Achab, regis Samarie, et que Yezabel ydolatra prophetas plures Domini interfecit. Quo tempore deus misertus populo suo fecit apparere Heliam, qui ubi fuerit conservatus a deo, nescitur. Si verum est, quod fingunt Hebrei, quod iste idem fuerit Finees, filius Eleazari, ut recitat Jeronimus super primum Paralipominon XXIº capitulo, dicunt tamen Hebrei et Sabei, id est homines de regno regine Saba, quod manserat in altissimo monte illius terre, qui mons Gybeit dicitur, quod sonat mons beatus; in quo monte orabant magi, sicut dicunt, in nativitate Christi nocte, quando viderunt stellam; et est inaccessible quodammodo. Nam a medio monte et supra aer dicitur ita subtilis et purus, quod nisi cum spongia plena aqua super os vix aliquis ascendere possit vel pauci. Helias tamen, ut dicunt, ibi mansit voluntate dei absconsus usque ad tempora illa. Dicunt eciam illi de Saba, quod ibi nunc eciam aliquando appetet, et est ibi fons, unde dicunt eum bibisse in pede montis, et ego bibi de fonte illo, non tamen potui ascendere montem illum beatum, gravatus infirmitate propter fortissimum venenum, quod biberam in Columbo michi propinatum ab hiis, qui volebant rapere, que habebam, quamvis proicerem frustratim spolia, carnes omnium intestinorum cum infinito sanguine et passus fuerim tercie speciei incurabilem dissenteriam mensibus quasi undecim, de qua forte nullus dicitur alius evasisse. Deus tamen misertus est mei, ut referrem, que videram, et auxilio cuiusdam medice illius regine evasi, que cum sucis herbarum tantum et abstinentia me curavit. Reginam eciam illam frequenter vidi et solemniter benedixi et super eius elefantem equitavi et in eius convivio gloriose fui, et ipsa me in conspectu tocius civitatis in solio residentem honoravit donis magnificis; nam cingulum aureum, sicut ipsa donabat principibus institutis,

michi donavit, quem latrones michi acceperunt in Seyllano. Donavit eciam michi vestes, pecias intergras, preciosas, subtiles centum quinquaginta, de quibus novem recepi pro domino papa, quinque pro me, sociis principalibus dedi tres pro quolibet, minoribus duas et omnes alias in eius conspectu distribui inmediate astantibus servitoribus eius, ne essem avarus, quod fuit summe commendatum et magnificum reportatum. Hoc incidens non dispiceat. Nunc ad Heliam revertamur, qui tempore tante necessitatis contra ydolatras solus propheta domini tunc apparuit, quadringentos prophetas Baal, illius regine deceptores, una die occidit gladio manu sua, ignem de celo descendere fecit super sacrificium, solo verbo quinquagenarios duos cum suis militibus interfecit igne misso de celo, qui eos consumpsit, quadraginta diebus sine cibo permansit, carnes a corvis ministratas comedit, vidue filium suscitavit, farinam multiplicavit et oleum in lechito, unde vixit ipse et vidua Sareptena cum filio suo toto tempore famis; celum clausit, ne plueret annis tribus, et iterum aperuit li[n]gua sua et dedit dominus pluviam de celo competentem, Heliseum quoque post se prophetam constituit et impletum duplice spiritu dereliquit et ipse raptus est in celum curru et equis igneis, expectans cum Enoch prelum Antichristi; ipso predicente tota Achab et Jezabelis posteritas est deleta a Ieu principe, qui regnavit pro eo. Sed et Joram, rex Juda, filius scilicet Josaphat, occisus est, cum Samarium descendisset, cum undecim fratribus suis. Quo auditio pessima Atalia, filia Jezabelis, in Jerusalem omne semen regium interfecit preter unum parvulum, quem uxor Joyade, filia regis Joram, abscondit in templo, ipsa tyranna penitus ignorante, nomine Joas, ipsa annis septem regnante, nec sperabatur aliud de domo Dauid remansisse. Joyada tamen, summus sacerdos et pontifex, secrete armatos congregavit, letitas et omnem populum, et regis filium annorum septem in templo Domini solemniter coronavit et tyrrannam crudelissimam gladio interfecit et Dauid regnum Joyada reparavit. Unde in sepulcro regum postmodum est sepultus, ubi nunc est locus fratrum Minorum, quia misericordiam fecit cum domo Dauid. Cuius beneficii immemor Joas rex, Joyade filium, sanctum prophetam Zachariam, gladio inter templum et altare occidit, ut testatur Christus in ewangelio Mathei, quem vocavit filium Barachie, qui justus interpretatur. Post Yoidam licet plures fuerunt sa-

cerdotes sancti et boni prophete, insignes tamen notabiliter non fuerunt, nisi Esdras et Neemias, qui post captivitatem reparaverunt auxilio prophetarum sub Cyro, rege Persarum, civitatem et templum secundum et libros legis combustos per Nabuzardam, principem Babilonis. Tempore tamen captivitatis fuit Daniel cum tribus pueris in palacio Babilonis, fuit eciam Ezechiel propheta juxta fluvium Cobar inter populares, fuerunt eiam tres prophete minores, Aggeus, Zacharias et Malachias, tempore reedificationis secundi templi, prophetantes de illo templo, quod esset gloriiosius quam primum, non in lapidibus nec donis nec, ut glossant false et mendaciter Judei, quia intravit in ipsum maximus Alexxander, quod non fuit eis ad gloriam, sed magis ad ignominiam. Item non fuit gloriiosum, ut dicunt glos[s]e Judeorum, quia defecerunt quinque, que fuerant in primo templo, scilicet archa testamenti, tabule scripte dito dei vivi, tercio urna aurea plena manna, quarto virga Aaron, que fronduerat, quinto Spiritus sanctus, id est funiculus cum lana coccinea tincta sanguine, que die propiciacionis ad fumum altaris fiebat candida sicut nix. Hec non fuerunt in isto secundo templo. In quo ergo, dixit propheta Malachias, erit gloria istius maior quam primi? Certe audi, quia veniet ad templum sanctum suum dominator dominus etc.¹⁾ Item veniet desideratus cunctis gentibus et replebo domum istam gloria, dicit Dominus. Quod tunc fuit impletum ad literam, quando impleti sunt dies purgacionis Marie, et tulerunt puerum Ihesum in Jerusalem, et cum inducerent puerum in templum, cecinit Symeon: Nunc dimittis Domine servum tuum in pace, quare, quia viderunt oculi mei salutare tuum etc., sequitur gloriam plebis etc.²⁾ Hec est gloria maior quam prima. Ne autem Judei amplius expectent, templum illud funditus est destructum et ibidem nunc constructa est mischita Sarracenorum ad laudem pessimi Mahometi; nec tertium templum pro Judeis reedificabitur in eternum, et per consequens nunquam videbunt gloriam prophetatam per prophetas in illo templo sub Esdra et Neemia.

De templo secundo reedificato sub Hesdra.

Sub isto Hesdra reedificatum est secundum — templum minus lapidibus preciosum et gloriosum quam Salomonis, et quia quinque defuerunt in eo, que fuerant in primo, scilicet archa testamenti et tabule Moysi et urna habens manna, quam reponi fecit Moyses, oleum unctionis et Spiritus sancti, id est signum in funiculo rubeo, qui fiebat albus in die propiciacionis juxta istud Ysaie: Si fuerint peccata vestra ut coccinum, id est dupli sanguine tinctum, die illa quasi lana alba erunt.³⁾ Hec quinque in secundo templo defuerunt, et tamen dixit propheta Zacharias et Aggeus et Malachias prophetantes, in eius reedificationem confortantes populum ad operandum, quod erit gloria domus huius secunde maior quam prime, in qua scilicet veniet in ipsam desideratus cunctis gentibus, et tunc erit gloria illius domus maior quam prime, impleta fuit prophecia, quando Christus Ihesus fuit presentatus in ipsa, quem Symeon suscepit in ulnis et benedixit et antea prophetavit. Nec potest intelligi, ut nunc falsi Judei fingunt, quia in isto templo fuit Alexxander, quia hoc non fuit gloria sed ignominia, quod homo ydolatra intravit et subiugavit eos; nec de alio templo futuro potest intelligi, quia nunquam Judei in mundo isto debent habere tertium templum, quod ipsorum doctores probant primo per textum legis dicente Jacob, quando Jacob vidit scalam, vere non est hic aliud nisi domus dei et porta celi; sic ipsimet exponunt, domus dei, ecce templum Salomonis, porta celi, ecce secundum sub Sorobabel reedificatum, tertium in celo, quia in terra non est hec tradicio. Item per istud Jeremie: Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes templum Domini,⁴⁾ ecce primum templum Domini, tertium mendacium est. Istud tamen templum gloriosum factum propter presenciam Christi Ihesu projectum fuit a facie dei propter sceleram eorum, quia Christum cognoscere noluerunt. Et primo fuit per Anthiochum violatum, expoliatum et desolatum etc., et hec est desolacio dieta a Daniele propheta in eternum duratura, in qua finem accepit iuge sacrificium et lex et templum occiso

¹⁾ Proroctví Malachiáše kap. 3.

²⁾ Evang. sv. Lukáše kap. 2.

³⁾ Proroctví Isaiáše kap. 1.

⁴⁾ Proroctví Jeremiáše kap. 7.

— Christo, quia non erit eius populus, qui negaturus erat eum, et manebit eius desolacio in secula seculorum. Fuerunt tamen generosi in sacerdotibus Machabaei, qui regnum et sacerdotium restaurare ceperunt, qui commixti cum sanguine Asclonite Herodis et regnum et sacerdotium perdiderunt, veniente Christo in carnem, qui verus rex a deo factus est et sacerdos secundum ordinem Melchisedech in eternum. Et hic terminatur legale sacrificium Judeorum.

Herodes eciam post mortem Christi roboratus in regno, timens, ne aliquis de semine Asmonay, id est Machabeorum, remansisset, qui acciperet sibi regnum, omnes sacerdotes penitus interfecit preter unum, quem privavit oculis et abscondit, ne eius consilio uterentur. Quodam die volens experiri intravit ad eum mutata voce fingens se alium et dixit: Pater, maledic isti tyranno Herodi pessimo. Qui respondit: Scriptum est, ne maledixeris regi in corde tuo. Cui ille: Rex non est, nec dici potest. Cui cecus: Saltim princeps est, et scriptum est: Principi populi tui non maledicas. Cui Herodes: Nec princeps dici potest. Et senex: Saltem et dives est, et scriptum est: Ne maledixeris diviti in corde tuo. Tunc Herodes osculatus est eum et dixit: Si scivissem, tales fuisse Raban, id est doctores, non occidissem eos. Da ergo pater consilium. Cui senex: Quod consilium? Lucernam domini extinxisti, nisi solus deus potest dare consilium. Nam nullus remansit sacerdos, nec potest ordinari sacerdos secundum legem minus quam a quinque aliis sacerdotibus; ergo speremus in nomine domini et in lege, quia lex lux est et lucerna. Et sic hodie veri Judei confitentur, nullum in mundo se scire verum sacerdotem, nisi quia quidam fingunt se esse tales, quibus nec fidem dant ipsimet, nec ergo templum pro loco sacrificii habent nec sacerdotium. Cognoscant ergo ceci verum sacerdotem et pontificem Ihesum Christum. Amen.

Incipit ystoria novi testamenti de sacerdocio spirituali, et primo pontifice christianorum, Ihesu Christo.

Primo ergo videndum est de sacerdote primo christianorum, scilicet Ihesu Christo, qui fuit a patre predestinatus et per prophetas annciatus. Tu, in-

¹⁾ Žalm 44.

²⁾ Žalm 44.

quid Dauid, es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech, non secundum Aaron. Translato ergo sacerdocio de ordine Aaron ad ordinem Melchisedech necesse est, ut legis translacio fiat, ut probat beatus Paulus in epistola ad Hebreos. Quod autem hec prophecia non possit intelligi de alio nisi de unigenito filio dei, probatur per illum psalmum: „Eructavit“, in quo propheta Dauid, pater eius secundum carnem, ut habetur de re, primo expresse premittis eius eternam generationem, dicens: Eructavit¹⁾ cor meum verbum bonum, cor dei, essencia divina, memoria paternalis fecunda infinite virtutis, ideo eructavit, quia non potuit non producere verbum, quia naturaliter producitur ab eterno, non accidentaliter, quia nullum potest cadere accidentis in deum nec motus neque tempus, ergo essencialiter et eternaliter procedit, quia in II° psalmo pater dicit: Filius meus es tu, scilicet eiusdem essencie vel nature, ego hodie genui te, id est eternaliter, quia illa generacio nec habet principium neque finem. Quare quia in principio erat verbum, id est sicut fuit principium, id est deus pater erat verbum nec ante nec post, quia tunc fuisse deus stultus. Verbum erat distinctum personaliter non substancialiter a dicente, quia verbum erat apud deum et deus erat verbum, eiusdem scilicet essencie et substancie, nature, coeterus et equalis, quia omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil, quia illud, quod est apud alterum, aliquo modo distinguitur ab eodem. Quod autem iste idem, qui dicitur verbum, sit venturus in carne, idem psalmus probat, dum dicit: Speciosus forma pre filiis hominum, diffusa est gracia in labiis tuis; propterea benedixit te deus in eternum.²⁾ Primo namque ostendit eum hominem futurum per carnis assumptionem, cum dicit: Speciosus forma pre filiis hominum, ergo de numero hominum, aliter esset comparatio abusiva. Sed in quo speciosior alii? Quia diffusa est gracia in labiis tuis. Que gracia? Non accidentalis tantum vel transitoria vel mutabilis ut in filiis hominum, sed eterna; ideo pre filiis hominum, quia dicit Johannes in principio sui ewangelii primo capitulo: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi, id est, sicut in patre est gracia, id est amor eternus, ita est unigeniti plenum. Non dixit plenam, ne ad aliud referretur, sed ple-

— num scilicet unigenitum gracie et veritatis. Propterea, inquit, benedixit te deus, scilicet pater in eternum; non ergo tantum temporaliter nec mutabiliter. Quod autem ad eum legis auctoritas et potestas sacerdotii transferatur, ostendit, cum dicit: Accingere gladio¹⁾ tuo super femur tuum, potentissime, scilicet immutabiliter, quia eternum est testamentum amplius non mutandum, id est potestas ewangelii. Quod autem non solum sacerdotale, sed eciam simul temporale dominium sit transferendum, probatur, cum subditur: Specie tua et pulchritudine tua intende, prospere procede et regna. Quod autem iste sacerdos, qui eciam rex probatur, sit idem filius, qui est deus, statim sequitur, ubi dicitur: Sedes tua vel tronus tuus deus in seculum seculi,²⁾ id est, tu eternaliter es deus, sedens in throno Dauid patris tui. Unde probatur, quia in psalmo: Dixit dominus domino meo,³⁾ scilicet filio Dauid, sede a dextris dei materialiter ultimo, et in psalmo: Virgam virtutis tue,⁴⁾ virga virtutis, id est sceptrum Jude; non, inquit, afferetur sceptrum de Juda, nec dux de medio pedum eius vel de femore eius — id est, quia semper ducem aliquem habuerunt, qui habuit sceptrum vel virgam eciam in Babilone, — donec, inquit, veniat, qui mitterendus est, et ipse erit expectacio gencium.⁴⁾ Ubi tamen nos habemus „expectacio gencium“, hebraica litera habet seyla. Est autem seyla bursa vel matrix mulieris. Quando enim natus fuit Phares et Zara de Thamar, Phares egrediens fregit seylam, id est bursam vel matricem, dicente obstetricre: quare propter te divisa est materia, ideo vocatus est Phares, id est divisio, unde Pharisei divisi in vita ab aliis sicut religiosi. Ergo de Phares debet venire seyla, id est bursa non divisa. Unde in psalmo dicitur: Virgam virtutis tue emitte dominus ex Syon, dominare in medio inimicorum tuorum, et sequitur secundum hebraicum textum, ut habetur in alia translatione beati Jeronimi, qua non utinur, virgam virtutis, sequitur populi tui spontanei, quasi de matrice aurore consurgens ros adolescencie tue. Ubi primo premit: dominare in medio inimicorum tuorum, id est duorum populorum tibi inimicorum. Primi sunt

populi eius spontanei, id est Judei, de quibus ipse postea dicit: ut impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis;⁵⁾ secundi inimici fuerunt gentiles, de quibus II° psalmo: Quare fremuerunt gentes. Inter istos duos quasi de matrice non fracta ut Phares, non corrupta, non violata, sed de matrice aurore vel eterne secundum aliam literam procedens. Quis ros adolescencie ille est, de quo Salomon proverbiorum XXX°: Tria sunt michi difficultia et quartum penitus ignoro: Viam aquile in celo, [viam] colubri super petram, viam navis in medio mari et viam viri in adolescentia. Viam aquile in celo:] aquila signum imperii Romanorum; in celo: quando fuit posita super templum nativitatis Christi parum ante; viam colubri supra petram: de qua petra loquitur Ysaias: Attendite ad petram, unde excisi estis, et ad vulvam Sare, matris vestre (Ysa. capitulo LI°); coluber supra petram, quasi Herodes super Judeam; viam navis in medio maris, quia venient in trieribus de Ytalia, vastabunt Hebreos et filios orientis (Numeri 23). Balam dixit hoc, quod factum fuit, quando post Herodem, regem Iudeorum, divisa fuit in quatuor tetrarchias, anno quindecimo Tiberii cesaris procurante Poncio Pilato Iudeam (Luce III°). Tunc fuit navis in medio mari, quia quartam partem regni Iudeorum imperator univit cum Romano imperio aliis tribus partibus filiis Herodis remanentibus, sicut prius. Hec difficultia tria. Quartum dicit se penitus ignorare, quod tamen intellexit futurum, scilicet viam viri. Cuius viri? Illius, cui dictum est supra: Speciosus forma etc.; illius, de quo dicitur: Et concupivit rex decorem tuum, quoniam ipse est deus tuus et adorabunt eum. Cui dicitur, scilicet isti adolescentulo: via ergo viri in adolescencia idem est, quod ros adolescencie. Unde hebraica veritas habet: viam viri in adolescentula. Hanc viam scilicet, quomodo vir esset in adolescentula, que est matrix aurore quasi ros, Salomon nullo modo potuit intelligere ratione, antequam fieret, quod tamen fide credit esse futurum, ideo scripsit esse futurum. Verum Ysaias, qui sequebatur post Salomon, sicut moris est prophetarum, quod unus clau-

sit, alter aperuit, aliquantulum clausulam istam aperuit dicens: Locutus est dominus, scilicet per me, ad Achaz, qui erat rex Juda, dicens: Pete tibi signum a domino deo tuo etc.¹⁾ Quo petere volente dixit Ysaias septimo capitulo: Propter hoc, quia es incredulus, dabit dominus ipse tibi signum. Ecce alma concipiet. Alma idem est, quod clausa, nulli viro pervia, quod probatur, quia istud vocabulum in sacro canone est tantum in tribus locis: Genesis XXIII°, ubi Rebeca, virgo pulcherrima et incognita viro in hebreo scribitur alma; item hic ab Ysaia; item ubi supra proverbiorum XXX, ex quibus concludere videtur, quod clausa in eternum virgo eadem est in omnibus tribus locis. Huic virginis loquitur pater eius Dauid, dicens in eodem psalmo: Audi, filia, etc.,²⁾ scilicet celestem nuncium venientem. (Luce I^o) Missus est angelus Gabriel, scilicet ad Mariam virginem, vide celestem thesaurum tibi offerentem: ave, inquit, inclina aurem tuam, quia concupivit rex speciem tuam, id est animam conscentem, vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis etc. Da ergo fidem et senti virtutem. Fiat michi, inquit, secundum verbum tuum. Quia tunc verbum caro factum est et habitabit in nobis. Maria ergo mater Ihesu fuit ab eterno predestinata, a peccato preservata. Unde dominus possedit me (Proverbiorum VIII°) ab inicio viarum suarum, antequam quitquam faceret a principio, id est ante mundum, in eternali sapientia preparata, a peccato preservata (Proverbiorum VIII°): quia ab eterno ordinata sum. Si autem ordinata ab eterno, nunquam ergo sine ordine; nichil autem est sine ordine nisi peccatum, quia ordinem destruit. Item multipliciter figuris et enigmatibus a patriarchis prefigurata patet in omnibus, a prophetis prenuncciata unum pro multis psalmo: Fundamenta eius in montibus sanctis, id est electis potentibus, diligit dominus portas Syon. Hec porta Ezechielis, per quam solus dominus intrat et egreditur super omnia tabernacula Jacob, de quo Numeri XXIII: Quam pulchra thabernacula tua Jacob, pre omnibus sanctis mulieribus, ut fuit Sara et Rebeca, Anna et multe aliae; tu tamen supergressa es universa. Gloriosa sunt enim dicta de te (Civitas dei). Hec est civitas refugii (Jos. capitulo primo); hec est civitas, de qua Ysaias 66: Civitas solis vocabitur una, quia una est columba mea, formosa mea etc., (Canticum) a falsis

prophetis inimicorum testimonio commendata. Unde memor ero Raab et Babilonis sciencium me. Omnes enim philosophi et astrologi, Babilonii et Egypci et Caldei pronuncciarunt in coniunctione Mercurii et Saturni puellam nascituram, virginem filium absque viri coetu paritum in terra Israel, cuius ymagis in templo de Kampsay solemnissime custoditur, et prima luna mensis primi, scilicet Februarii, qui primus est apud Kathayos, festum istud cum candelis per totam noctem solemnissime celebratur anni novi. Isti prophete sancti primo commendaverant: Ecce alienigene: Balaam (Numeri 23): Orietur stella ex Jacob; Tyrus Abbumazar: quedam fuit olym felici tempore imperii cesaris Augusti anno eius duodeno et regni sui novitate, que significavit post annum sextum nasci debere prophetam absque viri coetu in typo cuius habetur et vis Mercurii plus inde multiplicatur. Item Ouidius de vetula: O virgo felix, o virgo significata Per stellas, ubi spica nitet, quis det michi tantum Vivere, quod possim laudum fore preco tuarum? Nam nisi tu perfecta fores, non eligeret te Hic deus omnipotens, ut carnem sumeret ex te³⁾ Hec fuit per angellum nunciata, ab originali supernaturaliter, ut creditur, preservata, aliter non esset, ut supra probatur, ab eterno ordinata, saltem in utero sanctificata, ab omni actuali preservata, in templo presentata, ab angelis custodita et informata gloriose miraculo coram populo Joseph seni despontata, Joseph absente a summo sacerdote septem virginibus sociata, parentibus de templo resignata, in domo propria, in Nazareth scilicet, custodita et obserata firmiter; expectabat enim totus populus Israel videre in ea magnalia summi dei. Hec septem vicibus orabat, manibus laborabat, contemplacioni vacabat, virginem illam paritum devotissime expectabat et ad ei serviendum toto sentimentis affectu et animo disponebat. Mater ergo Syon dicit: homo factus est in ea Christus et ipse fundavit eam, altissimus dominus narrabit in scripturis populorum et principum horum, qui fuerunt in ea. Unde Sibilla Rome Octauiano imperatori ostendit eam in rota solis et in capite coronatam stellis duodecim, discrinatam, puerum in ulnis et in manu altera septem spicas. Tunc exclamavit: Hic est ara celi, incensum obtulit et construxit aram,

¹⁾ Žalm 44.²⁾ Tamtéž 109.³⁾ Tamtéž 109.⁴⁾ Genesis 49.⁵⁾ Evangelium sv. Jana XV, 25.¹⁾ Isaiáše proroctví kap. 7. — ²⁾ Žalm 44. — ³⁾ Poněvadž Marignola podává místo to zcela porušené, přinášíme je dle basilejského vydání spisů Ovidových z r. 1479.

que hodie est in ecclesia Minorum juxta Capitolium et dicitur Ara celi. Et quia validum est testimonium bonum inimicorum, Machmeth pessimus in suo alcurano tercio zora dicit sic: O Maria! deus purificavit te et sanctificavit te super omnes mulieres et misit tibi verbum suum et Spiritum sanctum, ideo nullus est sine peccato, nisi Maria et filius eius Ihesus. Fuit ergo mirabiliter prophetata, signis et enigmatibus declarata et glorificata. Nam dum Joseph esset absens, Maria firmata et optime a parentibus demandato summi principis custodita, in sero vigilia pasche, ipsa stante in extasi, subito angelus Gabriel intravit per fenestram in primo crepusculo et dixit: Ave etc. et perturbavit eam et post concepit filium dei. Et ecce Joseph, dum vidit eam gravidam, voluit occulte dimittere eam et cum confortatus ab angelo remansisset et Maria jam deo plena ad salutandum Elisabeth processisset, mater Johannis Baptiste Elisabeth sibi ad quemdam fontem obviasset, per amplexum sensit Johanne exultante dei filium concepisse. Ex quo tactu sacratissimi uteri a deo illustrata et Spiritu sancto repleta exclamavit et dixit: Benedicta tu in mulieribus. Tunc Maria cecinuit „Magnificat“ et post tres menses Johannem de terra levavit et in eius circumcisione cum Zacharia patre Benedictus canticum ypnizavit et tunc reversa est domum suam. Apparuit ventre pleno et inventa est in utero habens de spiritu sancto.

Quomodo autem inventa est et a quo, sed posset obmitti, si placeret etc.

Maria autem revertente in domum suam inventa est in utero concepisse. Tunc summus pontifex culpat Joseph, quod virginem tam sanctissimam non servasset. Joseph autem illud negante et cum probacionibus legalibus se purgante vocatur Maria et diligentissime examinatur, quomodo concepisset, posito terribili legis signo coram ea, aquam scilicet amaritudinis preparatam. Habuit enim aqua illa talem virtutem usque tunc, quod si mulier nocens guastasset, statim putrescebat venter eius et crepabat, si innocens, evadet, ut patet Leuitici. Maria autem ante altare ponens manus super legem dei, orans exilarata est et facta est facies eius lucens sicut sol, et levans manus in celum juravit, quod non tetigerit me homo, sed virgo sum. Quod tamen multe alie sanctissime certis iudiciis cognoverunt. Tunc omnes glorificaverunt deum expectantes miraculum

tantum altissimo prodigo terminari et iterum recommandaverunt Joseph, donec peperit. Peperit autem VIII° kalend. Januarii filium suum primogenitum. Hec et in Talmut Judeorum et in secretis beati Mathei, que habuit papa Johannes XXII°, scripta esse veridice referuntur. Non tamen omnibus secreta fidei sunt pandenda.

De descripcione orbis et nativitate Ihesu Christi.

Exiit ergo edictum a cesare Augusto, ut describeretur universus orbis. Ascendit autem et Joseph a Galilea in Bethleem cum Maria uxore pregnante, eo quod esset de domo et familia Dauid, et illo sero urbem intrare non potuerunt, quia tarde venerunt. Est autem Bethleem in monte et ante portam est platea et cisterna maxima, de qua Dauid aquam desideravit, quando tres milites irrumpentes castra Philistum hauserunt aquam, quam fudit in terram. Et ultra plateam erat et est spelunca sub saxo longa cavata, ubi ponebant rustici, qui veniebant ad forum, animalia sua. In illa spelunca sibi Joseph preparavit locellum parvulum et ibidem parvum presepe juxta eam pro bove et asino suo, eo quod non esset ei locus in diversorio, frigus erat. Et ecce, dum medium silencium tenerent omnia, virgo Maria surrexit, Joseph excitat, lumen postulat, quod habere non potuit, et peperit filium suum primogenitum et pannis involvit eum et in presepio reclinavit. Misertus est pater tam matris anxietati quam filii, subito celesti remedio consolatur, ut ait sacer Ambrosius. Stella enim nove claritatis apparuit, habens in se ymaginem tam matris quam filii; quam videbunt magi in oriente et eodem die Rome Cesar Augustus populusque Romanus, et subito angelus pastoribus nunciat et celestis exercitus prosequitur ympnum angelo inchoante: Gloria in excelsis deo etc.

Primus ergo pontifex in eternum secundum ordinem Melchisedech Ihesus Christus, filius dei ex semine Dauid et in domo Dauid natus secundum carnem excursis ab Adam annis quinque milibus centum nonaginta octo vel amplius, anno ab urbe condita septingentesimo quinquagesimo secundo, cesaris autem Augusti anno LII°, ebdomada juxta Danielis propheciam LXII^a, Olimpiadis quingentesima LXV^a[sic]. Sextam enim etatem suo piissimo illustravit adventu, nocte media, die dominica illucescente Ihesus Christus, filius dei, ex Maria virgine in Bethleem nascitur, angelis cantantibus gloria in excelsis, pa-

storibus mirantibus et vigilantibus, stella nove claritatis magis apparuit, sed et Rome cecidit templum, dictum pacis eterne, Augusto adorante virginem cum spicis et filio in Ara celi, XIII die a magis cum munieribus adoratus, XL a matre in templo presentatus, ab Anna prophetissa et Symone cantico commendatus, timore Herodis in Egiptum portatus, inde post septennum in Nazareth fuit humiliter converesus usque ad baptismum Johannis.

Qualiter Ihesus fuit inter summos pontifices ordinatus.

Verum non est pretermittendum, quomodo a Judeis inter summos sacerdotes fuit aggregatus. Est enim tradicio in Talmut, si volunt dicere, talis, quod Dauid, rex Israel, volens ampliare cultum dei XXIII pontifices ordinavit, qui per vices ministrarent in templo, ut habetur Luce primo de Zacharia. Accidit, quod unus defunctus est. Cumque supplere vellent numerum eorumdem, nec ydoneum reperirent, pro eo, quod oporteret, ut sciret bene legem et li[n]guas plures, saltem tres principales, scilicet grecam, quam vocant Romay, Jonay, id est latinam, Hebray, id est hebreum, sicut fuit scriptus titulus triumphalis, sciret eciam artes magicas, ut posset convincere incantatores et magos, et cum nullum tales de domo Leui invenirent, unus nominavit Ihesum dicens: Hic est Ihesus de domo Dauid ydoneus. Cui cum diceretur, eum non esse de domo sacerdotali, sed regia, facta solempni disputatione conclusum fuit, quod erat de domo Leui per commixcionem tribuum et sciscitationem semi-nis more illius legis; nam iste due tribus commixte erant. Erat enim filius Marie, que erat de domo Leui nata. Nam et Aaron uxorem habuit de tribu Juda et Joyada, pontifex sanctus, filiam Joram, regis Juda. Et in Libro regum legitur: Filii Dauid sacerdotes erunt et nullus ei similis in toto populo, per quem deus tot nobis ostendit miracula in eius nativitate. Quare expectamus, quod iste erit gloria Israel in tempore suo. Tunc communi consensi vocaverunt matrem suam et posuerunt legem coram ea et ipsam adiuraverunt, ut redderet testimonium de Ihesu. Tunc illa illustrata facie sicut sol dixit: Ihesus est filius dei vivi et Marie virginis, nec patrem habuit super terram. Hoc testimonium scripserunt in Talmut et Ihesum inter pontifices ordi-

nauerunt in ordine vicis sue. Hec in Talmut primo scripserunt, de quo tamen postmodum doluerunt, quia licitum fuit ei intrare templum et docere et pontificum officium exercere, unde de templo expulit mercatores.

De baptismo Christi.

Postquam autem Johannes baptizabat et Ihesus esset incipiens annorum triginta, in Jordane voluit baptizari et ascendit in montem illum altissimum et intravit speluncam, in qua fui, et jejunavit quadraginta diebus et noctibus. Post hoc in Nazareth rediens predicare cepit et duodecim elegit apostolos, quorum duo primi fuerunt: Andreas, frater Petri, ut habetur Johannis III°; quis autem fuerit ille alius, nullus dicit ewangelista. Tamen probabiliter dicitur, quod fuerit Johannes ewangelista, qui more suo nunquam se nominat, nisi per circumstancias. Tercius fuit Petrus, quartus Philippus, post fuit Natanael, verus Israelita, Matheus eciam post vocatur de theoloneo. Alii non sic expresse vocantur; tamen duodecim vocavit, quos apostolos nominavit. Post hoc baptismum post Johannem instituit et innovavit et alia sacramenta, Lazarum et alios resuscitavit et alia multa miracula fecit, die palmarum Iherusalem introivit et porta clausa fuit et ex tunc nunquam potest aperiri. Cenam illam gloriosam in monte Syon, ubi nunc est locus Minorum, fecit, lavit pedes, sacramentum corporis et sa[n]gwinis ibidem celebravit, alia sacramenta docuit, scilicet confidere crisma, ut dicit Johannes secundus papa et martyr episcopis Gallie et Germanie, et oleum infirmorum, ut Marci septimo. Tandem ympno dicto in orto capitul, illuditur, crucifigitur, moritur et sepelitur, tercia die resurgit et fit pascha. Eodem die apparetur plures, tandem insufflavit et dedit invisibiliter Spiritum sanctum dicens: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis,¹⁾ et tunc fecit eos confessores. Die quindecima, ut creditur, saltem illo tempore, ad mare summo manu facto prius convivio de pane et piscibus presentibus aliquibus apostolis et discipulis sub trina interrogacione contra trinam negacionem et responsionem dixit Petro: Symon Johannis, amas me? etc. istis verbis: pasche oves meas etc., pasce agnos pro se et loco sui et tunc omnium, nullo excepto, summum pontificem solummodo Petrum ordinavit et claves promissas

¹⁾ Evangelium sv. Jana kap. 20.

concessit et statuit omnium esse caput, ut Johannis III°: Tu vocaberis cephas, id est caput. Ita sicut in uno corpore duo capita esse non possunt, sic in ecclesia, que corpus est Christi, duo equales esse non possunt, contra intollerabilem errorem multorum, qui dicunt omnes apostolos equales fuisse, id est eiusdem auctoritatis, quod et si fuit vivente capite Christo, post eum omnino esse non potuit, sed omnes alii sub eo; et ipse eorum pastor est institutus loco Christi. In novo enim testamento omnis ecclesiasticus ordo a Petro inicium sumpsit. Omnes autem die ascensionis fecit predicatorum dicens: Euntes in mundum universum predicate euangelium omni creature.¹⁾

De missione Spiritus sancti.

In die autem pentecostes, scilicet quinquagesimo die a resurrectione, circa terciam horam factus est subito de celo sonus et cecidit Spiritus sanctus super centum viginti congregatos in cenaculo Syon, ubi nunc est chorus fratrum Minorum, sedente in medio eorum Maria virgine, matre eius, cum omnibus apostolis, mulieribus et fratribus eius. Et loquebantur linguis omnium et baptisati sunt tria milia, et dicit Johannes Scotus doctor, quod putat, quod cum aspersorio, sicut fit in die dominica, fuerint baptizati, nec multa facta fuit examinacio, nisi in fide creditis. Primam ergo missam in nocte post pedum locionem expletis epulis post longum sermonem Christus celebravit, et tunc media nox transierat, ut probatur, ideo, quod ante medianam noctem missam nullus celebrare presumat, statutum est, nisi in sabbato sancto, ut servat Lateranensis ecclesia ex statuto beati Petri, in noctis crepusculo et omnes orientales. Post illam missam nulla alia celebrata est, nisi post pentecostes; nam die Mercurii post pentecostes, ut habetur in quadam libro, qui nondum pervenit ad latinos, quo utuntur orientales et vocant ipsum Lucaray, quasi alia vel secunda pars libri Luce, id est actuum apostolorum, in quo scribitur sic: quod feria IV^a post pentecostes plurimis baptizatis, suadente virgine gloriosa, congregatis apostolis suadebat, quod missam, sicut filius mandaverat, celebrarent. Quod cum omnibus placuisse et Petro ex officio incumberet, ipse sua auctoritate precepit Johanni, ut primam diceret loco sui, quia

ipse illa nocte nimium fuerat perturbatus et Johannes melius potuit concipere verba Christi. Johannes humiliter acceptavit et beata Virgo confisse creditur hostiam sive panem pro sacramento, et formam misse dederunt. Primo namque sicut Christus ympnos cantaverunt et psalmos, postea oraciones quasdam et legerunt unam lectionem de veteri testamento et canticum post lectionem, secundo aliam lectionem de prophetis et aliud canticum, tertio Johannes mente recitat euangelium, ut a Christo receperat in cena, et post offertorium facta oblatione et oracione per modum prefacionis tandem confecit corpus et sa[n]gwinem Cristi in forma, quam docuit, quam nullus scripsit, tamen omnes memorie commendaverunt et posteris tradiderunt, et in parvo altari beati Petri viatico Rome dicitur esse scripta. Post dixit pater noster et ad complendam. Nec sunt illi audiendi, qui dicunt, quod beatus Petrus dixit primam missam dicendo tantummodo pater noster, quia error esset credere, quod posset confici a quocumque sine forma verborum, quia accedit verbum ad elementum et fit sacramentum, ut ait Augustinus omelia VIII^a super Johannem et ponitur in Decretis. Eciam oportet, quod hec verba et forma dicantur materialiter in persona Christi recitative, non significative; ideo oportet sacerdotem premittere alia verba indicancia, quod non in persona propria proferat illa verba. Unde dicit Johannes Scotus, doctor subtilis, quod si sacerdos diceret tantum: Hoc est corpus meum, nichil omnino facit, ideo oportet premittere verba; unde ista dependent tamquam in persona Christi. Utrum autem in azimo vel fermentato, questio est, que modo dimittatur, dicitur tamen a patriarcha sancto Thoma, ut habetur in eorum traditionibus, satis apparenter et pulere, quod Christus in cena confecit in azimo, quod probatur per eum, prima die azimorum etc., nam a vespera illius diei, usque ad septimam, que fermentum habuisset in domo, peribat anima illa de populo suo; ergo illa die Christus in domo sancti viri, eciam si voluisset panem non azimum, non reperisset; ergo in azimo confecit, sed apostoli eadem ratione in fermentato, probacio, quia tunc non licebat, scilicet in pentecostes uti azimis, ergo in pane usuali, quod declaratur fermentum, sicut Melchiades papa statuit;

tamen hec questio alibi terminatur. Panis ergo debet esse de tritico, et sufficit de necessitate sacramenti, et si forte alter est de necessitate monstrandum.

Petrus ergo, filius Johannis, frater Andree de tribu Neptalem, primus post Christum ab eo summus pontifex ordinatur, a quo in novo testamento omnis ecclesiasticus ordo sumpsit inicium.

Hic tenuit pontificalem kathedram Iherosolimis annis IIII°, ubi et Jacobum, fratrem domini, assistentibus sibi Jacobo et Johanne episcopum ordinavit, tradens omnibus formam, ut nullus minus quam a tribus episcopis ordinetur. Unde et beatus Gregorius ad consulta Augustini, primi Anglorum episcopi, scribit sic: In provincia, ubi solus episcopus es, non nisi solus potes binos episcopos ordinare, quod ita nostra auctoritate per te nunc fieri mandamus, ut de cetero nullus presumat, sicut stauerunt apostoli, minus quam a tribus episcopis ordinari. Et Jacobus primus episcopus apostolus non minus [quam] a tribus ordinatus est, scilicet Petro, Jacobo et Johanne. Eodem anno Matheus electus est loco Jude, Paulus conversus, quem Barnabas ad apostolos introduxit. Petrus eciam descendit in Joppen et Cornelium, gentilem centurionem cohortis Ytalie, baptizavit et conversus in Iherusalem tam ipse quam Paulus est et reprehendebant Petrum, quia participaverat cum paganis, et Paulum execrabantur multi conversorum Judeorum. Facto autem concilio et Petro rationem reddente, quia hoc fecerat pro eo, quod Spiritus sanctus fide purificaverat corda eorum, Jacobus episcopus surgens dedit sentenciam: Judico, scilicet non inponendum jugum conversis aliud, nisi quod abstineant a fornicacione et ab ydolis. Hec necessitatis, alia duo congruitatis, scilicet a suffocato abstinere et a sangwine. Et sic omnibus concordatis est eciam preceptum circumcisionis ablatum, quod non sit de necessitate salutis. In eodem concilio fecerunt symbolum, quod dicitur apostolorum, anno IIII° post mortem Christi, quo anno Paulus et Barnabas per Spiritum sanctum apostoli sunt electi et missi ad predicandum. Quamvis ergo Christus sederet sede ut pontifex Iherosolimis, Petrus post eum tamen, ut dicitur in Apocalipsi comminando: movebo candelabrum tuum, id est primatum

ecclesie de loco suo, mandato Christi Petrus ordinato Cornelio Cesaree episcopo commisit sibi in provincia vices apostolicas, sicut tenuit ille episcopus primatum usque ad synodum Nicenam, et post Petrus ivit in Anthiochiam, ubi sedit annis septem, quia ibi fuit primo missus apostolus a Christo cum Johanne. Ubi primo repulsi sunt, torti et tormentati, missi in carcerem, fame deficiebant, nisi Paulus hec audiens, fingens se philosophum, adherens Theophilo, principi civitatis, maxima cautela et prudencia liberasset eos. Et tunc Petrus extractus de carcere filium Theophili annorum IIII° defunctum suscitavit et sic in kathedra est levatus industria Pauli; et hoc est festum Kathedre sancti Petri. Inde post annos septem jubente domino pontificalem Christi cathedram, eciam ligneam, transtulit Romam et ibi sedit annis XXV, pluribus eciam mensibus et diebus.

Et quia non est discipulus super magistrum, nullus, nisi sit hereticus, potest cathedral transferre de Roma usque ad diem judicii: Unde dicit papa Gelasius et ponitur hec sententia in Decretis: Qui aliarum ecclesiarum jura infringit, sacrilegus est, qui autem Romane ecclesie jura molitur infringere, talis non solum sacrilegus, sed hereticus est censendus, dicente Christo beato Petro: Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Ideo usque ad finem mundi stabilita firmitate consistit. Quod per Spiritum sanctum intelligens Constantinus Augustus cum Niceno concilio similiter sic decretivit: Statuimus cum omnibus satrapis nostris et amplissimo senatu, quod Romana ecclesia caput sit et primatum teneat omnium ecclesiarum mundi, sicut Christus statuit a beato Petro, regni celorum clavigero; ibidem cathedral tenere jussit usque ad finem mundi et ibi christiani caput legis requirant, ubi Petrus exemplo magistri sui crucifixus est et Paulus doctor gencium pro Christo caput inclinavit; ibi requirant¹⁾ legis sue doctores, nec terrenus princeps habeat ibi potestatem, indignum namque valde est, terrenos principes ibi habere potestatem, ubi christiani caput legis sue requirunt. Ideo sedem imperii nostri transtulimus in regionem Bisancii, et episcopus urbis Rome sit aliorum quam sedes nostri imperii et caput omnium episcoporum

¹⁾ Evang. sv. Marka kap. 16.

¹⁾ ruk. requirunt.

mundi; et clerici sui, qui cardinales vocantur, utantur linteaminibus et tumidonibus et sint alciores, quam amplissimus noster senatus; et quicunque huic nostro decreto contradixerit, partem habeat cum diabolo in inferno, preter hoc, quod leges vindicabunt in eum. Romana ergo ecclesia nullis synodis decretis, sed a solo Christo obtinuit mundi primatum, quia Christus a patre propter obedientiam mortis, in quantum talis homo meruit dominium totius humani generis, quia ipsum sa[n]guine suo redemit. Ideo dicitur in Daniele: Regnum eius non corrumpetur et potestas eius non auferetur usque ad finem mundi,¹⁾ quam Christus stabilivit et beati apostoli suo sacro martirio firmaverunt, de quo in psalmo: Tronus eius sicut sol et sicut luna perfecta in eternum manebit etc. Amen.²⁾

De apostolis aliis.

Petrus et Andreas germani fuerunt; Petrus primus apostolorum ordine et officio, vocacione vero tertius. Hic sedet Iherosolimis annis IIII°, Anthiochie septem, tandem Rome viginti quinque, ubi crucifigitur cum coapostolo suo Paulo sub Nerone. Andreas in Achaia crucifigitur, ambo de tribu Neptalem; ideo in benedictione Neptalem proprie dicitur Neptalem cervus emissarius, dans eloquia pulcritudinis etc.³⁾ Johannes, frater Jacobi, Asiam illustravit sua doctrina, in qua scripsit Apocalipsim; Rome bulitur in oleo ante portam Latinam, sed non Iesus exiit; fit tamen festum de eius martirio, quia fuit martyr et plus quam martyr, dum vidit Christum lanceari. Ideo sicut et beata Virgo martyr mente fuit, ideo occidi non potuit alio martirio. Quia miraculo supervixit eterque, ideo nec veneno fortissimo moritur, quod bibit in Epheso, ubi post Paulum fundatorem in fide Ephesinam ut episcopus gubernavit ecclesiam et ibi sepultus, cuius tamen corpus tumulus non potuit reddere, quod suscepit. Unde beatus Ambrosius pulcre probat eum vere resurrexisse statim et ascendisse in celum cum gloria. Quidam tamen moderni doctores dicunt eum esse in paradiso deliciarum cum Enoch et Helia; quod michi non videtur pro eo, quod adhuc non haberet fruicionem beatorum, quam Christus sibi

promisit dicens: Veni, dilecte michi, epulari cum fratribus tuis, id est apostolis, quia iste Johannes omnibus apostolis supervixit et esset viator, non comprehensor, sicut sunt illi, scilicet Enoch es Helias; et si qui alii sunt, ut quidam putant de Moyse, ideo gloriosius est dicere, quod regnat cum Christo in gloria amen. Jacobus, eiusdem Johannis germanus, qui ambo dicti sunt filii tonitrua a Christo, ut scribit Marcus in ewangelio, qui eciam maior vocatur—nam eciam corpore maior fuit omnibus aliis apostolis et antiquior Jacobo minore—primus pro Christo post apostolatum Yspanie rediens in Iherusalem ab Herode occiditur, et tamen Hyspaniam translatum est corpus eius. Hic sicut et Johannes, germanus eius, fuit, ymo ambo fuerunt de tribu Zabulon. Philippus; hic fuit quartus apostolus, vocatus a Christo et os lampadis vocatus, pius et primus gencium apostolus tres provincias convertit. Hic crucifixus moritur et fuit de tribu Asser, de quo dicitur: Asser piguis panis eius—in benedictione Jacob, quia Philippo dixit Christus: unde ememus etc.—Thomas de Jerusalem de Juda Parthos, Medos et Yndos convertit; in Mirapoli Yndie superiores occiditur; ibi adhuc sa[n]guis eius cernitur; Matheus natus prope Bethsaydam ewangelium primus scripsit, convertit Ethiopes, fuit de tribu Leui; Bartholomeus fuit de tribu Ysachar, convertit Yndorum plures populos; Symon Judas, qui dicitur Thadeus, Jacobus, Joseph de tribu Effraym, Judas Scarioth de tribu Dan, Paulus de tribu Beniamin, Marcus ewangelista dictus est Johannes primo. Hic primo cum Barnaba et Paulo ivit ad predicandum et divisit eos et reversus in Iherusalem, ubi habebat matrem Mariam nominatam. Quare Paulus habebat dissensionem cum Barnaba et separati sunt ab invicem, quia Barnabas volebat reassumere eum, Paulus noluit. — Hic tamen post secutus est Petrum et duas fundavit ecclesias patriarchales, scilicet Alexandriae et Aquileye, de qua terra exiit scilicet Gradensis patriarchatus. Barnabas in Cypro et Mediolano fundavit ecclesias, Lucas creditur fuisse socius Cleophe, quibus euntibus Christus apparuit, ut dicit Gregorius Libro moralium.

¹⁾ Proroctví Danielovo kap. 7.

²⁾ Žalm 88.

³⁾ Genesis 49.

De aliis discipulis Christi.

Post duodecim istos alios septuaginta duos discipulos Christus habebat, quorum duodecim apostoli proicerunt de numero, quos Paulus scribit falsos fratres, pro eo, quod predicacionem ewangelii converterunt ad questum avaricie et contra mandatum Christi et regulam apostolicam pecuniam reperirent. Pro quibus alios bonos apostoli substituerunt, quorum ista sunt nomina: Lucas, Apila, Amplaos, Vilanas, Sandatos, Popalios, Aristobolus, Stephanus, Erodian, Cleopatra, Aday, Agay.

Paulus conversus est post lapidacionem Stephani infra annum. Nam Stephanus lapidatus est IIII° die Augusti, quo celebramus eius invencionem, infra annum Paulus est conversus. Et post primam disputacionem, quam fecit in Damasco, stetit usque ad quartum decimum annum in religione Anthiochie et post missus apostolus cum Barnaba fuit.

Petrus apostolus, filius Johannis, frater Andree, universalis ecclesie pastor et primus episcopus ordinatus a Christo in medio fratrum, mandato Christi primus tenuit pontificalem cathedralm Jerosolimis, ubi debuit esse sedes. Sed quia primam caritatem reliquerunt, juxta propheciam Apocalipsis: Movebo, inquit Christus, candelabrum tuum etc.,¹⁾ quod factum est quartodecimo anno post Christi mortem, apostoli instinctu Spiritus sancti volentes se dividere ad predicandum dixerunt: Constituamus certos articulos fidei, ita quod idem predicemus. Tunc fecerunt primum concilium et considerunt symbolum, quod dicitur apostolorum, quia quilibet posuit partem suam et declaraverunt articulos multos. Primo non esse jugum imponendum conversis de gentibus, nisi quod abstineant a fornicacione, simulacris, suffocato et sa[n]guine, quorum duo prima sunt necessitatis, alia honestatis. In novo enim testamento a Petro et per Petrum omnis ecclesiasticus ordo inicium sumpsit.

Hic primus in oriente pontificalem cathedralm tenuit annis IIII°, postea ordinavit Jacobum, fratrem domini, primum Jerosolimorum episcopum loco sui. Ipse cum duobus aliis discipulis assumptis, scilicet Jacobo et Johanne — et ei reliquit cathedralm pontificalem ibidem — inde descendit Cesaream, ubi

¹⁾ Zjevení sv. Jana kap. 2.

missa clara voce Petrus exclamans dixit: In nomine Ihesu Christi Nazareni surge. Qui statim patri vivus est presentatus. Tunc Paulus, o, inquit, Theophile, hec est solius dei virtus; ideo tamquam viris divinis faciamus reverenciam et convertamur ad eos. Tunc Theophilus et omnis populus Petrum in sublimi cathedra levaverunt. Paulus autem quasi conversus adhesit eis et baptizatus est Theophilus et quasi civitas tota et ecclesiam solempnem construerunt apostolis et alias minores septuaginta duas; et in tantum profecit virtus apostolorum, quod ibi nomen christianitatis sumpsit exordium, et ex tunc fideles, qui primo discipuli vocabantur, dicti sunt christiani. Ibi instituta est religio, in qua Barnabas et Paulus annis quatuordecim permanserunt.

Hec ystoria habita est de cronicis Anthiocenis ecclesie memorate et ex hoc festum institutum est in ecclesia, quod dicitur Cathedra sancti Petri. In illa autem religione primi fuerunt Paulus et Barnabas cum multis aliis prophetis et doctoribus. Inde Paulus et Barnabas cum Johanne discipulo missi fuerunt ad predicandum gentibus destinati. Johannes autem predictus, qui et Marcus, reversus est in Jerusalem, dimisis apostolis, propter quem facta est dissensio inter Paulum et Barnabam. Paulus enim, quia recesserat, noluit amplius recipere eum, Barnabas autem magis voluit dimittere Paulum quam Johannem, ideoque ipso assumpto duxit eum ad Petrum et vocatus est Marcus. Mater eius Maria vocabatur. Petrus autem postquam annis septem rexisset Anthiocenam ecclesiam, alio loco sui episcopo ordinato sedem Christi apostolicam et catholicam jubente domino transtulit Romam, ubi auctoritate Christi statuit eam omnium ecclesiarum principem et dominam magistrum, quod postea Constantinus cum concilio in Nicena synodo consensu omnium principum, satrapis et senatu consencentibus statuit caput esse tocius orbis, ubi nec terrenus princeps habeat potestatem; et quia jubente domino facta est caput orbis Romana ecclesia, nullus quacunque auctoritate usque ad finem mundi potest eam inde transferre, cum non sit discipulus supra magistrum, nisi divino miraculo et patenti dominus ecclesie singulariter revelaret. Hic Petrus auctoritate sua statuit quadraginta dies ante pasca et III° septimanas ante nativitatem domini a cunctis fidelibus solempniter. Hic Linum et Cletum ascivit in Roma episcopos summi pontificis adiutores. Ad ultimum,

sciens in brevi sui corporis tabernaculum deponendum, postquam per Marcum primo Alexandrinam, postmodum Aquileensem ecclesias patriarchales instituit, in medio fratrum positus post longum sermonem cepit manum Clementis et loco sui in pontificali cathedra sedere coegit, sicut ei a Christo fuerat revelatum. Ita scribit beatus Clemens Jacobo, fratri Domini, Iherosolimorum episcopo.

De Lino et Cleto episcopis ordinatis a sancto Petro.

Linus nacione Tuscus a beato Petro simul cum Cleto episcopi ordinati in urbe Roma pontificales actus exercebant. Petrus vero oracioni et predicacioni vacabat. Fuerunt autem quasi cardinales vel summi pontificis coadiutores, qui exteriora tantum administrabant. Non enim dedit eis Petrus auctoritatem, scilicet principalem, ligandi et solvendi, sed Clementi, ut expresse dicit, Johannes 2° papa et sanctus martyr, scribens episcopis Germanie et Gallie in hec verba: Si Petrus princeps apostolorum adiutores sibi Cletum et Linum ascivit, non tamen auctoritatem ligandi et solvendi concessit, sed tantum Clementi, suo successori, qui sedem apostolicam post eum et pontificalem cathedralm tradente sibi beato Petro tenere promeruit etc. Hoc expresse ponitur in Decretis capitulo 8° questione I, hoc idem Ysidorus recitat Libro canonum; idem scribit beatus Clemens de se ipso in epistola, quam misit beato Jacobo apostolo, Iherosolimorum episcopo, de sua institutione, scribens sic: Clemens, episcopus urbis Rome, Jacobo episcoporum episcopo, fratri Domini: Hec sunt, que a beato Petro, apostolorum principe, accepimus et vobis conservanda mandamus etc. Miror ergo, unde quidam sompniens, quod Clemens ex conscientia resignavit et Linum et Cletum ante se pontifices esse decrevit, quasi Petrus a Spiritu sancto deceptus fuisse ac eiam ipse Clemens.

De sancto Clemente, Romanorum papa post sanctum Petrum.

Clemens nacione Romanus de regione Celio monte patre Faustino sedit annis novem, mensibus duobus, diebus decem. Scripsit multos tractatus amore religionis christiane et epistolas plures valde perutiles, obiit tertio Traiani anno submersus in mari cum ancora ligata ad collum prope Caffa in

Gazaria ultra Constantinopolim, ubi in modum templi marmorei a deo in medio mari sibi fabricata est ecclesia et fiunt miracula multa; tandem translatus est Romam, ubi eius memoriam fabricata conservat ecclesia. Huius ystoriam *quere in itinerario eius*. De aliis summis pontificibus, sancti Petri successoribus, tractare cronicis Romanorum relinquamus et ad materiam nostram redeamus.

De eleccione primi episcopi Boemorum Diothomari.¹⁾

Johannes papa XV° sedit Rome. Huius tempore illustris femina, virgo deo devota Mlada nomine, filia fraticide Boleslai carne non mente, soror piissimi Beleslai christianissimi, ivit Romam et ab isto summo pontifice gracie suscepta et disciplinis regularibus informata, ab eodem sanctimonialis effecta est et ab eodem summo pontifice facta prima sancti Georgii abbatissa, ut secundum regulam sancti Benedicti, non secundum modum Grecorum, nec Russie nec Sclauoniae viveret, impetravit. Cui et summus pontifex nomen mutavit et vocavit eam Mariam. Concessit eiam sibi et germano eius, quod ecclesiam sancti Viti et Wenceslai fecerunt cathedralm, et dedit licenciam sibi episcopum ydoneum eligendi; et hec per bullam papalem misit idem papa duci Boleslao, germano eius. Ipsa de Roma cum gaudio revertente a germano gaudenter suscepit, habita deliberacione de episcopo eligendo, quendam peregrinum de Saxonia duci multum familiarem nomine Dyothemarum, ordine sacerdotem, professione monachum, eloquentem et in scientia doctum, li[n]gwa sclavonica, theutonica et boemica eruditum, communi voto primum episcopum elegerunt, quem per anulum et baculum investitum imperator fecit per presulem Maguntinensem ordinari anno 973 domini noningentesimo sexagesimo septimo et cum gaudio suscipitur a civitate Pragensi, in ecclesia sancti Viti et Wenceslai intronizatur et consecrat ecclesias, multos baptizat et convertit ad Christum. Tandem idem pontifex Diothemarus lecto prosternit et male sibi conscius, tam de vite presentis

dulcedine, quam malo regimine ac negligencia constitutus in mortis articulo protestatus est, se esse inferni mancipium et quod a nigris pueris ferebatur ad tartara et multa alia terrifica verba; et sic ultimo spiritum reddidit stupentibus cunctis cum summo terrore. *Hec sunt expressius in vita sancti Adalberti declarata.*

De sancto Adalberto episcopo.

Anno dominice incarnationis noningentesimo nonagesimo nono Dyothemaro, primo Boemorum episcopo, universe viam carnis ingresso, sanctus Adalbertus substituit et episcopus ordinatur, *de quo alibi plena habetur legenda.*

De Tegdago, episcopo Boemie.²⁾

Sancto Adalberto substituit tercarius episcopus Boemie nomine Tegdagus, virgo corpore, moribus aureus, actibus purpureus, sancti Adalberti sequens vestigia; et si non corpore, tamen mente tulit martirium; post quem Eckardus est electus.

De Ecchardo episcopo.³⁾

Eckardus quartus post Tegdagum Boemorum episcopus factus est anno domini millesimo XXIII°. Fuit autem hic presul contra potentes erectus, circa humiles benignissimus pater, facundissimus predictor, largus eiam elemosinarum dator et dispensator fidelis. Hic constituit, quod de omni aratura decima solveretur episcopo, modius quinque palmarum et duorum digitorum de tritico et aliis de avena; nam antea duos acervos pro decima persolvebant.

De Yzzo, episcopo Boemie.⁴⁾

Yzzo predicto episcopo defuncto post eum ordinatur episcopus a presule Maguntino eodem anno III° kalend. Januarii. Hic devote in ecclesia domino serviebat, infirmos et carceres visitabat. Hic cepit facere et docere. Omni enim die tredecim pauperibus manibus propriis ministrabat. Hic dictus est albus Yzzo, quia canus erat et reverenda persona.

¹⁾ Srovnej letopis Kosmuv, Prameny dějin č. II, 35—38. Život sv. Vojtěcha Jana Kanaparia, Prameny děj. č. I, str. 239 a 240.

²⁾ Srovnej Letopis Kosmuv, Prameny dějin č. II, str. 60.

³⁾ Tamtéž str. 63.

⁴⁾ Tamtéž str. 63.

De Seuero.¹⁾

Seuerus sextus in ordine presul. Hic in juventute curiam ducis Odalrici secutus primus erat in officio clericorum, nec minus exercens officia laycorum; pro huiusmodi serviceis placuit universis. Anno domini millesimo XXXI⁰ in festo apostolorum Petri et Pauli ordinatus est a Maguntino. Quo anno duci nobilissimo Wratislao²⁾ natus est filius Spitzneus. Anno domini millesimo XXXVIII⁰ obiit dux Boleslaus. Quo eciā anno dux Odalricus obiit, qui fuit frater Jaromir episcopi [sic] supra. Isto tempore illustrissimus dux Wratislaus, de quo supra, omni virtutum ornamento prefulgidus, victoriosissimus anno IIII⁰ sui ducatus in vindictam iniuriarum, quas dux Mezko Boemis intulerat, defuncto Kazimir, nobili Polonie duce, duobus parvulis derelictis, oportunum tempus estimans, intrat Poloniā, urbem Crakow et omnes alias incendio et ferro vastat, antiquis thezauris exspoliat, metropolim Gnezden capit, in qua tunc sancti Adalberti corpus in basilica sancte Marie virginis quiescebat. Quod furiosi Boemi rapere cupientes, nec Seueri episcopi monita audientes, qui consuluit eis, ut non cum furia, sed cum vera confessione peccatorum et vite emendacione et triduano premisso jejunio, cum magna reverencia temptarent recipere sanctum corpus. Boemi autem inebriati furore parvipedentes jussa presulis fecerunt impetum, ut raperent sacrum corpus, et statim in amenciam versi, stabant stupefacti per spacium trium horarum. Tandem divina gracia miserante ad pristina restituti egerunt penitenciam, videlicet triduanum jejunium cum promissione emende et peccatorum confessione. Eadem nocte sanctus Adalbertus apparuit episcopo Seuero dicens: Deus dabit, quod petitis, si³⁾ non repetitis mala opera, que fecistis. Que cum duci Wratislao episcopus retulisset, dux et comites exilarati gratias egerunt deo et sancto suo patrono. Congregato ergo clero et populo universo intrantes ecclesiam, prostrati diuicius orabant; tandem astante episcopo dux surrexit et stans in ambone cunctos jubet levare dextras contra sancti sepulchrum et

De Seuero episcopo.⁴⁾

Seuerus nacione Boemus sedit annis 36. Hic cum duce Wratislao prosperam et adversam fortunam satis expertus est. Nam ante episcopatum fuerat sibi nimium graciosus. Primus cum duce in venacionibus aprum primus capiebat et caudam produce paravit. Unde dixit sibi dux aliquando: pro tam dulci edulio dignus es episcopio, quod et factum est gracia omnium. Post aliquando a duce

¹⁾ Srovnej Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, str. 64, 65, 70—79.

²⁾ Má býti Břetislav, a tak i níže v kapitole této a následující.

³⁾ Ruk. má quod.

⁴⁾ Srovnej letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, str. 64 a 95—100.

ipse voce sonora leges optimas pronounceans, tam de religione christiana, quam cuilibet bonis moribus observandis, omnium consilio decrevit firmiter observandas, quas constituciones et penas civiles episcopus anathemate confirmavit. Et sic ad tumulum episcopus et dux et pauci comites accedentes et aperto sarthofago cum mira odoris fragrancia sa- ciante et sanante egrotos et sacrum corpus cum devocione et lacrimis dux et episcopus levaverunt, tam clericis quam laycis altissimis vocibus laudan- tibus deum. Corpus eciā Gaudencii germani eiusdem cum ipso et quinque fratrum martirum cum infinitis thesauris portaverunt ad urbem Pragam, in vigilia sancti Bartholomei apostoli cum indicibili gaudio in ecclesia sancti Viti sacrum thesaurum locaverunt ad laudem Ihesu Christi, *ut habetur in legenda et vita sancti Adalberti*. Verum quia hu- mani generis inimicus invidus devocioni multorum, incitans li[n]guas malorum, quod summo pontifici presumpcionem ducis Wratislai et episcopi Seueri accusant fortissime. Missis autem nunciis Boemorum et auditis excusacionibus humilibus eorumdem, deus cor sui vicarii et sacri collegii vertit in man- suetudinem et data sentencia precepit, ut dux et episcopus solempnem ecclesiam construerent cum numero clericorum et potenter dotatam ad laudem predictorum sanctorum. Quod cum dux et proceres et populus audissent, gracias agentes deo in Boleslaw urbe libenti animo perfecerunt cum nobili col- legio clericorum, ut preceperat sanctus apostolicus urbis Rome. Facta sunt hec sub anno domini millesimo tricesimo nono, pontifice Pragensi VI⁰ Seuero presidente.

Wratislao captus et catenatus utrumque simul martirium passus est, publicum et occultum. Hic vere tempore toto sui presulatus sine condicione Boemie et Moraie episcopatum quasi unum et individuum gubernavit. Verum nimia victus importunitate precum Wratislai¹⁾ post mortem Spitznei consensit ordinari Johannem quandam in Moraia episcopum sub certis pactis, scilicet quod episcopus Pragensis in recompensionem haberet in Boemia duodecim villas, quas vellet eligere, et centum marcas argenti de camera ducis annuatim etc. Anno autem dominice incarnationis millesimo LXVII⁰, quinto ydus Decembris defunctus est et sepultus. Audita autem morte Seueri episcopi Conradus et Otto, frater eius, de Polonia revocaverunt fratrem eius Jaromir et distinctum cingulo militari, censura et habitu clericali resumptis, fratri duci Boemie Wratislao humiliter supplicantes, ut memor sit ordinacionis paterne et germanitatis fraterne et sacramentorum, quibus adiuraverat comites et alios, ut Jaromir post mortem Seueri, si superviveret, episcopum ordinarent. Qui wulpina calliditate dissimulans, volens excludere fratrem suum, convocat fratre, comites et clericos in loco jussitque in medio venire Saxonem quandam, suum capellatum, Lanzonem nomine et sic ait: Egregia tua fides michi spectata cottidie cogit me, ut faciam, que facturus sum. Accipe baculum et anulum, esto sponsus Pragensis ecclesie. Fit tunc murmur in populo, nec vox congratulationis resonat, ut est moris. Tunc Coyata, comes palatinus, in sermone verax et simplex in verbo, percussit latus Ottonis dicens: Quare non adiuvas fratrem tuum, an non vides, quia frater tuus confunditur et alienigena, qui hue venit sine brachis, in solio sublimatur? Noun pater vester omnes vos adiuravit, ut post obitum Seueri Jaromir, frater vester, episcopus ordinetur. Si ergo dux, frater vester, patris violat sacramentum, nos non possumus consentire, ut iste alienigena ducis filio preponatur. Frater vester, dux Spitzneus, ali- quid sapuit, quando una die omnes Theutonicos eliminavit de terra. Et conversus ad ducem dixit: Quem te ipsum facis? vivit adhuc Romanus imperator Henricus et vivat, cuius potestatem usurpas, dans anulum et baculum pastoralem famelico cani.

¹⁾ Ruk. má Wratislao.

²⁾ Srovnej Letopis Kosmův, Prameny dějin č. II, str. 100 a 101.

Tunc simul cum prefecto urbis Zatecz Coyta ca- piens dextras trium germanorum, eamus, inquit, et videamus, si unius versicia prevalebit, an equitas et justicia trium fratrum, quos par etas, una voluntas, eadem potestas sociat et maior militum copia iuvat. Fit per castra commocio, arma, arma, clamant singuli, maiorque pars militum cessit ad tres illos germanos duce relictio. Videns autem dux se destitutum, fugit, quantum potuit, timens, ne ipsi preoccuparent Wyssegrad vel urbem Pragam, mittensque ad fratres nuncium, non propter mali- volam li[n]guam Coyate vel filii Bozen, quorum consilio feci, quid feceram, sed memor patrum sa- cramenti, quod poscit justicia et fraterna dileccio, faciam, tantum sequimini me ad urbem Pragam. Ili autem castra metati sunt juxta villam Costiuar et mittunt ad ducem, si factis dicta probare velit. Quos ille benigne suscipiens, Jaromir, fratrem suum, statim in episcopum elegit et tres comites cum eodem dirigit ad imperatorem, rogans confirmari et consecrari electum; Ottomem vero et Conradum cum pace remittit in Moraiam. Coyata vero et socii eius nisi nocte fugissent, dux eos sine audiencia punivisset. Jaromir autem a comitibus Henrico im- peratori presentatur in vigilia Johannis Baptiste, investitum per anulum et baculum dominica se- quenti Maguntinus archiepiscopus consecrat eum, mutato eius nomine Bebehardus anno domini millesimo LXVIII⁰ sexto nonas Julii in ecclesia Ma- guntina.

De levitate novi episcopi Jaromir, qui dictus est Bebehardus.²⁾

Eodem autem die sue consecrationis statim post prandium Jaromir, qui dictus est Bebehardus, egreditur urbem Maguntinam et transit Renum et quandam militem suum nomine Wilhelmum, lavan- tem pedes inpingit in fluvium, retro ipsum veniens, dicens: denuo te baptizo Wilhelme, qui vix na- tando evasit mortem et emersus dixit: Si sic bap- tizas, deliras episcope. Veniens autem Pragam eo die, quo intronizatus est, contulit capellano suo Marco preposituram Pragensem. Hic Marcus nomine, nobilis genere, literatura summus, quidquit religio- nis est habitum in Pragensi ecclesia, sua ordinavit

¹⁰⁶⁷ prudencia. Prius enim erant canonici servientes in habitu laycali, ut bestiales et acephali viventes. Hic XXV meliores ordinavit, dans eis religionis habitum et cibi mensuram secundum regulam, unicuique fratrū XXX modios annuatim tritici et totidem avene, insuper et quatuor denarios in septima pro carne. Hic gloriosus prepositus post triginta annos prepositure XVIII kalend. Decembribus migravit ad lucem.

Capitulum de temeritate Bebehardi contra Johannem, episcopum Moraie.¹⁾

¹⁰⁷³ Predictus autem pontifex Bebehardus non contentus propria sede nititur muneribus et precibus Johannem, episcopum Moraie, eliminare de terra. Verum cum hoc facere manu laycali non posset, personaliter ivit ad eum visitacionis causa, ut est moris. Quem cum libenter idem Johannes episcopus suscepisset et duxisset in cameram, ille immemor honestatis et fraterne societatis et gradus episcopalis, apprehendit Johannem episcopum per capillos et a terra levavit et proiecit in terram et sociis convocatis et pedibus conculebat et lacerat quasi usque ad mortem et saciatus aufugit quasi vitor. Johannes autem episcopus sic confusus notificat duci, que facta sunt, et dux pias effundens lacrimas misit milites pro eo, qui perducerent eum Pragam, et curat apostolico nunciare per literas et per nuncium speciale, theutonicum capellatum Johannis episcopi, ut apostolico referat mala facta germani et levitates ipsius ac tam crudelē percussionem factam in persona Johannis, episcopi Olomucensis.

De adventu cardinalis Romani.²⁾

Hic autem incautus nuncius cum Ratisponam venisset et post cenam inter pocula interrogaretur ab hospite, ut dicat¹⁾ sui itineris causam, nullum enim secretum, ubi regnat ebrietas, occultatur, omnia sui itineris secreta revelat, que idem hospes, finiens se longius ire, dissimulat et cogitat impedit;

erat enim servitor et miles ipsius Jaromir et ab eo recipiebat annuatim XXX marcas. Mane autem sequenti, dum nuncius predictus esset in via, mittit latrunculos, qui eius iter impedian et privant naso, literis et pecunia, et nisi retrocedat gladiis minantur occisionem. Qui turpiter confusus remeavit in Boemiam. Que facta dux audiens et dolens per alium nuncium cauciori modo apostolico omnia nunciavit. Summus autem pontifex Gregorius statim legatum dirigit cardinalem cum plenitudine potestatis, contempnentes ut errata corrigat et anathemate feriat delinquentes.³⁾ Idem cardinalis venit Pragam, episcopos duos predictos, clericos et abbates convocat ad synodum sub pena privacionis. Bebehardus autem bis terque vocatus venire contempsit dicens, sine suo metropolitano Maguntino venire non posse. Tunc legatus officio et beneficio privat eum. — Clerus autem Pragensis nudatis altaribus omnem celebracionem suspendunt protestantes, nunquam se divina celebraturos officia, nisi episcopus suus restituatur in gradum. Tunc cardinalis necessitate compulsa restituit eum ad ordinem sacerdotalem tantum et ambos episcopos citat Romanum. Qui cum essent apostolico presentati conspectui, nullo eis dato responso mittuntur ad hospicia, ut maiori deliberacione tractarentur negotia eorum. Eodem tempore Machildis, comitissa Burgundie et Lombardie, domina erat Rome, que mater erat Romane ecclesie et defensatrix ac dotatrix magnifica; que recognoscens Bebehardum suum consanguineum ex materno sangwine descendisse, precibus optinuit, ut facta pace inter episcopos uterque esset parochia sua contentus, et datis literis ad propria redire mandavit utrumque apostolicus precibus comitisse. Et certe Bebehardus fuisse privatus episcopatu, nisi Machilda intervenisset. De qua Machilde quere in precedentibus de ducibus.

Capitulum de Cosma episcopo.⁴⁾

Cosmas, nacione Boemus, post obitum Jaromir,¹⁰⁹¹ qui et Bebehardus dicitur, in Pragensem episcopum eligitur procurante rege Wratislao, patre juvenis

¹⁾ Srovnej Letopis Kosmův, Prameny dějin č II, str. 102—105.

²⁾ Tamtéž str. 105—108.

³⁾ V Letopisu Kosmově zní to místo jak následuje: quod, si ita res se habeat, uti summo pontifici relata fuerat, vice ipsius errata corrigat, inobedientes argnat, infideles increpet; negligentes anathemate feriat.

⁴⁾ Srovnej Letopis Kosmův, Prameny dějin č II, str. 131, 132—134.

¹⁰⁹¹ Wratislai,¹⁾ et simul cum Andrea electo pro ecclesia Moraie, quam destitutam papa et imperator decreverant Pragensi episcopo uniendum, quam necessitate coupulsus rex, ne careret episcopo, iterum suscitaverat novum episcopum quendam Symonem statuendum, ac imperatori Henrico tercio ex parte regis predicti presentatur; verum quod imperator precibus regis anulo et baculo investivit et eos pro expectanda consecracione remisit ad propria.

Verum antequam consecrari possent, rex Boemicus moritur et filio in Vngaria fugitivo morante Wratislao²⁾ nomine Conradus in solio sublimatur. Hic dux statim ad imperatorem scripsit et misit, rogans, ut predictorum electio cassaretur. Cui imperator respondit: Quod scripsi, scripsi. Predictus autem Cosmas electus reversus est in Pragam expectans tempus consecracionis sue; quem dux benigne recepit, non obstante, quod contra eum scripsit imperatori Henrico. Interim imperatore Henrico tercio in Ytalia occupato Otto eodem tempore, filius regis Wratislai, qui erat in Vngaria, revertitur et a Cosma, clero et populo cum processione et summo cunctorum gaudio in paterno solio sancte Marie sublimatur.

¹⁰⁹³ Anno domini millesimo centesimo duodecimo,³⁾ kalend. Octobris, quo anno fuit ecclipsis solis fer. VI post meridiem XII⁰ kalend. Octobris. Eodem tempore quidam pseudoepiscopus venit Pragam incognitus, quem dux et Cosmas electus benigne suscipiunt, actus pontificales exercere decernunt. Dicebat enim, se in civitate Vasconie Caullonensis multis annis rexisse ecclesiam; multas ecclesias consecrat et clericos ordinat, crisma sacram in cena domini consecrat et omnia pontificalia exercet. Die autem pasche ipso coram duce et electo celebrante divina, quidam incognitus, sui tamen erroris conscius, adveniens ei clam in aure quid dixerit, ignoratur, nisi quod statim territus fuit in tantum, quod neque electus neque dux optinere potuerunt, ut perficeret ebdomadam pasche, et quo diverterit, ignoratur. Comperto autem, quod pseudo erat episco-

pus, mittunt dux et electus in Vasconiam ad Desiderium presulem, qui respondit: Talem nunquam in Vasconia episcopalem kathedram ascendisse. Misserunt ergo ad papam Clementem consilium postulantes, qui mandavit omnia, que fecerat, irritanda, ecclesiās consecrari de novo; baptizatos tamen in forma non rebaptizari, sed tamen crismate iterum confirmari; ordinatos non reordinari, sed inter ordinandos stare et per solam manus impositionem recipere illius ordinis benedictionem. Et sic curata sunt vulnera inflicta Pragensi ecclesie per pseudoepiscopum a domino Clemente papa tercio Romanam ecclesiam gubernante.

De generali synodo celebrata capitulum.⁴⁾

Anno domini millesimo nonagesimo indicta est ¹⁰⁹⁴ generalis synodus tocius Romani imperii, in qua synodo Cosmas ad Pragensem ecclesiam et Andreas ad Morauiensem precibus junioris ducis Wratislai,⁵⁾ quos prius Henricus imperator investierat per anulum et baculum, a Maguntinensi presule consecratur. Eodem anno Cosmas jussu ducis consecrat altare sanctorum Viti et Wenceslai Prage templo nondum perfecto. Anno autem millesimo nonagesimo septimo jubente duce idem templum perfectum est et a Cosma, Pragensi episcopo, consecratur. Eodem anno ¹⁰⁹⁵ fuit commocio peregrinancium ad sepulcrum. Fuit autem iste Cosmas humilis, simplex, paciens, illatas iniurias equanimiter sustinens, recognoscentibus suas culpas clemens indultor, orphanorum, viduarum, infirmorum et omnium egenorum pius adiutor, ultime diei non immemor, exequiarum promptus extitit executor. Hic eodem anno quarto ydus Decembribus migravit a seculo, vivit in Christo gemma sacerdotum.

De Hermanno episcopo.⁶⁾

Anno domini millesimo nonagesimo nono post ¹⁰⁹⁹ eius obitum pius dux Wratislaus⁷⁾ animarum salutem querens consilium habuit cum quodam probō viro,

¹⁾ Má býti Brzetislai.

²⁾ Má býti Brzetislao, a tak i níže místo Otto.

³⁾ Má býti millesimo nonagesimo tertio, decimo kal. Oct.

⁴⁾ Kosmův Letopis, Prameny dějin č. II, str. 137—140.

⁵⁾ Má býti zase Brzetislai.

⁶⁾ Tamtéž str. 141, 142, 144, 182 a 183.

⁷⁾ Má zase býti Brzetislaus.

¹⁰⁹⁹ olim consiliario patris sui, memorans illud Salomonis proverbium: Amicum tuum et amicum patris tui, pro consilio, scilicet non dimittas.¹⁾ Vocat ergo suum generum per sororem, tu, inquit, patris mei amicus Boemorum mores novisti et vitam; ideo tuo consilio episcopum eligere volo. Cui ille: Olim, dum pater tuus vixit, meum consilium valuit; nunc autem alii surrexerunt, tamen ex quo petis, dico, quod in tam sancto negocio, qui consulunt utilitati ecclesie vacuos esse oportet ab ira et odio, a misericordia et amicicia. Me autem nec amicicia obligat, nec misericordia supplantat, nec odium exagitat, nec ira inflamat, quominus loquar, quod postulat ordo. Est patris tui et nunc tuus capellanus Hermannus, qui semper fuit in servicio regis constans in commissis fidelis, in legacionibus fidus, castus, sobrius, humilis, non violentus, non ambiciosus, non elatus et, que prima est in clero virtus, optime literatus, vir bonus et perfectus; nisi hoc solum obsit, quia hospes est. Tunc dux admirans utriusque convenisse sentenciam: non, inquit, aliter cor tuum quam meum sapiat; ymo quia hospes est, plus ecclesie prodesse potest. Non enim hunc parentela exhauriet, non liberorum cura gravabit, non cognatorum turba exhauriet, nec expoliabit; ymo sponsa eius mater ecclesia, quicquid habet, undecunque adveniet, totum habebit. Nec mora, convocatis terre primatibus et prepositis in ecclesia Boleslaw, collaudantibus cunctis Hermannus nacione Lotaringus de genere sancti Lamperti episcopi et martiris, ordine diaconus, Boleslauensis prepositus, invitus in episcopum eligitur anno domini millesimo nonagesimo nono pridie kalendas Marcii. Hic Ratispone ab imperatore Henrico tercio anulum et baculum duce illuc suum electum ducente recepit, sed a Seraphin, Strigoniensi archiepiscopo, ordinatur presbyter III° ydus Junii. Ordinandus ergo in episcopum mittitur Magunciam; sed quia Bechardus²⁾ eiusdem archiepiscopus infamatus de symonia fugerat a facie legati apostolici in Saxoniam, ad nutum imperatoris collaudantibus cunctis suffraganeis ecclesie Maguntine a cardinali Ruperto, Clementis pape legato,

in octava pasche, episcopus ordinatur VI° ydus Aprilis. Hic sedit annis XXII, mensibus decem, diebus XVII. Hermannus episcopus eodem anno vocatur ab abbatissa ad dedicandam ecclesiam sancti Petri in territorio Lundelumich³⁾ renovatam. Abbatissa autem episcopo obtulit pannum unius palme latum de velo sancte Ludmille, inter reliquias collocandum. Episcopus autem contempsit dicens: Sine domina vetulam in pace quiescere. Cui abbatissa: Noli sic loqui pater, nam deus per multa miracula nobis eam reddidit gloriosam. Episcopus indignans pannum illum proiecit in prunas ardentes et statim carbones levaverunt flamman, ita quod nec pannus extrahi potuit, nisi cessante flamma, et tunc non combustus, sed magis mundus aliqualiter est extractus. Tunc presul dans laudem deo in pixide cum aliis reliquiis veli particulam collocavit. Dedicata est igitur hec ecclesia, in honore sancti Petri anno domini millesimo centesimo tertio, quinto nonas Octobris.⁴⁾ Eodem anno Johannes electus est in episcopum Moraie.

Anno domini millesimo centesimo XXII° nonis Aprilis fuit ecclipsis lune media nocte, qua yudacum pascha celebratur.

Eodem anno vir sacer Hermannus virtutum lumine clarus, dominica illucescente in festo sancti Lamperti episcopi et martiris, cuius festum, dum vixit solempnissime celebravit, quia ex eadem linea traxit propaginem, scilicet de Traiecto, diem clausit extremum. Hic rexit Boemorum ecclesiam annis XXII, mensibus VI, diebus XVII. Hic Hermannus, nacione Lothoryngus erat, genere spectabilis, incognitis formidabilis, domesticis affabilis, morum qualitate incomparabilis, lucerna lucens, illuminans corda exemplo vite et verbo doctrine. Verum ad nostram eruditionem, qui cathedras cupimus vel temenus, audite. Hic cum videret infirmitatem suam invalescere, astantibus paucis circa lectum ingemuit et sic ait: Secretum meum michi, secretum meum michi! et [obtivit], paulo post [inquit:] hec olim debueram, cum sanus fueram, cogitasse. Hec in ambone loqui fateor, ergo quia pecca-

¹¹⁰⁰ tor peccavi, quia peccantes de peccato non redargui et potentes inique agentes non solum, ut debui, non correxi, sed honoravi et amavi, quos arguere et corrigerem et excommunicare debui. Postquam enim occubuit Wratislaus,¹⁾ quo nec fuit, nec erit dux melior, in hac terra floruit iniquitas, germinavit superbia, pollulavit fraus, dolus et iniusticia, et ego semper dolens dolui, quod michi cum bono duce [non] licuit mori. Ve michi, quia silui, quia apostatricem gentem non revocavi, nec in gladio anathematis pro Christo dimicavi, sed me ipsum et populum christianum passus sum per tactum manus cum gente non sancta pollui, sicut scriptum est: Qui tangit inmundam, inmundus est, et qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; aut que convenio Christi ad Belial? Apostatricem gentem dico Judeos, qui per nostram negligenciam relapsi sunt in iudaysum. Unde valde timeo, ne Christus michi hoc obiciat et proiciat me in inferiorem infernum; nam intempesto noctis silencio vox michi facta est dicens: Non stetisti ex adverso, nec dimicasti, nec opposuisti te murum pro domo Israhel, ut stares in prelio in die domini; nam populum domini non auro, non argento, sed Christi sa[n]guine redemptum per unam morbidam oviculam passus es contaminari et a celo sancto regno exterminari. Heu michi misero! qualem me esse vellem, quam diversus sum ab illo, qualis olim eram, et ut ipsem et michi displico, quia parum boni me fecisse video. Hiis dictis exspiravit, ut supra.

De Meynardo episcopo.²⁾

¹¹⁰¹ Post hunc anno domini millesimo centesimo XXII° Meynardus denus in ordine pontificum eligitur in Pragensem episcopum. Hic Meynardus sepulchrum sancti Adalberti innovavit auro, argento et lapidibus preciosis. Hic Meynardus accusatus est a duobus assassinis militibus, qui comprehensi fuerunt a principe, dicentes, quod ipsius consilio ordinaverant necem crudelissimam ducis gladiis toxicatis, cum quibus comprehensi fuerunt. Nam dux quodam die votatis comitibus duobus: En, inquit,

pre oculis sunt insidiatores vite mee, qui comprehendens et in concilio, ubi quasi tria milia personarum fuerunt, confessi sunt, quod quamvis primo multis inductionibus a quodam milite Wratislai solicitati fuissent, ut ducem occiderent, nec dedissent assensum; postmodum capellanus nomine Basit in tantum seduxit eos, quod perduxit ad Meynardum episcopum, qui post multas induciones et improperia suorum et iniurias factas eis a duce commovit auimos eorum et postpositis duobus digitis super sanctas reliquias juraverat eis, quod si ducem interficerent, dux sequens eo melior ad suam voluntatem eos divicii et honoribus exaltaret. Quibus promissionibus nos seducti talia presumpsimus digni morte; ibi enim istius coniuracionis inicium factum est. Educti autem de concilio post confessionem sequenti die cum medico quodam horrendo ludibrio et insolito supplicio sunt perempti, alii ceccati, alii capite sunt truncati, quorum omnium actor episcopus et capellanus ordinator publice sunt delati. O magna pacientia ducis! Dum illi trucidantur, capellanus, qui diu latuerat, missus forte a diabolo, convenit ad spectaculum et captus quasi similia est confessus et perpetuo catenatus, indulta sibi misericordia in vita. — Episcopus autem Meynardus turpiter sic infamatus ab Olomucensi et Bambariensi episcopis³⁾ et septem abbatibus per depositionem suarum stolarum est expurgatus. Cumque hec excusatio sufficiens minime videretur, remissus est ad concilium Maguntinense, in quo concilio coram suo metropolitano et aliis se excusat, dicens, necem ducis nunquam procuravit, sed solum, quod Wratislaus posset a carcere liberari. In quo concilio Innocencius tercius⁴⁾ fugiens a facie Petri Leonis, qui Rome occupabat papatum, cum quinquaginta episcopis et abbatibus pluribus et prelatis, excommunicavit eundem Petrum, deceptorem papatus, et Conradum regem et complices eorumdem extinguendo candelas. Maynardus autem taliter qualiter expurgatus in Pragam reversus est, contra quem iterum sui quidam confratres Pragenses insurgunt accusantes eum de predictis et aliis criminibus multis, sed ipse se decenter de omnibus ex-

¹⁾ Kniha přísluví kap. 27.

²⁾ Tenkráte byl v Mohuči arcibiskupem Ruthard, jak správně i Kosmas má.

³⁾ Zde přeměnil Marignola jméno abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, která se zvala Windelmuth na jméno místné Lundelumich.

⁴⁾ Jest to bezpochyby kostel sv. Petra na Poříčí v nynějším Novém městě Pražském.

cusavit et omnem iniuriam donavit illis, qui accusaverant eum.

Tandem missus est a duce Sobieslao in Vngariam, ut baptizaret filium generi sui cecati regis cum multis proceribus Boemorum, qui a predicto rege multum honorificenssusceptus est, quam quando intronizatus est in Praga. In die tamen pentecostes baptizavit filium regis, a quo rege dominis maximis remuneratus morbo invalescente in villa quadam episcopatus, cui nomen Selir,¹⁾ se deposuit et duci se visitanti et ad alia festinanti episcopus omnia, que de Vngaria receperat, resignavit. Post hec feliciter obdormivit, cuius venerandum funus Pragam portatum est. Heynricus autem, episcopus Olomucensis, qui funeralis exequias celebrabat, lacrimabiliter obtestatus est ducem Sobieslaum omnesque astantes, tam clericos quam laycos, ut si aliqui maligno spiritu magis quam veritate commotis contra miserum alienigenam habuissent, saltem tunc misero indulgerent. Expleto autem funeralis officio in ecclesia sanctorum martirum Viti et Wenceslai sepelierunt eum. Huius infortunia si quis magis scire desiderat, ad superiora recurrat.

De Johanne, preposito Wyssegradensi, electo in episcopum.²⁾

Johannes, prepositus Wyssegradensis, a deo predestinatus post Meynardum eligitur, non obstante multorum indicione in contrarium facta tam duci quam imperatori de ipso anno domini millesimo centesimo XXXV°. Quem imperator cum processione venientem pro investitura recipi jussit et ipse eciam personaliter sibi occurrit; quem pontificalibus insigniis redimitum misit ad presulem Maguncie consecrandum, quod eciam factum est XIII° kalend. Marcii gaudio magno. Dumque rediret, antequam venit Pragam, occurrentem in via ecclesiam dedicavit. Peragente autem eo ex more dedicacionis misteria nonis Marcii, signum magnum apparuit in celo. Solis enim rota quatuor circulis circumdata videbatur et fere trium horarum spacio permanxit. Presul autem Johannes veniens Pragam ad sedem suam cum magno gaudio est susceptus.

Incidens de quadam muliere contracta capitulum.³⁾

Eodem tempore cuidam mulieri contracte, que per plures annos jacuerat in lecto, ipsa sic sola jacentem, aliis omnibus festantibus in domo vicina, subito beati Johannes evangelista et beatus Gothardus pontificalibus induiti apparuerunt et eduxerunt eam subito et posuerunt eam in villam, que vocatur Slany, in ecclesia, quam quidam nobilis edificaverat in honore sancti Gothardi episcopi et confessoris, ubi sensit odorem mire suavitatis et vidit viros preclaros facie, laudes canentes deo, statimque sanata est. Cumque vellet inaures offere super altare, beatus Johannes prohibuit, dicens: Non modo, sed cras in tua ecclesia, et enarra mirabilia dei. Maritus autem suus domum reversus cum non inventisset uxorem paraliticam, quam dimisit, et undique quesitam penitus non inveniret eam, convocatis vicinis plorabant eam et ecce subito mulier ante hostium sana stelit et in crastino in ecclesia inaures obtulit, narrans omnia mirabilia dei.

Eodem tempore Olomucensis episcopus assumpta cruce de altari vadit predicare Prutenis et pa- rum profecit.

Eodem tempore scilicet anno domini millesimo centessimo XLII°, regnante imperatore Conrado nondum coronato, inter ducem Boemie Wladislaum, [qui] patruo suo Sobieslao in ducatu successerat, et inter Conradum, ducem Moraue, orta est discordia et bellum gravissimum geritur, Pragense castrum invaditur, monasterium sancti Georgii comburitur, moniales fugiunt extra Pragam ad ecclesiam sancti Johannis. Wladislaus, dux Boemie, contra Conradum, ducem Moraue, invocat auxilium regis Conradi, qui rex venit cum episcopo Sdico in auxilium ducis Boemie. Quo auditu dux Moraue cunctis vastatis fugit.

Anno domini millesimo centesimo XXX [IX]¹³⁹ Johannes Pragensis episcopus mense Marcii infirmari cepit et longa maceratus egritudine VI° ydus Augusti migravit ad deum. Sepultus est autem in capella sancti Gothardi episcopi et confessoris, quam ipse construxerat. Cui Silvester, abbas Zazauensis, per eleccionem succesit, cuius eleccio fuit irrita et inanis.

De Wratislao episcopo.¹⁾

1182 Valentinus episcopus obiit, cui successor Wratislaus,²⁾ qui in episcopatu ducatum tenuit. Anno domini millesimo centesimo LXXXVII° dux cum omnibus principibus terre sue et episcopus Wratislaus cum universo clero ad synodum cesaris sunt vocati. Romanus tunc imperator cum multitidine christianorum ultra mare in adiutorium christianorum protectus est et naufragio perit et in Anthiochia sepe- litur. Dux autem Conradus cum filio imperatoris in Apuliam rediens obiit et ossa illius in Pragam sunt relata. Wenceslaus dux de solio depellitur et Primsil dux efficitur et post tres menses de solio pellitur et civitas Praga in manus episcopi resig- natur. Anno domini millesimo centesimo nonagesimo tercio Wratislaus episcopus ab imperatore habuit vexilla ducatus pro se et suo ducello, non tamen obmittens nomen episcopatus. Qui dux et episcopus obiit anno domini millesimo centesimo nonagesimo septimo XVII kalend. Julii, cui successor in episcopatu Fredericus episcopus, qui obiit anno domini millesimo centesimo nonagesimo nono,³⁾ cui Daniel episcopus succedit.

1198 Anno domini millesimo C^o nonagesimo nono Primsil coronatus in regem, qui dimissa uxore sua duxit sororem regis Vngarie. Hic eciam rebellans 1202 Philippo regi, Ottoni imperatori fecit omagium, qui tamen anno domini millesimo ducentesimo rediit in graciam Philippi. Hic Philippus cepit Colonensem 1207 archiepiscopum. Eodem anno Cunegundis, filia regis Philippi, data est in matrimonium filio regis Pri- 1208 msil Wenceslao et eodem anno Philippus occisus est ab Ottone palatino et Otto Rome imperator efficitur.

1211 Anno autem millesimo CC^o undecimo rex Pri- msil Boemie rebellat imperatori.

1212 Anno domini millesimo ducentesimo duodecimo facta est allatio reliquiarum sanctorum Jacobi, Thome et Thadei apostolorum et Mauricii de Theutonia in Pragam. Fredericus, rex Cecilie, venit in Theutoniam. Anno 1214 domini millesimo ducentesimo decimo nono Daniel,

¹⁾ Srovnej pokračování Letopisu Kosmova, Prameny děj. č. II, str. 280, 281, 282—284.

²⁾ Má býti Brzetislav a tak i niže.

³⁾ Po Jindřichovi Břetislavovi následoval biskup Daniel II; Bedřich byl biskupem ještě před Valentinem od r. 1169—1179.

⁴⁾ Zpráva tato, jakož i obě předcházející, vzaty jsou dle pokračování kroniky Kosmovy složeného kanovníkem Vyšehradským. Prameny dějin č. II, 205 a 206.

¹⁾ t. j. Sekyř kostel.

²⁾ Pokračování Kosmy kanovníka Vyšehradského, Prameny děj. č. II, 221, 222.

³⁾ Tamtéž str. 225—227, 231, 235, 236.

stolice reservavit. In pariete eciam eiusdem ecclesie pictura ostendit. Dux Wratislaus,¹⁾ filius predicti regis, dormiens a sancto Petro fuit gravissime verberatus pro eo, quod circa eiusdem ecclesie canonicos dure procedebat. Verum quia vexacio dat aliquando intellectum, sequenti mane ostendit plagas et vestigia percussure et extunc predictam ecclesiam innovavit, donis multiplicibus ampliavit, coronam auream in ea suspendit pondere marcarum XII, argenti vero octoginta, es et ferrum sine numero optulit, pavimentum politis lapidibus exornavit et Romana ecclesia privilegiis communivit, Karolus autem, quartus, Romanorum imperator et semper Augustus, Boemie illustrissimus rex, eam gloriouss effect. Nam altare,

ubi sanctus Petrus apostolus vadens Romam missam — celebravit in portu Pisano in exitu maris, in quo, dum post eum beatus Clemens successor die dedicationis ecclesie eiusdem, quam cum multis episcopis consecravit, missam celebraret, in signum divinum tres gutte sangwinis de naso eius ceciderunt, quem lapidem predictus Karolus secari fecit per medium et per papam Innocencium,²⁾ nunc sedem apostolicam gubernantem, iterum consecratum ad predictam ecclesiam deportavit, ut sit ibi beati Petri sedes et specialis mansio in perpetuum sicut Rome ad laudem domini nostri Jesu Christi, cui laus et gloria semper, amen.

Et sic est finis huius cronice Boemorum.

¹⁾ Má býti Sobieslaus.

²⁾ Jest to papež Innocenc VI, který byl papežem od r. 1352—1362.

SEZNAM JMEN OSOBNÍCH A MÍSTNÍCH

sestavil V. Schulz.

(Číslo znamená stranu.)

- Aaron, bratr Mojžíšův 493, 515, 577, 578, 580, 583, 585, 589; A. dům 581; — A. hůl 584; — Aaronovo pokolení 580.
 Abacuc, Abakuk, v. Habakuk.
 Abagar král 497.
 Abasty, město na řece Nilu, jižně od Egypta 497.
 Abdiáš, Abdias, prorok israel. 582.
 Abdon, mučedník, 455.
 Abel, syn Adamův, 493, 503, 504, 530, 540, 577.
 Abiron, protivník Mojžíšův, 337, 369.
 Abraham, syn Thare-úv, 425, 438, 452, 497, 502, 504, 508, 511—514, 576, 578, 582.
 Absalon, Absolon, syn Davidův, 425.
 Accon, Accaron, Ackers, Ptolemais, přístavní město v Syrii, 234, 320, 477.
 Aco, Azzo, v. Azzo.
 Adab, Atad, místo v Palestině za Jordánem, 438.
 Adalbert, Albertus, arcibiskup [chybně: řezenský, mohučský] magdeburšký 308, 533.
 Adalbertus, v. Vojtěch.
 Adam, 492, 493, 494, 498—505, 508, 510, 512, 514, 516, 577, 582, 588; synové Adamovi na Cejloně, 505; vrah Adamův na Cejloně, 508.
 Adauetus, mučedník, 455.
 Aday, učedník Kristův, 593.
 Adda, Ade flumen, levý přítok ital. ř. Pádu, 345, 376, 401.
 Adiže, Adige, Athesis, Ataz, ř. ital., 353, 383; údolí A., Archisytal, archyský údol, Arthisi vallis, 351, 382, 407.
 Adleta, Aleyta, Alhedis, Alheida, dcera Ondřeje I., krále uherského, chof Vratislava krále českého 309, 310, 541.
 Adleta, Alleyd, dcera vévodky uher. Almusa, chof Soběslava I., knížete českého, 560, 561.
 Adolenus, v. Odolen.
 Adolf, král německý a římský, 203, 235, 293, 321.
 Adremon, 423, 425, 438.
 Adrianus, v. Hadrian.
 Affenstein, v. Auffenstein.
 Afra, Affra, mučednice, 455.
 Afrika, Africa, 455, 457, 507.
 Agac, v. Feragacius.
 Agag, král amalekitský 581.
 Agapet, Agapitus, papež I., 458; Agapet II., 462.
 — jahen, mučedník 454.
 Agar otrokyňe, matka Ismaelova, 513.
 Agatha, mučednice, 455.
 Agato, papež, 459.
 Agay, učedník Kristův, 593.
 Aggeus, prorok israel., 582, 584.
 Agnes, v. Anežka a Kunigunda.
 Agordo, Agordum, m. ital. v Benátsku na ř. Piavě, 354, 383.
 Achab, král israelský, 583; Achabův dům, 359, 388.
 Achaja, Achaia, Řecko co provincie římská, 592.
 Achaz, Achas, král judský, 579, 587.
 Achilleus, kněz kardinál tit. sv. mučedníků Nerea a Achillea Petr, v. Petr de Rosiers.
 Akvilej, v. Aquileja.
 Akzo, v. Azzo.
 Alanové, národ asijský kmene sarmatského, 495, 496, 507.
 Alarich, Alarius, král gothskej, 457.
 Alba [Longa], staré m. v střed. Itali, 517; Albáné, Albánští králové, Albánské království, 517.
 Albert, hrabě bavor., bratr Lutgardy, manželky Břetislava II., knížete, č. 547.
 — Albrecht, nemanželský syn Jindřicha Korutan, 363, 391, 412.
 — hrabě, 556.
 — starší bratr Mastina della Scala, 355, 384.
 Albertiz, v. Albrechtice.
 Albertus, Albrecht, v. Vojtěch.
 Albrecht, Albertus, syn Rudolfa krále římského, vévoda rakouský, král římský, 203—205, 208, 213, 236, 293—295, 319—321, 462, 479, 519, 526, 575.
 Albrecht II., vévoda rak., 349, 380, 405.
 Albrechtice, Albertiz, ves v Hradecku, 197.
 Albulá, řeka v střední Itali, nyní Tibera, 517.
 Aldenburg, Aldenburg, v. Altenburg.
 Aleppo, Alep, Halep, město v Syrii 497.
 Aleš, Alexius sv.; klášter sv. Alexia v Římě, 533.
 — Alexius, Allelius, župan 543, 544.
 Alexander II papež, 464, 469, 603; Al. III, 465; A. IV, 313, 474, 521, 565, 569, 603; A. V, 453.
 — Alexandr, Allexandr Veliký, král makedonský, 24, 254—256, 261, 496, 513, 516, 517, 576, 584.
 Alexandrie, město při ústí řeky Nilu, 453, 456; cirkev alexandrijská, 592, 594; František z Alexandrie, z řádu Menších bratří 495.
 Aleyta, Alhedis, Alheida, Alleyd, v. Adleta.
 Allagardia, v. Guarda.
 Almania, Álmanie, v. Německo.
 Almoš, Almus, vévoda, bratr Kolomana, krále uher., 560.
 Alpy, Alpes, 344, 362, 401, 515.
 — Florentské, Alpes Florencie, 513.
 Alprecht, v. Vojtěch.
 Alricus, v. Alarich.
 Alsacia, Alzacia, v. Elsasy.
 Altenburg, Aldenburg, Aldenwurg, Altenburg, město saské; hrabě z — 78, 272.
 Altissiodorum, Altyziodolenský, v. Auterre.
 Alžběta, Elisabeth sv., matka sv. Jana Kř., 520, 588.
 — Elizabeth, Helisabeth atd., sv., sestra Bely IV, krále uher., 312, 313, 472, 603.
 — chof Václava II, krále českého, 321.
 — Václavovna, dcera Václava II, a manželka Jana Luc., 209, 223, 224, 234, 236, 296, 339, 348, 372, 379, 396, 404, 482, 520, 521, 575, 576.
 Amalekité, Almalech, kmen arabský, jižně od Mrtvého moře, 581; král a. Agag, 581.
 Amazonské paní, Amazonské pany, die Amazonitischen frauen, Minngotin 24, 254—256, 261.
 Ambrož sv., Ambrosius, biskup milanský, 456, 457, 588, 592.
 Amo., prorok israel., 582.
 Amplaos, učedník Kristův, 593.
 Amulius, syn Procaxe, krále albanského, 517, 518.
 Anaklet, Anacletus, papež, 453.
 Anastasius, papež, Anastasius II., 457; Anast. III, 462; Anast. IV, 465.
 — císař, 457; A. II, [Filip A.], 459.
 Anastomis, v. Avoscano.

Ancona, m. ital.; Vavřinec z A. řádu Menších bratří 495; marka Anconská, Anchionitana, Anchioicina marchia, anakonitánská m., 345, 376, 401. Ancus Marcius, [chybně] Anthonius, čtvrtý král řím., 519. Andigetus, v. Bongajo. Andreas, Andres, v. Ondřej. Anežka, Agnes sv., abatyše u sv. Františka, dcera Přemysla I., krále českého 313, 319, 473, 477, 521, 565, 603; dvůr [klášter] sv. Anežky 307. Anežka, [chybně] Alžběta, Elizabeth, dcera Přemysla II., krále č., 321, Anglie, Engeland, Engiland, 340, 372, 396, 397, 507, 579; král A. 228, 297, 340, 361, 362, 372, 390, 396, 411, 481, 482; první biskup A. Augustin, 591. Anchonitana, Anchioicina marchia, v. Ancona. Anicet, papež, 454. Anna, prorokyně žid., 587, 589. — dcera Václava II., krále č., chof Jindřicha Korut, 294, 348, 379, 404. — dcera Jana Luc., krále č., chof Otty, vévodky rakouského, 348, 349, 379, 404, 405. Anoschan, v. Avoscano. Anrayta, v. Orange. Anroys, vykladatel Aristotela, 576. Anselm, Anselmus, sv., arcibiskup canterburský, 428. Antenor, hrdina trojský, 516. Antheros, papež, 454. Anthonius, v. [správně] Ancus Marcius. Antichrist, 505, 583. Antiochia, Anthiochia, město v přední Asii, 591–593, 603; cirkev antiochenšská, Anthiocena ecclesia, 452, 594. Antiochus, Anthiochus, král syrský, 584. Antonín sv., z rádu Menších bratří, 472. — opat, 456. Antonina sv., zvon v Zaytonu, 500. Antonius, císař řím., 453. Apila, učedník Kristův, 593. Apis, po smrti Serapis zvaný, král aragivský, potom egyptský, 513. Apokalypse, Apocalipsis, kniha sv. Jana evangelisty, 577, 591–593. Apolinař, sv., Apollinaris, 123, 124, 280, 453; kostel sv. Apolinaře v Sadské, 124, 132, 281. Apulie, Apulea, krajina v jižní Italii, 472, 476, 603; král apulský Robert, v. Robert. Apulové, Apuli, národ ve Velkém Řecku usedlý 522. Aquilaris, v. Jan evangel. Aquileja, Akvilej, Aquilegia, město ital. v Benátsku, 353, 382, 409; cirkev aquilejská, Aquilejensis ecclesia, 592, 594; chrám p. Marie A. 364, 392, 413; diecéze aquilejská, 364, 391, 413; patriarcha aquilejský, 363, 391, 412. Aquino, m. ital. v Kampanii; sv. Tomáš z Aquina, bratr rádu kazatelského, 480. Aquisgranum, v. Čáhy.

Aquitanie, krajina v jižní Francii, 340, 372, 396, 589. Ara coeli v Římě, sídlo Menších bratří, 519, 588, 589. Arabové 454, 502; zlato arabské, 239. Aram, v. Haram. Ararat, Paris, vrch v Armenii, 505, 506. Arbatus, prefekt krajiny medské, 518. Arbea, město v Palestině, 504. Arberkér, 240. Arco, Arto, město v již. Tyrolích; pán, hrabě z Arco, 363, 391. Ardek, v. Hardegg. Arelatské království, Arelatense regnum v již. Francii, 483. Arfaxat, syn Semí, 507, 508, 511. Argivské království, Argivorum regnum, 513, 517. Argivští, Argiui seu Greci; pátý král argivský, Triasus, 515. Argos, Argus, král argolický, 513. Archisytal, archyský údol, v. Adiže. Architremus, básník římský, 424. Aristobolus, učedník Kristův, 593. Aristoteles, Aristotiles, řecký filosof, 431, 439, 492, 518, 576, 581. Arkadius, Arcadius, Archadyus, císař byzant., 456. Armagnac, Arminiacum, Armoniako, Armonako; hrabě z —, velitel spojených vojsk královských a papežských v Itali, 345, 346, 377, 401, 402. Armalek, Armalec, m. v císařství Mongolském v Asii, 495. Armenie Menší, krajina přední Asie, 506; Paris, vrch armenský, 505; Ararat, vrch arm., 506. Arnošt [z Pardubice], Arnestus, arcibiskup pražský, primas český, 493, 522. Arnulf, Arnulfus, král něm. a císař římský, 460, 461. Aroes, v. Ares. Arthisi vallis, v. Adiže. Arto, v. Arco. Ascanius, syn Eneí, 516–518. Ascenez, praotec Réků, 522. Asclonita, v. Herodes. Asie, Asya 455, 592; Menší, Malá Asie, 516; Větší A., Maior, 507, 510. Asmoneovci, semen Asmonay, přijmí žid. králu Makabejských, 585. Ašer, syn Jakubův z Selphy otrokyně, 514; pokolení A. 592. Assisi, Assissium, m. v střed. Italii; sv. Klára z Assisi, v. Klára. Assurus, král perský, 571. Assur, syn Semí, 511. Assur, syn Semí, 511. Assyrie, Assyrská říše v Asii, 497, 511, 512, 517; král a. 518; Ninus, Sapor, Sardanapal, Cyrus, v. Ninus atd. Assyrové, Assyrii, 497, 515, 516. Atad, v. Adab. Ataz, Athesis, v. Adiže. Athalia, Atálie, královna judská, 583. Athénané, Attienenses, 512, 515–517. Atheny, Athenea, m. řecké, 437, 452, 516; areopag athenský, 517. Atlas, Atlans, vrch v Africe, 515. Atreovci, Atrides, 437. Atropos, jedna ze Sudiček, 319, 434.

Attalans, Attelans, bratr Prometheův, 515; dcery A. 516. Aufenstein, Aufstein, Affensteyn, Aufsteyn, hrad v Tyrolích při hranicích korutanských, pán z A., Offinstein, hrabě korutanský, 220, 296, 349, 380, 405. Augustin sv., biskup v Hippo, 357, 386, 398, 436, 451, 456, 457, 492, 493, 498, 508–509, 510, 512, 513, 515, 519, 576, 577, 580, 590; řád aug. a klášter aug. v Pavii, v. Pavia. Augustin I., biskup anglický, 591. Augustus, C. Jul. Caesar Octavianus A., císař řím., 587–589. Aula Regia, v. Zbraslav. Auoschanus, v. Avoscano. Aurayta, v. Orange. Aurelian, Aurelian, císař římský, 455. Aurelius Seuerus, Alexander, císař řím., 454. Aurentur, Aurentur, v. Tauru. Ausk, v. Ústí. Austria, v. Rakousko. Australes, v. Rakouské. Auxerre, Altissiodorum, m. franc. jv. od Paříže; biskup a., altyziodolenský, Petr, v. Petr de Rosiers. Aventin, Aventinus, král albánký, 517. — Auentinus, vrch v Římě, 517. Avignon, Auion, Avinio, Avion, město franc. na řece Rhône, 362, 368, 389, 390, 395, 411, 417, 482, 483, 494; biskup av., 482, 483. Avoscano, Jacobo Quadagnini da — Anastomis, Anoschan, Auoschanus, pán hradu Buchensteina, 353, 383, 409. Azzo [dei Visconti], Aco, Azzo, Akzo, signore milánský, 341–343, 373, 374, 398, 399. Baal, bůh foenický; kněží B., 430; prooci B., 583. Babemberg, Babenberg, v. Bamberg. Babylon, Babel, Babilon, Babilonia, m. na ř. Eufratu v přední Asii, 502, 511, 512, 517, 518, 584, 586, 587; král, panovník b., 508, 511; kníže b. Nabuzardan, 584; řeč b., Bagbel, 511; věž b., 5, 257, 298, 493, 510. Babyloňané, 587. Bacus, moře v Asii, tvořené rajskou řekou Phisonem, 497. Bakarie, v. Beccaria. Bala, otrokyně Jakubova, 514. Balaam, Balam, prorok žid., 581, 586, 587. Bamberg, Babemberg, Babenberg, Bamberg, Bamburg, Famberg, město bavorské v horních Francích, 537, 560, 561; chrám p. Marie a sv. Jiří v B., 537; biskupství B. 308, 484; biskup b., Babiensis, Bamburiensis ep., 475, 551, 557, 560, 572, 601. Banatensis civ., v. Rouen. Barachiaš, kněz žid., otec Zachariáše proroka, 583. Baratops, jedna ze Sudiček, 319, 434.

Barga, Barče, Barzen, Barzem, hrad v Garfagnaně, severním to hornatém území města Lukky, 344, 375, 400. Barnabáš, Barnabas, apoštol, 591–594. — polský poustevník, 76, 271, 309, 467, 537. Barnim, Barnyn, kníže štětinský, 483. Bartolomej sv., apoštol, 592; den sv. B., S. Pertelmentag, 243, 292, 539; kaple sv. B. při kostele praž., 565. — hrabě z Veglie a Senji, 352, 353, 382, 408. Basilej, m. švýcar. na ř. Rýnu; biskup bas., Basiliensis ep., 318. Baruch, prorok, 435, 438. Basit, v. Božík. Bassano, Bassanum, Bosanum, m. ital. v Benátsku, 353, 383, 409. Bautczenn, v. Budíšin. Bavor [ze Strakonic], der von Beirn [chybně], pán č., 209, 294. — vznešený B. Fridrich [hr. z Bogen], 557. Bavori, Bavorčici, Beigern, Beyern, Ge- buren, Payern, Peyer, 133, 134, 144, 185, 186, 187, 230, 277, 282, 284, 290, 291, 351, 382, 407, 479, 558, 561, 565, 572. Bavorsko, Bavery, Bauaria, Bavorská země, Beieren, Peyer, 152, 186, 188, 231, 291, 301, 348, 352, 355, 361, 363, 379, 382, 384, 390, 391, 404, 410–412, 474, 476, 481, 523, 547, 554, 558, 565, 566, 572. Bavory, vévodova, vévodové, 186, 205, 291, 313, 399; Ludvík, Otto, Jindřich, Ludvík císař a syn jeho Ludvík, Jindřich, šváci Karla IV., Jan, Rudolf falckrabí, Rupert mladší falckrabí, v. Ludvík, Otto atd. — vládaři B. 352, 382, 408; moře B., m. Venetum, 515. Beneda, Benada, udatný Čech, 102, 276, 545. — Bena, pán č. sídlem v Milčicích, 124. Benedikt sv., opat, 457–459; řád, zákon sv. Ben., ordo nigrorum monachorum, 65, 234, 269, 457, 532, 595; klášter jich na vrchu Soboru, 51, 266. — papež I., 458; B. II., 459; B. III., 460; B. IV., 462; B. V., 463; B. VI., 463; B. VII., 463; B. VIII., 464; B. IX., 464; B. X., 464; B. XIII., Tolosánský, 362, 368, 390, 395, 411, 417, 466, 480, 494. — Benedictus, polský poustevník, 76, 271, 309, 464, 467, 537. Beneš, Benesch, Borsch, pán č., 194, 242, 292. — [z Bechyně], Benessko, bratr Miloty a Tobiáše z Bechyně, biskupa praž., 317. Beneš z Choustnika, pán český, 476. — z Wartenberka, pán český, 211, 480. Benešek, bojovník u Crecy, 240. Beneventani, Beneventani, obyv. v již. Italii — Velkém Řecku — 522. Benjamin, Benyamin, syn Jakubův, 514, pokolení B., 581, 592. Berg [a Jülich], Hory, Mons, Montes, město a vévodství v prus. provincii Porýnské; hrabě z B. 352, 361, 382, 390, 408, 411.

Bela, Bella, král uherský II [slepý], 560, 561; B. IV, Wilen, bratr sv. Alžběty, 190, 312, 313, 317, 478, 568, 569; Bela mladší, syn Bely IV, 313, 314, 317, 570, 571. — v. [správně] Ladislav IV. Bělá, Béla, ves v Litoměřicku, 556. Belarer, Berlär, Berlarium; Jilji de B., vladár v Reggiu, 344, 376, 400. Bele, Belin, v. Bílina. Belial, 601. Bella, v. Bela. Belluno, město ital. v Benátsku, Belyn, 342, 353–355, 363, 374, 383, 384, 391, 409, 412; vládař b. Endrigetto da Bongajo, měšťan B. Sudracius da Bongajo, v. Bongajo. Beltram, Beltrandus, Bertraldus, kardinál ostienský, legat papež. v Lombardi, 345, 376, 401. Beltram Zebinský, Petran Cebicensir, rytíř, č. 197. Beluauensis, Belvacký, v Beauvais. Belus, syn Nemprotův, 507, 511, 512. Belvicino, hrad ital. v [Benátsku], Belvesin, 363, 391, 412. Bely, v. Bílina a Belluno. Bemen, Bemenland, Bemin, v. Čechy. Bemin, dy B., v. Čechové. Benisch wald, v. Bavorsko. Bena, v. Beneda. Benátky, Veneciae, Venetorum civitas, město italské, 354, 363, 383, 384, 412; městane b., Benátečné, Venetiger, Veneti, 352–355, 381–384, 391, 408, 409; biskup B. 341, 373, 397. Bezelieel, syn Uriúv, stavitel stánku božího, 579. Beso, opat strahovský, dříve kanovník kolinský, 562. Bethel, město v Palestině, 430. Bethlehem, Bethleem, město v Palestině, 337, 370, 452, 456, 520, 580, 581, 588. Bethehemita, 581. Betsaida, Bethsayda, město galilejské v Palestině, 592. Bayern, v. [správně] Německá říše. Bezdež, Bezdež, hrad v Boleslavsku, 242, 574. Bezermínové, Vezzerminii, 569. Bigon, delfin viedenský, v. Vienne. Bílý mnich; řád b. m. s červeným křížem, der weiszin monich orden mit dem roten crucze, 235. Bielina, hrad a město v Litoměřicku, Belyn, Bely, Bielina, 89, 177, 274, 289; župa b., provincia Bielina, 527. — Bele, Belin, Bielina, říčka v sev. Čechách, 13, 259, 525. Bipert, Bipertus, opat, 234. Bisancium, v. Caříhrad. Bisignano, město v Kalabrii; biskup bis., Bisygnanensis ep., bratr Jan z Marignoly, též Jan z Florencie zvaný, 492–494, 519. Bladywoj, v. Vladivoj. Blanka, Margareta dieta Blancza, sestra Filipa VI., krále francouzského, chof Karla [IV], 339, 340, 348, 372, 373, 379, 396, 397, 404. Blasta, v. Vlasta. Blh, Bleho, pán český, 476. Blois, m. franc. na Loiře; Petr z B. Blesnensis, diakon londýnský, 423, 424, 430. Blow, Blow, ves v Žatecku, 480; Myslata, pastýř v B. 480. Bnatha, v. Mnata. Bodibrad, v. Poděbrady. Boemia, Bohemia, v. Čechy. Boemus, Bohemus, v. Čech. Bohuta, Bohutha, v. Kukata.

Bojiště, místo stranou mezi Prahou a Vyšehradem, blíže kostela sv. Štěpána na Novém městě, Begist, Bogisceze, Bogist, Walstat, Waygist, 23, 120, 154, 158, 280, 286.
Bolaner, v. Poláci.
Bolan, v. Polská země.
Bolek, Polco, Polek, Polko, Boleslav IV, kníže slezské, pán minsterberský, 350, 380, 381, 406.
Bolek, Bolco, kníže svídnické, 365, 393, 414.
Bolek, rytíř v boji u Crečy, 240.
Bolesa, bojovník Břetislava, syna Břetislava II, knížete českého, 559.
Boleslabs, v. Boleslav.
Boleslav, kníže české I, 52, 50—62, 64, 232, 245—248, 266—269, 307, 462, 463, 466, 467, 526, 530—532, 541, 595; B. II., 64, 67, 232, 246, 248, 269, 270, 307—309, 462, 463, 467, 521, 526, 531—534, 538, 595; B. III., Wlatislaus, 67, 68, 232, 270, 309, 467, 526, 534, 535, 596.
— syn Vratislava I, krále českého, 310.
— [chybně] v. Břetislav I, Soběslav I. a II, Vladislav II, a Fridrich.
— Chrabrý, kníže a král polský, Meska, Mezka, Mezko, Měšek, 68, 69, 72—74, 76, 88, 270, 271, 274, 308, 535, 537—539, 596.
— II Smělý, syn Kazimíra, krále polského, 538.
— III Křivoústy, [chybně] Wratislaus, král polský, 548, 549.
— V Stydlivý, Kazko, král polský [vědova krakovský], 569, 573.
— Lokýtek, v. Vladislav Lokietek.
— III, kníže břežské, bratr Jindř. VI, knížete vratislavského, 350, 381, 406.
— Volko, kníže opolské I, 478, 479; B. III. 483.
— Mladá, hrad a město české, 65, 246, 248, 269, 301; Boleslav Stará, město české, 4, 52, 59, 64, 85, 86, 88, 246, 248, 249, 257, 268, 269, 273, 274, 300, 307, 309, 355, 384, 462, 464, 466, 467, 531, 596; kostel b. 600; probošt b. Herman, 600.
Bologna, Bononia, město italské, 344, 345, 352, 376, 400, 401, 509; obyvatelé B. 352, 382, 408; kardinál B. 483; učení B. 481.
Bomschin, dy B. gestin, v. Čechové.
Bongajo, Bongagio, Bongogia; Sudracius da B., měšťan bellunský, 353, 383, 409; Endrighetto, Andigetus, da B., vzněšený měšťan a vládař bellunský, 354, 355, 383, 384.
Bonifac papež, I, 457; B. II—V, 458; B. VI, 462; B. VII, 463; B. VIII, 466, 459.
— jahen, mučedník, 457.
— [král lombardský a burgundský], markrabí toskanský, 310.
Bononia, v. Bologna.
Booz; chot jeho Ruth, 581.
Borecius, v. Bozej.
Bordeaux, Burdegala, Burdekala, Portegal, město franc. v Aquitanii, 340, 372, 397.

Borek, Borzek, Worsk, vládař, 161, 287.
Boreš, Borsso, B. z Oseka, pán č., 476.
[starší z Risenburka], Borsz, Worsk etc., 180, 290, 312, 313, 374; B. [mladší] z Risenburka, 191, 291, 315.
Bereyus, v. Božej.
Bořivoj, Borziwingt, Burziwoy, Worziwog, Worziwius atd., kníže české I., 48, 49, 51, 52, 231, 234, 265, 266, 299, 306, 307, 461, 462, 466, 521, 526, 528—530; B. II., 111, 112, 115, 119, 120, 122, 127, 130, 132, 232 278—283, 310, 311, 469, 526, 547—553, 556.
Borsena, Borzienha, Borzyna, v. Božena.
Borsch, v. Beneš.
Borss, Borsz, v. Boreš.
Bořiwingt, Borziwoy, v. Bořivoj,
Bosa, v. Božej.
Bosáci, v. Menší bratří.
Bosanum, v. Bassano.
Bosena, v. Božena.
Bořňané, Bosnenses heretici, 569.
Bouan, her B., v. Kováň.
Bourbon, Borbon, Burboysz, kníže B. z pokolení králů francouzských, 349, 380, 405; dcera jeho Beatrix, [Svatotchna], manželka Jana krále č.
Boym, Slovan prý jakýs, od něhož jméno má Bohemie, 522.
Bozazlaw, v. Pobraslav.
Bozonia, v. Prešpurk.
Božej, Borecius, Boreyus, Bosa, Bozen, Bozey, Bozyge, Ěusa, Wozey atd., z rodu Vršovců, 110, 115—117, 278, 279, 547—549, 552; syn, synové B., 116, 117, 553, 597.
Božena, Borsena, Borzienha, Borzyna, Bosena, Boza, Bozana, Bozyena, atd., chot Oldřicha, knížete č., 82—84, 246, 248—252, 273, 308, 535, 540.
Božetěcha, Bozeteča, chot dějepisce Kosmy, 556.
Božík, Basit, Busic, kaplan Soběslava I., knížete č., 559, 601.
Brabant, Brabanten, Bravanti, Proabantir, 143, 284; brabantský, vévoda, kníže, 348, 361, 379, 390, 401, 404; Marketa, dcera knížete b., chot císaře Jindřicha VII., 339, 372, 396.
Bračislav, v. Břetislav.
Bramini, Bramani, knížení Indů, 505.
Branibor, Bramburk, Brandenburg, město pruské na ř. Havole, 368, 395, 416; biskup b., 574.
Braniborsko, braniborská marka, 319, 365, 393, 414; markrabí b., 196, 237, 292, 361, 390, 411, 474, 475, 519, 566, 567, 569, 571, 573—575; Otto III a synové jeho Jan i Otto, Valdemar, Ludvík, v. Otto, Jan atd.
Braticzlab, Bratislab, v. Vratislav.
Bratislav, Briczlab, v. Břetislav.
Brabant, v. Brabant.
Brawnczweg, v. Brunšvicko.
Brdo, Brido, nyní Wartha, hrad v Slezsku, 547.
Breslaw, Bresslaw, Breszlaw, Bretslab, v. Vratislav.
Bresnicz, v. Vřešťov.

Břetislav, Boleslaus, Bračislav, Bratislav, Břečislav, Priczlab, Brzeczislaus, Brzyceczyslaw, [chybně] Otto, Wratislaw, atd., kníže č. I., 84—87, 89, 92, 93, 232, 246—252, 273—275, 308—310, 464, 467, 468, 526, 535, 536, 538, 540, 596, 597; B. II., 103, 107—110, 232, 276—278, 309, 310, 469, 526, 544, 546, 547, 552, 559, 560, 599, 601; B. syn Břetislava II., 127, 128, 281; B. III [Jindřich], kníže a biskup praž., 157, 232, 286, 470, 526, 603.

Břevnov, Brunow, [chybně] Strahouia, klášter u Prahy, 532, 557; mnich br. Vintíř, 309; kronika br., 4, 257.

Březísslab, Břiczlab, v. Břetislav.

Brido, v. Brdo.

Brieg, m. svýcarské na řece Rhôně; montes Brige, hory Brixské, 341, 373.

Britanie, 454; král br. Lucius, 454; v. i Anglie.

Britanové, Britanni, 435.

Brixen, město v stř. Tyrolech, Brixia, 341, 342, 351, 373, 374, 381, 398, 407; biskupství B., Prixiensis diocesis, 351, 363, 381, 391, 407, 412; biskup Matěj, v. Matěj.

Brloh, Burloh, ves č.; Jan z B., komorník Neplachtiv, 451.

Brno, Brunna, Brünne, město morav., 106, 243, 277, 318, 321, 545, 547, 573; B. hrad, 349, 379, 405; Mikuláš z Brna, biskup Tridentský, v. Mikuláš.

Brod [Uherský], město morav., 226, 297.

Bruck, v. Most.

Brunna, Brünne, v. Brno.

Bruno, Brumo, opat, zakladatel rádu Kartusiánského, 234.

— [hr. z Holštejnaj], rodem Sas, biskup olomoucký, 312, 317, 318, 473, 566, 568.

Brunow, v. Břevnov.

Brunšvicko, Brawnczweg, Brunswick atd., věvodství Německé; sestra knížete z B., 341, 348, 373, 379, 398, 404.

Brunšvik, [Braunschweig], Brunswig, hrad a hl. m. věvodství Něm. téhož jména, 560.

Brusnice, Bruska, Bern, Brusinica, Bruzinica, potok pod hradem Pražským, 119, 280, 526, 574.

Brutus, Říman, vrah Caesarův, 519.

Brux, v. Most.

Brz..., v. Přibyslava.

Budějovice, Budivojovici, Budweys, Budyegeulicz, Wisbud, atd., město v Čechách, 194, 242, 317, 476; Čéc z B., v. Čéc.

Buchenstein, Budensteyn, hrad [v Tyrolích] k panství Bellunskému patřivší, 353.

Budín, Buda, Offen, Ofin, hl. město uherské, 204, 293, 352, 382, 408.

Budišín, Bautczenn, Budeschin, hl. město Horní Lužice, 165, 287, 361, 368, 390, 395, 411, 416.

Budivoj, Budwoj, Budyvog, Worziwouis, jednatel knížete Svatopluka, 112, 278, 550.

SEZNAM JMEN.

Budyně, město v Litoměřicku, 229.
Buk, ves v Táboršku, 476.
Bulhaři, Bulgariae gens, 532, 569; kníže B. 571; Rostislav, kníže B. 474, 475; dcera jeho Kunigunda, v. Kunigunda.
Burbon, Burboysz, v. Bourbon.
Burgundia, v. Burgundsko.
Burdegala, Burdekalá, v. Bordeaux.
Burgeleins, Burgelyns, Burglisz, Burgslozs, v. Křivoklát.
Burgstall, Burchstall, hrad v Tyrolsku; Valdemar z B., 355, 384.
Burgundané, Burgundi; Gallové, kteří i B. se nazývají, 522.
Burgundsko, Burgundia, Burgundia, 341, 373, 398, 482; král v Lombardii a B. Bonifac, 310; dcera jeho Matilda, v. Matilda; Beatrix, dcera vévodky b., chof Fridricha I. císaře, 563; biskup v Asii Richard rodem B., 495.
Burkhard, Burchardus, vyslanec krále německého, 553.
Burloch, v. Brloh.
Burziwoy, v. Bořivoj.
Busa, v. Božej.
Busco, v. Bušek.
Busic, v. Božík.
Buskovic, v. Buzovic.
Bussere, dy —, v. Nahačí.
Bustiwicz, v. Hostivít.
Buš k, Busko, Bussko z Vilhartic starší, 350, 380, 406; mladší, 363, 391, 412.
Buzovic, Buzův syn, Buskovic, Russowecz, Dětříšek B. 125, 281.
Bydžov, město české; měšfané b.; Bydžované, 212.
Bysinianensis, v. Bisignano.
Caath, syn Leviho, 580.
Cadanum, v. Kadaň.
Cadorské údolí, Cad, Cadubrii vallis, Caduby, Gad, Kadubrie, v. jv. hranicích Tyrol, 353, 363, 383, 391, 409, 412.
Caesar, v. Julius.
Caesarea, Cesarea, m. v Palestině, 593; biskup C. Cornelius, v. Cornelius.
Caffa, v. Kaffa.
Cáhy, Aquisgranum, město nyní v prus. provincii Porýnské, 460, 463, 533.
Cainan, Cayuan, syn Enosův, 505.
Caius [Caesar Caligula], císař římský, 452.
Calabri, Calabria, v. Kalabrové, Kalabrie.
Calcedon, v. Chalcedon.
Caldei, v. Chaldeové.
Caldinacio, Sicco de C., episcopus Feltrensis, 353, 383, 409; z Caldinače, Caldinanus.
Calis, v. Kališ.
Calixtus, v. Kalixt.
Calvaria, v. Kalvarie.
Cambalec, v. Pekynk.
Camerer, v. Kámen.
Camino, Kamino, páni z K. 353, 383; páni z K., hrabě z Cenedy, 363, 391.
Campsay, v. Nanking.
Canaan, v. Kanaan.
Canne, Cannae, městys v. Apulii, 435.
Canterbury, m. v Anglii, arcibiskup C. Cantuariensis, Canturienský, Kantuariensis, sv. Tomáš, 312, 470.
Capadoci, v. Kapadokové.
Capitolium, vrch a hrad v Římě, 588.
Capraliens lacus, 518.
Caramora; Phison, řeka v ráji jinak C. 497.
Carbalto, v. Collalto.
Cardi lacus, v. Gardské jezero.
Cařhrad, Constantinopolis, Bisancium, 456, 465, 591, 595; biskup cař. Nestorinus, 529.
Carmen, chof Latina, krále v Latiu, 561.
Carniola, v. Krajina.
Carrara, Corraria, Karrarie; oni [z C. Marsiglio a Ubertino], da C., vikáři v Padově, 354, 384.
Cartassi, v. Kartasi.
Carthago, v. Karthago.
Carus, Cladius, Říman, císař, 455.
Cassandra, 550.
Cassianus, spisovatel cirkevní, 457.
Cassioidorus, spisovatel římský, 437, 440.
Cassius, Říman, vrah C. J. Caesara, 519.
Castella, v. Castilie.
Castrozza, Castruginum, Kastrimiginum, val di C., údoli na hranicích benátsko-tyrolských, 354, 383.
Cathay, v. Čína.
Cato, Katho, M. Porcius C. 427.
Catoldus, v. Kadolt a Konrad.
Caullonensis Vasconia, v. Gascogne.
Caym, Cayn, v. Cain.
Cayn, Cayt, v. Kaich.
Caynan, v. Cainan.
Caza, v. Kázi.
Cazamir, v. Kazimir.
Cebicensir, v. Zebín.
Cecilia, v. [správně] Sicilie.
Cecilie sv., mučednice, 454.
Cejlon, Seyllanus mons, ostrov, 497, 499—502, 504, 583; věřici z C. 505.
Celestin papež I., 457; C. II., III., V., 465.
Celima, v. Cidlina.
Celius, návrší v Římě, 594.
Ceneda, m. ital. v Benátsku; Czenensis [comes], Censký pán z Camina hrabě z C. 363, 291.
Ceres, bohyně Řeků, 527.
Cesarea, S. Cesarii, Cezaria, v. Sancerre.
Cethuran, druhá žena Abrahamova, 513.
Cethys, ostrov, jenž nyní Cypr slove, 506.
Cicero, M. Tullius — státník římský, 436, 492.
Cidlina, Celima, Czidlin, říčka česká, 116, 532, 554.
Cilicie, krajina v Malé Asii, 522.
Cilicia, v. Sicilie.
Cingwís Caam, Čingis chán, první panovník Tatarů, 507.
Ciprus, v. Cypr.
Cirad, v. Citrad.
Claecko, Claezko, Cladez, v. Kladsko.
Clandrubý, v. Kladrubý.
Clarmonetensis, v. Chiaramonte.
Clathowia, v. Klatovy.
Claudiannus, řím. spisovatel, 434, 437.

Claudius, [Tiberius C.] císař řím., 452;
 Claudius [Gothský] císař, 455; Clau-
 dius Julianus Apostata, císař, 456.
 Claustrellum, v. Klášterec.
 Cladius, v. Carus.
 Clemens S., v. Kliment sv.
 Cleopatra, učedník Kristův, 593.
 Cleophas, v. Kleofáš.
 Cletus, v. Klet.
 Climerot, v. Chlumec.
 Clotho, v. KloTho.
 Clugny, městečko francouzské; Clunia-
 censký opat Urban II., papež, 465.
 Clymka, v. Klimka.
 Cobar, Chobar, řeka babylonská, 584.
 Cochran, v. Koehan.
 Collalto, Carbalto, Kolalto; hrabě z C.,
 soudce trevísský, 353, 383, 409.
 Colleoni, Collisiones, Kolliziové, měšfan-
 ský rod v městě ital. Bergamu, 345,
 376.
 Colmar, Columbaria, Kolumbrie, město
 v Elsasku, 341, 373, 398.
 Colomannus, v. Koloman.
 Columbus, India Columbina, v. Kollam.
 Comani, v. Kumáni.
 Cono, [chybně] Zeno, papež, 459.
 Conrad, Conradus, v. Konrad.
 Constancia, v. Konstancie a Kunigunda.
 Constantius, Constans, Constantinus, v.
 Konstancius atd.
 Constantinopolis, v. Cařihrad.
 Cornelius, první pokřtěný setník řím-
 ský a biskup v Caesarei, 509, 591,
 593.
 Corona S., v. Koruna zlatá.
 Corozini, v. Chazaři.
 Corraria, v. Carrara.
 Costelecz, v. Kostelec.
 Costiuar, v. Hostivář.
 Coya Jaan, v. Koja.
 Coyata, Coyta, v. Kojata.
 Cozma, v. Kosmas.
 Cracow, Cracovia, v. Krakov.
 Crasycow, v. Krasikov.
 Crecy, Kreščák, město v sev. Francii,
 238.
 Cremona, Kremona, město v Lombard-
 sku, 341—346, 373, 374, 376, 377,
 398, 399, 401, 402; měšfané kr.
 343, 374, 375, 399; krajina, 345,
 376, 377, 401, 402; dioecese, 345,
 377, 402.
 Cresmýr, v. Kroměžíř.
 Cres, Kres, syn Nemprotiův, 507, 511, 515.
 Crescencia, Crescens, v. Krescencia,
 Krescens.
 Cresomisl, Crezomyls, v. Křesomysl.
 Creta, v. Kreta.
 Crewcziger, v. Křížáci.
 Crichin, v. Řekové.
 Cristinus, v. Kristin.
 Croacia, v. Charvatsko.
 Crockaw, v. Krakov.
 Crokav, v. [správně] Kališ.
 Cruer, Crucežir, v. Křížovníci.
 Crudin, Crudym, dy Crudner, v. Chru-
 dim.
 Crziwoelag, Crziwoclat, v. Křivoklát.
 Čschech, v. Čech.

SEZNAM JMEN.

Ctibor, Czibor, Stibor, sudi, otec Jarošív, 179–182, 289, 290.
— z Lipnice, pán č., 197, 292.
— z Uhrska, rytíř český, 212, 294.
Ctirad, Cirad, Cyradus, Czirad, Czirat, Cztyrad duwez Eregerne, zeman český, 29–31, 262.
Cubicensis terra, v. Loket.
Cukata, v. Kukata.
Cunegundis, v. Kunigunda.
Cuney, v. Tuňa.
Cupfstejn, v. Kufstein.
Curenser, v. Skuhrov.
Cursim, Curymensiz, v. Kouřim.
Cus, Kus, syn Chamúv, 507, 510, 511.
Custos, Johannes C., v. Wartenberk.
Cymburk, v. Šumburk.
Cyn, Manzi, dříve C., 507.
Cynkalan, město v Manzi či jižní Čině, 507.
Cynkali, město v Nymbaru, 507.
Cylloskagan, pískové hory v střední Asii, 495.
Cypr, Ciprus, dříve Cethys, ostrov v Středozemním moři, 453, 497, 506, 507, 592.
Cypřané, Cipri, 522.
Cyprian Karthaginský, sv. mučedník, 455.
Cyradus, v. Ctirad.
Cyrdik, v. Hardegg.
Cyríak, Cyriacus, mučedník, 455.
Cyrill sv., bratr sv. Methodia, 529.
Cyrndorf, v. Mühldorf.
Cyrnín, v. Černín.
Cyrus, Cyrus, Tirus, Tytus, král perský, [assyrský], 24, 47, 255, 256, 519, 584.
Cys, z pokolení Benjaminova, 581.
Časlaunia, v. Čáslav.
Czastawa, v. Castava.
Czedlicz, v. Sedlec.
Czech, v. Čech.
Czek, v. Čeč.
Czenensis comes, v. Ceneda.
Czenko, v. Čeněk.
Czidlin, v. Cidlina.
Czich, v. Čeč.
Czindorff, v. Mühldorf.
Cziradus, Czirat, Cztyrad, v. Ctirad.
Cznaym, Cznowm, v. Znojmo.
Cztibor, v. Ctibor.
Czyecz, v. Čeč.
Cyrus, v. Cyrus.
Čáslav, Kaslan, bratr sv. Vojtěcha, 533.
— Czlaslavia, město české, 476.
Častava, Czastawa, jedna z družek Vlasty, 26, 254–256, 261.
Čeč, Czech, přibuzný Vršovice Mutiny, 547.
— Czich, Czyecz, pan Čeč z Budějovic, 149, 242, 476; syn jeho Čeč, 476.
Čech, Cschech, Czech, Tscheche, lech, praotec národa českého, 6–8, 257, 258, 523.
— Bohem, Bohemus, 45, 48, 102, 110, 195, 276, 308, 317, 348, 404, 596, 598.

Čechové, Bohem, Bemin, Boemorum populi, Pehem, etc., 6, 43, 62, 67, 73, 74, 85, 88, 91, 95–97, 100, 105, 118, 121–125, 127–129, 134–138, 140–142, 144, 151–155, 157, 158, 165, 169, 170, 174, 178, 185, 190, 191, 194, 195, 198, 199, 203, 204, 206, 208–210, 212, 213, 215, 217, 219–221, 223, 226, 227, 229–231, 233, 236, 240–242, 245, 247, 248, 257, 258, 264, 265, 269–271, 273–297, 299, 301, 307, 309, 316, 349, 379, 380, 405, 440, 460, 461, 463, 471, 473, 474, 476, 479, 493, 521–523, 526–529, 531, 533–535, 537–540, 542, 544, 546–551, 553–558, 561, 562, 565, 566, 568–575, 596, 600.
Čechy, Česká země, Beheim, Bemenland, konigrich ezu Behem, Boemia, Bohemiae regnum, atd., 6, 8, 18, 28, 35, 36, 45, 46, 48, 49, 58, 65–68, 72, 75, 85, 87, 89, 93, 99, 105–107, 110–112, 115, 118–121, 123, 124, 134, 141–143, 145, 147, 149, 151–153, 155, 156, 158, 160, 163, 165, 166, 168, 173, 174, 176–178, 182, 185, 186, 188, 189, 193, 196, 199–201, 203–208, 211–217, 221, 223, 226, 228, 230–237, 243, 247, 249, 258, 265, 269–271, 274, 278, 279, 281, 283, 287, 288, 291–293, 295, 296, 298, 299, 306–309, 311, 315, 316, 317–319, 336, 341, 348–351, 354, 360, 362–364, 366, 368, 372, 373, 378–381, 384, 389, 390, 392–394, 396, 404–407, 409, 410, 412–416, 433–436, 438, 440, 461, 464, 468, 472, 474–481, 507, 519–523, 526–529, 532, 533, 535, 536, 539–541, 543, 546–556, 558, 560, 562, 564–575, 597, 598, 603.
— kníže, král, vévoda, furste, hercog, kunig von Behem, atd., 48, 51, 58, 68, 72, 85, 86, 93, 95, 96, 98, 99, 105, 111, 118, 121, 122, 124, 125, 127, 128, 132, 134, 138, 139, 146, 147, 156, 169, 170, 173–175, 185, 186, 188, 191, 192, 195, 201, 203–206, 208, 210, 213, 229, 238, 240–242, 265–267, 270, 274–277, 279, 281, 284, 286, 288, 289, 291–293, 295, 306, 314, 315, 349–351, 361, 367, 379–381, 389, 394, 406, 407, 410, 415, 460, 464, 466, 470, 478, 481, 482, 524–526, 528, 529, 535, 539, 540, 543, 544, 547, 550, 553–555, 560, 561, 563, 566, 568–572, 599.
— kníže, král Č.: Přemysl, Nezamysl, Mnata, atd., v. Přemysl, Nezamysl, atd. — Kněžna, králová Č., 478, 540; Svatava, Judita, atd., v. Svatava, Judita, atd. — Pokolení kralů Č., 339, 349, 364, 372, 391, 396, 413. české baby, 198; č. biskup, 100, 276, 493, 538, 595; č. biskupství, 307, 597; č. boj, 157, 212, 220; č. bratři, 75, 271; č. cirkev, 600; č. čest, 135, 215; č. děti, 209, 294; č. dráha, 118; č. jazyk, 6, 149, 210, 213, 230, 267, 273, 275, 280, 284, 292, 295, 298, 299, 348, 378, 379,

SEZNAM JMEN.

Děpolt, Dipold, Dyepolt, syn Neklana knížete českého, kníže zličské, 46, 265.
— Theobaldus, I, syn Vladislava I, kníže č., 561: D. III, kníže zličské, 163, 287.
Děpoltovici Dypolden, 287.
Desiderius, biskup gascognský, 599.
Dětmar, Dethmarus, Diethmarus, Diothemarus, Ditmar, Dyothemarus, sašský mnich, první biskup pražský, 65, 269, 308, 463, 467, 468, 522, 533, 595.
Dětřich z Hořepníka, [vlastně z Třebelovice] zeman český, 205.
Dětřich Veronský, Berounský, Ditrich von Bern, král Ostrogothů, 198.
— Theodericus syn Jindřicha markrabí míšenského, 317.
Dětříšek Bužovice, Diterich, Dytreich, syn Buzív, 125, 126, 281.
Deutschin, Dewtschen, die D., v. Němei.
Děvín Dibin, Dievin, Dyben, Dybin, Dyvin, atd. hrad blíž Prahy, 18–20, 22, 23, 29, 32, 33, 35, 253, 259–263, 526.
Dieo, v. Jindřich Zdík.
Dietmarus, v. Dětmar.
Dina, dcera Jakubova, 514.
Diokleian, Dalmatinec, Dyocleianus, císař římský, 455, 520, 574.
Dionysius, papež, 455.
Dionysius Areopagita, Dyonisius, mučedník, 453, 515, 522.
Diophemarus, v. Dětmar.
Dipolt, v. Děpolt.
Diterich, v. Dětříšek.
Ditmar, v. Dětřich.
Ditrich, v. Dětřich.
Dobeš, v. Tobiáš.
Dobrotivá, v. Guta.
Dobrotivi, v. Pii.
Dogorina, praotec Frygů, 522.
Dolad, v. Looz.
Domažlice, Taust, Tawst, m. v Klatovsku, 89, 90, 132, 274, 282.
Dominik sv., Dominicus S., 206, 234, 312.
Domician, mladší bratr Tita, císař římský, 453.
Domnus, [chybně] Demas, papež, 463.
Dompnus, v. [správně] Donus.
Don, Tanays, řeka ruská, 522.
Donin, Dedyn, hrad a město v Sasích, 555, 556, 560; představený D. Erkembert, 555.
Donus, [chybně] Dompnus, papež, 459.
Doring, Dorink, v. Durynk.
Doudleby, Dudleby, hrad nyní ves v Budějovicku, 532.
Drahomíř, Dragomíř, Drahomirs, Drahomis, dcera knížecí ze Stodor, chof Vratislava I, kníže českého, 51–54, 266, 299, 466, 530.
Drahouš, Dragus, hrad v kraji Lučanu, nyní ves v Žatecku, 528.
Drahomíř, Dragomíř, Drahomirs, Drahomis, dcera knížecí ze Stodor, chof Vratislava I, kníže českého, 51–54, 266, 299, 466, 530.
Drahouš, Dragus, hrad v kraji Lučanu, nyní ves v Žatecku, 528.
Dráva, Draua, řeka, pravý přítok Dunaje, 352, 382, 408.
Drenov, [Zhořelec], Drenzendorff, hrad a město v Lužici, na řece Nise, 480.
Dřevič, Drewicz, hrad u Kozojed v Žatecku, 535.
Drnholec, Duirenholcz, Oldřich z Drnholce, zef krále Přemysla, 315.
Drosendorf, Drossendorf, Drostendorf, město v Rakousích, 316, 319, 480.
Dub, Dub, hrad a město v Boleslavsku, z D. páni, 476; Hynek Zák z Dubé, v. Hynek.
Dudleby, v. Doudleby.
Duirenholcz, v. Drnholce.
Dunaj, Danubius, Thunaw, Tunow, Twaw, řeka, 162, 241, 244, 287, 315, 350, 351, 381, 407, 408, 476, 480, 558, 572, 573.
Durynk, Doring, During, Durynk, Turink, Srb, vychovatel syna knížete luckého, 43–46, 264, 265, 528.
— vrah Václava III, krále českého, 206, 207, 235, 236, 293, 294.
Durynkové, Thuringia, 144, 284, 476.
Durynsko, Thuringia; lantkrabí d., 567; Jindřich D., král něm. 473.
Dyben, Dybin, v. Děvín.
Dyeczyn, v. Děčín.
Dyepolt, Dypold, v. Děpolt.
Dyge, Dyge, Tya, řeka moravská, 316.
Dyocleianus, v. Diokleian.
Dyonisius, v. Dionysius.
Dyothemarus, v. Dětmar.
Dyolt, v. Leopold.
Dytreich, v. Dětříšek.
Dyvin, v. Děvín.
Ebron, jinak Chariat Tarbe, město v Palestině, 502, 504, 514, 582.
Eden, ráj, 494.
Edom, krajina jv. od Mrtvého moře, 430.
Eduard, Edvard, prvorodený syn krále anglického [Eduarda II], 340, 372.
Efesus, Ephesus, město v Malé Asii, 453, 592; cirkev efes. 592; sněm v Ef., 529.
Efraim, Effram, syn Jakubův; pokolení Ef., 592.
Eger, v. Ohře.
Egerberk, hrad v Žatecku; páni z Egerberka, 476.
Eggenburg, Egnburk, město v Dolních Rakousích, 480.
Egibertus, Egilbertus, v. Engelbert.
Egidius, v. Jiří.
Egra, v. Cheb.
Egypt, Egipcius, říše v Africe, 430, 452, 497, 502, 504, 510, 511, 513–515, 579, 580, 583, 589.
Egypfané, Egipci, 513, 579, 580, 587; říše eg., 511; vévoda eg., 515; dějepisec eg. Berous, 505.
Eugen, Eugenius papež, I, 458; E. II., 460; E. III., 465.
— biskup karthaginský, 457.
Eugenia, mučednice, 455.
Eulach, krajina v Asii, 497.
Europa, Evropa, 507, 515, 516, 522, 523; knížata evr., 516.
Europs, druhý král v Recku, 512.
Eusebius papež, 455, 456.
— spisovatel cirkevní, 423, 424, 515.
Eustacius, Eustachius, 439.
Eutician, papež 455.
Eutropius, dějepisec římský, 434, 435.
Eutyches, Euthyces, opat, zakladatel nového němí, 457.
Eva, Eua, pramáti lidstva, 498, 499, 501, 504.
Ezechiel, prorok, 428, 501, 522, 582, 584, 587.
Fabian, papež, 454.

SEZNAM JMEN.

Fabian, župan vyšehradský, 553.
 Fabianus, v. [správné] Sabinian.
 Faleg, syn Heberitv., 508, 511.
 Falwen, dy F., v. Plavei.
 Fares, Phares, syn Judy a Thamary, 581, 586.
 Fariseové, Farisei, sekta žid., 586.
 Farius, Pharius, tyran, 433.
 Faunus, syn Sterencia, krále latinského, 516.
 Faustinus, otec sv. Klimenta, papež, 594.
 Faustulus, pastýř v Latiu, 517.
 Febrna, matka bohů, 519.
 Fécamp, Fisanense, Sistanense monast., benediktinský klášter franc. v Normandii; opat Petr, v. Petr de Rosiers.
 Feldsberg, Welssberk, hrad a město v severní části Dolních Rakous, 480.
 Felice S., Felicis S. castrum, hrad sv. Zácastného, hrad ital. severně od m. Modeny, 343, 375, 399, 400.
 Felicissimus, jahen v Rímě, mučedník, 454.
 Felicitas, mučednice v Karthagině, 454.
 Felix, papež, I., 455; F. II., 456; F. III., 457; F. IV., 458.
 — biskup v Africe, 457.
 — mučedník, 455.
 Feltre, Feltrensis civitas, Foltrenn, město v Benátsku, 342, 353—355, 374, 383, 384, 409; biskup fel., Siccio de Caldinacio, 353, 383, 409; hejtman fel. Valdemar z Burgstalla, 355, 384.
 Feragacius, Agac, v. Granada.
 Ferary, v. Monteferrato.
 Ferrara, Ferrone, město v severní Italii, 345, 346, 377, 401, 402; měšťan F., die von Ferrerien, 345, 346, 352, 353, 377, 382, 383, 402, 408, 409; vladař fer., der von Verrer, 342, 343, 345, 374—376, 399, 401.
 Festus, správce Palestiny, 453.
 Fesulae [nyní Fiesole], Fesulana civitas, město v Toskaně, 515; obyvatelé fes., Fesulani, 513.
 Fesuni, 513.
 Ffreienbergk, v. Přimda.
 Ffulda, v. Fulda.
 Filip sv., apoštol, 589, 592.
 Filip, bratr Oldřicha III., vévody korutanského, zvolený arcibiskup salzburský, 317, 569.
 — král makedonský, 517.
 Philippus, F., Árab, císař římský, 454.
 — Šábský, král německý, 311, 471, 472, 603.
 — VI., král francouzský, synovec krále Karla IV., 340, 342, 348, 362, 372—374, 379, 397, 398, 404.
 — syn krále ostrova Majorky, regis Maiorikarum, 480.
 — z Pistoje, v. Reali.
 Filipi, město v Makedonii; obyvatelé F., 436.
 Filippikus, Philippicus, císař byzantský, 459.
 Filistinští, Philistei, Philistes, národ při pobřeží syrském usedlý, 580—582, 588.

Finees, syn Heliho, 580.
 — syn Eleazarův, [totožný s Eliášem prorokem], 580, 583.
 Fioletum, 572.
 Fiskanenský opat, v. Fécamp.
 Fison, Phison, jedna z řek ráje, 497.
 Flaccus, spisovatel římsk., 438.
 Flicendorf z Rakouské země, bojovník u Crecy, 240.
 Friček, bojovník u Crecy, 240.
 Fridland, Fridlant, hrad a město v Boleslavsku, 476.
 Flandřené, dy Fleminge, 144, 240.
 Fleimserthal, Flemarus vallis, Flemarský údol, v již. Tyrolích, kterým protéká řeka Avisio, 354, 383.
 Fleminge, v. Flandřené.
 Florencie, město v Toskaně, 482, 492, 494, 499, 502, 509, 515; obyvatelé F., Florenšti, Florentini, 342, 343, 346, 352, 353, 374, 375, 377, 382, 383, 399, 400, 402, 408, 409; Alpy F., 513; jazyk F., 519; kraj F., 508.
 — Jan [Marignola] z F., biskup bisignanský, v. Bisignano.
 Florencianus, biskup u Africe, 457.
 Florianus, řím. císař, 455.
 Fogliano, da F., Enfuliano, Fuliano, Volkano, šlechtický rod v Reggiu, 343, 346, 374, 377, 399, 402; Giovanni, Gilbert da F., vladař v Reggiu, 344, 375, 376, 400.
 Fokas, Focas, Riman, císař byzantský, 458.
 Folde, v. Fulda.
 Foltrenn, v. Feltre.
 Formosus, papež, 460, 461.
 Foroneus, bratr Arga, krále argivského, 513.
 Forum Julii, Forlivii, m. v Benátsku, 364, 391, 372.
 Francie, Francia, Francreich, Franquia, Gallia, 339—342, 344, 348, 361, 362, 364, 371—374, 376, 379, 390, 392, 396—398, 400, 404, 411—413, 455, 479, 481, 482, 495, 507, 514, 547, 566.
 — král, pokolení králů, 339, 340, 349, 361, 380, 390, 396, 397, 405, 411, 482, 483; Karel IV., Filip VI., Jan II., v. Karel, Filip, Jan.
 — prefekt Fr., Karel Veliký, 460.
 — connetable Fr., hrabě z Eu, v. Eu.
 — biskupové F., 589, 594; jazyk fr., 348, 404, 427, 497.
 Francouz, Francigena, Francouzové, Franci, Franqui, 344, 376, 400, 493, 495.
 Frankfurt, Francfort, město nad řekou Mohanem, 360, 389, 410.
 Frankové, Francones, národ germanský, 513.
 Franky, Franconia, Francken, severní část nynějšího království Bavor., 355, 384, 410, 481.
 Franquia, v. Francie.
 František sv., Franciss S., 235, 312, 472, 521; řád sv. Fr., 477; kostel a klášter sv. Fr. v Praze, 233, 242, 472—474, 521, 564, 565, 567, 573, 574, 603; jeptiška a abatyše sv. F.,

Anežka sv., v. Anežka. — Brána u sv. Fr. v Praze, 223, 224.
 — z Alexandrie, z řádu Menších bratří, 495.
 Freisteyn, Frienstein, hrad a město morav. na řece Dyji, 320.
 Fricendorf z Rakouské země, bojovník u Crecy, 240.
 Friček, bojovník u Crecy, 240.
 Fridland, Fridlant, hrad a město v Boleslavsku, 476.
 Friedrich, biskup praž., 563, 603.
 Friedrich, [nesprávně] Boleslav, syn Soběslavův nebo Boleslavův, Bedřich, syn Vladislava I. krále, kníže české, 148, 151, 153—157, 284—286, 311, 470, 526, 563.
 Friedrich, císař I., [Barbarossa], vévoda Švábský, 138, 283, 465, 562, 563.
 — císař II., [chybně Bambathosa], král Sicilie, 174, 289, 312, 314, 319, 465, 473, 495, 566, 603.
 — vévodě rakouský II., [Bojovný], 170, 235, 288, 312, 567.
 — vévodě rakouský III., [Sličný], král římský, 341, 373, 397, 479, 480.
 — markrabí mišenský, 217, 295.
 — [hr. z Bogen], zet Vladislava I., kníže českého, 557.
 — Fredericus, svak Sigarda hraběte ze Sály, 549.
 — starší hrabě z Leiningen, 483.
 — z Lipé, v. [správné] Jindřich.
 — ze Šumburku, pán český, 479.
 Frienstein, v. Freistein.
 Frisingen, v. Vršenik.
 Frinsky, město bavor. u řeky Isary; biskup F., Frisiensis ep., [Oldřich], bratr hraběte Sigarda ze Sály, 549.
 Frisové, Frisin, Frizones, kmen german., usedlý při ústí ř. Rýnu, 143, 284, 522.
 Frygové, Friges, národ v Malé Asii, 522.
 Fu-če-ufu, Zaytan, Zayton, přístavní město při území Fukianské v Číně, 500, 502, 507.
 Fulda, Ffulda, Folde, město a klášter na řece Fulde; opat F., 174, 175, 289.
 Fulianum, v. Fogliano.
 Gabel, Gablon, v. Jablonné.
 Gabriel archanjel, 522, 577, 582, 587, 588.
 Gad, Gaad, syn Jakubův, 514.
 Gad, v. Cadorské údolí.
 Gadym, 522.
 Gaglo, v. Hlohov.
 Gaius, papež, 455.
 Galanus, v. Havel.
 Galba, císař římský, 453.
 Galerius, spoluvládce Konstancia Chlora, v říši Rímské, 455.
 Galgala, m. v Palestině, 581.
 Galilea, Gallilea, krajina v Palestině, 498, 588.
 Gall, v. Havel.
 Gallia, gallicum, v. Francie.
 Gallicanus, mučedník, 456.
 Gallienus, císař římský, 455.
 Gallové, Galli, Gallici, 407, 435, 493, 513, 522; Makedonští G., 513.
 Gallus Volusianus, císař římský, 455.
 — v. Havel.
 Ganifredus, básník, 435, 437.
 Gardské jezero, v nejjíž. cípu Tyrol., Cardi lacus, Gardie, 363, 391.
 Garfagnana, Gariamo, Garimanum, severní hornatá část území ital. města Luky, 344, 400.
 Gascogne, Vasconia, krajina v jižní Francii, 481, 599; Desiderius, biskup G., 599; G. kavellonská, cauillonensis G., 599.
 Gaudentius, v. Radim.
 Gazaria, v. Chazarsko.
 Gcane, v. Hedčané.
 Gdec, v. Hedeč.
 Gebhard, [chybně] Ekhardus, arcibiskup mohuč., 310.
 Gebhardus, Gebhardus, Gebhart, v. Jaromír.
 Gedeon, vůdce a soudce israel., 578, 580.
 Gebure, dy G., v. Bavori.
 Gedrudis, v. Kedruda.
 Gelasius I., papež, 457, 591; G. II., 465.
 Geldern, hrabství při Dolním Rýnu; hrabě G., gerlenensis comes, gerlenský, 348, 379, 404.
 Gelus, v. Gerloské údolí.
 Georgius, Georij, v. Jiří.
 Gerbirga, Helbir, markrabina rakousk., chof Bořivoje II., kníže českého, 548.
 Gereon, mučedník, 455.
 Gerhard z Obřan, velmož moravský, 319.
 Gerhart, v. Jaromír.
 Gerlenský hrabě, v. Geldern.
 Gerloské údolí, Gelus, v severovýchodních Tyrolích, 362, 391, 412.
 Germania, v. Německo.
 Gervasius, mučedník v Miláně, 453.
 Getrudis, v. Kedruda.
 Gilbert da Fogliano, v. Fogliano.
 Gison, syn Levího, 580.
 Gitta, v. Guta.
 Glacz, Glataw, Glocow, v. Kladsko.
 Glago, Glogow, v. Hlohov.
 Gnezdne, Gneznensis civ., Gnyse, v. Hnězdno.
 Goliáš, obr., 581.
 Gomer, praotec Gallů, 522; deery G., 523.
 Gomo, v. Homoň.
 Gomorra, město na břehu Mrtvého moře, 513, 578.
 Gordian, císař římský, 454.
 Gorg S., v. Jiří sv.
 Gorice, m. a hrabství nad ř. Soči: hrabě G., 351, 381, 407.
 Gorlicz, Görlicz, v. Zhořelec.
 Gotfrid, Bohumír, probošt kostela praž., 574.
 — Viterbský, 522.
 — pán hradu Rakousy zvaného, 548.
 Gothard sv., biskup, 602; chrám, kaple sv. G., v Slaném, 602.
 Gothové, národ germanský, 522; král G., Alarich, 457.
 Gozan, řeka v Medsku, 508.

SEZNAM JMEN.

Grabštejn, Grafenstein, Grafenstejn, dříve Vlysyc zvaný, hrad v Boleslavsku, 476.
 Gracianus, císař římský, 456.
 — v. též Marcianus.
 — spisovatel Decretali, 234.
 Graculové, nyní Řekové zvaní, 522.
 Gradie, v. Hradec.
 Grado, Gradensis civitas, pobřežní město jižně od staré Aquileje, 352, 382; patriarchat G., 592.
 Gran, v. Ostřihom.
 Granada, m. španělské; emir G., grancáký král, Granate rex Feragacius, 362, 390, 411.
 Grauacia, v. Chorvatsko.
 Greci, v. Řekové.
 Grecia, v. Řecko.
 Grecz, Grečir gegent, v. Hradec.
 Grecz, v. Hradčité.
 Gregorius, v. Jiří i Řehoř.
 Guarda, Allagardia, hrad v horní Italii, 563.
 Gutštejn, v. Kufstein.
 Gunom, v. Homoň.
 Gunegunda, v. Kunigunda.
 Guntherus, v. Vintíř.
 Guozdec, v. Hvozdec.
 Gurg S., v. Jiří sv.
 Gurym, v. Kouřim.
 Guta, Gitta, dcera Rudolfa, krále římsk., chof Václava II., krále české, 233, 478.
 — Dobrotivá, druhorozená dcera Jana krále českého, chof Jana, syna Filipa VI., krále francouzského, 342, 348, 374, 379, 398, 404.
 Guta, Gutta, Gytko, Gyutka, v. též Judita.
 Gybeit, nejvyšší vrch v říši královny Saby, 583.
 Gyczyn, v. Jičín.
 Gyon, jedna z řek v ráji, 497.
 Gyrzick, v. Jiří.
 Habukuk, Abacuc, Abakuk, prorok žid., 426, 457, 582.
 Habel, v. Havel.
 Habsburg, Haspuk, hrad ve Švýcarech v kantoně Argaukském; Rudolf hrabě z H., král římský, v. Rudolf I.
 Hadrian, Adrianus, papež I., 459; Adr. II., III., 460; Adr. IV., 465, 563; Adr. V., 465.
 — Elius Hadrianus, císař římský, 453.
 Haino [chybně], Hannonia, v. Hennegau.
 Halep, v. Aleppo.
 Hankeryn, v. Honcheringen.
 Haram, Aram, krajina a město v Meziopotamii, 512.
 Hardegg, Ardek, Cyrdik, Schomborg, dol. Rak., městečko při hranicích morav., hrabě z H., 190; bratři Otto a Konrad, hrabata z H., 568.
 Hartlib [z Dubna], Narclitus, komoří moravský, 314.
 Has, der H., v. Zajic.
 Hasenburg, Hazenburg, hrad Klapy nyní zvaný H., hrad v Litoměřicích, 265.
 Hasonia, v. Hennegau.
 Hesdras, v. Esdraš.
 Hessové, Hessen, obyvatelé Hessenska, 284.
 Heymburk, v. Heimburg.
 Hieronimus, v. Jeronym.
 Hilarius Sardský, papež, 457.
 Hilarius, Hylarius, spisovatel církevní, 451.
 Hing, Hink, v. Hynek.

SEZNAM JMEN.

Hippo, Ypo, město na severním pobřeží Afriky, 456, 457.
 Hippolyt, Ypolitus, mučedník, 455.
 — sv., S. Yppolitus, St. Pölten, město v dol. Rakousích, 317.
 Hispania, v. Španělsko.
 Hissa, Hiza, v. Izzo.
 Hiziewicz, v. Hřivec.
 Hlawa, v. Lava.
 Hloho, Gaglo, Glago, Glogow, město v dol. Slezsku, na řece Odře, 87, 274, 277, 547, 557; kníže H., Boleslav I., [správně Opolský], 478, 479.
 Hlubnice, Hluboc, v. Libice.
 Hluboká, hrad na ř. Vltavě v Budějovicku, 242, 476.
 Hněvsa, Hněza, Hnyheza, Hnyewicz, Hnyewssa, pomocník Boleslava I., při zavraždění Václava sv., 61, 245, 268.
 Hnězno, Gneznensis civ., Gnezdne, Gnyse, Knistena, město v Poznaňsku v Prusích, 87, 274, 464, 538, 539, 596; chrám p. Marie v H., 538, 596; arcibiskup H. Gaudentius či Radim, v. Radim; kraj H. v dolní Polsece, 351, 381, 407.
 Hodka, Hodka, jedna z náčelnic v divém boji, 26, 254—256, 261.
 Holandsko, Holandia; hrabě H. 364, 392, 413; Vilém IV., hrabě H., v. Vilém.
 Holíč, Holíč, hrad a město uherské, při ř. Moravě, 226, 297.
 Homoň, Gomo, Gumen, Komoney, Komonie, vrah sv. Ludmily, 52, 53, 266, 466.
 Honcheringen, Hankeryn, Honkirin, Vysoký Kostel, Jan z H., dvořenín Karla [IV] v Italií, 342, 374, 398.
 Honorius, papež H. I., 458; II., 465; H. III., 312, 465, 472, 603; H. IV., 465.—císař římský, 456, 457.
 Hor, v. Or.
 Hora Albánská, v. Montauban.
 Hora Karlova, Mons Karoli, Karolusberg, hrad a město, jež Karel [IV] blíz města Lukky v Italii vystavěl, 343, 375, 400.
 Hora Kutná, Berg Cotten, Hory, Chuthni montes, Chuttin, Kuttin, Pergk, m. horní české, 204, 211, 217, 294, 367, 394, 415; měšťané K., horníci, díl Kutter, Montani, die Fergkherren, 211, 215, 216, 295, 479; Felhřim a Rutherford, 479.
 Horažďovice, Horazdowicz, Horowicz, Hradyssez, Ohražđovice, město v někdejším Prachensku, 209, 294, 479.
 Hořepník, Hořupník, hrad a město v Táborsku; Dětoch [z Třebelovic] a z H., 205.
 Horinéves, Horimives, Horzimiwes, Worsina, hrad a ves v Hradecku, 197, 479.
 Hormisda, papež, 457.
 Horowicz, v. Horažďovice.
 Hory, v. Berg.
 Hospurg, v. Sonnenburg.
 Hostěl, Hostyl, ukrutník sedící na hradě Trnavě v Rakousích, 319.

Hostiensis, v. Ostia.
 Hostilius, v. Tullus Hostilius.
 Hostivař, Costiuar, ves v Rakovnicku, 597.
 Hostivit, Bustiwicz, Hostink, Hostiwicz, Hostiwik, Hostywič, kníže české, 46—48, 231, 265, 307, 461, 526.
 Hotka, v. Hodka.
 Houska, Húška, hrad a městečko v Boslavsku; pan Hynek z H., 230.
 Hovora, knížecí lovec, 70—72, 270, 300, 535.
 Hradec Jindřichův, Nova domus, město v Táborskou, 476; Hradečtí páni, 241.
 — Levý, Gradie, Grecz, Leuigradec, někdy hrad v Rakovnicku, 49, 527, 529; chrám sv. Klimenta, v. H., v. Kliment.
 — nad Labem, H. Králové, Grecz, hrad a město 225, 349, 379, 405, 479, 555; měšťané H., Hradčené, Greczer, 211, 294; kraj H., 95, 275; králová H., [vdova Václava II], 478.
 Hrádek, v. Křivoklát.
 Hradiště hory Tábor, Hradisezie, m. č., 241, 292.
 Hradiště [Uherské], Grecz, město v jv. Moravě, 226, 297.
 Hradyssez, v. Horažďovice.
 Hrdoň, jeden z Vitkoviců, bratr Závišů, 241.
 Hřekové, v. Řekové.
 Hřivec, Hiziewicz, Hrewecz, Hrsywecz, Hrziwecz atd., knížecí lovci, 70—72, 270, 300.
 Hron z Náchoda, Hromus, Ron, pán český, 184, 290, 476.
 Hronovic [Hynek z Dubé], Rogensir, 197.
 Hroznata, opat kláštera Opatovického, 480, 481.
 Hrsywecz, Hrziwecz, Hrzymicz, v. Hřivec.
 Hugo, bratr H., kardinál, legat papež., 565.
 Hunnū země, v. Uhry.
 Hunoldets, v. Hvozdec.
 Húška, v. Houska.
 Hvozdec, Guozdec, Hunoldets, hrad v Mišni, 102, 544.
 Hyginus, Yginus, papež, 453.
 Hylarius, v. Hilarius.
 Hynek, bratr Závišů, z rodu Vítkoviců, 241.
 Hynek Žák, Henk, Hink, Hynco Scollaris, z Dubé, pán č., 197—199, 215, 295, 479.
 Hynek z Housky, pán český, 230.
 Hyziewicz, v. Hřivec.
 Chaledon, Calcedon, dříve město na sz. pobřeží Malé Asie; sněm v. Ch., 457, 529.
 Chaldeové, Caldei, národ asijský, 512, 587.
 Cham, syn Noemův, 506, 507, 510, 511, 522; synové Ch., 510.
 Chán, Kaam, vrchní panovník všech Tatarů, 494—496, 499, 500.
 Chariat Tarbe, v. Ebron.
 Charvatsko [Bilé], Grauacia, lant Charwat, staré jméno krajin sev. od Tater, 6, 257.

Charvatsko, Croacia, Chorvatia, království, 352, 382, 408; král ch., 481.
 Chazarí [?], Corozini, 473.
 Chazarisko, Gazaria, krajina Chazarů při Černém a Kaspickém moři, 595.
 Cheb, Egra, město na řece Ohři, 476; Přemysl Otakar II., král český, pán ch., 317.
 Chetym, praotec Cypřanů, 522.
 Chiaromonte, Clarmonetensis, Klarmonský hrabě, 354, 383.
 Chlumec, Climerot, hrad při horách Krušných, 133, 134, 558.
 Choceň, Choczyn, Toczen, hrad a město v Chrudimsku, 360, 389, 410.
 Chodor, v. Stodory.
 Chodové, Chodin, 90, 91, 207.
 Chodoym, v. Chrudim.
 Cholen v. Kolín.
 Chorvatia, v. Charvatsko.
 Choustník, Chusnyk, hrad v Táborskou; pan Beneš z Ch., 476.
 Christinus v. Kristin.
 Christopher, papež, 462.
 Chrudim, Crudin, Crudym, Chodoym, atd., město č., 93, 117, 212, 275, 279, 294, 540; měšťané ch., Crudner, 212, 294.
 Chuab, v. Chýnov.
 Chunir, v. Tuňa.
 Chusnyk, v. Choustník.
 Chuthní montes, Chuttin, di Ch., v. Hora Kutná.
 Chval, Kanual, rytíř český, 159.
 Chýnov, Chuab, ves v Rakovnicku, 39.
 Chýnov, Chynow, město v Táborskou, 532.
 Chýše, Kis, hrad v Loketskou, Odolen z Ch., [Stržív syn], rytíř č., 97.
 Iaromir, Iaromirt, Iaromr, v. Jaromir.
 Iaromir, v. těž [správně] Kosmas.
 Iarossius, v. Jaroš.
 Iberové, Iberi, 435.
 Ierominus, v. Jaromír.
 Iherusalem, v. Jeruzalem.
 Ilion, Ilion, [Troja], město na sz. pobřeží Malé Asie, 437.
 Illyrikum, Illyricum, 455.
 Indie, India, Yndia, země asijská, 494, 496—499, 502, 507, 508, 512; dolejší Ind. zvaná Mimbar, 500; hořejší Ind., 592.
 Indické moře, 496.
 Indové, Yndi, 509, 592; končiny Ind., krajiny [provincie] Ind., 509; ostrovy Ind., 509.
 Inn, Enus, řeka v Tyrolích; údolí Inn-ské, Eni vallis, Innthal, 351, 355, 363, 382, 384, 391, 407.
 Innocenc papež I., 457; In. II., 465, 560, 601, [chybně III]; In. III., 311, 312, 465, 472; In. IV., 473, 566, In. V., 315, 465; In. VI., 466, 604.
 Innsbruk, Inspurga, Insuburca, Nympurga, hl. město Tyrol, 362, 363, 391.
 Io, potom Isis zvaná, Yo post Ysis dieta, chof neb sestra Apisova, 513.
 Job, v. Job.
 Iacob S., v. Jakub sv.
 Iohannes, v. Jan.

Iohannes, v. [správně] Beneš.
 Irad, Yrad, syn Enochův, 504.
 Isachar, Ysachar, syn Jakubův, 514; pokolení Is., 592.
 Isaiaš, Isaías, Ysayas, prorok, 427, 432, 437, 438, 451, 523, 577, 582, 584, 586, 587.
 Isák, Ysaach, Yssac, syn Abrahamův, 504, 513, 534, 578, 582.
 — Isaac, Ysaac, poustevník a mučedník polský, 76, 271, 309, 464, 467, 537.
 Isidor, Ysidorus sv., 594.
 Isis, Ysis, bohyně, 513; I., hrad na ř. Sequaně, 513.
 Ismael, Ysmael, syn Abrahama, 513.
 Ismaelitě, Ysmahelite, 513, 514, 569.
 Israel, Israhel, lid a říše, 318, 319, 359, 388, 423, 427, 429, 430, 434, 438, 452, 492, 505, 508, 510, 514—516, 579—583, 587, 589, 601.
 Issac, v. [recte] Šebíř.
 Italie, Welsche lande, Ytalia, 342, 362, 373, 374, 390, 399, 411, 417, 435, 440, 455, 460, 482, 497, 501, 507, 515—517, 537, 586, 599; cohorte i.; italicica cohors, 591, 593; království I., 516, 518; mile it., 497, 500, 508; národ I., Italici, 516, 522.
 Ithamar, Ytamar, Ythamar, potomek Aaronův, 581, 582.
 Iudas, v. Jidáš.
 Indei, die Iuden, v. Židé.
 Iumellae, v. Mel.
 Ivan, Ywanus, hrabě, 320.
 Izzo, Hersa, Hiza, Ysso, Yzzo, Ziza, biskup pražský, 92, 275, 309, 467, 595.
 Jaan, Coya J., kleštěnec, 500.
 Jabel, syn Lamecha a Ady, 504.
 Jablonné, Gabel, Gablonia, Jablonoz, hrad a město v Boslavsku; Havel z J., Galanus, 184, 290, 476; Jaroslav z J., Jarochneb, 197, 292.
 Jacint, Jacinetus, mučedník, 455.
 Jacobis, žid, zdánlivý křesfan, 557.
 Jafet, Japhet, třetí syn Noemův, 506, 507, 515, 522.
 Jaffa, Joppe, m. na pobřeží Syrském, 591.
 Jachym, Joachim, opat, 477.
 Jakub, Jacob, syn Isákův, zvaný Israel, 510, 513, 514, 577—579, 582, 584, 587.
 — Starší, Iacob, Ioeob, apoštol a biskup Jeruzalemský, 355, 385, 425, 436, 438—440, 452, 453, 472, 591—594, 603; den J., 221, 226, 295, 297; klášter sv. Jak. v Praze, 480.
 — Mladší, učedník Kristův, 592, 593.
 — Anastomis, Anoschan, Auoschanus, v. Avoscano.
 Jan, otec sv. Petra apoštola, 589, 591, 593.
 — sv. křtitel, Krstiel sv., Iohannes der Toufir, 70, 72, 73, 144, 145, 191, 270, 271, 291, 300, 452, 456, 502, 520, 574, 582, 588, 589; chrám sv. Jana Kř., 71, 270, 271, 284, 300, 561, 562, 602; chrám sv. J. v Oldříši, 73, 271.

Jan sv., evangelista, Aquilaris, Orličník, 336—338, 356—359, 369, 370, 385—388, 432, 453, 505, 522, 576—578, 585, 589, 590, 592, 593, 602; kaple sv. Jana ev. v chrámu praž., 531.
 — učedník Kristův, biskup, nazvaný Marek, 591, 593, 594.
 — poustevník, 456.
 — mučedník, 456.
 — poustevník a mučedník polský, 76, 271, 309, 464, 467, 537.
 — papež I., 457; Jan p. II., 458, 589, 594; Jan p. III—IV, 458; Jan p. V—VII, 459; Jan p. VIII, 460; žena Jan p. 460; Jan p. IX—XII, 462; Jan p. XIII, [chybně XV], 463, 521, 532, 595; Jan p. XIV—XVI, 463; Jan p. XVII—XVIII, 464; Jan p. XXI, 465; Jan p. XXII, 236, 341, 342, 373, 374, 389, 397, 398, 466, 479—481, 588.
 — biskup pražský I., dříve probošt vyšehradský, 602; J. II., 168, 171, 288, 603; J. III [z Drazice], 188, 199, 291, 292, 317, 477; J. IV [z Dražice], 203, 293.
 — [Očko z Vlašimi], arcibiskup pražský, 423, 433, 484.
 — biskup olomoucký, mnich I., 100, 310, 543, 597, 598; Jan II., 549, 550, 600.
 — Ješek, Jessko, poboč. syn Ottakara II., krále č., probošt vyšehradský, 321.
 — opat strahovský, 566.
 — Johannes Scotus, doctor, 497, 514, 590.
 — z Marignoly, biskup bisignanský, v. Bisignano.
 — z Monte Corvina, legat papež. v Asii, 495, 496.
 — kněz; Ethiope zvaná zemí J., 497.
 — Lucemburský, syn císaře Jindř. VII., král český, 101, 223, 224, 229, 233, 236, 237, 241, 271, 296, 339—341, 364—368, 372, 373, 392—397, 413—417, 478—482, 520, 526, 575; chof jeho Alžběta, dcera Václava II., krále č.
 — [Jindřich], mladší, syn krále českého Jana, chof Markéty tyrolské, 237, 339, 341, 348, 367, 368, 372, 373, 379, 395, 396, 398, 400, 401, 404, 409, 416.
 — Jindřich, syn Filipa VI., krále francouzského, 342, 348, 374, 379, 398, 404; chof jeho Gutu, dcera Jana krále č.
 — syn Jindřicha, vévody bavorského a Markéty, dcery Jana, krále č., 348, 379, 404.
 — Ješek, syn Rudolfa, syna Rudolfa I., krále něm., držitel Mišné, 213, 478.
 — syn Ottý, markrabí Braniborský, 317.
 — mocný župan č., otec Miroslava, 559.
 — Jan Tista, Thises, Thysta, člen rodu Vršovců, 118, 122, 279, 551, 553.
 — syn Svojslava, rytíř č., 570.
 — z Berge, hofmistr Karla [IV], v. Berg.
 — z Brloh, komorník Neplachův, 451.
 — z Lipé, velitel výpravy proti Veronským, v. Lipá.
 — z Michalovic, pán č., 201, 293.

Jan, syn sestry pana Kunarta z Pavlovic, 240.
 — z Poličan, Jessco, v. Poličany.
 — Ješek mladý z Rožďalovic, 239.
 — ze Stráže, Wartenberka, atd., v. Wartenberk.
 — z Vysokého Kostela, Honkeryn, Honkirin, v. Honcheringen.
 Janan, v. Janus.
 Janiculus, vrch. v Rímě; kostel p. Marie na J., 507, 515.
 Janov, Janua, Janum castrum, m. ital. v Liguri, 507, 515; kupec J., 509; Lemon z J., vznešený hvězdopravec, 509.
 Janované, Januenses, 494.
 Janu, město v Mansi, 507.
 Janus, Janan, syn Noemův, 507, 510, 515, 522.
 Janus, kníže Tusků, 519, 520.
 Jareth, otec Enochův, 505.
 Jarohněv, v. Jaromír.
 Jarochneb, v. Jaroslav.
 Jaroměř, Jaromír, Jermer, m. v Hradecku, 95, 275.
 Jaromír, Jaromr, Jerominus, bratr Oldřichův, kníže č., 68, 69, 74, 75, 81, 232, 250, 251, 270, 271, 299, 300, 308, 467, 526, 535, 536, 551, 596.
 — [Gebhart], Bebehardus, Ekhardus, Gerhart, Jarohněv atd., syn Bretislava I., kníže č., biskup pražský, 95, 99—101, 275—277, 309, 310, 468, 469, 538, 541—543, 545, 546, 597, 598.
 Jaroslav, Jarochneb, z Jablonného, pán český, 197, 292.
 Jaroš, Jarossius, syn Ctiborův, 179—181, 290.
 — [Podčhus], Iarosius, purkrabi praž., 570.
 Jason, 550.
 Jefonas z pokolení Judova, 583.
 Jerari, otec Seměv, 511.
 Jeremiáš, Jeremias, Yeremias, prorok, 423, 432, 433, 440,

SEZNAM JMEN.

Jilj Egidius, comes Egetmistro, hrabě nejvyšší komoří Štěpána V., krále ubers., 314.
 Jimlín, ves v Žatecku; Záviše z J., rytíř český, 240.
 Jindřich Bretislav, biskup praž., v. Břetislav.
 — Jindřich II., Dico, Sdico, [Zdík], biskup olomouc., 558, 561, 562, 602, 603.
 — žebavý mnich, 480.
 — [Heimburský], letopisec, 312.
 — Henricus atd., král a císař německý I., 462; Jindřich II., 308, 464, 535, 537; Jindřich III., 309, 464, 468, 539, 540; Jindřich IV., [chybně II., III., 95, 275, 276, 310, 311, 464, 468, 543, 544, 546, 547, 597, 599, 600; Jindřich V., [chybně IV.], 279, 311, 465, 550—552, 554, 558; Jindřich VI., 311, 465; J. Raspe duryský, 473; Jindřich VII., hrabě lucemburský, 223, 233, 236, 339—341, 372, 373, 396, 397, 466, 478, 479, 482, 520, 526, 575.
 — Alemanský, [správně Hugo proveninský], král italský, 462.
 — syn Fridricha II., císaře, 312.
 — Korutanský, vévoda, král český, 210, 233, 294, 339, 479, 519, 526, 575.
 — syn Svatopluka, knížeče, 551.
 — kníže vratislavské II., [Broda, Part, Pobožný], 174, 289, 312; J. III., [kníže slezské], 568, 569; Jin. IV., 313; Jin. VI., [chybně VII.], 381, 406.
 — VIII., kníže Lehnické, 483.
 — vévoda rakouský, bratr Fridricha II., Bojovného, 567.
 — vévoda rakouský, bratr Fridricha Sličného, 480.
 — vévoda bavorský, bratr falckrabí Ludvíka, 314, 317, 318, 478.
 — vévoda dolno-bavorský, manžel Markéty, prvorodené dcery Jana krále české, 342, 348, 351, 352, 361, 362, 374, 379, 381, 382, 390, 404, 407, 408, 411, 412.
 — markrabí mišenský, 317, 478.
 — hrabě uheršský, 314, 315.
 — Henrich, pan J. [z Klimberka], pán český, 238.
 — z Lichtenburka, pán č.; syn jeho, 482.
 — [chybně Fridrich] z Lipé, v. Lipá.
 — z Neuenburgu, v. Neuenburg.
 Jiří, Georgius, Gorg, Gregorius, Gurg sv., 537; den sv. Jiří, 560; chrám a klášter sv. Jiří, na hradě Pražském, 65, 92—94, 269, 275, 308, 309, 463, 466, 474, 521, 530, 532, 536, 562, 565, 574, 595, 602; abatyše kl. u sv. Jiří 541; Mlada či Marie, v. Mlada, Jutta J., 566; jeptišky, panny u sv. J., 561, 564.—Chrám sv. Jiří v Barberce, 537; chrám sv. J. v Kolamu, v. Přední Indii, 496.
 — Gyrzick, Juřík, syn Staňků, [župan žatecký], 129, 130, 282.
 Jitka, v. Judita.
 Joachim, v. Jachym.
 Joas, král judský, 583.
 Job, 357, 386, 425, 432, 433, 438, 497.

Joel, Johel, prorok, 428, 451, 582.
 Johans, v. Jan.
 Jojadas, Yoyadas, kněz žid., 583, 589.
 Jokabet, chot Jojady, kněze žid., 583.
 Jonáš, Jonas, prorok, 497, 582.
 Jonathan, syn Saula, krále žid., 425, 438, 582.
 Joppe, v. Jaffa.
 Joram, král judský, 583, 589.
 Jordán, Jordanes, řeka v Palestině, 425, 430, 438, 537, 589.
 Josafat, král judský, 583.
 Josef, Jozeph, syn Jakubův, 425, 438, 440, 504, 514.
 — sv., pěstoun Ježíšův, 587, 588, 592.
 — Josefus Flavius, žid. dějepisec, 453, 505, 507, 510, 578.
 Josiáš, Josias, král judský, 425, 436, 438.
 Josue, vůdce lidu israel, 579, 581; kniha J., 581.
 Jovian, Jovianianus, císař římský, 456.
 Judas, syn Jakubův, 425, 438, 452, 504, 514, 581, 586; pokolení jud., 582, 589, 592.
 Judas Thadeus, v. Šimon.
 Judea, krajina v Palestině, 452, 514, 586; král J., 583; Joram, 583, 589; Achaz, 587.
 Judei, Judin, v. Židé.
 Judita, Guta, Gytka, Gyutka, Jitka, Witka atd., manželka Břetislava I., knížeče českého, 84—86, 88, 92, 93, 247, 249, 273—275, 308, 309, 536—538, 540.
 — dcera Vratislava, krále č., chot Vlastislava Heřmana, krále polského, 310, 544, 549.
 — [chybně] Swathawa, Ydita, chot Vlastislava, krále č., 164, 232, 287, 470.
 — abatyše u sv. Jiří na hradě Praž., 566.
 — Jitka, dcera Viléma z Kounic, 244.
 Jihlach, vévodství něm. v nynější prus. provincii Porýnské; markrabí J., Juliacký, 348, 361, 379, 390, 404, 411.
 Julius, Julii, rod řím., 516, 517, 520.
 Julius, [C. J. Caesar], samovládce římský, 452, 516, 517, 519, 520.
 — Maximinus, císař římský, 454.
 — papež, 456.
 Junki v Asii, 500.
 Juno, bohyň, 515, 516.
 Jupiter, Jovis, bůh, 515, 516, 520, 527.
 Juřík, v. Jiří.
 Justinian, císař byzantský I., 457; J. II., 459.
 Justin, císař byzantský I., 457; J. II., 458.
 Kaam, v. Chán.
 Kadaň, Cadanum, m. v Žatecku, 476, 480.
 Karlštejn, Karlštějn, hrad v Berounsku, 522.
 Kadolt, Catoldus, rytíř, 569.
 Kadubrě, v. Cadorské idoli.
 Kaffa, Caffa, nyní Feodosia, město na poloostrově Krimu, 495, 497, 511, 594.
 Kaich, Cayn, Cayt, Kaych, první křesťanský kněz v Čechách, 265, 462, 529.

Kail, Keyla, město u Manderscheidu v Porýnské provincii pruské; Simon z K., stolní Karla [IV.] v Itálii, 342, 374, 398.
 Kain, Caym, Cayn, syn Adamův, bratrovrah, 493, 500, 503—505, 507, 530—532, 540, 546, 577.
 Kalabrie, Calabria, krajina v již. Itálii, 516.
 Kalabrové, Calabri, obyvatelé Kalabrie, 522.
 Kaleb, Kalep, z pokolení Juda, 579.
 Kališ, Calis, [chybně Crokaw], město na ř. Prosně, v království Polském, 200, 365, 366, 393, 414; krajina k., 351, 381, 407.
 Kalixt, Calixtus, papež I., 454; Kal. II., [Sixtus]. 465.
 Kalvarie, Calvaria, návrší blíž Jerusalama, 504.
 Kamberk, Kamber, ostrov v ř. Dunaji blíž Vídne, 572.
 Kámen, od nebo ot Kamene, Camerer, městanský rod na Starém m. Praž., 217.
 Kamenec, Kamene, hrad ve Slezsku na ř. Nise, 547.
 Kamino, v. Camino.
 Kampsay, v. Nanking.
 Kamul, město v Asii, 515.
 Kamýk, Damik, Tömlík, rytíř český, 220, 296.
 Kanaan, Canaan, krajina syrská, jinak Palestina, 512.
 Kantuarijský arcibiskup, v Canterbury.
 Kanual, v. Chval.
 Kapadokové, Capadoces, národ v Kapadokii v Malé Asii, 522.
 Kardaši, v. Kartasi.
 Karel Veliký, císař, 103, 459, 460, 520, 534, 539.
 — II., [Holý], král franský, 460.
 — III., [Tlustý], Grossus, císař, 460.
 — [Václav] IV., císař římský, král římský a Alžběty, 339, 364—372, 385, 391—396, 398, 400, 404, 413, 414, 416, 417, 423, 429, 430, 433, 434, 440, 466, 480—482, 492, 501, 508, 509, 519—522, 526, 531, 575, 604.
 — IV., král francouzský, 339, 340, 372, 373, 396, 397.
 — strýc Karla IV., krále francouzského, 339, 340, 372, 396, 397; dcera jeho Markéta, jinak Blanka, chot císaře Karla IV.
 Karel [Robert] I., král uheršský, 339, 347, 350, 351, 355, 362, 372, 378, 381, 384, 391, 396, 406, 410, 412.
 — [z Anjou], král neapolský, [chybně Franciel], 313, 476.
 Karlštejn, Karlštějn, hrad v Berounsku, 522.
 Karolí Mons, Karolusberg, v. Hora Karlova.
 Karrarie, v. Carrara.
 Kartasi, Cartassi, Kardaši, vyzvědači Tatarů, 171, 172.
 Karthago, Carthago, město na pobřeží Africkém, 437, 454, 507.

SEZNAM JMEN.

Kartusiáni, Kartusienenses, řád kartoušský, 234, 236; klášter K. u Prahy, 482.
 Kaslan, v. Časlav.
 Kassa, v. Cázi.
 Kastilie, Castella; král k., 481.
 Kastrimiginum, v. Castrozza.
 Kataj, říše v Asii, 507.
 Katajové, Kathayové, Cathayi, 587.
 Kateřina sv., mučednice, 455; den sv. Kat., 288.
 Kaych, v. Kaich.
 Kazi, Caza, Kassa, Kazza, deera Krovova, 9, 258, 298, 523.
 Kazimir, Cazamir, Kazomirus atd. král polský I., [Obnovitel], Meska, Mezka, 87, 274, 310, 538. [správně] Mečislav II., 596; Kaz. III. [Veliký, král krakovský], 350, 351, 365—367, 381, 393, 394, 406, 407, 414—416.
 Kazin, Kazzin, hrad na řece Mži, blíž Zbraslaví, 9.
 Kazko, v. [správně] Boleslav V.
 Kazza, v. Kazi.
 Kedrudiš, Gedrudiš, rakouská, chot Vladislava II. krále českého, 562.
 — Getrudiš, královna uheršská, matka sv. Alžběty, 312.
 Kerntein, Kerntin, v. Korutany.
 Kerntner, Kerntyner, Kerteiner, v. Korutane.
 Keyla v. Kail.
 Kileb, ves v Sasku, 544.
 Kis, Kiss, v. Chýše.
 Kladuby, Clanduby, klášter a město v Plzensku; chrám p. Marie v K., 558.
 Kladsko, Claczko, Clacko, Cladez, Glacz, Glataw, Glocow atd., hrad a město v Prus. Slezsku 174, 194, 221, 222, 242, 292, 295, 479, 533, 555; území K., 350, 381, 406, 476.
 Klapy, v. Klepý.
 Klára sv. Clara s. z Assisi, 313, 500, 603; rád sv. K. v Praze, 477, 521, 567, 603; klášter sv. Frant. v Praze, 597, 599.
 Klarmontský hrabě, v. Chiaromonte.
 Klášterec, Claustrellum, m. v Žatecku, 476.
 Klatovy, Clathowia, město české, 481.
 Kleofás, Cleophas, učedník Kristův, 592.
 Klepý, Klapa, Klepa, hrad zvaný nyní Hasenburk v Litoměřicku, 47, 265. Klet, Cletus, žák sv. Petra, biskup v Římě, 453, 594.
 Kliment, Clemens, papež I., sv., 169, 453, 594, 599, 600, 604; kostel sv. Kl. v Levém Hradci, 49, 265, 529; kostel sv. Kl. na Poříčí v Praze, [chybně] S. Steffan czu Podrzeczan, 168, 169, 288; kostel sv. Kl. u mostu na Starém m. Praž., 169, 473.
 — papež II., 464; Kl. III., 465; Kl. IV., 314, 465; Kl. V., 466; Kl. VI., 466, 481.
 Klimka, Clymka, jedna z náčelnic v divčím boji, 26, 254.
 Kloho, Clotho, bohyně, jedna ze Sudicek, 319.
 Knistena, v. Hnězdno.
 Kocierz, dy von K., v Kokotovici.
 Kochan, Cochán, starosta mocného českého rodu Vršoviců, 67, 71—75, 81, 82, 246, 248—252, 270, 271, 273, 299, 300, 536.
 Koja, Coya Jaan, klešťenc saracenský, 500.
 Kojata, Coyata, Coyta, Koyatha, nádvorní župan, 99, 276, 542, 597.
 Kokorsina, v. Okořin.
 Kokotovici, dy von Kocierz, Kokorščí, Kokowiczer, měšanský rod pražský, 217, 218, 227, 295, 296.
 Kolalto, v. Collalto.
 Kolin nad L., Cholen, Kollen, město v Kouřimsku 211, 294.
 — n. R., Colonia, 456; biskup, arcibiskup k., 341, 373, 397, 472, 566, 572, 603; kanovník k. Beso, potom první opat Strahov., 562.
 Kollam, Columbus, město na západním pobřeží přední Indie, 496, 500, 507, 509, 583; chrám sv. Jiří v K., 496; Indie K., Columbina, 497.
 Kolliziové, v. Colleoni.
 Koloman, Colomannus, král uheršský, 547, 552, 555, 556, 560.
 Kolumbarie, v. Colmar.
 Konomey, Komonie, v. Homou.
 Konigissal, v. Zbraslav.
 Konrad, kardinál, legát papež. v Čechách, 472, 603.
 — [nepotvrzený] biskup olomoucký, 473, 567.
 — král a císař římský I., 462; K. II., 464; K. III. [chybně Otto], 311, 465, 558, 560—562, 601, 602; K. IV., 313, 476; [Konradin], 313, 476.
 — I., Conradus, Kunrat atd., kníže brněnské, potom české, 94, 106—108, 275, 277, 309, 310, 469, 526, 538, 541, 542, 545, 546, 548, 549, 597, 599.
 — II., Otto, Conrad Przemisl — Kunrat Přemysl, Otto, markrabí moravský, potom kníže české, 148, 151, 157, 232, 243, 244, 284—286, 470, 472, 526, 603.
 — [vévoda moravský] II., kníže znojemské, 553, 555, 561, 602.
 — Conradus, Catoldus cognomine Orphanus, bratr Ottý z Hardegg, pán rakouský, 568.
 Konstance z královského rodu uheršského, manželka Přemysla I., krále č., 232, 312, 471, 473.
 Krakov, Cracovia, Crockaw, město polské na ř. Visle, 67, 206, 233, 269, 294, 320, 367, 394, 414, 415, 534, 535, 538, 543, 565, 596; knížectví, království K., 200, 293, 351, 381, 407, 478, 480; král k., 350, 351, 362, 365, 366, 391, 393, 394, 406, 407, 412, 414, 415; Boleslav V., [Stydlivý], král polský, [vévoda I.], 569; Přemysl, král polský, vévoda Přemysl, v. Přemysl, Kazimír; v. Kazimír III.
 Králové Hradec, v. Hradec Králové.
 Královec, Mons Regalis, hl. m. východopruské provincie, 566, 568.
 Královí, v. Realí.
 Krasíkov, Crasycow, hrad v Plzensku; páni z K., 476.
 Kremona, v. Cremona.
 Krescencia, Crescencia, mučednice, 455.
 Krescens, Crescens, biskup, mučedník, 457.
 Křesomysl, Cresomisl, Crezomysl, Krziessemisse, Strizzomisl atd., kníže české, 36, 231, 263, 461, 526.
 Kreščák, v. Crečy.

SEZNAM JMEN.

Koruna, Zlatá K., Corona Sancta, klášter cisterciacký v Budějovicku, 477.

Korutané, die Kerntyner, Kerntner, Kersteiner, 220, 223, 296.

Korutany, věvodství Korutanské, Kern-

tein atd., 220, 296, 348, 349, 351, 352, 379—382, 404, 405, 407, 408,

568, 572.—vévoda, kníže korut., 208, 210, 217, 219, 223, 224, 237, 296, 341, 348, 349, 372, 373, 379, 380, 396, 398, 404,

405,

Kreta, Creta, ostrov v Středozem. moři, 511, 515, 516.
 Kriwecz, Kriwecz, v. Hřivec.
 Kristin, Cristinus, Christinus, poustevník a mučedník polský [z pěti bratrů] pochábený v Olomouci, 76, 271, 309, 464, 467, 537.
 Křivoklát, jinak Hrádek, Burgeleins, Burgelyns, Burglisz, Burgslossz, Czwołag, Purglinum atd., hrad v Rakovnicku, 153, 166, 171, 210, 285, 287, 288, 349, 350, 379, 380, 405, 406, 546.
 Křížaci, Crewcizer, Cruezir, Kreuzir, Křížovnici, 182, 183, 289, 290.
 Křížovnici s červenou hvězdou, Cruer, Stellarii, Stelliferi; rád k., 235, 241: dům a špitál kř. u mostu praž., 565, 567; zemský mistr křížovníků něm., Záviše, syn Záviše [z Falkensteina], 242.
 Krok, kníže české, 9, 258, 298, [chybně Nezamysl], 306, 523.
 Kroměříž, Cremsyr, město morav.; klášter sv. Mauricia v K., 318.
 Krstitel sv., v. Jan Krstitel.
 Krziessemittel, v. Křesomysl.
 Kufstein, Cupfsteyn, Gufštejn, město a pevnost v Tyrolích, 352, 382, 408.
 Kuionia, v. Kyjev.
 Kukata, Bohuta, Cukata, Pukata, knížečci lovčí, 110, 278, 548.
 Kumáni, Comani, 316, 474, 565, 568, 569; Kumánka, Cumana; chof Štěpána IV, krále uher., rodem K., 568.
 Kunart z Pavlovic, rytíř český, 240.
 Kungissal, v. Zbraslav.
 Kunigunda, Kunhuta sv., 312.
 Kunigunda, Cunegundis, manželka Vratislava, krále českého, 544; [správně] v. Svatava.
 — Gunegunda [chybně Constancia, Konstancie], manželka Václava I, krále českého, 233, 311, 472, 473, 564, 567, 603.
 — chof Přemysla Otakara II, krále č. [chybně Alžběta], 233, 242, 320, 474, 475, 477, 571.
 — [chybně Agnes], dcera Přemysla Ot. II, krále, jeptiška rádu sv. Františka a sv. Kláry v Praze, 477, 573, 574.
 Kunrat, v. Konrad.
 Kutná Hora, die Kutner, Kuttin, v. Hora Kutná.
 Kvintina Sv. město, v. Quentin St. Kyjev, Kuiouia, Kygow, m. ruské na Dněpru, 173, 288.
 Labe, řeka česká, 116, 125, 200, 229, 293, 523, 531, 532, 556; města a hrady zálabské, 200.
 Ladinensis civ., v. Laon.
 Ladislav IV, [chybně] Bela, král uher-ský, 477.
 Lombardir, Lamborder, Lamborter, v. Lombardi i Vlaši.
 Lambert, Lampertus, sv., biskup; den sv. L., 244, 600.
 Lambrechtsberg St., castrum montis s. Lamberti, hrad ve východních Tyrolích v údolí Pusterském, 351, 381, 407.

Lamech, Lamec, syn Matusalema, 493, 504, 505, 577.
 Lamitir, v. Lučané.
 Landava, Landov, Landaw, m. bavor-ské na Isaře; řeka blíz L., 352, 382, 408.
 Landshut, Landeshute, m. v Prus. Slezsku při hranicích českých, 366, 393, 414.
 Lantmiter, Lanttirn, Latimir, v. Lučané.
 Lanz, rođem Sas, kaplan Vratislava II, knížeček českého, probošt litoměřický, 597.
 Laon, Ladinensis, Ludinensis civ., m. v sev. vých. Francii, 361, 390, 411.
 Lapi, Yapi, potomek Serapise, 513.
 Lascala, v. Scala.
 Laterán, chrám a palác v Římě, 560, 580, 590.
 Latinii, obyvatelé Latia v střed. Italií, 516, 532.
 Latinici, křesťané řím. vyznání, Latinii, 496.
 Latinská brána v Římě, porta Latina, 592.
 Latinská země, Latina terra, 499; jazyk lat., 348, 379, 404, 427, 532.
 Latinus, král Latia, 516.
 Latium, Latii regnum, krajina v střed. Italií, 517; král v Lat. Latinus, 516.
 Laua, Lauensis civ., v. Lava.
 Laurencius, v. Vavřinec.
 Laurentum, m. ital. v Latiu; království L., Laurenticum regnum, 516–518.
 Lausanne, Lozanské m., m. svýcar. na sev. břehu Genevského jezera, 341, 373.
 Lautmischil, v. Litomyšl.
 Lava, Lava, Hlawa, Lauensis civitas, město v Dol. Rakousich, 240, 314, 316, 480, 568.
 Lavini, Lauinia, chof Eney, 520.
 Lazar, Lazarus, žid., 425, 432, 438, 589.
 Lebe, v. Leva.
 Lehnicz, Legnicz, m. a knížečví v dol. Slezsku; knížata z L., Václav a Ludvík, vnukové Václava, II., krále č., 520; Rupert I., 483; Jindřich VIII., 483.
 Leiningen, Lygningen; Fridrich starší hrabě z L., 483.
 Leippen, v. Lipá.
 Lemon z Janova, hvězdopravec, 509.
 Lemovické biskupství, v. Limoges.
 Lenčické knížečví polské, Lusicia; kníže l. Lešek, 569.
 Leo, v. Lev.
 Leodium, Leodiumenský biskup, v. Lutich.
 Leopold, Dypolt, Leopoldus, Lipolt, Lupoldus, Lipolt, markrabové východní a vévodové rakouské L. II [Sličný], 102, 276; L. III, [Svatý], 548, 560; dcera jeho Gerbirga; L. V [chybně Rudolf], 243; L. VI, [Slavný], 169, 170, 243, 244, 288, 312, 565.
 Lepus, v. Zajíc.
 Lešek, Lestko, mladé kníže lenčické, 569.
 Leuchtenberg, [chybně] Luczenburk, [Jan], lanckrabí z L. 483.
 Leuigradec, v. Hradec Levý.

Leuthmyssel, v. Litomyšl.
 Lev, Leo, papež I., 457; Lev. II a III, 459; Lev III a [IV], 459, 460; Lev V, [VI], a VII, 462; Lev VIII, 463, 518.
 — Leo, císař byzantský I [Veliký], 457; Lev II [Leontius]; Lev III, [Isaurický], Lev IV, 459.
 — otec Petra [Anakleta II], protipapeže, 560.
 Leva, Lebe, z rodu Vlastislavova, nápadník knížečví Lucského, 46, 47, 265.
 Lewenberk, v. Löwenberg.
 Levi, Leui, syn Jakubův, 514, 578, 589; pokolení L., 578, 579, 583, 592.
 Lescal, v. Scala.
 Laterán, chrám a palác v Římě, 560, 580, 590.
 Levitici, Leuitici, třetí kniha Mojžíšova, 588.
 Libanon, Libanus, Lybanus mons, po-hoří v Syrii, 497, 502, 520, 522.
 Liberatus opat, mučedník, 457.
 Liberius, papež 456.
 Libice, Libuze, Liubice, Lybicz, ves kde byla Libuše pohřbena, 18, 27, 259.
 Libice [Bilá], Hlubnice, Hluboc, Libucz, Liubice, Lubie, Lubycze, hrad při vtoku Čidliny do Labe, 65, 116, 269, 279, 299, 532; vévoda Slavnik. v. Slavník.
 Libošín, Lubosym, hrad v Rakovnicku, 523.
 Libuše, Liubuše, Lubusky, Lubussia, Lubusse atd., dcera Kroková, knížna česká, 9–16, 18, 25, 224, 252–256, 258, 259, 261, 298, 299, 301, 306, 461, 519, 520, 523–526, 576; Libušin dvůr, 16, 259, 299.
 Licemburk, v. Lucemburk.
 Licinius Valerianus, císař římský, 455.
 Ličský kněz, v. Zlicko.
 Lídice, Liudice, manský dvůr v Rakovnicku; Pavlik z L., Vbicensir, měšťan praž., 218, 296.
 Lidmila, v. Ludmila.
 Lienz, Line, Lunez, Lynitez, město tyrolské na Drávě a údolí alpské, 351, 381, 407.
 Lichtenburg, Liuchtenburg, Světlík, Sweidlick, Swidlicz, Swietlicz, Swyettlik, hrad v Čáslavsku, 349, 379, 405; Smil, Smylo z L., v. Smil; syn Jindřicha z L., 482.
 Limoges m. franc. na ř. Vienně; Lemovické, Limovické biskupství, 340, 362, 372, 390, 397; biskup kardinál Lim., 483.
 Link, v. Lucko.
 Linus, papež, 453, 594.
 Lion, v. Lyon.
 Lipá [Česká], Leippen, Lipp, hrad a m. v Litoměřicu; Jindřich z Lipé, 204, 208, 211, 223, 226, 294, 297, 479; Jan z L., 353, 355, 382, 384, 408; Čeněk z L., 367, 394, 415.
 Lipnice, Lipnicz, hrad a m. v Čáslavsku; Ctibor z L., 197, 292.
 Lipolt, v. Leopold.
 Litice, Lutice, Lutitz, Lutycz, hrad, nyní ves v Plzensku, 349, 379, 405.

Litoměřice, Luthomericz, Lutomericz [chybně Litomisl], m. české 549, 567; provincie, župa L., 527.
 Litomyšl, Lautmischil, Leuthmyssel, Litomyšl, hrad a město v Chrudimsku, 221, 295, 533.
 Litvané, Littawen, Litvené, národ při moři Baltickém, 352, 364, 382, 392, 408, 413.
 Linbice, v. Libice.
 Liudice, v. Lidice.
 Liudmila, v. Ludmila.
 Lucaw, Lucow, v. Lukov.
 Lichtenburg, v. Lichtenburk.
 Lízka, v. Lysá.
 Líztimir, v. Lstimir.
 Lo, v. Looz.
 Lobist, v. Lovoš.
 Loděnice, Loděnický potok, Lodin, Lodenec, levý přítok Berounky, 144.
 Loket, m. české; župa L., Cubicensis terra, 476.
 Loketko, Lokietek, v. Vladislav Lokietek.
 Lombard, Petr L., spisovatel decretalii, 234.
 Lombardové, Lambardir, Lombardi, 351, 352, 382, 407, 563.
 Lombardsko, Lombardia, Lombardy atd., krajina sev. Italie, 341, 344, 345, 351, 352, 355, 373, 376, 381, 382, 384, 398, 400, 401, 407, 408, 410, 556, 563; jazyk l., 348, 379, 404, 427; města l., 351, 375, 381, 407; páni l., 348, 378, 404; král l. a burgundský Bonifac, 310; králová l. Matilda, v. Matilda.
 Lomnice, hrad a město v Bydžovsku; [Lomičtí], Lomničtí, die Lumen, [Košíkové z Lomnice], 172, 301.
 Looz, Lo, Dolad [t. j. de Lo]; [Dětřich], hrabě mladý z L., 352, 382, 408.
 Lorek, Lorek, Lork, knížečví lovčí, 110, 111, 278.
 Losinec, v. Lodenice.
 Lot, Loth, strýc Abrahamův, 512, 513.
 Lothar, Lot, Lucerus, Lucretus, císař I., 460; L. II, 134, 144, 465, 558, [chybně Otto], 560; — král v Italii, 462.
 Lotrincán, Lotrinc, Lotaringus, Lotharingus; Heřman, biskup praž. rodem Lotrincán, 600; v. i. Heřman.
 Lotrynské vévodství, Lotharingia, 341, 373, 398.
 Louny, Louna, Lüně, Lúny, m. v Žatecku, 194, 242, 476.
 Löwenberg, Lewenberk; páni z L., 476.
 Lovoš, Lobist, Lovos, vrch v kraji Lúčanu, 37, 263.
 Lozanské město, v. Lausanne.
 Lstimir, Lstimir, páni č., 548.
 Lubie, Lubycze, v. Libice.
 Lubosym, v. Libošín.
 Lubusky, Lubussa, Lubussi, Lubussia, v. Libuše.
 Lucanus, Marcus Annaeus L., básník řím., 434.
 Lucaray, u východních křesťanů jméno druhé knihy Lukáše evangelisty, 590.
 Lucarda, v. Lutgarda.

Lucca, Lucanensis civ., Luka, m. v Toskáně v Italii, 341–343, 346, 351, 373–375, 377, 381, 398, 400, 402, 407; vládce v L. Šimon de Reali, v. Reali.
 Lucem, v. Lucchino.
 Lucemburk, Licemburk, Luczemburg, Lycemburk atd., hlavní město vévodství Luc., 340, 348, 373, 379, 397, 398, 404, 482.
 — vévodství L., 340, 341, 348, 349, 360, 361, 365, 379, 380, 389, 390, 393, 397, 404, 405, 410, 411, 414. — Rod l., 396. — Hrabě l., Jindřich císař, v. Jindřich VII; Jan, král český, v. Jan.
 — Mikuláš z L., v. Mikuláš.
 Lucher, v. Lothar.
 Lucchino [dei Visconti], Lucem, Luchinus, signore milánský, 363, 391.
 Luciferiani, sekta nábož. jinak naháči, 291.
 Lucillus, 439.
 — papež I., 455; Luc. II a III, 465.
 — král v Britanii, 454.
 — Aurelius Commodus, císař římský, 454.
 Lucko, Link, Luzko, pole u moravské říčky Olšavy, blíz městečka Hluku, 547, 555.
 Lucretia, manželka Tarquinia, 519.
 Luceretus, v. Lothar.
 Luczenburk, v. [správně] Leuchtenberg.
 Lučané, Lamiter, Lantmiter, Lanttirn, Luzani atd., kmene v sz. Čechách usedly, 38–42, 47, 264, 462, 526.
 — kraj L., Lučko, nyní Žatecký, 36, 40, 43, 46, 264, 265.
 — kníže l., 41, 527; Vlastislav, v. Vlastislav; nápadník knížečví L., Leva, v. Leva.
 Ludinensis civ., v. Laon.
 Ludmila sv., Lídmla, Liudmila, dcera Slavibora, vévodky Pšovského, chof Bořivoje I., knížečví č., 52, 53, 266, 307, 462, 466, 521, 529, 530, 562; den sv. L., 355, 384; hrob sv. L., 562; závoj sv. L. 600.
 Ludvík sv., z rádu Menších bratří, 479. — král německý, císař I., [Pobožný], 460; L. II. [Němec], 460; Lud. III. [Dítě], 462; L. IV. [bavorský], Bavor, Bavarus, 236, 237, 341, 342, 349, 351, 352, 360–363, 366–368, 373, 374, 380–382, 389, 390, 393, 395, 397, 398, 405, 407, 408, 410–412, 414–417, 466, 479–481.
 — vévoda bavorský, falckrabí Rýnský, 313, 314, 317, 318.
 — syn císaře Ludvíka IV., markrabí braniborský, 237, 352, 361, 363, 367, 382, 390, 391, 395, 408, 412.
 — [z Lehnic] I., kníže břežské, vnuk Václava II., krále č., 520.
 — [z Anjou], bratr krále francouzského, [Karla V.], 483.
 — z rodu hrabat Savojských, 342, 374, 398, 399.
 — Lucaray, u východních křesťanů jméno druhé knihy Lukáše evangelisty, 590.
 — I [Veliký], král uherský, 350, 355, 362, 381, 384, 391, 406, 410, 412.
 — hrabě z Öettingen, 483.

Magdeburg, praeotec Medú, 522.
 Magdeburg, Meydeburg, m. pruské na ř. Labi, 563; arcibiskup M., [chybně mohučský a řezenský], Adalbert 308, 533.
 Maggedo, pole M., 423.
 Magreta, v. Marketa.
 Maguncia, v. Mohuč.
 Mahomed, Mahomet, Machmeth, zakladatel náboženství mahomed., 584, 588.
 Machtildis, v. Matilda.
 Mailan, v. Milán.
 Maincz, v. Mohuč.
 Majorka, největší z ostrovů Balearských v Středozemním moři; krále Maj., sym Filip, Maiorikarum regis, 480.
 Makabeové, Machabei, král. rod židovský, 573, 580, 585.
 Makedoňané; Gallové Makedonští, 513.
 Malabar, Maabar, krajina v jz. cípu přední Indie, 507.

SEZNAM JMEN.

Malachiáš prorok, 582, 584.
 Malachiáš sv., biskup 311.
 Malaleel, syn Caynanův, 505.
 Malvelzado; pán z M., bojovník u Creçy, 240.
 Manaym, t. j. tábor páně, 569.
 Manfredi, deí M., illi de Manfredis, dy v. Manfredes, Manfredští, šlechtický rod v Reggiu, 343, 374, 399.
 Manfredo de' Pii v. Pii.
 Mansi, Manzi, jižní části Číny, 496, 499, 507.
 Mantua, m. v Benátsku v Italií, 546; obyvatelé M., Mantavští, Mantuaní, 343, 345, 346, 352, 353, 374, 375, 377, 382, 383, 399, 402, 409; území M., 348, 379, 404; vládci m., 342, 343, 374, 375.
 Marcellinus, papež a mučedník, 455.
 Marcellus, papež, 455.
 Marcianus, biskup v Africe, 457.
 — [nesprávně Gracianus], císař byzantský, 457, 529.
 Marcus Aurelius Antonius Uerus, M. Antonius Caracalla, M. Aurelius Antonius, syn M. A. Caracally, císařové římskí, 454.
 Marek sv., Marcus, dříve Jan nazvaný, evangelista, 357, 386, 427, 453, 522, 589, 592, 594.
 — papež, 456.
 — kaplan biskupa praž. Jaromíra, potom probošt praž., 543, 597.
 Margaret, v. Marketa.
 March, v. Morava.
 Marie, sestra Mojžíšova a Aaronova, 431, 579, 580, 583.
 — panenka matka Ježíšova, 290, 537, 584, 587—589, 599; chrám Matky Boží v Praze, 49, 265, 529, 547; M. ve Hnězdni v Polsku, 538, 596; M. v Kladubech, 558; M. p. na Janiku v Římě, 507, 515; M. p. ve Waidhofenu, 316; M. p. a Jiří sv. v Bamberce, 537; klášter M. p. v Konicech na Moravě, 244; M. p. v Postoloprech, 528.
 — matka sv. Marka evangelisty, 592, 594.
 — Magdalena sv., 425, 438.
 — sestra Boleslava II, knížeče, v. Mlada.
 — dcera Soběslava I, knížeče, manželka Leopolda IV, markrabí rakouského, 560.
 Marignola, Jan M., v. Bisignano.
 Mařík, Marssyko, z Vlašimi, pán č. 480.
 Marinus [chybně Martinus], papež I, 460; M. II, 462.
 Marius, mučedník, 455.
 Marketa sv., den sv. M., 570.
 Marketa, Magreta, Margaretata atd., dcera Leopolda VI, vévodky rakouského, chot Přemysla Ot. II., krále českého, 188, 190—192, 290, 291, 312, 313, 565, 566, 568; M. chot Jindřicha VII., císaře, 339, 372, 396; M. dcera Jana Luc., krále č., chot Jindřicha, vévodky bavor., 237, 342, 348, 361, 374, 379, 390, 398, 404, 411.
 — [Blanka], chot Karla IV císaře, v. Blanka.

Marketa, dc. Karla IV, chof Ludvíka I., krále uherského, 348, 349, 355, 379, 384, 404, 410; M. dcera Jindřicha vévodky korutanského, 348, 379, 404. Markwart Němec, župan, vyslanec Vratislava II knížeče č., 543.
 Marnarius, básník, 318.
 Mars, bůh, 515, 518, 527; chrám M., 517.
 Marsilius de Rubeis, M. z Červených, v. Rossi.
 Marssyko, v. Mařík.
 Marta, Martha, mučednice, 455.
 Martin, papež I., 458; M. IV, 465; v. i [správně] Marinus.
 — sv., biskup tourský, 456, 457; hrobka sv. M., v kostele praž., 554.
 — správce statků kláštera Opatovického, 451.
 Martinianus, mučedník, 453.
 Mastino della Scala, v. Scala.
 Matéj, Matheus, poustevník a mučedník polský, 76, 271, 309, 464, 467, 537.
 — kaplan Jana Jindř., bratra Karla IV., biskup Brixenský, 352, 382, 407.
 — Trenčanský, von Trzyenczin, močený župan v sev. Uhřích, 226, 297.
 Matatiáš, 534.
 Matilda, Machtildis, Mechilda, Mechtildis, dcera Bonifacia, [krále lombardského a burgundského], markrabina toskanské, 101, 276, 310, 543, 598.
 Matouš sv., Mathaeus, evangelista, 356, 358—360, 384—389, 426, 427, 432, 439, 452, 522, 583, 588, 589, 591, 592; křestané sv. M., 497.
 Matusael, syn Mavialeelův, 504.
 Matusalem, syn Enochův, 505.
 Maut, v. Mýto.
 Mauricius sv., mučedník, 455, 472, 603; klášter sv. M. v Kroměříži, 318.
 — Kapadocký, císař byzantský, 458.
 Maut, Mawte, v. Mýto.
 Maydlant, v. Medsko.
 Maynardus, v. Menhart.
 Mediolan, Medulán, v. Milán.
 Medové, 522, 592; krajina M., 508; prefekt m. Arbatus, 518.
 Medsko, Maydlant; paní medské, 47.
 Megdeburg, v. [správně] Mohuč.
 Mehern, Mehren, v. Morava.
 Mechilda, Mechthildis, v. Matilda.
 Melan, v. Milán.
 Meinhart, v. Menhart.
 Meissava, Mizow, Zeamborg; páni z M., Weyzové, 190; Štěpán z M., 316.
 Meissen, v. Míšeň.
 Mel, Iumellae, hrab Ital. v Benátsku na horní Piavě, 363, 391.
 Melan, v. Milán.
 Melchi, t. j. král, 578.
 Melchiades, papež, 455, 590.
 Melchisedech, král a nejvyšší kněz, 493, 511, 513, 514, 577, 578, 585, 588.

Meliapur, Mirapolis, m. na vých. břehu Přední Indie, 508, 592.
 Mělník, Melník, Melnyk, město na řece Labi na místě dálného hradu Pšova, 52, 462, 529; hraběnka kraje M., sv. Ludmila, 266.
 Mendicantes, v. Žebraví mniši.
 Menelaus, král ve Spartě, 516.
 Menhart, Maynardus, Meinhart, Minhart, biskup pražský, 143, 152, 283, 285, 311, 556—560; 601, 602.
 Menšich bratří řád, Bosáci, ordo fratum Minorum, řád Parfuzzen, 235, 472, 480, 492—496, 500, 502, 503, 521, 564, 565, 567, 569, 575, 603; zakladatel M. b. sv. František, 521; kláštery M. b., 567, 574; v Jerusalémě, 583, 589, 590; na hoře Sionu, 513; v Praze, u sv. Jakuba, 473, 603; v Římě „Ara coeli“, 519, 588; ve Znojmě, 242, 478; kostel M. b. u sv. Františka v Praze, 564. — Bratr, bratři M., 368, 395, 417; sv. Antonín, 472; sv. Ludvík, 479; Mikuláš protipapež, 236, 341, 373, 397; v císařství Armalek v Asii, bratři: Richard Burgundský biskup, František z Alexandrie, Paschal Špaříhel, Vavřinec z Ankony, Petr a bratr Jud., 495; Jan z Monte Corvina, legát papež, 495, 496.
 Merhern, Merhernlant, Merchern, v. Morava.
 Meska, Měšek, v. Boleslav Chrabrý a Kazimír I Obnovitel.
 Mesopotamie, krajina v přední Asii, 497.
 Mešek [Mečislav II], Mezeo, kníže opolské, 567.
 Mettelwege, v. Miltenberg.
 Metud, Metudius, první arcibiskup moravský, velehradský, 48, 232, 265, 461, 466, 529.
 Metz, Mec, Metae, m. v Lotrinsku na Moselle, 341, 373, 479.
 Meydeburg, v. Magdeburg.
 Meylan, v. Milán.
 Meyneč, v. Mohuč.
 Meyssen, v. Míšeň.
 Mezo, Mezka, Mezko, v. Boleslav Chrabrý, Kazimír I Obnovitel a Mešek.
 Micol, dcera Saulova, chof Davida krále, 581.
 Mifiboset. [chybně] Mifilobeth, chromý vnuk krále žid. Saula, 582.
 Michal sv., Michel, Mychal, 60, 245, 247, 268.
 — biskup řezenský, 462.
 — I. císař byzantský, 460.
 — Michael, pokřtěný Ind, 509.
 Michalovice, Michalowicz, Michelspergk, hrad a město v Boleslavsku; páni z M., 476; Jan z M., 201, 293.
 Michas, žid z pokolení Efrem, 580.
 Mel, Iumellae, hrab Ital. v Benátsku na horní Piavě, 363, 391.
 Melan, v. Milán.
 Melchi, t. j. král, 578.
 Melchiades, papež, 455, 590.
 Melchisedech, král a nejvyšší kněz, 493, 511, 513, 514, 577, 578, 585, 588.

Mikuláš [z Risenburka], biskup pražský, 171, 188, 288, 291, 317, 473, 564—566.
 — z Brna, kancléř Karla IV, biskup tridentský, 351, 352, 382, 407.
 — kníže opavské I., 478; M. II., [a ratišské], 361, 366, 367, 389, 394, 410, 415.
 — z Lucemburka, důvěrný rádce Jana krále č., 366, 393, 414.
 — Mikeš z Potensteinu, pán český, 389.
 Milán, Mailan, Mediolan, Medulan, Melan, Meylan atd., hl. m. Lombardska v sev. Italií, 95, 96, 123, 127, 275, 341, 345, 373, 376, 398, 401, 453, 456, 460, 563, 592; měšťané, die von M., 97, 123, 127, 276, 280, 281, 345, 346, 352, 353, 377, 382, 383, 399, 402, 408, 409, 412, 563; vládce M. 343, 374, 375; vládce, signore M. Azzo a Lucchino [dei Visconti], v Azzo a Lucchino; hrabství, krajina M., 345, 376, 401.
 Milčice, Milčice, Woleczig, ves v Bydžovsku, 124.
 Mileč, Milec, Militez, hrad biskupa Vratislavského ve Slezsku, 361, 389, 411.
 Milič, m. v Táborsku; pan [Heřman mladší] z M., 240.
 Militschin, v. Veliš.
 Milota, Milota [z Benešova], velmož moravský, bratr Tobiáše, biskup praž., 317, 319.
 Miltenberg, Mettelwege, Mylteberk, m. na ř. Mohuč v dol. Francích v Bavorsku, 361, 389, 410.
 Mimbar, Indie, jež M. sluje, 500.
 Minerva, bohyně, 515.
 Minhart v. Menhart.
 Minngottin, v. Amazonské paní.
 Minores fratres, v. Menší bratři.
 Ministerberg, Monsterberg, Munsterberg, m. a knížeceství v středním Slezsku; kníže m. Bolek, v. Bolek.
 Mirapolis, v. Meliapur.
 Miroslav, Mirolaus, Myrysslaw, syn mocného župana č. Jana, 283, 559.
 Misa, v. Míšeň.
 Míšeň, Meissen, m. saské na Labi, někdy hl. město markrabství Míšeň, 545; diocece m., 484.
 — Meyssen, Miszin, Myszen atd.; markrabství, 103, 201, 276, 301, 308, 478; markrabí m., 102, 170, 217, 276, 288, 361, 366, 390, 393, 411, 414; Ekkard II., 539, 540; Jindřich, 317, 478; Dětrich jeho syn, 317; Fridrich, 217, 295; Jan z Habsburka, Parricida, 478.
 Mišná, dy Meyssner, Misner, obyvatelé markrabství Míšeň, 217—220, 223, 229, 295, 296, 476; mišeňská vojna, 102.
 Miza, v. Míšeň.
 Mizow, v. Meissava.
 Mlada, Mladka, jedna z náčelnic v dívčím boji, 26, 254—256.
 Mlada, Mladach, jinak Marie, sestra Boleslava II knížeče č., zakladatelka a abatyše kláštera sv. Jiří na hradě

SEZNAM JMEN.

praž., 65, 269, 307, 308, 463, 467, 521, 526, 532, 595.

Mlhy údolí, v. Valdinievolle.

Mnata, Bnatha, Monarcha, kníže české, 35, 231, 263, 306, 461, 526.

Moab, krajina při břehu moře Mrtvého, 580.

Mobes, Maya, chof Jovišova, 516.

Modena, Mutina, Mutua, m. ital. v Emili, 341—344, 346, 373—375, 377, 398—400, 402; měšťané m., 343, 375, 399; de' Pii z M., v. Pii; biskupství a hrabství m., 343, 375, 399.

Modestus, mučedník, 455.

Modilias, křesfané v Indii zvaní M., 509.

Mogog, praotec Skytů a Gothů, 522.

Mohan, Moyen, pravý přítok ř. Rýnu, 410.

Mohuč, Maguncia, Maincz [chybně Megdeburg], Meyncz, m. německ při ústí ř. Mohuču, 310, 454, 468, 543, 544, 547, 597, 600; kostel m., 397, 600; biskupství m., 361, 389, 410; biskup, arcib. m., 192, 283, 291, 341, 373, 397, 464, 468, 472, 531, 533, 543, 547, 556, 558, 566, 567, 571, 595—599, 602; arc. m. Adalbert, v. [správně] Magdeburg; Willigisus, 463; Gebhard, 310; Ruthard [chybně Becharus], 600; Sigfrid, 472; Verner, 475.

Mileč, Milec, Militez, hrad biskupa Vratislavského ve Slezsku, 361, 389, 410.

Milita, Milota [z Benešova], velmož moravský, bratr Tobiáše, biskup praž., 317, 319.

Miltenberg, Mettelwege, Mylteberk, m. na ř. Innem, 187, 291.

Multave, Multe, v. Vltava.

Mumenhoff, v. Tetín.

Munsterberg, v. Minsterberg.

Mušodink, v. Smil.

Mühldorf, Cyrndorf, Czindorff, Zemendorf, m. bavor. n. ř. Innem, 187, 291.

Müntau, v. Modena.

Multe, v. Mute.

Münenberg, v. Neuenburg.

Mutina, Muthina, Muthna, Mutynye atd., syn Božejí, z rodu Vršoviců, 110, 115, 116, 278, 279, 547—549, 551, 552.

— Mutně Skuhrovský, pán č., 197.

— Mutně Vrščovský, pán č., 197.

Mutua, v. Modena.

Mylteberg, v. Miltenberg.

Myrysslaw, v. Miroslav.

Myslata, pastýř ve vsi Blově, 480.

Myszen, v. Míšeň.

Mýto Vysoké, Maut, Mawte, Muta, Mutě, m. v Chrudimsku, 115, 212, 279, 294, 360, 389; obyvatelé M. V., Mutner, Mýcené, 212.

Mztis, v. Mstis.

Mže, Misa, Miza, řeka č., 523, 532.

Nathan, v. Nathan.

Nabuzardan, kníže babylonské, 584.

Naháči, dy Bussere, sekta náboženská, 188, 189, 190, 291.

Nazarejci, Nazarei, 593.
 Nazarejský, Nazarenus, Ježíš N., 594.
 Nazaret, Nazareth, m. v Galilei v Palestině, 498, 587, 589.
 Neapol, Neapolis, m. v již. Itálii, 494, 516; zvolený biskup n. Bertold, legat papež. v Praze, 565.
 Nebital, Nebula wallis, v. Valdinievole.
 Nečtiny, Necztym, Necztyni, hrad v Plzenu, 349, 379, 405.
 Nehemiáš, Neemias, prorok žid., 584.
 Neklan, Neclam, Neclan, Nicla, Niklan, kníže české, 36–38, 43, 45, 46, 231, 263–265, 306, 461, 526, 527.
 Němcí, Němec, Deutschin, Dewtschen, Dutschchen, Theutonici, Tudschin, Tu-schen, Tutschin, 44, 89–92, 94, 99, 100, 105, 110, 111, 122, 130, 132, 133, 134, 138–146, 148, 150–155, 157, 158, 160, 163, 165, 171, 179–181, 183, 192, 193, 195–199, 202–204, 211, 212, 214, 217, 221, 227, 229–231, 240, 241, 247, 249, 258, 274–278, 282–290, 292, 293, 295, 296, 309, 320, 403, 476, 529, 530, 536, 537, 540, 542, 547, 549, 556, 558, 563, 573–575, 597; východní N., 532.
 Němčí, Nempei, hrad ve Slezsku, 547.
 Německá říše, Německo, Beyern, das Deutsche, Tudsche lant, Almania, Germania, Theutonia, 85, 132, 133, 139, 140, 147, 150, 152, 166, 174, 273, 282, 283, 285, 290, 341, 351, 373, 381, 397, 411, 435, 440, 472, 507, 512, 516, 521, 523, 538, 541, 565; horní, obirste, vyšší Almania, 361, 390, 411; dolní, nedirste, 361, 411. — Král n. císař římský, 141, 146, 211, 212, 228, 284; Karel, Ludvík, Jindřich, Otto atd. v. Karel, Ludvík atd. — Královna n., 83, 246, 250–252; náměstek císaře n. král anglický, 362, 390, 411 — Německá abatyše, 275; biskupové n., 589, 594; čeledn. n., 83, 246, 248, 250–252; dvůr n. 153; helmy n., 198; hlavy n., 230; hrabě n., 153, 285; jazyk n., 91, 138, 148–150, 154, 248, 250–252, 257, 264, 280, 283, 285, 348, 379, 404, 427, 529, 541, 595; kněžna n., 251, 273; knižata n., 280, 352, 361, 382, 390, 408, 411; kopaci n., 164; kronika n., 272; měšťané n., 292; jeptišky n., 93; nosi n., 140; opat n., 137, 283; paní n., 84; pes n., 152; rada n., 193, 203; vojsko n., 145.
 Německých rytířů řád, Cruciferi de domo Theutonica, orden der Tüesczen herren, 234, 474, 566, 568.
 Němkyně, Nhemkinie, Niemkynie, Nyemkynye, Tutschin atd., 83, 93, 94, 246, 248, 250–252.
 Nempe, v. Němčí.
 Nemprot, obr., syn Cusuv, 507, 510–512, 515.
 Nemprot, v. Nimrod.
 Nephthalim, Neptalm, syn Jakubův, 514; pokolení N., 591, 592.
 Neplach, opat kláštera Opatovického, 451.

Nepocian, kněz, 433.
 Nereus a Achilleus, mučedníci; Petr kardinál titulu sv. N. a A., v. Petr de Rosiers.
 Nero [Claudius], císař římský, 452, 453, 455, 531, 592.
 Nerva, císař římský, 453.
 Nestorinus, biskup cařhradský, 529.
 Netolice, Netholici, m. v Práchensku, 532.
 Neuenburg, Mütenberg, Niuemburg, Nyemburk; Jindřich z N., protonotář Jana Luc., krále č., 366, 393, 414.
 Neumarkt, Novum forum, Nový trh, m. v Tyrolích na ř. Adiži; biskupství, diecéze N., 353, 383, 409.
 Neustria, část staré říše Franské, 435.
 Newendorf, v. Villeneuve.
 Nezamysl, Nezomizl, kníže české, 35, 231, 263, 306, [správné Krok], 461, 526.
 Nicea, Nycea, město v Malé Asii; sněm v. N., Nicena synodus, 456, 591, 593, 594.
 Nicla, Niklan, v. Neklan.
 Nicolaus, Nicolaus, v. Mikuláš.
 Nigri monachi, v. sv. Benedikt.
 Nikefor, Nicofor, císař byzantský, 459.
 Nikomedie, Nycomedie, m. v Malé Asii, 456.
 Nykosia, Nycosia, nyní Levkosia, m. na ostrově Cypru; arcibiskup N., 507.
 Nil, Nylus, řeka v Africe, 497.
 Niman, syn Semiramidy, 512.
 Nimrod, Nemprot, král babylonský, 493.
 Ninive, Nyneue, býv. m. na ř. Tigridu v Asii, 497, 512; král n., Nynus, 507.
 Ninus, Nynus, syn Nemprotův, král assyrský, 507, 511, 512, 516.
 Nissa, Nisa, Ruza [sic], řeka v Kladsku, 533, 555.
 Nitra, město v sz. Uhřich, 552.
 Niuemburg, v. Neuenburg.
 Noe, Nohe, syn Lamechův, 493, 505–507, 510, 511, 515, 522, 534, 566, 577, 578, 582.
 Noema, sestra Tubalkaymova, 504.
 Noemi, žena israelská, 580, 581.
 Norimberk, Nomberg, Nuremburg, m. bavor. v střed. Francích, 558; m. a dieceze N., 484.
 Notburg, v. Rothburg.
 Nova domus, v. Hradec Jindřichův.
 Nova ves, Nova villa, v. Ville neuve.
 Novara, Novaria, m. ital. v Piemontě, 341, 373; krajina, země N., 341, 373.
 Noviforensis, diocesis, Novotržská d., v. Neumarkt.
 Numa Pomilius [sic], král římský, 519.
 Numitor, král albánský, 517.
 Nurembersens civ., v. Norimberk.
 Nycea, v. Nicea.
 Nycomedia, v. Nikomedie.
 Nycosia, v. Nikosia.
 Nyemburk, v. Neuenburg.
 Nylus, v. Nil.
 Nymbar, království v Indii, 507.
 Nyneue, v. Ninive.
 Nynus, v. Ninus.
 Nyšpurga, v. Innsbruk.
 Obed, Obeth, syn Boozův, 581.

Obřany, Obersen, ves a hrad v Brněnsku; Gerhard z O., velmož moravský, 319.
 Oceanus, běh moře, 435.
 Ocka v. Ohře.
 Octavianus, Caesar Oct. Augustus, císař římský, 452, 519, 587.
 Odalricus, v. Oldřich.
 Odo, opat, 234.
 Odolen z Chýše, Adolenus, Odolencz, rytíř č., 97, 275.
 Odra řeka, 547.
 Oettingen, Ottinge, m. a hrabství ve Švábsku; Ludvík hrabě z Oet., 483.
 Ofen, Offen, Ofin, v. Budín.
 Offinsteiner, v. Auffenstein.
 Ofni, Offny, syn nejvyššího kněze žid. Heli, 580.
 Ogerczocensis, Ogerezouicensir, v. Ojířovic.
 Ogerus, v. Ojíř.
 Ohraždějovice, v. Horaždějovice.
 Ohře, Eger, Egra, Ockra, řeka česká, 44, 264, 523, 528, 544.
 Ojíř, Ogerus, Ogierz, Oierus, Ojeř, [z Fridberka], rytíř, miláček krále č. Václava I., 175–177, 289.
 Ojiřovic, Ogerczocensis, Ogerezouicensir, Ojířovic; Smil Oj., v. Smil; Vítěk Oj., v. Vítěk.
 Okard, Okardus, v. Ekkard.
 Okořín, Kokorsina, Okorzin, Oskořín, hrad v Žatecku; Šárka, dcera pána z O., 30, 262.
 Olachové, Olachi, národ v Asii usedlý, 507.
 Olbram, Volbram, Wolfram, měšťan praž., 218; rod O., Volbramovi, Wolfbramen, 217, 218, 295, 296.
 Oldřich, Oldřicus, Oldřzych, Vlricus, Vlrich atd., kníže české, 68, 72–74, 77, 81, 82, 84, 232, 246, 248–252, 270–273, 301, 308, 309, 467, 526, 534–536, 540, 555, 596.
 [kníže brněnské], syn Konrada I., knížete č., 549, 558.
 bratr Soběslava II., knížete č., 563.
 Noemi, žena israelská, 580, 581.
 Norimberk, Nomberg, Nuremburg, m. bavor. v střed. Francích, 558; m. a dieceze N., 484.
 starší [z Jindřichova Hradce], 476.
 z Drnholce, zef krále č. Ottakara II., 315.
 z Paběnic, mistr, probošt pražský, potom mnich kláštera sedleckého, 480.
 Oldřich, Vlrichs. Trzebiss, Woldrzich, hrad v Bydžovsku, 73, 301, 309; kostel sv. Jana Kř. v Ol., 73, 271.
 Olešná, Olessna, ves č., 476.
 Olomouc, Olmuz, Olmuncz, Olomunec, Olmuntezen, hrad na Moravě, 349, 379, 405; město Ol., 100, 173, 206, 233, 235, 236, 276, 288, 294, 310, 478, 519, 541, 560, 565; chrám Ol., 464, 546; biskupství Ol., 546, 603; biskup Ol., 276, 310, 475, 560, 562, 564, 567–569, 572, 601, 602; Šebíř, Jan I a II, Ondřej, Jindřich II. Rupert, Konrad, Bruno, v. Šebíř atd.

Olšava, Olzaua, říčka moravská, 555.
 Olymp, Olympus, hora v Thesalii v Řecku, 435.
 Olympiades, mučedník, 455.
 Ondřej, Andreas, apoštol 456, 589, 591–593.
 — Andreas, biskup pražský, 159, 286, 472, 603.
 — Andreas, biskup [morav.] olomouc., 546, 547, 599.
 — král uherský I., 309, 541; Ondř. II., 312; Ondř. III., Benátčan, 320, 321.
 — druhorozený syn Karla I., Roberta, krále uher, 351, 381, 406.
 — nejvyšší komoří kr. Č., 572.
 Opaczan, v. Opočno.
 Opatovice, Opathouicense m., klášter Benediktinský v Chrudimsku, 468, 470, 472, 480; opat Op. Hroznata, 480, 481; kronika opat., 4, 257, 298.
 Opava, Opavia, m. a věvodství v horním Slezsku, 367, 394, 415, 478; vévoda opav. Mikuláš I a M. II., v. Mikuláš.
 Opilius Macrinus, císař římský, 454.
 Opočno, Opaczan, Posna, ves v Chrudimsku, 212, 294.
 Opolsko, Oppiln, Opulia, knížetství v horním Slezsku, 351, 381, 407; knížata op., 350, 381, 506; Mešek, Mečislav II., 567; Vladislav I., 568, 569; Boleslav I. [chybně hlobohovský], 478, 479; Boleslav III., 483.
 Oppidum, v. Sala.
 Or, Hor, vrch jižně od moře mrtvého v krajině Edomitů, 580.
 Orange, Anrayta, Aurayta, město v jv. Francii při ř. Rhôné, 482, 483; kníže orang., 483.
 Orfa, Abagara krále město, v Mesopotamii, 497.
 Oriens, jedna z prefektur říše Římské, 455.
 Orientalis marchia, v. Rakousy.
 Origenes, spisovatel cirkevní, 494.
 Orličník, v. Jan evangel.
 Ormus Ormes ostrov v zálivu Perském, 509.
 Orontes, řeka v Syrii, 435.
 Oseáš, Osee, prorok žid., 582.
 Osek, Oseka, Osseka, Kopeček a hrad v župě Kamýcké u Zbraslavi, 523, 532.
 — Ossek, Ossek, klášter v Litoměřicu, 191, 291.
 — hrad a město v Litoměřicu; Boreš z Os., Borsso, pán č., 476, v. též Risenburg.
 Oskořín, v. Šebíř.
 Ostereich, Osterich, Osterreich, Ostirrich, Ostrich, v. Rakousy.
 Ostereich, Ostirrich, v. [správně] Rákoš.
 Osterrichtir, v. Rakouské.
 Ostia, m. ital. při ústí ř. Tibery; kardinál ost., Hostiensis, Ostiensis, Uostienský, 344, 376, 400, 580; Beltrand ost., v. Beltram.
 Ostřihom, Střehom, Gran, Strigonie, m. uher. na ř. Dunají, 92, 106, 118, 468, 538, 543; arcibiskup ostř. Seřafín, 600.

Ostrvěn t. j., Hronovici, četný panský rod v Čechách, 226, 227.
 Otackar, Otakar, Othakarus, v. Přemysl.
 Ottawa, Ottawa, levý přítok ř. Vltavy, 478.
 Otmar, Othmarus sv., opat, 459.
 — biskup praž., v. [správně] Heřman.
 Ottacker, Ottakar, Ottakir, Ottě mil., Ottogarus, Ottokar, v. Přemysl.
 Ottinge, v. Oettingen.
 Otto, biskup pražský, 562.
 — biskup pasovský, 517.
 — císař I., 462, 463; Otto II., 463, 533; Otto III., 464, 537; Otto IV., 165, 312, 465, 472, 603 v. i Konrad a Lothar.
 — [I. Sličný, kn. Olomoucké] syn Břetislava I., kníže č., 94, 309, 310, 469, 538, 541, 542, 548, 597
 — [II. Černý, kn. Olomoucké] syn Ottý I., 118, 119, 124, 129, 279–281, 549, 551, 553, 555–558.
 — v. [správně] Břetislav II.
 — [z Wittelsbachu], falckrabí, 603.
 — [chybně] Štěpán, syn Jindřicha, vévoda bavorský, král uherský, 205, 317, 318, 478.
 — markrabí braniborský, [saský], 317, 318; synové jeho Jan a Otto 317.
 — [Bilý], markrabí franský, svinobrodský, 84, 246, 249, 273, 536.
 — vévoda rakouský, manžel Anny sestry Karla [císaře IV.], 349, 351, 379–381, 405, 407.
 — hr. z Hardegg, pán rakouský, 568.
 — bratr pana Viléma z Kounic, vládař polský 243, 244; syn jeho Otto, 244.
 Ovidius, Ouidius, řím. básník, 576, 587.
 Pavel, v. Havel.
 Paběnice, Pabyenicz, hrad a m. v Čáslavsku; Oldřich z P., v. Oldřich.
 Pabol, majitel vrchu, na němž vystaven Bamberg, 537.
 Pád. Padus, řeka v Itali, 345, 346, 376, 377, 401, 402.
 Padua, Padev, Padwa m. v Benátsku v Italii, 342, 351, 353–355, 374, 381, 383, 384, 407, 409, 516; obyvatelé p., Padvené, 354, 384; vládař [veronský] a p. Mastino della Scala, v. Scala.
 Palatin, palatinus comes, hrabě sieni ciesařovy, phalczgraffe, 341, 373, 397.
 Palestina, Terra sancta, krajina v Syrii, 497, 500, 507, 520, 547, 578, 580.
 Pamberg, v. Bamberg.
 Pankracius, mučedník, 455.
 Panonie provincie římská, Decius z P., císař římský, 454.
 Pannonia, v. i Uhry.
 Pantaleon, Panthaleon, mučedník, 455.
 Pantheon, Panteon, 511.
 Papia, Papia, v. Pavia.
 Paralipomenon, Paralipominon [sic], kniha st. zákona, 508, 579, 583.
 Parfuzzen, orden der P., v. Menší bratři.
 Pargam, v. Bergamo.
 Paris, syn Priama, krále trojského, 515.
 Paris, v. Ararat.

Paříž, Par Ysi, Par-Ysi-Vus, Parisius, Parys, hl. město Francie, 201, 293, 453, 513, 514. — Vojtěch Rankův z Ericinia, mistr p., 433.
 Parma, Parmans, Parmensis civ., m. ital. v Emiliu, 341–347, 351, 353, 373–378, 381, 383, 398–403, 407; měšťané p., v. Rossi; biskupství p., 347, 362, 378, 391, 403.
 Parmenn, bischthum P. 412; v. Taury.
 Partové, Parthi, kočovný národ asijský, 452, 454, 592.
 Pasov, Pasae, Patavia m. bavor. na ř. Dunaji, 352, 382, 408; biskup pasovský, 475, 565: biskupové p. Otto, Petr a Wikard z Perchtoldsdorfu, 317; probošt p., potom biskup praž. Tobiáš [z Bechyně, z Benešova], 317; v. Tobiáš.
 Pastorium, v. Pistoja.
 Paškal, Pascalis, Paschalis, papež I., 460; P. II., 465, 554.
 Paškal, rodem Španěl, z řádu Menší bratří, 495.
 Pavel, Paulus, sv. apoštol, 355, 385, 432, 451–453, 515, 577, 585, 591–594.
 — mučedník, 456.
 — papež I., 459.
 — kněz, 175.
 Pavia, Papia, Panya, hrad a město ital. v Lombardsku, 34

Pervily, přístav na ostrově Cejloně, 500.
Pessolanus mons atd., v. Montpellier.
Pět bratří, quinque fratres, mnisi, 570.
Petr sv., dřive Šimon, apoštol, 356, 358,
359, 385, 387, 388, 389, 425, 452,
453, 509, 589—595, 603, 604; den
sv. P., 244, 569, 594; halér P., 362,
390, 411; chrám sv. P. na Poříci
v Praze, 473, 600; chrám sv. P.,
v Římě, 128, 281; oltář sv. P. [u sv.
Vita v Praze], 530; svátek stolování
sv. P., katedra s. Petri, 591.
— syn Lva, Petrus Leonis [Anaklet II],
protipapež, 560, 601.
— de Ponte Curvo [Corvo], legat papež.
v Praze, 566.
— [de Rosiers], opat Fécampský, biskup
Auxerreský, arcibiskup Senský, po-
tom Rouenský, biskup kněz kardinal
titulu sv. muč. Nerea a Achillea,
rada krále franc., konečně papež Kle-
ment VI, 340, 362, 372, 389, 390,
397.
— biskup pasovský, 317.
— probošt kláštera Opatovického, 451.
— ze Blois, Blesnenesis, v. Blois.
— z řádu Menších bratří, 495.
— I., král uherský, manžel Judyty, matky
knížete č. Spytihněva II, 309, 540.
— z Rožemberka, v. Rožemberk.
— Lombard, skladatel Decretalii, 234.
— de Vico, prefekt římský, 563.
Petran, v. Beltram.
Petřín, Petrech, Petrich, Petrzin, vrch
nad Menším m. Pražským, 17, 181,
195, 290, 292, 476, 526, 561.
Peyer, v. Bavori.
Peyra, v. Pera.
Peyrsch wald, v. Bavorský les.
Primburch, v. Přimda.
Pharan, poušť na poloostrově Sinajském,
513.
Pharius, v. Farius.
Philippus, v. Filipp.
Ph., v. i F.
Piacenza, Placencia, m. ital. v Emilii,
345, 376, 401.
Picignicov hrad, Piezignitonis, castrum,
v. Pizzighettone.
Pieus, syn Saturninů, král v Latium, 516.
Pii, de' P., Dobrotiví, Pisi, Riss, šlech-
tický rod v Modeně, 343, 346, 374,
377, 399, 402; Manfredo de' P., vlá-
dř v Modeně, 344, 375, 400.
Pilat, Poncirus Pilatus, náměstek císaře
řím. v Palestině, 452, 586.
Pilgrims, v. Pelhřim.
Pilsner, Pilsin lant, v. Plzeň.
Pinczones, v. Ponzoni.
Pipin, syn císaře Karla Velikého, 534.
539.
Pisa, m. ital. v Toskáně; moře P., 515;
přístav P., 604.
Pisek, Piesek, Pyesek, hrad a m. v Prá-
chensku, 349, 379, 405, 478.
Pisi, v. Pii.
Pistoja, Pistoria, Pastorium, Pistoř, Pi-
storium, m. ital. v Toskáně; Šimon
Filipův de' Reali z P., v. Reali.
Pius, papež, 453.

Pizzighettone, Piegnicov hrad, Piczignitonis, Presigniconis castrum, hrad italský v Lombardsku na f. Addě, 345, 346, 377, 401, 402.

Placencia, v. Piacenza.

Plato, filosof řecký, 519, 576.

Plaveč, Polovei, dy Falwen, Vngirn kočovný národ při moři Černém, 190, 191, 238; plavecky, plaweezský [t. j. pohanský], 256.

Plejady, Pliades, sedm deer Attalantových, 515.

Plichta, Plychta z Žerotina, v. Žerotin.

Pluto, bůh podsvětí, 576.

Plzeň, m.; obyvatelé p., Pilsner, Plzněné, 192, 565; kraj p., Pilsin lant, 92, 291.

Pobraslav, Bozazlaw, bratr sv. Vojtěcha, 533.

Poděbrady, Bodibrad, Podiebrat, Podybrad, hrad a m. v Bydžovsku, 194, 292, 476; páni z P., Poděbrazští, Podybradí, 98.

Podivín, Podin, Podiwin, hrad morav. v kraji Brněnském, 547, 556.

— Podiven, Podwein, komorník sv. Václava, 55.

Podrziceczany, v. Praha [Poříčí].

Poláci, Bolaner, Polacken, Polané, Polené, Poloni, polský národ, 66–68, 73, 74, 88, 107, 108, 115, 117, 118, 124, 125, 136, 151, 269–271, 274, 277, 279, 281, 283, 285, 288, 293, 309, 316, 318, 406, 472, 530, 535–540, 550, 551, 554, 563.

— Vratislavští, 320.

Poličany, Polyczan, hrad v Bydžovsku; Jan, Jessco z P., pán č., 480.

Polička, m. v Chrudimsku; obyvatelé P., Poličené, Policensir, 212.

Polco, Polek, Polko, v. Bolek i Boleslav.

Polská země, království, Polany, Polanir lant, Polen, Polonia atd., 67, 87, 88, 108, 124, 136, 163, 173, 174, 201, 205, 244, 269, 270, 274, 279, 293, 308, 309, 312, 320, 436, 464, 467, 470, 475, 477, 478, 507, 521, 523, 533, 535, 537–540, 542, 546, 547, 549–555, 557, 563, 596, 597.

— kníže, král, vévoda p., 68, 72, 76, 87, 92, 99, 243, 271, 275, 308, 309, 474, 475, 481, 535, 547, 549, 554, 555, 563, 566, 571, 573; Boleslav I., B. II., B. III., B. V., Kazimír I., III., Vladislav, Vratislav český, Přemysl, Václav II. a III., král č., Vladislav, Lokietek, v. Boleslav atd.

— knížetství p., 367, 394, 415; královna p., 200, 293; les p., 75, 271, 309; slovo p., 87; vládce p., Otto [z Kounic], 243; zlato p., 89, 274.

— Velkopolsko, království, Polonia major, 478.

— Polonia inferior, Nederste Polen, das Cleyne Polenland, Nižší Polska, 351, 381, 406; králové 351, 381, 407.

— v. též jednotlivá knížetství polská a slezská.

Polyčan, v. Poličany.

Polychronius, Polocromius, biskup mučedník, 455.

EZNAME JAMES.

scholastik Vojtěch Rankův z Eri-
cinia, 433; arcijahen Radoslav, 473;
klerikové praž., 574.

Praha, kostel p. Marie v P., v. Marie.
— kapitola u Všech Svatých v Praze,
360, 389, 410; klášter sv. Jiří na
hradě Praž., v. Jiří sv.

— Purkrabí praž. Jaroš, 570.
— podhradí praž., 564.

— Prag, Prak, Prog, Pražské město,
16, 17, 44, 46, 49, 54, 56, 58, 59,
62, 65, 70, 73, 74, 92, 97, 107, 117,
119–121, 124, 138, 139, 144, 145,
153, 158, 164, 166, 168, 171, 174,
181, 197, 215, 217, 223, 224, 226,
232, 233, 236, 237, 239, 240, 242,
247, 259, 264–268, 271, 276, 277,
279, 280, 283, 284, 286–290, 292,
294–296, 300, 301, 307–309, 311,
313, 320, 339, 341, 350, 366, 368,
372, 373, 380, 395, 398, 406, 415,
416, 437, 461–463, 467, 468, 470,
472, 474, 475, 477–479, 482, 499,
522, 523, 525, 526, 531–533, 535,
536, 539, 540, 543–545, 549, 551,
553, 554, 556, 557, 559, 561, 564–
567, 571–575, 595–599, 601–603.

— Brána u sv. Františka, Langes tor,
223, 224; dům Mensich bratří, 603;
d. Predikatorů, 603; d. špitálníků
u sv. Petra, 473; chrám sv. Jiljí,
572; klášter Kartusianů [u Prahy],
482; kněžstvo, 598; kronika 4, 257;
most, 195, 241, 287, 292, 471; pro-
rokyně, 40; studium, 427, 473; špi-
tal křížovníků u sv. Ducha, 565;
zvěřinec Karla IV, 509; židé, 182.

— Malá Strana, Cleine Seyte, Nuw
markt, 218, 296; Poříč, Podrzeczan,
Poriečany, Porschist, 168, 169, 288.

Prawszen, v. Prusové.

Pražané, Pragenses cives, Prager Pro-
gir, měšťané praž., 37, 38, 40–43,
47, 71, 72, 120, 215, 217, 263–265,
270, 280, 300, 479, 535, 566; Přív-
itan, Prigitan, P., 553.

Preczpurg, v. Prešpurk.

Predicatores, Predikateři, v. Žebravi
mniši.

Premonstrátsky řád. v. Strahov.

Přemysl, Premisl, Premisl, Premysil,
Primsil, Prsemisl, Przemisl, Przie-
misł, Przemissel atd., kníže české,
11–16, 20, 22, 27, 29, 32, 33, 35,
231, 251, 253, 254, 259–263, 273,
299, 306, 396, 461, 524–526.

— [Otakar] atd., první král český, 157,
158, 60, 163, 165, 166, 170, 232,
286–288, 311, 312, 471–473, 482,
521, 526, 603; chof jeho Konstancie.

— [Otakar] atd., druhý král český,
markrabí morav., vévoda rakouský,
štýrský a korutanský, pán Chebu a
Pordenone, 179, 185, 188, 190,
192, 199, 233, 235, 238, 240–242,
289, 290, 312–315, 317, 318, 320,
321, 348, 379, 404, 473–477, 482,
519, 526, 564–568, 571–575.

— [chybně], v. Soběslav I.

— Konrad, v. Konrad Otto.

— [Otakar], syn Jana Luc., krále če-
ského, 339, 372, 396.

Přemysl, král polský, vévoda krakovský
a sudoměrský, 351, 381, 407.

Presigniconis, das slos P., v. Pizzi-
ghettone.

Prešpurk, Bozonia, Posonium, Possen,
Pozonia, Preczpurg, m. uher., na
ř. Dunají, 314, 361, 389, 410, 475,
476, 551, 571.

Pretonia, v. Ptuj.

Prewszen, Prewszen, v. Prusové.

Priamus, král trojský, 516, 517.

Příbek, Przieweg, vrch v sev. Čechách,
37.

Přibislava, Brz... Priziwlawa, Przi-
bysslawa, Przybyslawa, sestra sv.
Václava, 63, 245, 248, 268.

Prigitan, v. Přivitan.

Přimda, Ffreienbergk, Pfriemburch, Přie-
ma, Priema, Przinda, hrad a město
v Plzensku, 77, 272.

Přimiero, Permense castrum, Primegi-
ský hrad, Primegium, Prymeya, hrad
a m. v jv. Tyrolích při hranicích
ital., 354, 383.

Primsil, Primsl, v. Přemysl.

Prischaria tal v. Pusterské údolí.

Prixiensis dioecesis, v. Brixen.

Přivitan, Prigitan, měšťan pražský, 553.

Priziwlawa, v. Přibislava.

Prkoš, Perkos, Procos, Prokossius, žu-
pan bilinský, 89–91, 274, 540.

Probantir, v. Brabant.

Probus z Persie, císař římský, 455.

Procax, král albánský, 517.

Processus, mučedník, 453.

Procos, v. Prkoš.

Prog, v. Praha.

Progir, v. Pražané.

Prokop sv., Procopius, opat [kláštera
Sázav], 137, 159, 283, 286, 468, 471,
540, 570.

Prokossius, v. Prkoš.

Prometheus, Prometeus, 515.

Prosek, Prosiec, Pruzzich, ves v Kouřim-
sku, 107.

Protasius, Prothasius, mučedník, 453.

Protus, Prothus, mučedník, 455.

Provence, Provincia, krajina v jv. Fran-
cií, 482.

Prsemisl, Prsemisl, v. Přemysl.

Prudentius, básník, 550.

Prusové, Prewszen, Pruteni, pohanský
národ při moři Baltickém, 185, 290,
472, 474, 533, 561, 602; země p.,
Prawszen, Prewszen, Prussia, Prus-
sya, Prusy atd., 67, 269, 308, 352,
364, 365, 382, 392, 393, 408, 413,
414, 464, 474, 567; dva biskupové
z P., 475.

Pruzzich, v. Prosek.

Prymeya, v. Primero.

Przemisl, Przemisl, Przemisł, Przy-
misł, v. Přemysl.

Přibysslawa, Przybyslawa, v. Přibi-
slava.

Prziema, Przinda, v. Přimda.

Přieweg, v. Příbek.

Pšov, Psow, Psowo, hrad při ř. Labi
na místě nynějšího Mělníka, 52,
266, 462; vévoda pš. Slavibor, v.
Slavibor.

Pšovka, Psowa, Psowka, potok pod hra-
dem Pšovem, 52, 266, 299.

Ptolemais, v. Accon.

Ptuj, Pretonia, [správně] Petouium, mě-
sto štýrské, 568.

Pukata, v. Kukata.

Pulkau, Pulkava, Pulcaua, m. v dol.
Rakousích, 355, 384.

Punconi, Punczones, v. Ponzoni.

Punové, Penus, obyvatelé říše Kartha-
ginské, 435.

Purglinum, v. Křivoklát.

Pusterské údolí, Pusterthal, Prischaria
tal, Pustarie údol, Pustharie vallis,
údolí ve vých. Tyrolích při horním
toku ř. Drávy, 351, 381, 407.

Pyesek v. Písek.

Putifar, kněz egyptský, 514.

Quentin St., město sv. Kvintina, S. Quin-
tus, v sev. Francii, 361, 390, 411,
481.

Quirinus, Romulus král římský, nazvaný
Quirinus, 518.

Quirites, Římané, jinak Q., 518.

Raab, Rahab, 587.

Raban, t. j. židovští učenci, 585.

Radim, Gaudentius, Radomirus, Radym,
sv., bratr sv. Vojtěcha, arcibiskup
hnezdenský, 87, 274, 464, 467, 468,
533, 539, 543, 596.

Radislav, Radisslaw, Wlatislav, Wratislav,
vévoda Zlický či Kouřimský,
55–57, 267.

Radka, jedna z náčelnic v divém boji,
26, 255, 256, 261.

Radomirus, v. Radim.

Radoslav, Radoslaus, arcijahen pražský,
473.

Radyně, Radynycz, hrad v Plzensku;
Sezema z R., 479.

Rachel, dcera Labanova a chot Jaku-
bova, 434, 514, 574.

Raimund [z Lichtenburka], Reimunt,
Rémunt, Reymundus, pán český,
215, 295, 479.

Rákoš, Rakuš, [chybně „Ostirrich“ a
„gegen den Ostereichen“], rovina
u hl. města uher. Pešti, 204, 293.

Rakousy, [Raabs, Raps], Rokow, hrad
a město v dol. Rakousích, 548.

— Austria, Orientalis marchia, Osterich,
Osterreich, Ostirrich, Ostrich, Ra-
kousy, markrabství, vévodství R., 170,
187, 188, 190–193, 241, 242, 288,
290–292, 313, 315, 316, 319, 320,
351, 352, 361, 381, 382, 407, 408,
410, 474, 475, 477, 480, 481, 523,
564–568, 570, 572.

— kníže, markrabí, vévoda r., 99, 102,
169, 170, 229, 241, 243, 244, 276,
288, 293, 310, 341, 349, 351, 352,
355, 361, 363, 366, 373, 381, 382,
384, 389, 391, 393, 398, 405, 407,
408, 410, 412, 414, 481, 563, 567,
569; Leopold II, Leop. III, Leop. V,
Leop. VI, Fridrich II, Bojovný, Jin-
drich, Přemysl II, Albrecht I, Rudolf
král č., Fridrich Sličný, Jindřich,
Albrecht II, Otto, v. Leopold, Frid-
rich atd.

Rakousy, Fricendorf z R., bojovník u Crecy, 540.
— Rakouská mez, 389; páni R., 474, 475, 571, 572; zemané rak., 244.
Rakušané, Australes, die Ostereichen, Osterreichir, Rakusici, Rakušené, obyvatelé vévodství rak., 190, 243, 244, 293, 319, 476, 480, 481.
Rama, město v Palestine, 423, 434.
Rannatensis civ., v. Ronen.
Ratibor, Ratboria, Ratiuaria, m. a vévodství v hor. Slezsku na ř. Odře; Mikuláš II., vévoda opavský a rat., v. Mikuláš.
Ratispona, v. Řezno.
Ravenna, Rauenae, Rauenna, m. italské v Emiliu, 345, 376, 401, 453, 563.
Rawssen, v. Rusko.
Rea Silvia, jinak Ylia, dcera Numitora, krále albanského, 517.
Reali, Královí; Šimon Filipův de' Reali z Pistoje, vikář v Luccie, 343, 344, 374, 375, 399, 400.
Reate, staré město ital. v kraji Sabinu, 517.
Rebekka, žena Isákova, 513, 514, 520, 579, 587.
Řebřík, v. Scala.
Řecko, Grecia, Hřeky, 105, 481, 511, 513, 516, 517, 522, 529, 546; král řec. Europs, 512; kláštery řec., 516; slovo řecké, 520; víno řecké, 516.
Veliké Řecko, t. j. jižní Italie, 522.
Recen, Recen, hrad ve Slezsku, 547, 549.
Regenspurgk Regensburg, Reginsporsch, Reginspork, Reginspurg, Reginspurg, v. Řezeno.
Reggio, Regium, Reich, Reichthum, m. ital. v Emiliu, 341—344, 346, 373—377, 398, 400, 402; oni z Reggia, 343, 375; páni dei Manfredi a da Fogliano z Reggia, v. Manfredi a Fogliano. — Vládai v R. Jilji z Bellare, v. Belarer. Biskupství R., 344, 375.
Řehoř, Gregorius, sv. otec cirkevní a papež I., 428, 451, 458, 494, 520, 575, 578, 591; Řehoř II., Řehoř III., 459; Řehoř IV., 460; Řehoř V a VI., 464; Řehoř VII 464, 598; Řehoř VIII., 465; Řehoř IX., 235, 312, 465; Řehoř X., 314, 315, 465; protipapež, 464.
— [de Crescentio] kardinál, legat papež. v Čechách, 472, 603.
— [z Valdeka], biskup praž., 201, 203, 293.
Rehu, Reu, syn Falegův, 508, 511.
Reiff, v. Řip.
Reich, Reichthum, v. [správně] Reggio.
Reimunt, Rémont, v. Raimund.
Rein, v. Rýn.
Rein, an den R., v. i. Římané.
Řekové, Crichin, Greci, Gregi, Recken, 6, 105, 257, 315, 515—517, 522, 532, 569, 595; král ř., 470; království ř., 512; patriarcha ř., 495; klášter ř. u Jerusalema, 502.
Remus, bratr Romula krále římského, 517, 518, 540, 541.
Ren, Renus, Reyn, v. Rýn.

Rewse, ein R., v. Rusin.
Reyf, v. Řip.
Reymundus, v. Raimund.
Řezno, Ratispona, Regenspurgk, Regensburg, Reginsporg, Reginsporsch, Reginspork, Reginspurg, Reginspuk, m. bavor. na Dunaji, 79, 138, 160, 161, 164, 283, 287, 547, 550, 558, 560, 572, 598, 600; biskupství, diocesis ř., 307, 484; biskup ř., 531, Michal, 462; arcibiskup ř., Magdeburg; klášter ř., 531; kníže ř., 560. Rhône, Rodanus, ř. v. jv. Francii, 435. Ribemont, městec Červené hory, oppidum Rubemontis, m. v sev. Francii na ř. Oise, 361, 390, 411.
Ried, zámek a m. v hor. Rakousich; pan Tegl z R., 240.
Richard Burgundán, biskup z řádu Menších bratří, 495.
Řím, Rom, Roma, hl. m. Italie, 6, 65, 66, 88, 95, 106, 127, 138, 160, 236, 242, 257, 269, 275, 281, 287, 341, 373, 397, 429, 434, 435, 437, 440, 452—458, 460, 463, 464, 466, 468, 472, 507, 515, 517—519, 531—533, 539, 543, 554, 560—563, 580, 587—592, 594—596, 598, 601, 603, 604.
— cirkev ř., 127, 281, 362, 368, 390, 395, 401, 417, 429, 433, 436, 456, 461, 469, 529, 539, 543, 560, 569, 591, 592, 594, 598, 599, 604.
— stolec ř., 453, 483. — Papež ř., 452, 456, 462, 464, 482, 493, 495, 539, 591, 603. — Kardinal ř., 598.
— říše, císařství, království ř., 86, 203, 205, 293, 395, 429, 433, 435, 436, 455, 512, 520, 547, 562, 572, 586, 599.
— císař, král říšský, 184, 192, 196, 201, 204, 205, 208, 211, 213, 233, 236, 290, 292—294, 297, 314, 315, 318, 341, 362, 373, 390, 397, 411, 436, 452, 457, 476, 482, 567, 573, 574, 580, 603; Nero, Dioklecian, Maximian, Jindřich, Filip, Friderich, Rudolf, Adolf, Albrecht, Karel, Václav atd., v. Nero, Dioklecian atd.
— asil ř., 518; dilo ř., 531; knížata ř., 541; konsul ř., Stilicho, 434, 435; kroniky ř., 341, 373, 451, 452, 519, 595; písmo ř., 494; vrchní stolník, 483.
Říman, Římané, Quirites, Romanus, Romani, 190, 291, 439, 456—460, 462, 464, 465, 493, 516, 519, 520, 580, 588, 594.
Rin, v. Rýn.
Rinandus, v. Bernard.
Řip, Reiff, Reyf, Rzipp, vrch v Čechách, 7, 258, 263, 298, 523; chrám na ř., 603.
Risenburk, Risemburg, hrad v Litoměřicku; Boreš z R., v. Boreš.
Riss, v. Pii.
Říšský král, v. Německo.
Robert [Dobrotivý], Rupertus, král apulský, [neapolský], 342, 374, 399, 495.
Rodanus, v. Rhône.
Rogatus mnich, mučedník, 457.
Rogensis, v. Hronovic.

Rokow, v. Rakousy.
Rokycany, Rotensteyn, m. v Plzensku, 553.
Rokytnice, Rokitnica, potok český, 539.
Roland, Rollant, Rulant, slavný rytíř, při dvoře cis. Karla Vel., 103.
Roland hrabě, 570.
Rom, Roma, v. Řím.
Rhône, Rodanus, ř. v. jv. Francii, 435. Ribemont, městec Červené hory, oppidum Rubemontis, m. v sev. Francii na ř. Oise, 361, 390, 411.
Ried, zámek a m. v hor. Rakousich; pan Tegl z R., 240.
Richard Burgundán, biskup z řádu Menších bratří, 495.
Rossi, de R., Črvení, Rubei, močený rod v m. Parmě, 343, 346, 374, 377, 399, 402; Marsilius, Marsiglio de R., signore v Parmě, 344, 375, 376, 400.
Rostislav [Michalovič], Rostyslaus, kníže ruské, vévoda bulharský, otec Kunigundy, choti Přemysla Ot. II., krále českého, 474, 475.
Rotenstein, v. Rokycany.
Rothburg, Notburg, hrad německý, 560.
Rouen, Banatensis, Bannatensis civ., Rotomagenské m., m. ve Francii při ústí ř. Seiny, 361, 390, 411; arcibiskup R., Petr, v. Petr de Rosiers.
Rožďalovice, hrad a m. v Boleslavsku; Ješek mladý z R., rytíř č., 239.
Rožemberk, Rosinberk, Rozemberk, hrad a m. v Budějovicku; rod pánu z R., die Ros, Rosin, Róže, 120, 191, 239—241, 291; Vitek, otec všech Ruoží, 241; pan Petr z R., 361, 390, 411; syn p. Petra z R. 482.
Rubei, v. Rossi.
Rubemont oppidum, v. Ribemont.
Ruben, syn Jakubův, 514.
Rubertus, v. Robert.
Rudolf, Rudolphus, Rudolt, Habsburský I., král německý, 192, 193, 195, 196, 233, 241, 242, 292, 314—320, 476—478, 572, 573.
— II., syn krále Rudolfa I. 320.
— III., syn krále něm. Albrechta I., vévoda rak., král č., 208, 209, 236, 294, 479, 519, 526, 575.
— vévoda rakušský, v. [správně] Leopold V.
— falckrabí, vévoda bavorský, 361, 390, 411.
— Rudolt z Kosic, rytíř č. 225, 296. Rudoltovici, jeho stoupenci neb sourozenci, 225, 296.
Rudolfovic Rudoltovic, Rudolfs sun, [Albrecht I., král něm.], 203.
Ruf sv., den R. sv., 196.
Rufinus, Ruffinus, 434, 437.
Rulant, v. Roland.
Rupert kardinál, legat papež., 600.
— opat, 234.
— biskup olomoucký, 312.
— mladší, vévoda bavor., falckrabí, 483.
— I., vévoda lehnický, 483.

Rusín, ein Russe, [chybně] Rupertus, 48, 265.
Rusini, Ruscienses, 569.
Rusko, Rawssen, Rus, Ruscia, Russia, Russya, 173, 288, 478, 532, 595; král r., 321; Daniel [Haličský], 569.
Rusové, Ruteni, 472, 532, 569.
Russouec, v. Buzovic.
Rusticus, mučedník, 453.
— podjahan, mučedník, 457.
Ruteni, v. Rusové.
Ruth, Moabitka, chot Boozova, 581.
Ruthard, [chybně] Bechardus, arcibiskup mohuč., 600.
— Ruthardus, měšťan kutnohorský, 479.
Ruza, v. Nissa.
Rýn, Rein, Ren, Renus, Reyn, Rin, reka v Němcích, 133, 172, 201, 213, 227, 282, 288, 291, 295, 298, 366, 393, 414, 481, 482, 543, 597.
— knížata od R., 209.
— falckrabí r., v. bavorský vévoda.
— Hemnič rýnští, Reynenses und Hemnič, Rinenses Henkini, 368, 395, 416.
Rýnané, Reyner, Rýnáné, Rynlendir, obyvatelé krajin při ř. Rýnu, 143, 227, 284.
Rzipp, v. Řip.
Saar, v. Sohrau.
Sába, královna, 497, 502, 509, 583; království, ostrov ind., 512, 583; lidé z říše S., Sabe, 583.
Sabaudia, v. Savojsko.
Sabina, Janus první král italský v S., 516.
Sabini, Sabinenses, národ ital., 518; království S., 518.
Sabinián Říman, [chybně] Fabian, papež, 458.
Sac, Sace provincia, Sacirlant, Sacz, Saczer kreys, v. Žatec.
Sacka, Sacz, v. Sadská.
Sadok, Sadoch, kněz židovský, 582.
Sadská, Sacka, Sacz, Secze, Sesze, m. v někdejším Bydžovsku; kostel v S., v. Apolinář.
Saduceové, Zaducei, sekta židovská, 439.
Sachsen, Sachsin, Sachssen, v. Sas a Sasko.
Sála, zámek v Němcích; Sigard hrabě ze S., comes de Oppido [!] et Sala, 549.
Saladin, Zoldanus, sultán egyptský, 470.
Sale, Sela, syn Arfaxatův, 507, 508.
Salem, město Semovo v Palestině, 511.
Salomo, Salomon, v. Šalamoun.
Salust, Salustius, dějepisec římský, 492.
Salzburg, Saleburk, Salczpurg, Satzenburg, Zaleczpurg, hl. m. vévodství salzb., 320; arcibiskupství s., 362, 363, 391, 412; arcibiskup s., 484, [zvolený], 565; Filip, 569.
Samari, Samaria, krajina v Palestině, 359, 388, 430, 498, 508, 583.
Samaritáni, Samaritae, potomci Saleovi, 508.
Samuel, nejvyšší kněz židovský, 438, 578, 580, 581.
Sancerre, hrabě ze S., comes Sacri Cesarii, von Cesarea, sv. Cezarie, pán francouzský, 344, 376, 401.

Sandatos, učedník Kristův, 593.
Sandoměř, m. v Polském království, při stoku ř. Visly a Sanu; vévodství s., Sandomeria, Sudoměřské knížectví, 351, 381; vévoda s. Přemysl, v. Přemysl, král polský.
Sapor, Šapro, král assyrský, 515.
Sára, žena Abrahama, 425, 438, 513, 582, 586, 587.
Saraballe, Saraballum, v. Serravalle.
Saracen, Saraceni, Sarracenus, 312, 481, 496, 497, 499, 500, 512, 513; mešita S. v Jeruzaleme, 584.
Saray, hl. m. tatar. chanátu kapčackého, na levém břehu Volhy nedaleko ústí; Tataři ze S., 495.
Sardanapal, poslední král assyr., 518.
Sarepta, m. fenické; vdova ze S., Sa-reptena vidua, 583.
Sargiš, v. Sergius.
Sarcha, v. Šárka.
Sarow, v. Sieradz.
Selva, Zelpha, otrokyně a souložnice Jakubova, 514.
Sem, syn Noemův, 502, 506, 507, 511, 578; synové S., 510, 511.
Semiramis, královna assyrská, 512.
Senara, Sennaar, Sennar, rovina při ř. Eufratu v Asii, 5, 257, 510.
Seneca filosof římský, 424, 428, 429, 439.
Senevalis, v. Serravalle.
Senj, Senii civitas, Seny, m. ve Vojenské hranici na pobřeží moře Adria-tického, 352, 382, 408; hrabata S., Seneenses comites, Senenští, 353, 383, Bartoloměj hrabě z S., v. Barto-lomej.
Sennes, mučedník, 455.
Sens, m. franc. jižně od Paříže; arcibiskup s., Senonensis, Petr, v. Petr de Rosiers.
Septimus mnich, mučedník 457.
Sequana, v. Seine.
Seraf, Seraph, Seraphyn, anděl, 494, 522, 577.
Serafin, Seraphin, arcibiskup ostřihomský, 600.
Serapis, v. Apis.
Serben, v. Srbové.
Sergius, Sargius, papež I., 459; Serg. II., 460; Serg. III., 462; Serg. IV., 464.
Servác, Seruacius sv., 456.
Serravalle, Saraballe, Saraballum, Sene-vallis, m. ital. v Benátsku, jižně od Belluna, 353, 364, 383, 392, 409, 413.
Servius Tullius, Tullius Servilius, král řím., 519.
Servus, podjahan, mučedník, 457.
Sesze, v. Sadská.
Sibylla, syn Adamův, 493, 500, 502, 504, 505, 577; synové S., 577.
Seuerus, Sever, v. Šebíř.
Severin, Seuerinus papež I., 454; Sev. II., 458.
Severin, vyznavač v Kolíně n. R., 456.
Severus, Septimius S., císař římský, 454.
Seyla, 514.
Seyllanus mons, v. Cejon.
Sezema, pan S. z rodu Rožmberského, 241.
Sezema z Radyně, pán č. 479.
Scharka, v. Šárka.
Scolastica, v. Skolastika.
Sderad, Sderadus, v. Zderad.

Schomborg, v. Hardegg.
Sibylla, Sibilla, věstkyně, 512, 519, 520, 587.
Sieco z Kaldinače, biskup foltrenský, 353, 383, 409.
Sicilie, Cecilia, Cilicia, ostrov v Středozemní moři, 515; města S., Siculae urbes, 435; král s., 563; Fridrich král sic., 312, 603; v. i Fridrich II.
Siciniové, Sicinii, Siciomi, Sicionii; království s. v dnešním Řecku, 511, 512, 517; král s. Texlion, 512.
Siculi, v. Sikulové.
Sidonius, Sydonius, latinský spisovatel, 435.
Sieradz, Sarow, Siras, Siraz, Syram, Syrasya, m. polské na ř. Vartě 201, 293, 320; území s., 478; vévoda s., 201, 293; Vladislav, v. Vladislav Locketek.
Sigard, Sygradus, hrabě ze zámku Sály, bratr biskupa frisinského [Oldřicha], 549.
Sigfrid, Sifridus, arcibiskup mohučský, 472.
Sikomer, Sikomrz, v. Žitomír.
Sikulové, Sekelové, Siculi, kmen madarský při východních hranicích Sedmihradska, 569.
Silverius papež, 458.
Silvester, papež I., 456; S. II., 464.
— Siluester, Sylvester, opat sázavský, potom biskup pražský, 133, 143, 279, 283, 602.
Silvius, syn Aeneuva a Lavinie, 517.
Simeon, Symeon, syn Jakubův, 514.
— Symeon, starý žid, 584, 589.
Simon, v. Šimon.
Simonides, filosof a básník řecký, 429.
Simplicius Tiburfan, papež, 457.
Sinai, Synay, vrch při břehu Rudého moře, 455.
Sion, vrch, na němž stál hrad Jerusalém, 423, 426, 432, 433, 582, 586, 587, 589, 590; klášter Menších bratří na S., 513.
Siras, Siraz, v. Sieradz.
Siroth, v. Žerotin.
Sistanense monasterium, v. Fécamp.
Sittaw, v. Žitava.
Siuhos, v. Živohošť.
Sixi, v. Žiži.
Sixt sv., den sv. Sixta, 243.
— Sixtus, papež I., 453; Sixt II., 454; Sixt III., 457.
— v. i [správně] Kalixt II.
Sizinnius, papež, 459.
Skuhrov, hrad v Hradecku; Mutina ze S., Curens, pán č., 197.
Skythové, Scitae, národ původu mongolského, 511, 522, 526; říše S., 511.
Sladovník, v. Slavník.
Slané, Slany villa, m. v Rakovnicku; chrán sv. Gotharda, biskupa v Slaném, 602.
Slau, v. Slované.
Slavibor, Slauibor, Slauoborus, vévoda Pšovský, 462, 466, 529.
Slavník, Schlauch, Sladovník, Slawnyck, Slavonik, Zlaumie, vévoda Libický, 65, 269, 299, 463, 533.

Slezsko, Slezia; knížectví slezská, 351, 381, 407; knížata sl., 350, 381, 406, 519; Jindřich, v. Jindřich III., Vratislavský, Bolek Minsterberský, v. Bolek IV.; kněžna sl., Hedvika sv., 313, 476.
Slicko, Slezko, v. Zlicko.
Slivnice, Zluuinica, ves na Moravě, 547.
Slizkow, v. Zlicov.
Slované, Slovené, Helisani, Selani, Selavica gens, Slavi, 507, 520, 522, 523, 529, 558, 569; východní Sl., 532; jazyk sl., slovensky, windisch, windiss, 48, 265, 532, 595; způsob sl., Selauone modus, 595.
Smil z Lichtenburka, Světlík, Světlický, Sweidlick, Swidlicensis, von Swietlick, Muding, Muodink, Smyl atd., pán č., 161, 162, 166, 184, 287, 290, 476.
Smil [z Nových Hradů] Ojířovice, S. Ogerz, pán č., 203, 293.
Soběbor, Soběbor, bratr Vojtěcha sv., 533.
Soběslav, [chybně] Boleslav, Přemysl, Soběslav, Sobieslaw, Sowiesslaw, Sozblab, [chybně] Wratislaus, Zobesslaus atd., I kníže české, syn Vratislava krále č., 124, 126, 133–135, 138, 232, 281–283, 310, 311, 469, 470, 526, 550, 554–562, 602–604.
— syn Soběslava I., kníže české, 138–149, 151, 283–285, 311, 526, 563.
Sobor, Swawors, Zabor, Zobor, hora v Uhřicích u m. Nitry; klášter černých mnichů na S., 51, 266.
Sodoma, město na břehu Mrtvého moře, 513, 578.
Sofoniáš, Sophonias, prorok žid, 582.
Sohrau, Saar, Zaar, m. v nynějším prus. Slezsku, jv. od Ratiboru, dříve opavského knížete, 366, 394, 415.
Sonnenburg, Hospurg, Sonenburg, Sonnburg, hrad v Tyrolích jižně od m. Innsbruku, 363, 391, 412.
Stožec, Staats, osada dolno-rakouská, jv. od Lavy, 190.
Sophia, v. Žofie.
Sorgues, Pontisorgium, m. v již. Francii při ř. Rhoně, 483.
Sorobabel, v. Zorobabel.
Soroquas, v. Strachkvas.
Soter, Sother, papež, 454.
Sowiesslaw, v. Soběslav.
Sozblab, v. Soběslav.
Sozimus, v. Zosimus.
Spytihnev, Spytignev, Spytigneus, Switinow, Zpětihněv I., kníže český, 51, 232, 266, 299, 307, 462, 466, 526, 529, 530.
— II. Sbythoyerius, Spitigneus, Swhoyerius, Swhoyerus, Zbyhněv, Zbytihnev atd., kníže český, 92–95, 99, 232, 275, 276, 309, 468, 526, 538, 540, 541, 596, 597.
Spytimir, Spitimír, bratr sv. Vojtěcha, 533.
Spoletio, Spoletana urbs, m. ital v Umbrii, 563.
Srbin, Žribin, vrah syna knížete luckého, 528; v. i Durynk.
Srbove, die Serben, Wenden, Winden, Windin, Wynden, 6, 105, 120, 158, 257, 277, 280, 286.

Srbko, Zribia, Zrybia, 528, 544, 545; jazyk s., 6, 257; kněz, kníže srb., sybrský, syrbský, 102, 119, 120, 122; Václav s., v. Václav.
Stadice, Stadice, Stadis, Stadyczie, ves v Litoměřicku, 13, 171, 259, 288, 461, 525.
Stamir, Stamir, Stanimir, Stanmir, Stanymyr atd., z knížecího něm. rodu, kníže český, 151–155, 285, 286.
Stanislav sv.; ostatky sv. Stan. v Kralové, 565.
Stanmir, v. Tyr.
Stanye, Stark, Jiřík Stanov, syn, 129, 282.
Stanimír, Stamir, Stanimir, Stanmir, Stanymyr atd., z knížecího něm. rodu, kníže český, 151–155, 285, 286.
Stanislav sv.; ostatky sv. Stan. v Kralové, 565.
Stanmir, v. Tyr.
Stanye, Stark, v. Stan.
Stebethna, Stebna, v. Zbečno.
Steffan, v. Štěpán.
Stellarii, Stelliferi, v. Křížovníci.
Stenava, Steynaw, Stinava, Stynavia, m. prus. Slezsku při ř. Odře, 366, 393, 414.
Stendal, Stendl, město prus. při levém břehu ř. Labe, 368, 395, 416.
Stepan, Stephanus, v. Štěpán.
Stephana, učedník Kristýv, 593.
Stercucius, syn Pica, krále latinského, 516.
Stetrziaua, v. Střežislava.
Stetynensis, v. Štětin.
Steynaw, v. Stenava.
Sthir, Sthirk, Stir, v. Tyr.
Stibor, v. Ctibor.
Stilicho, Stilico, konsul římský, 434, 435.
Stinava, v. Stenava.
Stiria, v. Štýrsko.
Stodory, Chodor, krajina při ř. Havole v zemi Luteti; Drahomíra, dcera knížete ze S., 51, 299, 530; v. i Drahomíra.
Stožec, Staats, osada dolno-rakouská, jv. od Lavy, 190.
Straba, v. Straka.
Strahouia, v. těž [správně] Břevňov.
Strahov, Sdrahow, Straho, Strahouin, Syon, vrch při hradě Praž., 73, 74, 271, 562; chrám s., 470; klášter premonstrátský, 232, 470, 563, 564, 566, 567; opat s. Beso, 562; Jan, 566.
Strachkvas, Sdradwaz, Sdrahuuss, Strachwassus, Soroquas, Strachokvas, Stratikwas, Stratiquas atd., mnich, syn Boleslava I., kníže českého, 61, 64–66, 245, 248, 268, 269, 299, 463, 464, 531.
Straka, Straba, Stracka, vojín z kmene Lučanů, 40, 42, 264.
Stras, Straznicz, Strazss, Stráž, v. Wartenberk.
Střehom, Strigonia, v. Ostřihom.
Střela, znak a rod pánů ze Strakonic, 226, 227; Zbyněk ze St., 227.
Střežislava, Stetrziaua, Struzlawa, Strzieszylawa, Strzyezyslawa, matka sv. Vojtěcha, 65, 269, 299, 463, 533, 534.
Stribena, v. Zbečno.
Strizzomizl, Strzizomizl, v. Křesomysl.

Strojmir, Zroymir, Němec, uchvatitel knížectví Českého, 529.
Struzlawa, Strzieszylawa, Strzyezyslawa, v. Střežislava.
Stynavia, v. Stenava.
Styr, v. Tyr.
Suauia, v. Švábsko.
Subandia, v. Savojsko.
Sudek, Sudeck, 218, 296.
Sudoměřské knížectví, v. Sandoměř.
Sudracius da Bonajo, v. Bongajo.
Suevi, Swabin, v. Švábové.
Suinbrot, Suinibrot, v. Sviněbrod.
Sumburk, v. Šumburk.
Surina, v. Žířina.
Suoyslaus, v. Svojslav.
Sutrium, m. v staré Etrurii, 516.
Svatava, Suataua, Swathowa, manželka Vratislava II., knížete a krále českého, 232, 310, 311, 470, 544, [chybně Cunegundis], 554, 557.
— Sswatawa, Swathava, Swathava, Swatienna, jedna z náčelnic v divcím boji, 26, 254–256, 261.
— v. též [správně] Judita i Zdislava.
Svatí; kaple Všech Sv. [na hradě Praž.], 571; kapitula Všech Sv. na hradě Praž., 360, 389, 410.
Svatochna, v. Beatrix.
Svatopluk, Swatopluk Veliký, kníže moravské, 48–51, 265, 266, 460, 461, 530.
— Swatopluk, Swatpluk atd., kníže olomoucké, potom české, 108, 109, 111, 112, 115, 117, 118, 232, 277–279, 311, 469, 526, 549–553, 555, 559.
Swawors, v. Sobor.
Světlík, Sweidlick, Swidlicz, Swietlicz, v. Lichtenburk.
Štěpán sv., Stephanus, mučedník, 438, 593; den sv. Št., 575; chrám sv. Št. [v Cmuntu], 316; Št. sv. ve Vidni, 243; St. heil. ezu Podrzeczan, v. Kliment sv.,
— papež I., 455; Št. II., IV., 459; Št. V., VI., 460; Št. VII., IX., 462; Št. X., 464.
— Štěpán, Steffan, král uherský I., Svátý, 467; den Št. sv., 560; Št. II., 128, 281, 555, 556, 558; Št. V., 314, 317, 568, 569.
— v. [správně] Otto, vévoda bavorský.
— třetí, syn Karla I., krále uher, 351, 381, 406.
— župan, 557.
— z Meissavy, obrance Drosendorfu, 316.
Štětin, město při ústí řeky Odry; kníže št., Stetynensis dux Barnim, 483.
Štýrsko, Stiria, vévodství, 315, 568, 572; vévodka řt., 569; Přemysl Ot. II., král č. 317.
Šumburk, Cymburk, Sumburk, hrad v Žatecku; Fridrich z ř., 479.
Švábové, Sueui, Swabin, Swoben, Swobin, kmen hornoněmecký, 93, 143, 144, 203, 205, 212, 213, 227, 231, 275, 284, 293, 294, 301, 351, 382, 407, 480, 558; picnicci švábští, 205; plen řv., 210.

Švábsko, Šváby, Suauia, krajina na západ od ř. Lechu, 229; vévoda řv. Fridrich, 562; v. i Fridrich I. Barbossa.
Švýcary, Sweiua, 318, 319, 459; klášter sv. Havla ve ř., 459.
Tábor, Hradisko město nyní T., 241.
Tábori, 241.
Tacitus, cisař římský, 455.
Tadeáš, Thadeus s. apoštol, 472.
Tachov, Tachaw, Tachow, hrad a m. v Plzensku, 349, 379, 405, 476.
Talmud, Talmut, zákoník novějších židů, 588, 589.
Tanays, v. Don.
Tanus, v. Taufers.
Tardanus, v. Dardanus.
Tarenc, Tarencz, v. Terenz.
Tarquinius Priscus, patý král řím., 519.
— Superbus, sedmý, král římský, 519.
Tartar, řeka v Medsku, 508.
Tas z Wisenburka, Wisemburský, pán český, 197.
Tatar, Tartari, Tarthari, Tateré, die Tatern, Tattern, Thartari, národ mongolský v Asii, 43, 171–174, 288, 289, 312, 320, 473, 494–496, 507, 512, 515, 521, 565, 569, 570; nejvyšší vůdce tatar. Chán, v. Chán.
Tatry, Tercii montes, horstvo v sev. Úhrách, 534.
Taufers, Tanbus, Taubers, Taubul, hrad v Tyrolích blíz města Brixenu, 363, 391, 412.
Tauro, Aurentur, Alpes, quae dicuntur Aur. Aurentur, [chybně] bischthum Parmenn, pásmo Alp prahorských při již hranici salzburské, 362, 391, 412.
Taust, Tawst, v. Domažlice.
Taysia, praeotec Italij, 522.
Tecta, v. Teta.
Tegenburk; syn Hertvika z T., rytíř, 240.
Tegl z Rieda, rytíř rakouský, 240.
Tekdak, Tehdal, Teodatus, v. Thiddag.
Telč, Telcz, Telitz, hrad a m. na Moravě, 349, 379, 405.
Telefor, Thelesforus, papež, 453.
Templáři, Templarii; dům T. u sv. Vavřince na Starém m. Praž., 473.
Teplice, Teplicz, Topelice, m. v Litoměřicku; klášter v T., 232, 471.
Tercii montes, v. Tatry.
Tereno, Tarenc, Tarencz, Tharansz, Tharunsum, ves ital. jižně od města Parmy, 347, 362, 378, 391, 403, 412.
Terra sancta, v. Palestina.
Tervis, Tervisium, Terviz, v. Treviso.
Těšín, Tesschin, Tyessyn, hl. m. slez., vévodství T.; Viola dcera vévodky těš., 233, 478.
Teta, Tecta, Tetka, Tetha, dcera Krovkova, knížete č., 9, 258, 298, 523.
Tetin, Mumen hoff, Tetym, Thethin, Thethyn, Tichtin, hrad nad ř. Mži, 9, 52, 266, 466, 523, 530.
Texlion, král Siciniů, 512.
Thadeus, v. Tadeáš.
Thamar, snacha Judova, 586.
Tharansz, Tharunsum, v. Terenso.

Thare, otec Abrahamův, 508, 511.
Thartari, v. Tataři.
Thekdag, v. Thiddag.
Thelesforus, v. Telefor.
Theobaldus, v. Děpolt.
Theodatus, v. Thiddag.
Theodor, papež I., 458; Theod. II., 462.
— mučedník, 458.
Theodoricus, v. Dětřich.
Theodosius I. [Veliký], císař římský, 456.
— císař byzantský II., 457; Theod. III., 459.
Theofil, Theophilus princeps, náčelník m. syrského Antiochie, 591, 593, 594.
Thethin, Thetyn, v. Tetín.
Theutonia, v. Německá říše.
Thiddag, Tehdak, Tekdak, Tehdal, Teodatus, Thekdag, Theodatus, rodem Sas, biskup praž., 67, 299, 309, 464, 467, 595.
Thises, v. Tista.
Thobias, v. Tobiáš.
Thomas, v. Tomáš.
Thrak, Thrakové, Thrax, Traces, 454, 522.
Thule, u starých ostrov v severním moři, 435.
Thunaw, v. Dunaj.
Thuringi, Thuringia, v. Durynkové.
Durynsko.
Thuscanica lingua, Thuschien, v. Toskana.
Thymaeus, 519, 576.
Thysnowicz, v. Tišnovice.
Thysta, v. Tista.
Tibera, Tiberis, dříve Albula, řeka v střed. Italii, 517.
Tiberius, císař římský, 452, 586.
— císař byzantský [I.], 458; Tiberius [II.], 459.
— Tyberius, utopený v řece Tibeře 517.
Tiburcius, mučedník, 454.
— Ríman, mučedník, 455.
Tigris, Tygris, řeka v Přední Asii, 497.
Tichtin, v. Tetín.
Timotheus sv., průvodce sv. Pavla, 456.
Tinglam, v. Tunglan.
Tirna, v. Trnava.
Tirus, v. Cyrus.
Tirzow, v. Týrov.
Tista, Thises, Thysta, Tysta; Jan T. z rodu Vršovici, v. Jan.
Tišnovice, Thysnowicz, Tuschnabiecz, m. na Moravě; ženský klášter v T., 233, 471.
Titus, Tytus, císař římský, 97, 276, 453, 580.
Tobiáš, Thobias, žid z pokolení Neftali 427, 534.
— [z Bechyně] Dobeš, probošt passovský, potom biskup praž., 199, 201, 292, 293, 317, 321, 473, 477, 575.
— [z Benešova, kostela praž.] probošt, 473.
— Veliký [z Bechyně], pán č., 479.
Toczen, v. Chocen.
Tomás, Thomas, apoštol, 472, 500, 508, 590, 592, 603; chrám, kaple sv. Tomáše, 501, 507, 548; křesťané sv. Tomáše, 496.

Tomáš sv., arcibis. Canterburský, 312, 470.
— sv. z Aquina, 480.
— z Villeneuve, rytíř, komorník krále českého Jana, 347, 348, 378, 403.
Tömlík, v. Kamýk.
Topelciz, v. Teplice.
Tornacum, v. Tournay.
Toskana, Thuschien, Tuscia, Tuškány, krajina v střední Italii, 341, 343, 373, 375, 398, 400, 508, 516; jazyk toskán, *thuscanica lingua*, 427.
Tournay, Tornacum, m. dříve franc. nyní belgické na ř. Šeldě, 481.
Tours, Turoni, m. franc. na ř. Loiře; biskup t. Martin sv., 456.
Toušeň, Tussyn, Túšeň, městys v Kouřimsku, 355, 384.
Traces, v. Thrakové.
Trajan, Trajanus, císař římský, 453, 542, 594.
Traiectum, 600.
Tratnouicensis terra, v. Trutnov.
Trebba, Trebia, říčka v severní Italii, pravý přítok ř. Pádu, 435.
Trebeška, syn Nemprotu, 507, 511, 512.
Trenčín, Trenčín, Trenem, Trzyenczin, hrad a m. uhereské na ř. Váhu, 546; Matěj z Tr. uher. pán, 226, 297.
Třešice, Trzyessic, tvrz v Bydžovsku; šest jich z Tř., 479.
Treviso, Tervis, Tervisium, Terviz, Trevisy, m. ital. v Benátsku, 342, 351, 374, 381, 407; soudce tr. hrabě z Collalto.
Triasus, pátý král argivský, 515.
Trident, Tridentum, m. tyrol. na řece Adiži, 341, 351, 363, 373, 382, 391, 398, 407, 412; kostel trid., 363, 391, 412; biskup tr. 362, 363, 391, 412; biskup tr. Mikuláš z Brna, v. Mikuláš.
Trier, Treviri, Treviris, Triren, Trýr, m. nyní v prus. provincii Porýnské, na ř. Moselle, 368, 395, 511, 512; biskup, arcibiskup tr., 341, 368, 373, 395, 397, 416, 464; Pavlin, 456; Engelbert, v. Engelbert.
Trittenaw, v. Trutnov.
Trnava, Tirna, hrad rakouský nyní rozvalený, mezi Hořejší a Dolejší Trnavkou, 319.
Troja, Troja, m. na sz. břehu M. Asie, 516, 517, 522, 546, 550; král troj. Priamus, 516, 517; knížata troj. 517.
Trojané, 507, 516–518, 520, 522.
Trojus, Troyus, zakladatel m. Troje, 516.
Trubka, poustevnice u sv. Klimenta bliž mostu v Praze, 169, 288.
Trutnov, Trittenaw, m. v Hradecku, 349, 379, 405; župa Tr., Tratnouicensis terra, 476.
Trýr, v. Trier.
Trzebiss, v. Oldřiš.
Trzyenczin, v. Trenčín.
Trzyessic, v. Třešice.
Tsech, Tschech, Tsesch, v. Čech.
Tschirncicz, v. Tursko.

Tubal, bratr Ady, ženy Lamechovy, 504, 522.
Tubalkain, Tubalcaym, syn Selly, druhé manželky Lamechovy, 504.
Tudschin, die T., v. Němci.
Tueschen herren, orden der T., v. Němečti rytíři.
Tuetsch, v. Němec.
Tullius, Servius T., Tullius Servilius, král řím., 519.
Tullius, v. Cicero.
Tullus Hostilius, král řím., 519.
Tuňa, Cuney, Chunir, Tunna, jeden z vrahů sv. Ludmily, 52, 53, 266, 466.
Tunglan, Tinglam, Tungle, m. italské v Benátsku, 353, 383, 409.
Tunow, v. Dunaj.
Turek, 240.
Turí roh, příjmi Dětířka Buzovice, 125.
Turink, v. Durynk.
Turnus, král Tusků, 517.
Turoni, v. Tours.
Turov, Tornow, Turou, ves v Chrudimsku, 212, 294.
Tursko, Tschirncicz, Turska, pole v Rakovnicku blíž Levého Hradce, 41, 42, 264.
Turusium v Africe, 507.
Tuscia, v. Toskana.
Tuschen, Tuschin, die T., v. Němci.
Tuschnabiecz, v. Tišnovice.
Tuskové, Etruskové, Tusci, národ italský; říše T., 517, 518; král t. Turnus, 517; kníže T. Janus, 519, 520.
Tuskulum, m. ital. v Latiu; kardinál T., Tusculanus, legat papež. v Čechách, 603.
Tussyn, Túšeň, v. Toušeň.
Tušik, Tušek, mladý rytíř z Bavor, bojovník u Crecy, 240.
Tuškany, v. Toskana.
Tuschen, die T., v. Němci.
Twnaw, v. Dunaj.
Tya, v. Dyje.
Tyberius, v. Tiberius.
Tyč, rytíř, bojovník u Crecy, 240.
Tyessyn, v. Těšín.
Tygris, v. Tigris.
Tymbis, přístav ital. v Latiu, 517.
Tyr, Stanmir, Sthir, Sthirk, Stir, Sty, Tyr, vojevůdce Neklana, knížete č. proti Vlastislavovi Luckému, 38–40, 42, 43, 263, 264, 527, 528.
Tyras, praeotec Thráků, 522.
Tyrol, hrad v Tyrolích sev. od m. Meranu na ř. Adiži, 363, 391, 412.
Tyrolské hrabství, Tyrolis comitatus, 341, 348, 349, 351–355, 363, 367, 368, 373, 379–384, 391, 395, 404, 405, 407–410, 412, 416.
— hrabě tyr., 237, 348, 379, 404, 405.
— biskup tridentský, vládař v T., 362, 391, 412.
Týřov, Tirzow, Tyrzow, hrad v Rakovnicku, 349, 379, 405.
Tyrus Abbumazar, 587.
Tysta, v. Tista.
Titus, v. Titus a Cyrus.
Ualentinus, v. Valentín.
Ubersko, Vherzka, [chybně] Vngirn, ves v Chrudimsku; Ctibor z Uher, 212, 294.

Uhři, Uhřata, Uher, Ungari, Vngern, Vngirn. 51, 93, 94, 105, 115, 117, 118, 129, 130, 184, 185, 190, 191, 226, 266, 275, 277, 279, 282, 290, 291, 297, 313–316, 367, 394, 415, 468, 478, 530, 536, 538, 541, 551, 552, 555, 567–571.
Uhry, Uherská země, Hunnorum terra, Pannonia, Ungaria, Vngirlant, Vngirn atd., 51, 94, 106, 204, 205, 212, 233, 235, 266, 277, 293, 308, 311–315, 320, 350, 352, 360, 361, 381, 382, 406, 408, 410, 436, 456, 464, 470, 474–478, 506, 521, 523, 533, 540, 542, 546, 547, 551, 552, 554, 555, 560, 561, 564, 565, 567, 570, 571, 599, 602.
— král, králové uher., 92, 94, 105, 117, 128, 173, 190, 191, 204, 205, 235, 242, 275, 277, 281, 288, 291, 293, 351, 352, 360, 361, 364, 366, 381, 382, 384, 389, 392, 393, 407, 410, 413, 414, 471, 481, 541, 543, 546, 552, 560, 561, 565, 567, 568, 570, 571, 603; Štěpán I. Svatý, Petr Ondřej I., Koloman, Štěpán II., Bela II., Ondřej II., Bela IV. a syn jeho Bela, Štěpán V., Ladislav IV., Ondřej III., Václav III. král český, Otto bavorský, Karel Robert I., Ludvík I. Veliký, v. Štěpán, Petr ad.
— královna uher. Kedruta, 312.
— boj uher., 190; hrabě uher. Jindřich, 314, 315; hrdina uher., 226; koruna uher., 204; lešt uher., 226; mez uh., 389; páni uh., 470; zrádce uher., pannonský Cassander, 550.
Ulices, 433.
Ulmtfeld, 243.
Ulpius Trajanus, císař římský, 453.
Ungari, v. Uhři.
Ungaria, v. Uhři.
Unislav, Vnieslaus, Vnizlab, Vnizzlaus, Wnyeslaw, Wnysslaw, kníže č., 36, 231, 263, 461, 526.
Uostiensis, v. Ostia.
Ur, syn Kalebív, 579.
Urban, Urbanus, papež I., 454; U. II. a III., 465; U. IV., 313, 465; U. V., 429; U. VI., 440.
— biskup, mučedník, 457.
Uri, Vri, syn Uri, 579.
Ursini; Mikuláš de U., papež III., 465.
Ústí, Ausk, Ústí, Úšćeské hradiště, Vsk, hrad v Táborsku n. ř. Lužnici, 193, 241, 476; páni ú., 241.
Uzbek, Vsbec, chan tatarský v Kapčaku, 495; říše U., 506, 507.
Vacek, Vaczek, Vacek, Vachet, Vachet, Vnatek, Vnatz, nádvorní župan, 115, 116, 124, 126, 279, 281, 549, 551, 554, 555; syn jeho, 117.
Václav, Waczlaw, Wenceslaus, Wenzel, Wenzel, Wenzel, v. Václav.
Venuše, Venus, bohyňě, 515.
Werben, Verbin, m. pruské na ř. Labi, 200.
Verner, Wernherus, arcibiskup mohučský, 475.
Verner, Varnerius, Varnerus, mistr zednický v Praze, 562.
Verona, Bern, Berounské město, Veronianum, Veronum, m. ital. v Benátsku, 348, 351, 363, 379, 381, 391, 404, 407, 463.
— měšťané v., 344, 345, 355, 375, 377, 400, 402.
— vládař v., 342, 343, 354, 363, 374, 375, 384, 391, 399, 412; Mastino della Scala, v. Scala.
— Dětřich z V., Berounský, 198.
Verosus, v. Berosus.
Verrer, v. Ferrara.
Werschowiczer, v. Vršovici.
Vespasian, Fl. V., Vespasianus, Vespuccius, Vespuclianus, císař římský, 97, 276, 453, 580.

Wartenberk, Stras, Straznicz, Strazss, Stráž, Wartinberg, Wartmberg, Watenberg, hrad č. v Boleslavsku; Jan z W., Custos, pán č., 204, 205, 208, 215, 220, 223, 230, 294–296, 301, 479; Beneš z W., 211, 480.
Vascona, v. Gascogne.
Watynberk, v. Wartenberk.
Vavrinec sv., dům Templářů u sv. Vavřince na Starém m. Praž., 473.
— Laurencius, arcidiakon, mučedník, 454.
— arcibiskup [ostřihomský], 555.
— z Ancony, z rádu Mensich bratří, 495.
Waygist, v. Bojiště.
Vbicensir, v. Lidice.
Vegetius, Vegecius; Fl. Renatus V., vojenský spisovatel římský, 492.
Veglia [Kerk], Wegle, Weyle, jeden z ostrovů Quarnerských; Bartoloměj, hrabě V., v. Bartoloměj.
Velehrad, Welherad, Welrad, Welrat, sidelní hrad knížat moravských, 49, 234, 265; biskup, arcibisk. velehr. Metod, v. Metud.
Velesin, Velez, v. Velis.
Velešin, Welessyn, hrad pánu z Michalovic, nyní městys v Budějovicku, 476.
Velflovič, Welffen, Wolfil, měšťanský rod v Praze, 217, 218, 295.
Welgersdorf, Welgerdorf; Bernard z W., 315.
Velis, Militschin, Walesyner perg, Velenin, Velez, Weliz, Welyss, kopec a probostství v Berounsku, 69, 270, 535, 551; ves pod V., 72, 270, 300, 476.
Welrad, Welrat, v. Velehrad.
Welsche lande, v. Italie.
Wellssberk, v. Feldsberg.
Wenceslaus, Wencslab, Wenczla, Wenczel, Wenezlabe, v. Václav.
Wenden, die W., v. Srbové.
Veneciae, Venetorum civitas, v. Benátky.
Věnek, Věnkovič, v. Václav.
Wenslab, v. Václav.
Venuše, Venus, bohyňě, 515.
Werben, Verbin, m. pruské na ř. Labi, 200.
Verner, Wernherus, arcibiskup mohučský, 475.
Verner, Varnerius, Varnerus, mistr zednický v Praze, 562.
Verona, Bern, Berounské město, Veronianum, Veronum, m. ital. v Benátsku, 348, 351, 363, 379, 381, 391, 404, 407, 463.
— měšťané v., 344, 345, 355, 375, 377, 400, 402.
— vládař v., 342, 343, 354, 363, 374, 375, 384, 391, 399, 412; Mastino della Scala, v. Scala.
— Dětřich z V., Berounský, 198.
Verosus, v. Berosus.
Verrer, v. Ferrara.
Werschowiczer, v. Vršovici.
Vespasian, Fl. V., Vespasianus, Vespuccius, Vespuclianus, císař římský, 97, 276, 453, 580.

SEZNAM JMEN.

Vesta, bohyně, 517.
Westfalové, Westfalen, obyvatelé východního Westfalu, při dolním Rýnu, 284.
Veveří, Veveří, Weverzi, Wewerzy, hrad na Moravě, sz. od Brna, 349, 379, 405.
Veyc, Veycz, v. Vit.
Weydehoven, v. Waidhofen.
Weyle, v. Veglia.
Weyzové, v. Meissava.
Vezzermiini, v. Bezerminové.
Vherzka, v. Uhersko.
Wicbertus, Wigbertus, v. Viprecht.
Vicenza, Vincencia, Vindencia, m. ital. v Benátsku, 342, 351, 374, 381, 407; diecece V., 363, 391, 412.
de Vico; Petrus, prefekt římský, 563.
Videň, Vienna, Vitunensis civitas, hl. m. v Dol. Rakousích, 243, 315–317, 319, 320, 565, 566; měšané v., 243; chrám sv. Štěpána ve V., 243.
Wienk, Wienkowicz, v. Václav.
Vienne, m. franc. na řece Rhône; Bignon, Quigo, [VIII] delfin w., viedenský, yuenensis, 347, 362, 378, 390, 403, 411.
Vigilius, papež, 458.
Vikard z Perchtoldsdorfu, Wikardus, biskup pasovský, 317.
Viktor, Victor, papež I., 454; Viktor II., 464; Viktor III., dříve opat na Monte Cassinu, 465.
Vilburga, [Hilburga?] Virpirk, manž. Konrada I., knížete brněnského, 545.
Vilém [Holandský], Wilhelmus, král něm., 313.
— [IV], hrabě Holandský, 352, 382, 408.
— hrabě z Komic, 243, 244.
— [z Poděbrad], pán č., 194, 292.
— Zajíček z Valdka, v. Valdek.
— Vilhelmus, rytíř biskupa praž. Jarmíra, 543, 597.
— pan V., bojovník u Grećy, 240.
— syn soudce a komoří papežův, 483.
Wilen, v. Bela.
Vilhartice, Wilhartec, hrad a m. v Prácheňsku; Bušek z V., v. Bušek.
Villeneuve, Nova villa, m. v jv. Francii na ř. Rhône, 483.
— Newendorf, Nová ves, Nova villa, m. v biskupství Lutiském; Tomáš z V., v. Tomáš.
Villigisus, arcibiskup mochušský, 463.
Vincencia, Vindencia, v. Vicenza.
Windelmarkt, [chybně] Lundelumich, abatyše kláštera sv. Jiří na hradě praž., 600.
Winden, Windin, v. Srbové.
Windisch, Windiss, v. Slované.
Vintíř, Guntherus, mnich v klášteře Břevnovském, 309.
Viola, [chybně] Elysabeth, dcera knížete těšínského, manželka Václava III., krále českého, 233, 478.
Viprecht [Grojský], Wicbertus, Wigbertus, Viprecht, švagr Bořivoje II., kníže č., 553, 556; chof V., 560; syn [Václav] V., 553, 557, 558.
Virgilius sv., 320.
— P. V. Maro, básník římský, 492, 517.

Virpirk, v. Vilburka.
Wirsowiczi, v. Vršovici.
Wisbusd, v. Budějovice.
Wisenburk, Wissemburk, Wiszinburg, hrad v Hradecku; Tas z W., pán č., 197.
Wischerad, Wischrad, Wisrad, Wissegrad, Wisscherad, Wiszerad, v. Vyšehrad.
Vispertus, v. Viprecht.
Vit sv., Veyc, Veycz, 43, 58, 59, 231, 267, 307, 455.
— chrám sv. V., Václava a Vojtěcha, v. Praha.
— vitus, kníže č., 558.
Vitalianus, papež, 458.
Víttek, Witk, Witkouze, V. Ojířovic [z Landsteina], 218, 220, 295, 296.
— otec všech Růži, 241; potomek V., Vitkovici, Witigenses, Witkones, Witouicenses, pánský rod č., 192, 193, 241, 292, 315, 476; Záviše Vitkovic, v. Záviše.
Viterbo, m. v střed. Italii; [Gotfrid V.], Viterbiensis, 502.
Witka, v. Judita.
Vitoraz, Weitra, Witra, m. v dol. Rakousích; hrabě, pán z V., 476.
Vitulanus, biskup mučedník, 457.
Witunensis civitas, v. Videň.
Vladislav, Boleslaus, Vladislav, Wladislav, Wladizlab, Wlatislav, Wratislav atd., kníže č. 118–121, 125, 128, 130–132, 146, 232, 279–282, 310, 311, 469, 526, 550, 553–559.
— Wladyslaus, Wratislaus atd., kníže č. II a král, 138, 141, 146, 151, 232, 283, 284, 311, 470, 482, 526, 553, 561–563, 602.
— [III Jindřich], Wladizlab, markrabí morav. a kníže č., 159, 160, 286, 287, 554.
Vladislav [Jindřich], bratr Václava I. krále č., markrabí morav., 312, 472.
— Vlastislav, syn Václava I. krále č., markrabí morav., vévoda rakouský [a kníže polský], 472.
— syn Soběslava I. knížete č., 560, 561.
— [Heřman] I. Wratislav, král polský, 538, 544, 548, 549.
— II, kníže a král polský, 563.
— Lokietek, [chybně] Boleslav Lokietek atd., vévoda sieradzky a král polský, 320, 321, 351, 381, 407, 478.
— I. Vlastislav, kníže opolské, 568, 569.
Vladivoj, Bladywoy, Vladislav, Wuoy, kníže [polské a] č., 232, 467, 526.
Vlandrien, v. Flandry.
Vlasta, Blasta, Wlastab, vůdkyně v divém boji, 18–21, 23, 25–28, 31–34, 253–256, 259–262.
Vlastislav, Vladislav, Wladislav, Wlatislav, Wlatizlab, Wratislaus atd., syn Vojena knížete českého atd., kníže Lučanů, 36–38, 40, 42, 43, 45–47, 263–265, 526, 527.
— Vlatislav, Wlatisslaw, Wratislaw, sedlání hrad knížete Lučanů, 37, 47, 263, 527.

Vlaši, Vlach, die Lombardir, Lombarter, Walhen, 96, 97, 123, 128, 275, 280, 281; vlašsky, lombardicum, lombardisch, 348, 379, 404.
Vlašim, Wlassym, hrad a m. v Kouřimsku; Mařík z V., 480; [Hron z V., syn jeho], 240.
Wratislaus, Wlatislau, Wlatizlab, v. Boleslav, Radislav, Vladislav a Vlastislav.
Vreich, Vreichus, Vrich, v. Oldřich.
Vrichs, v. Oldřiš.
Vlasy, v. Grabstein.
Vltava, Molda, Multave, Multe, Wltava, řeka č., 17, 103, 150, 259, 276, 285, 461, 523, 526, 544, 564.
Vnalai, v. Valaši.
Vnatek, v. Vacek.
Vngern, Vngirn, v. Uhři.
Vngirlant, Vngirn, Vngirlant, v. Uhři.
Vngirn, v. též Plavci.
— v. i [správně] Uhersko.
Vniezlaus, Vnizlab, Vnizzlaus, Wnyeslaw, Wnysslaw, v. Unislav.
Vojen, Wogin, Wogyn, Woyn, Wuyn, kníže č., 35, 36, 231, 263, 306, 461, 526.
Vojtěch sv., Adalbertus, Albertus, Albrecht, Alprecht, Woyceek, Woyczeg, Woytich, biskup praž., 17, 64–66, 87, 107, 136, 231, 239, 259, 269, 274, 277, 283, 299, 308, 463, 464, 467, 468, 521, 526, 531–533, 536, 538, 539, 543, 546, 570, 595, 569; bratři sv. Vojt., 472, 563; hlava sv. Vojt., 603; hrob sv. V. v kostele praž., 512, 601; hymna sv. V., 570; chrám sv. V., v. Praha; prapor sv. Vojt., 558; svátek sv. Vojt., 560; tělo sv. Vojt., 308, 309, 596; život [a legenda] sv. Vojt., 595, 596.
— Rankův z Ericinia, mistr pařížský, 433.
Volbram, Volbramovi, Wolfram, Wolffram, v. Olbram.
Volemarus, v. Valdemar.
Woldrich, v. Oldřiš.
Woleczig, v. Milčice.
Wolfil, v. Velfovici.
Volcano, v. Fogliano.
Volk, v. Bolek i Boleslav.
Wolmar, Wolumarus, v. Valdemar.
Wors, v. Boreš.
Vorsewnici gens, Worskouicensir, Vörssowiczer, v. Vršovici.
Worskina, v. Hoříněves.
Worsk, v. Bořek.
Worziwog, Worziwouis, Worziwous, v. Bořivoj.
Worziwouis, v. Budivoj.
Vlasta, Blasta, Wlastab, vůdkyně v divém boji, 18–21, 23, 25–28, 31–34, 253–256, 259–262.
Woyzlab, v. Vseslav.
Woyzlab, v. Václav.
Wozey, v. Bořej.
Vrakca, Wradka, Wratka, jedna z náčelnic v divém boji, 26, 254, 256, 261.
Wradislav, Wratislav, v. Radislav, Václav, Vladislav, Vlastislav a Vratislav.

SEZNAM JMEN.

Wratislaus, v. Boleslav, Břetislav, Soběslav, Vladislav i Vratislav.
Vratislav, Wratislaw atd. I, kníže č., 51, 232, 266, 299, 307, 462, 466, 526, 529–531.
— Braticzlab, Bratisslab, Wratislab, Wratislaus atd. II kníže a král č., 94, 95, 99, 107, 232, 275–277, 309, 310, 317, 465, 468–470, 482, 526, 538, 540–546, 549, 597–599, 603.
— syn Oldřicha, knížete brněnského, 558.
— Wretslabs, bývalý hrad v Chrudimsku, 115, 279, 551.
— Breslaw, Bresslaw, Breszlaw, Bretslab, Wratislavia, Wretslabs atd. m. slezské, 92, 174, 275, 289, 308, 350, 351, 361, 364, 365, 380, 381, 389, 392, 393, 406, 407, 410, 413, 414, 474, 566.
— Poláci z V., 320; biskupství v., 362, 390, 411; biskup v., 565; území v., 366, 393, 414; kníže v. Jindřich, v. Jindřich; vládce v., 365, 393, 414.
— v. Václav.
Wratka, v. Vrakca.
Vrbanus, v. Urban.
Vřesník, Frisigen, Vresnik, ves v Čáslavsku; stříbrná hora u V., 360, 389, 410.
Vřešťov, Bresnicz, Vřeščov, hrad v Hradecku; Mutyně z V., Vřeščovský, 197.
Wretslabs, v. Vratislav.
Vršovici, Werschowiczer, Wirsowiczi, Vorsewnici gens, Vorskouicensir, Vörssowiczer, Wrsowiczi, Wrsowyczy, Wrssewnici, Vršovičšči, Wrzouicensir, Wursouicenser atd., pánský rod č., 69–71, 74, 75, 82, 108–110, 112–118, 155, 246, 248–252, 270, 271, 273, 278, 279, 286, 299, 300, 467, 537, 552, 553.
Vsbec, v. Uzbek.
Vsk, v. Ústi.
Všeslav, Voyzlab, Wseslaw; pan V., 183, 290.
Wuoy, v. Vladivoj.
Wuoy, v. Vojen.
Wursouicenser, v. Vršovici.
Würzburg, Herbipolensis civitas, Würzburg, město v Bavorích nad Mohanem, 320, 563.
Vus, v. Paříž.
Vyenensis, v. Vienne.
Wynden, die W., v. Srbová.
Vysoký Kostel, v. Honcheringen.
Vyšehrad, Wischrad, Wlsrad, Wissograd, Wiszerad, Wyssegrad, atd., hrad a m. č., 23, 26–28, 31–33, 72, 119, 146, 232, 260–262, 271, 280, 284, 308, 461, 525, 526, 535, 547, 549, 553, 555, 557, 559, 564, 567, 597.
— župan, vyš. Fabian, 553; podhradí V., 546; v. kostel [monasterium], 468–470, 484, 603; kanovníci v., 561; probošt v. Jan [eo biskup praž. I.], 602; Ješek, 321; kronika v., 4, 298.
— Vlastislav, Wlatisslaw, Wratislaw, hrad v Uhřich, na ř. Dunaji, 350, 381, 406.

Yapi, v. Lapi.
Ydita, v. Judita.
Yerimias, v. Jeremiáš.
Yesse, v. Jesse.
Yezabel, v. Jezabel.
Yginus, v. Hyginus.
Ylia, v. Rea.
Yndi, v. Indové.
Yndia, v. Indie.
Yo, v. Io.
Yoyadas, v. Jojadas.
Ypo, v. Hippo.
Ypolitus, Yppolitus, v. Hippolyt.
Yrad, v. Irad.
Ysaac, Ysaach, v. Isák.
Ysachar, v. Isachar.
Ysayas, v. Isaiaš.
Ysis, v. Isis.
Ysmahelitae, v. Ismaelitě.
Yspani, v. Španělové.
Yspania, Yspanský, v. Španělsko.
Yso, v. Izzo.
Ytalia, v. Italie.
Ytamar, Ythamar, v. Ithamar.
Ywanus, v. Ivan.
Zaaec, v. Žatec.
Zaar, v. Sohrau.
Zabisch, v. Záviše.
Zabor, v. Sobor.
Zabulon, syn Jakubův, 514; pokolení Z., 592.
Zacer, Zacer krey, v. Žatec.
Zaducei, v. Saduceové.
Zachariaš, Jojadiv syn, 583.
— Zacharias, prorok israel., 423, 430, 582, 584.
— otec sv. Jana Kř., 582, 588, 589.
— papež, 459.
Zajíček, Lepus, [Zbynek Z. z Hasenburku], vojenský velitel Karla [IV] v Italii, 355, 384.
— Has, Haze, Zagiecz, Zajieček, Vilém Z. z Valdeka, v. Valdek.
Zajicové, Zajiečenci, Zajiečkové, Zajíčkové, pánský rod č. 230, 231, 301.
Zak, v. Dubá.
Zalepurg, v. Salzburg.
Zara, syn Thamary, 586.
Záviše, Zabisch, Zawissius, Zewisz atd., z Falkensteinu, z rodu Vitkoviců, 193, 195, 196, 200, 240–242, 292, 293, 315, 317, 320, 476, 477; bratři Závišovi, 242; syn Záviše, zemský mistr křížovník, 242.
— z Jimlina, rytíř č., 240.
Zaytan, Zayton, v. Fu-če-ufu.
Zazaua, v. Sázava.
Zbečno, Stebethna, Stebna, Stribena, Ztikettina, dvůr, nyní ves v Rakovnicku, 523, 535, 548, 557; les zb., Ztibene silva, 523.
Zbiroh, Zbyroh, Zbyroch, hrad v Berounsku, 349, 379, 405.
Zbraslav, Aula Regia, Konigissal, Kungissal atd. město a klášter v Berounsku, 233–237, 478, 520.
Zbyhnev, Zbytihnev, v. Spytihnev.
Zbynek, Sbynek, pán č., 227.
Zembor, Zembor, hrad v Práchenšku, 473.
Zvěřetice, Zwierzeticz, hrad v Boleslavsku; páni ze Z., Swuriticenses, Zvieretišti, 194, 242; pán ze Z., 292; Heřman ze Z., Zewirczocicensir, Zvieretiški, 219, 296.
Zyrotyn, v. Žerotín.
Zytomir, v. Žitoměř.
Žatec, Sac, Sace, Zaacz, město v Čechách, 526, 549, 554, 555, 597.
— kraj, župa, Sace provincia, Sacirlant, Satczisz, Zacz, 36, 51, 263–266, 299, 541,
— kněz, župan, 37, 38, 43, 266; prorokyně ž., 40.

633

Zewirczocicensir, v. Zviřetice.
Zčastného sv. hrad, v. Felice S.
Zderad, Sderad, Sderadus, Zderat, Zderac, šlechtic č., 103, 104, 106, 107, 240, 276, 277, 545.
Zderaz, Sderas, Žderaz, klášter v Praze, 106, 107, 277.
Zdik, v. Jindřich Zdik.
Zdislava, Sdislava, Swatawa [chybně], Zdisslawa, Zdyslawynne, sv. pani, 183, 290.
Zebín, hrad v Bydžovsku; Beltrám Zebínský, Cebicensir, 197.
Zederac, v. Zderad.
Zelpha, v. Selfa.
Zelu, Zely, bůh pohanských Čechů, 231, 460.
Zeno Říman, cisař byzantský, 457.
— v. i Cono.
Zewisz, v. Záviše.
Zewum, v. Svidnice.
Zhořelec, Gorlicz, Görlicz, m. prus. na ř. Nise, 165, 287, 368, 395, 416.
Zindanbaba, vrch na ostrově Cejlone, 500.
Ziza, v. Izzo.
Zlaumic, v. Slavnik.
Zlicko, Slicko, Sliczko, Zliczko, Zličsko, krajina Zličanu východně od Prahy, 46, 56, 57, 265; kněz, kníže zlický, ličský, 55, 56, 65, 137, 163; Děpolt, v. Děpolt, Radislav, v. Radislav, v. i Kouřim.
Zlicov, Slezkov, město v krajině Zlické, nyní Kouřim, 163.
Zluuinica, v. Slinvice.
Znojmo, Cznamy, Zenom, Znogen, Cznom, hrad a m. na Moravě, 169, 242, 288, 349, 352, 379, 382, 405, 408, 477, 548; klášter Menších bratří ve Z., 242, 478.
Zobesslaus, v. Soběslav.
Zobor, v. Sobor.
Zoldanus, v. Saladin.
Zoroaster, Zoroastres, zakladatel staroperského náboženství, 507.
Zorobabel, Sorobabel, obnovitel chrámu Jerusalém, 584.
Zosimus, Sozimus, papež, 457.
Zpětihnev, v. Spytihnev.
Zribia, Zribia, v. Srbsko.
Zribin, v. Srbin.
Zroymir, v. Strojmír.
Ztibena, Ztikettina, v. Zbečno.
Zuinbrad, v. Svinibrod.
Zvirkov, Zwickow, hrad v Práchenšku, 473.
Zvířetice, Zwierzetic

SEZNAM JMEN.

Žatečané, Luzani nunc Sacenses, 526.
Žebravých mnichů řády, Mendicantium, Praedicatorum ordines, Predikatéri, 168, 234, 472, 480, 575, 603; vyšší a nižší žebraví mniši, 475; bratři Mraník a Jindřich, 480; dům ž. m. u sv. Klimenta v Praze, 473, 567.

Žid, Židé, Hebrei, Judei, dy Juden, 32, 97, 133, 137, 182—184, 276, 283, 289, 290, 310, 358, 452, 453, 481, 496, 502, 504—506, 508, 511, 512, 514, 547, 551, 578, 579, 581, 583—

586, 588, 589, 591, 601; dějepisec ž. Josefus [Flavius], v. Josef; chrám žid., 582; král ž. David, v. David; Herodes, v. Herodes; list sv. Pavla k židům, 577, 578, 585; osada žid., v Praze, 572; písmeny žid., 494.

Žiřina, Surina, neznámý nyní potok, nejspíše přítok ř. Berounky, 532.

Žirotin, Sirothin, Zerotyn, hrad na Moravě; páni z Ž., Syrsones, Žerotinští, 194, 242, 476; Plichta z Ž., 211, 228, 229, 297, 480.

Žitava, Sittaw, m. sas., 174.

Žitoměř, Sikomer, Sikomrz, Žitomiř, Zytomir, ves v Kouřimsku, 56, 57, 267.

Živohošť, Siuhosc, ves v Berounsku, 561.

Žiži, Sici, pahrbek na hradě Pražském, 535.

Žleby, hrad v Čáslavsku; Čeněk na Ž., Žlebský, 230.

Žofie, Sophia; palác sv. Ž. v Cařhradě, 495.

Žytawa, v. Svitava.

Obsah.

I. Rýmovaná kronika česká tak řečeného Dalimila. K vydání upravil Josef Jireček.

Strana

1. Úvod	III—XXVIII
2. Rýmovaná kronika česká. Di tuttsch kronik von Behemlant	3—224
3. Přídavky druhé redakci	225—228
4. Dějepisná skládání jiná o dějích XIII a XIV věku:	
a) O králi Janovi	229
b) Žalozpěv nad smrtí Viléma Zajice z Valdeka	229—231
c) Veršované letopisy Čech v jazyku německém	231—237
d) Cantilena de rege Bohemiae	238
e) O bitvě u Krešcaku	238—240
f) Král Přemysl Otakar a Záviše	240—242
g) O Vilémovi z Kounic	243—244
h) Přílohy. Věrné přepisy z hlavních rukopisů kroniky Dalimilovy	245—256
i) Die pohemische Cronica dewez	257—297
k) Doplňky a opravy	298—301
l) Zkratky	302

II. Letopis Jindřicha Heimburského. K vydání upravil Josef Emller . . . . .

303—321

III. Život císaře Karla IV. K vydání upravil Josef Emller.

1. Úvod	325—336
2. Text latinský	336—368
3. Text český	369—395
4. Text německý	396—417

IV. Řeči, jež měli při pohřbu císaře Karla IV. Jan Očko, arcibiskup Pražský, a Vojtěch Rankův z Ericinia.	Strana
1. Úvod	421—422
2. Řeč arcibiskupa Pražského Jana Očka z Vlašimi. K vydání upravil Josef Emller .	423—432
3. Řeč Vojtěcha Rankova z Ericinia. K vydání upravil Ferdinand Tadra	433—441
V. Neplacha, opata Opatovského, krátká kronika římská a česká. K vydání upravil Josef Emller	445—484
VI. Kronika Jana z Marignoly. Vydaívá Josef Emller	487—604
VII. Seznam jmen osobních a místních. Sestavil Václav Schulz	604—634
